

श्री

प्रश्नोत्तररत्नचिंतामणि.

भा.
शं कर.

श्री सरस्वतीजीय ज्ञान मन्दिर, जयपुर

रची तैयार करिनाह्योव गा ११

श्री प्ररुचवंदर निवासी

शेठ. अनुपचंद मलुकचंद.

जयपुर

आत्मारथी भाईओना हितने अर्थे

ठपावी प्रसिद्ध कर्ता

अनुपचंद मलुकचंद.

(आवृत्ति २ जी)

अमदावाद

धी. पुनियन मिनिंग प्रेस कंपनी लिमिटेड

संवत् १९५३

सने १८९७

किम्मत ४ आना

सर्व हक्क कर्त्ताए स्वाधिन राख्या छे.

प्रस्तावना.

भा ग्रंथमां प्रथम जैनी शाथी कहेवा ? तथा जैनी थाय तेमने
 गुं गुं करवु जोइए ? ते अधिकार ठे. मार्गानुसारीनो तथा समकितनो
 तथा आवकना बार व्रत तथा साधुनो मार्ग तथा चौद गुणस्थानकनुं
 स्वरूप तथा कर्म केटलां ? कर्मनी प्रकृति केटली ? कर्म केम आवे
 ठे ? कर्म गु पदार्थ ठे ? कर्म गु फलने आपे ठे ? कर्म केम नाश थाय ठे ?
 कर्म नाश करवाना गु गु उपाय ? ग्रहस्थ धर्म, पूजाभक्ति तथा प्रभु
 ना केम बहुमान करवा ? केम गुणग्राम करवा ? गु गु जावनानुं
 जाववी ? देवद्वय ज्ञानद्वय, ज्ञानद्वय ज्ञानद्वय, तथा साधारण
 द्वय ज्ञानद्वय गु नुकसान थाय ठे ? तेनी कथानुं तथा धर्मप्रवृत्ति
 मां शास्त्रना आधार भने तेना पाना सहित विविध प्रकारनां प्रश्नो
 तर तथा ध्याननां स्वरूप तथा प्रतिक्रमणना हेतु तथा आत्मनां गु
 केम थाय ? ते जाववानुं स्वरूप तथा मरण वखते गु गु करीने तथा
 रो करवो ? तेनुं स्वरूप तथा रात्रिए सुती वखतनी विधि, प्रतिष्ठादि
 दिक्काना मुहूर्त, ए विगेरे वस्तुजना स्वरूप आत्माने हित करनारा
 ठे ते साकलीयाथी जणाशे भा ग्रंथ करवामा महारु दील जोइये
 तेवु नहोतुं, पण मारा प्रियमित्र रायचदनाइ उदेचद विगेरेए घणी
 प्रेरणा करवाथी महारा मनमा आन्युं के महारामा शास्त्र रचवानी
 शक्ति तो नथी पण वातको जेम पहेलो कक्को धूटे ठे पछी अज्या
 सयी कक्को काठता आवडे ठे तेम हु पण भा जाइयोनी अतिशे
 पेरणा ठे तो थोडु थोडु लखी जे जे शास्त्रमा जे वात जे पानामा
 होय ते साधे जणारुं तो वाचनार जाइयोने सुगम पडे अने मने
 भा चोपडी लखवानो प्रयास करवाथी महारो प्रमाद नुटशे. वली

શાસ્ત્રની વાતો વાંચેલી પાઠી સ્મૃતિમાં આવશે, એમ વિચાર કરી
 જે જે વચ્ચે જે જે પ્રશ્નો યાદ આવ્યાં, વા મહારી પાસે મહારા ધર્મ સ
 નેહીનું વેસતા તેમણે પ્રશ્ન કરેલાં તે પણ દાખલ કર્યાં છે એટલે જ
 નુક્રમનો નીચમ રહ્યો નથી. આ ગ્રંથની મુખ્યતાએ તો જૈની જ્ઞાન
 સારુ રચના છે. તો પણ આ ગ્રંથમાં અન્યધર્મની કોઈ પણ જગાએ નિં
 દાના શબ્દ નથી. અને આ ચોપડીમાં, માર્ગાનુસારીના ગુણ વિગેરે
 કેટલીએક આત્મિક વાત સર્વ ધર્મવાલાને ઉપયોગી અને પસંદ પડે
 એવી છે. માટે અન્ય ધર્મવાલાને પણ મધ્યસ્થ દૃષ્ટિ રાખી ચૂંકું
 છે અને ચોટું શું છે ? તે જાણવું. એટલો વિચાર કરી વાંચશે તો તેને પ
 લ અત્યંત લાજ થશે, અને જરૂર પાડશે થશે, કોઈ કોઈ વાત
 સમજમાં નહીં આવે તેનાં પ્રશ્ન લેખશે તો હું બનતો જુલાસો આપી
 શ. ઘણા અન્યદર્શની જ્ઞાણો તથા સ્વદર્શની જ્ઞાનને માગણી કે
 રવાથી (૧૦૦૦) નકલને વડલે (૨૦૦૦) નકલ (ચોપડી) ઠપાવવા
 માં આવી છે. એ ચોપડી બનાવતી વચ્ચે ઠપાવવાનો મહારો વિચાર
 નહોતો, પણ મહારા પ્રીયમિત્રો સ્વદર્શની તથા અન્યદર્શની જ્ઞાન
 ની ઘણી પ્રેરણાથી ઠપાવવાનું થયું છે, એ ચોપડીની ચૂંકી કીમ્મત
 કરતાં પણ જુદી કીમ્મત રાખવામાં આવી છે. કે જેથી કરીને સર્વ
 જ્ઞાણો તેનો લાજ લેઈ શકે, આ ચોપડીના ઘણા ચૂંકીદાર થાય છે
 અને વીજા ઘણા થવાનો સંજવ છે તેને માટે ઘણી ચોપડીઓ ઠપા
 વવાના ચૂંકીમાં પ્રથમથીજ પૈસાની મદદ આપી છે, તથા આ ચો
 પડી મહારી લેખેલી ઉપરથી ઠપાવવામાં ઘણી મદદથી જાવનગર
 ના મહારા મિત્ર કુંવરજી આણંદજીએ આપી છે અને મહારી લેખેલી
 ચોપડીમાં કેટલાએક જાગમાં હસ્તદોષનો પોતે સુધારો કરી ઠપા
 વવા મોકલતા, ને તે લેખવાની સારી મહેનત લીધી હતી માટે તેમનો
 પણ ઉપકાર માનવાનો છે, આ ચોપડીની પ્રથમાવૃત્તિ ઠપાવવા અગાઉથી
 પૈસા આપવાની મદત કરનાર ગૃહસ્થાનાં નામ નીચે પ્રમાણે છે.

१००) श्री सुरतवाला शा. नहानचंद रायचंद प्रथमयी भापवा कबुल करवाथीज आ चोपडी उपावानो विचार मुकरर थयो हतो.

६०) श्री भर्मदावादना शेठ. दलपतजाई जगुजाईना घरना रु ५०) शेठाली वाई गंगा वेने आप्या ने रु १०) चंचल वेनना तरफना

२५) भमो भनुपचंद मल्लिकचंद तथा हमारी धणीभाणी मंठा ना तरफथी तथा हमारा जाई नगीनदासनी धणीभाणी बाई तेजकोर तरफथी.

१०) रतनचंद मगनजाई.

५) शा जलुजाई भमरचंद ज़रुचना

४३) बाई जडाव शा. हेमचंद मोतीचंदनी विधवानी वती शा. नगीनदास वमलचंदे आप्या.

आ मुजब जुंठी कीमत लेवामा पैसानी मदद करी छे तथा चोपडी १००० उपाववी हती ते जुंठी कीमते बेचवी हती तेथी व धारे उपाववा वोचार नही हतो तो पण नीचे मुजब लखेला गृह स्थोए पोतानी तरफथी वधारे उपाववी कहीने मुल कीम्मते जी थी तेना नाम.

४०० चारसो चोपडीज शेठ. भमरचंद प्रेमचंद खजातवालाना तरफथी हा पोपटेजाई तथा पीतांबरजाई भमरचंद.

४०० चारसो चोपडीज श्री मेसाणाना शा. वेणीचंद सुरचंद नीचे लखेला गृहस्थो तरफथी,

१००) मुवाईना सट्टाना पाटीभावाला तरफथी.

२००) मेसाणानी विद्याशालाना ज्ञानना जंमार तरफथी हा. नागरदास नधुजाई

१००) मेसाणाना सुरचंद मोतीचंद तरफथी

५०) शा. रायचंदनाई उदेचंद तथा माह्यानाई उदेचंद तरफशी
शा. नगीनदास उदेचंद.

५०) बाई. उजम शा. रायचंद शीवलालनी विधवा.

५०) शेठ. करमचंद जेएचंदनी विधवा महाकोरवाई तरफशी.

१५) शा. मगनलाल मेलापचंद एमना पिताजी शा. मेलापचंद
करमचंद तरफशी.

१५) शा. फुलचंद रामजी जलालपोर.

१०००) मफत आपवा राखी ठे.

आ चोपडी ठपाववाना काममां पुस्तक वेचवुं ए महारा मन
मां ठीक नहीलागवाथी आ गृहस्थो मदतकरनार मलवाथी ठपाव
वानुं बन्युं ठे. अने कीमत सहज राखी ठे, ते खपवालाज ले ते सारुं.
“आ चोपडी बनाववानी महारी शक्ति आववाना महारा उपगारी पुरु
षनुं सहज वर्णन करुं हुं. हुं आठ वरसनो थयो ते वखतमां अमदा
वादना शा. ठाकरसी पुंजानाई जरुचमां दफतरदार इता तेनुनो
महारा उपर बहु प्यार हतो ने तेमणे मने रोजना नीयम धार
ता शीखव्युं तथा पौषध वीगेरे करवानो अज्यास कराव्यो ते दीव
सथी धर्मनी प्रीति शरु थइ अने १४ वरसनी उमर थइ त्यारे हुक
म मुनिनो समागम थयो तेमणे मने आगमसार नवतत्त्वना ठूटा
बोल शीखव्या, तथा केटलीएक अध्यात्मिक वातो एकांत समजावी.
सूत्र वांचवानी ठूट बतावी तेथी में घणां सिद्धांतो घणी वखत वां
च्यां तेथी स्याद्वाद मार्गनी श्रद्धा थइ. पढी सूत्र वांचवां श्रावकने
योग्य नथी, तथा हुकम मुनिनो बतावेजो एकांत मार्ग जैनशैलिथी
जलटी आगमोशी समजवामां आव्यो. तेथी संवत १९३१ नी सा
लथी हुकम मुनिनो प्रसंग ठोडवो पड्यो. तयार पढी पंजाबी तपसी
जी साहेब मोहनलाल तथा मुनी महाराजजी साहेब बुटेरावजी.
महाराजनो प्रसंग थयो. तेमनी पासे स्याद्वाद मार्ग समज्यो तथा

श्रावकना बार व्रत लीधा तथा केटलोएक बोध थयो त्यार बाद सं
वत १९४३ नी सालमा मुनी महाराज श्री आत्मारामजी महा
राजजी साहेब मढ्या तेमना प्रसंगे पण बोध वृद्धिने पाम्यो संवत
१९५० नी साल पढी वेपारनी उपाधि उठवी करी तेथी शास्त्र जो
वानी तर्कमली तेमां श्री हेमाचार्य महाराज तथा श्री हरिजिण्डसू
रिमहाराज तथा जसविजयजी महाराज विगेरे अनेक आचार्यना
ग्रंथो वाचवार्थी पण कंश्क बोध थयो आ चोपडी बनाववानी वा
लक जेवी शक्ति भावी ते उपकार आ महा पुरुषोनो ठे अने तेम
ना गुणनो उत्सांगण थवुं छल्लन ठे

आ चोपडीना पाना ३०९ सुधी आचार्य महाराज श्री आत्मा
रामजी महाराजजीए पण तपासी जोत्यां ठे अने बीजा ज्ञागनां
पाना मोकलवाना हतां एटलामां ए महाराजजी साहेब स्वर्गवास
थया तेथी मोकलवा रही गया आ वात महारा सर्वे उपकारीउने नि
वेदन करी नमस्कार करु वु

आ पुस्तक वाचनार साहेबोने विनंती करुं वुं के आ चोपडी
बालक्रीडा जेवी बनावी ठे तेमा कइ पण महारी झूल चूक थइ
होय तो ते सुधारी वाचवु अने मने लखी मोकलवा कृपा करवी
के महारी झूल सुधरे

ली. अनुपचद मलुकचद.

વીજી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

આ ચોપડીનો ફેલાવો કરવા સારુ અને નીકટજન્મી ઘણા જીવો પ્રજ્ઞના માર્ગનું જ્ઞાન મેલવી શકે તે સારુ જેથી કીમતથી ઊંઠા પૈસા લેવા તેની મદતમાં તથા સાધુજી વીગેરેને આપવા નીચેના ગૃહસ્થોએ જે જે રકમ આપી છે તે નીચે મુજબ.

- ૧૦૦) શેઠ. મનસુખજીજી જગુજીજી. અમદાવાદ.
- ૫૦) બેન ગંગાવાઈ શેઠ દલપતજીજી જગુજીજીની ધણીઆણી. „
- ૫૦) શેઠ. કરમચંદ પ્રેમચંદ. „
- ૫૦) શેઠ. પ્રેમચંદ રાયચંદ. મુંબઈ.
- ૫૦) વાઈ મોતીકોર ઝવેરી મોતીચંદ ઝવેરચંદની ધણી આણી. સુરતચંદર.
- ૫૧) વાઈ જમનાં વાલાજીજી દલસુખરામની ધણીઆણી. કપડવણજ.
- ૩૫) વાઈ જેઠી અમારા કાકા જીવચંદ મુલચંદની ધણી આણી. જરુચંદર.
- ૩૫) બેન ઝમેદકોર અમારા કાકા જીવચંદ મુલચંદની ડીકરી. „
- ૩૫) વાઈ કંકુવાઈ શા. અમરચંદ પરશોતમદાસની ધણીઆણી „
- ૩૫) શા. અમરચંદ દેવચંદ. „
- ૩૫) શા. નગીનદાસ વમલચંદ. „
- ૩૫) શેઠ. માહાજીજી મુલચંદ. અમદાવાદ.
- ૩૫) શેઠ. માનચંદ વીજી. „
- ૩૫) શેઠ. નથુજીજી સુરચંદ. માંડલવાલા.
- ૩૫) બેન ડીવાલી શેઠ. પરશોતમદાસ પંજાસાની ડીકરી અમદાવાદ.
- ૩૦) વાઈ ઝતમ શા. પીતલદાસ તારાચંદની ધણીઆણી. જરુચ.
- ૩૦) વકીલ. હીરાચંદ પીતલદાસ. અમદાવાદ.

- १०) शा परसोतम शवचंद. " "
- १५) जाइ पोपटनी वती शा. नगीनदास उदेचंद नरुचवदर
- १४॥ शा नाथाजाइ वखतचंद. " "
- १५) शा. माणैकचंद परजुदास. " "
- १५) शा लखमीचंद मोहनलाल. " "
- १५) वकील सांकलचंद रतनचंद भमदावाद,
- १२) शा नाथाजाइ परजुदास "
- १०) वाइ माही थंकलेशरवालां.
- १०) वाइ जेकोर भमदावाद घाचीनी पोलनां
- १०) शा जेशगजाइ हठीसग मोशीवाडाना.
- १०) शा खीमचंद तारार्चंद दाणापीठाना भमदावाद
- ५) वाइ मुजी शा कशनदास देवचंदनी दीकरी
- ५) वाइ घेली शा. वमलचंद लाजचंदनी घणीथ्याणी
- २५) शा साकरचंद लालजाइ सुरतबंदर
- ५) शा नगीनदास जेएचंद. भमदावाद.
- ५) शा कस्तुरजाइ शवचंद. " "
- ५) वाइ थंवा वेन वेजलपोर.
- २५) शा. गगलजाइ हठीजाइ. पुनाना.
- रु २५) मदतमा तथा वेठी कीमते चोपडी नं १५०)
- ५) वाइ दीवाली. शीणोरवालां.
- ३३) परचुरण आशामी हा वेणीचंद सुरचंद.
- श्री भमदावादवालानी वीगत
- ११) शा त्रीनोवनदास शवचंद दाणापीठावाला
- १०) शा. वीरचंद ऊवेर "
- ४) शा हेमचंद रवचंदना वाप नागजीनुवरनीपोल.
- ५) हा. जाइ जेसींगजाइ मगनलाल हसतकना. रु ३१)

५०) शेठ. वीरचंदनाइ दीपचंद श्री अमदावादवाला.

३५) श्री अमदावादवालाना.

१५) शा. मोतीलाल घेलानाइ वरधमान.

१०) शा. मोहोलालनाइ वरधमान.

१०) शा. प्रेमचंद हीरानाइना हा. हरीलालनाइ.

१०) शा. खीमचंद ताराचंद मुंबइ सेरना दलाल.

१३५) गांधी. मयाचंद जीवराजनी बहु बाइ कीलीवाइ. मेसाणा.

५०) पारी. चुनीलाल रवचंद वजेराम.

१०) शा. नेमचंदनाइ जोइतादास. श्री वीरमगामवाला.

३०) शा. गगलनाइ नागरदासनी बहु वाइ उजम. मेसाणा.

१०) पारेख नायचंद खेमचंद.

५) गांधी. रवचंद नाडालचंदना.

१) शा. सोमचंद हठीशीघ.

अमदावाद.

१०) बाइ घेली शा. ऊवेरचंद सोझागचंदनी दीकरी.

रु १५०४॥

आ काममां शा. वेणीचंद सुरचंदे मदद करी ठे, तेमज आ
खा गुजरात वीगरेना साधु साधविने पुस्तकना कामनी एटली म
दद करे ठे, कै ते हुं वर्णन करवा अशक्य तुं. केमके पोते कंइ एवा
धनवान नथी के पोताना घरना पैसा खरची शके. तेथी उदार दी
जना जाइउने समजावी तेमनुं मन संपादन करी पैसा लइ सदगृ
हस्थोने त्यां पैसा राखी जेम जेम जे साधुजी मंगावे ठे, तेने सारु
ठापेलां पुस्तक खरीद करी तेमने पोचाडे ठे. ते काममां ए जाइनो
घणोज वखत रोकाय ठे, पण एक साधुजीनी जक्ति, बीजुं ज्ञानना
काममां मदद ए बे काम थाय ठे. ने ए बंने कामनी घणीज ए जा
इने होंश ठे. तेथी घणांज कर्म नाश थवानुं साधन ठे. तेमज आखा
गुजरातना लोकोने जरोसो पण पाको थइ गयो ठे. तेथी ए जाइ

ज्ञानमां वापरवा पैसा मागे ठे ने प्रसनताथी आपे ठे तेमज केटला एक ज्ञानना छत्तेजनवाला ए छपर ज्ञानमा वापरवा मोकली आपे ठे, आवा ज्ञानना काममा पैसा आपनारना तथा ए ज्ञानना घणोज ज्ञानावणी कर्म नाश थशे वली मुंवइमा वखते वेणीचढ नथी हो ता तो बीजा ज्ञाइछ पण वेणीचंदनी जग्यानु काम करे ठे तेमने पण लाजनों पार नथी, आ आलवन छइने आत्मार्थीए आवा ज्ञानना काममा मदद करवी तथा वेणीचंदनी पैठ काम करवानो छत्सा ह घरवो वा मोटा धनवान पुरुषो मोटी मोटी रकमो काहे ने एक खातुं थापे के तेना व्याजमाथी साधु साधवीने ज्ञान जे जे जो इए ते पोचाडी आपे तो मोटा लाजनुं कारण ठे, ज्ञानना कंइक र सीया तो थया ठे पण जेवा जोइए तेवा थया नथी ते सारु बीनती ठे के हरेक प्रकारे ज्ञान जणवु ने जणाववुं लखाववुं ए काममा ब हुज लक्ष राखवो जोइए हाल घडी धनवान पुरुषो मोटी रकमो करी एक एवुं खातुं थापे के तेना व्याजमाथी आवकना बुद्धिमान बोकुराने पगार आपी राखवा, ने ते आखो दिवस अज्यास कख्याज करे ने तेनी जेम लायकता थाय के पगार बधारता जवु के जणवानु मुकी दे नही आवा पाच पचास विद्वानो थशे तो तेमाथी परपराए घणोज ज्ञाननो फेलावो थशे माटे आ काम घणुज उत्तम ठे, ने करवा जोग्य ठे माटे जाग्यशालीए छहाह घरवो एवी मारी बीनती ठे

પ્રથમાવૃત્તિની બે હજાર નકલો ઘણાજ ધોડા વચ્ચતમા સ્વપી
 ગડ અને વીજા ઘણા જિજ્ઞાસુનની વારંવાર માગણી થઈ તેથી
 આ વીજી આવૃત્તિની પાંચ હજાર નકલો ઠપાવવી પડી છે. આ
 વીજી આવૃત્તિમાં ઘટતો સુધારો કસ્યો છે, ઠતાં પણ કોઈ ઠેકાણો કા
 નો, માત્રા, મીંઢી, વિગેરે જે કાંઈ જૂલ થઈ હોય અગર જિનાજા વિ
 રુદ્ધ લખાણ લખાયું હોય તો ચતુર્વિધ શ્રી સંઘની સાથે હું મિથ્યા
 હુકત માગું છું.

લી. અનુપચંદ મલુકચંદ.

अनुक्रमणिका.

प्रश्न.	पृष्ठ.
१ जैनी कहेवाय ठे ते शाथी ?	१
२ जिन ते कोण ?	१
३ पूर्वोक्त राग द्वेपादि कोणे जीत्या ठे ?	१
४ तीर्थकर ते कोण ?	१
५ तीर्थकर तथा सामान्यकेवलज्ञानीमा शो फेर ?	१
६ सिद्ध ध्येला सामान्यकेवली तथा तीर्थकरमा शो फेर ?	१
७ वर्तमान कालमा कोइ तीर्थकर ठे ?	१
८ तीर्थरक्षक देवतानी सहायताथी त्या जइ शकाय के केम ? कोइ पूर्वे जइ आव्यु होय तो तेनुं नाम आपो.	२
९ तीर्थकरने देव झा सारु मानवा ?	२
१० अन्यमतावलंबीन जेने देव माने ठे तेने आपणे पण देव मानवा के नहीं ?	३
११ अन्य देवो दूषण युक्त ठे एम केम कहेवाय ?	३
१२ तीर्थकर देवे आगमो लख्या के कोणे लख्या ?	३
१३ आगला आचार्य महाराजे केम नहीं लखाव्या ?	३
१४ देवर्दिगणी क्षमाश्रमण आरजथी केम वीन्या नहीं ?	३
१५ ए आगमो कोनी पासे सांजलवां ?	३
१६ गुरु महाराज कोने मानवा ?	३
१७ पूर्वोक्त सर्व गुण न होय पण शास्त्रोपदेश करी जाण ता होय तो तेमनी पासे धर्म सांजलवामा शुं हरकत ठे ?	४
१८ यत् किंचीत् सारज्ञूत धर्मतत्त्व शुं ठे ते कहो ?	४
१९ धर्मनी योग्यता शी रीते थाय ?	४

१० मार्गानुसारीना गुणानुं विवेचन करो.	....	४
११ समकित ए शुं ठे ?	....	१४
१२ निश्चय समकितदृष्टिने व्यवहार समकित होय के नहीं ?	....	१५
१३ व्यवहार समकितवाला ने निश्चय समकित होय के नहीं ?	....	१५
१४ एकला व्यवहार समकितथी शुं लाज थाय ?	....	१५
१५ देवनी ज्ञक्ति शी रीते करे ?	....	१५
१६ प्रतिमाने पूजवाथी शुं लाज थाय ? प्रतिमा कांइ ज गवान नथी तो तेने केवा जावथी पूजवी ?	....	१६
१७ सामान्य प्रकारे जिनज्ज्ञक्तिनी रीत तथा लाज तमे वताव्यो, परंतु अनुक्रमे दररोज केवी रीते ज्ञक्ति क रवी ? ते कदो.	....	१७
१८ पुष्पपूजा करतां पुष्पना जीवने बाधा थाय तेनुं केम ?	....	१७
१९ नैवेद्य रांधेलुं धरवुं कया शास्त्रमां कह्युं ठे ?	....	१७
२० दिपकपूजा कया शास्त्रमां कही ठे ?	....	१७
२१ गुरु ज्ञक्ति शी रीते करवी ?	....	१७
२२ गुरु बोली होय तो केम करवुं ?	....	१८
२३ कोइक एम कहे ठे के ज्ञाने करीनेज धर्म थाय ठे. क्रि याए तो कर्म ठे तेथी क्रिया करतां धर्म न होय माटे कदी क्रियारुची न होय तो पण ज्ञान जणेल होय तो तेने गुरु मानवामां शुं अडचण ठे ?	....	१८
२४ गुरु महाराज न होय तो धर्मकरणी कोनी पासे करवी ?	....	१८
२५ धम ते शुं ?	....	१८
२६ आत्मीकधर्म ते शुं ?	....	१८
२७ अनंत ज्ञानते शुं ?	....	१८
२८ आत्माना एवी शक्ति ठे तो ते जणाती केम नथी ?	....	१८
२९ आत्मा कर्म करीने क्यारथी अवरायो ठे ?	....	१८

- ४० कर्म ते शु ? अने ते जीवनी साथे कैवी रीते एकमे
क थयेला ठे ? वली अनादिनां कर्म ठे तेज चाट्या
आवे ठे के फेरफार थाय ठे ? २८
- ४१ जीव तथा पुद्गलनो कर्त्ता कोइ ठे ? २९
- ४२ आत्माना चेतन गुणने कर्म जड होवाथी शी रीते
आवी शके ? ३०
- ४३ आत्मा नीरतर कर्मे करीने अवरायलोज रहे ठे के
तेमा फेरफार थाय ठे अने ते कोइ वखत पण शुद्ध
थशे के नहीं ? ३१
- ४४ कर्मथी रहीत थाय ठे तेमने पाग कर्म केम लागता नथी ३२
- ४५ कर्म आवे ठे ते देखाता नथी माटे आवे ठे ते शा
अनुमानथी सिद्ध थाय ? ३३
- ४६ कर्मना सयोगथी प्रणाम वगडे ठे अने नवां कर्म ब
धाय ठे एवी रीते परपरा चाली जाय ठे त्यारे कर्म
थी मुक्त शी रीते धवाय ? ३४
- ४७ शुन कर्म पुष्ट थवाथी ते पण मुक्तिने अटकावे ठे माटे
पुण्य तथा पाप वने होड्या योग्य कहा ठे तेनु केम ? ३५
- ४८ आत्मा नित्य ठे के अनित्य ठे ? ३६
- ४९ जीव मरे ठे एम बधु जगत कहे ठे ते केम ? ३७
- ५० केटलाक धर्मवाला चार गति मानता नथी फक्त ए
टलुंज माने ठे के जीव, इश्वर, अथवा खुदा अथवा
देवने त्याथी आवे ठे अने पातो त्यांज जाय ठे
तेनुं केम ? ३८
- ५१ जैनशास्त्रमा शुं शु विशेष ठे ? ३९
- ५२ जैनशास्त्रमा केटला प्रकारना कर्म कहा ठे ? अने ते
कर्म खपी जवाथी शुं शुं शुद्धता थाय ठे ? ४०

ज्ञानावरणी कर्मनुं स्वरूप.	पा० ४३
दर्शनावरणी कर्मनुं स्वरूप.	पा० ४८
मोहनी कर्मनुं स्वरूप.	पा० ५०
वेदनी कर्मनुं स्वरूप.	पा० ६४
नाम कर्मनुं स्वरूप	पा० ७०
गोत्र कर्मनुं स्वरूप.	पा० ७५
अंतराय कर्मनुं स्वरूप.	पा० ७६
आयु कर्मनुं स्वरूप.	पा० ७६

५३ ए आठे कर्म जीव शुं करवाथी बांधे ठे? ७६

५४ जैनदर्शनमां कर्म बांधतां रोकवानो तथा जूनां पूर्वनां बांधे
ला कर्म नाश करवानो शुं उपाय वताव्यो ठे? ७८

१ मीळ्यात गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ७८
२ सास्वादन गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ७९
३ मीश्र गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ७९
४ अविरति समकित गुणस्थाननुं स्वरूप	पा० ८०
५ देशवीरति गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ९०
६ सर्ववीरती गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० १०४
७ अप्रमाद गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० १०९
८ अपूर्व गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११४
ए अनिवृत्तिबादर गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११५
१० सूक्ष्मसंपराय गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११५
११ उपशांतमोह गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११५
१२ क्षीणमोह गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११६
१३ सयोगी गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११६
१४ अयोगी गुणस्थाननुं स्वरूप.	पा० ११७

५५ आ मुजबनो धर्म जैनवालाज करी शके के बीजां

कोइ करी शके ?

११७

५६ आबुं जाणीने जैनधर्म उपर राखे ने अन्य धर्म
उपर द्वेष राखे त युक्त ठे के केम ?

११८

५७ अधर्मी जीव उपर द्वेष करे के नही ?

११९

५८ अन्य धर्मवाला धर्म करणी करे ठे ते फोगट जाय ठे
के केम ?

१२०

५९ जैनमां घणा गह्व ठे, ते सर्व शुद्ध ठे के केम ?

१२०

६० आ कालमां देवता आवे के नही ? नही आववाना
कारण परदेशी राजाना विवादमां भागल कहा ठे
वास्ते नहीं ज आवे के केम ?

१२१

६१ पाच अंग जे सूत्र नीर्युक्ति जाण्य चूर्णी टीका ए
सर्वे तुह्य मानवामा आवे ठे ने केटलाएक नथी मान
ता माटे व्याजवी शु ?

१२२

६२ ङगणसाठमा प्रश्नमा कह्यु जे दशपूर्वधरना वचन
प्रमाण करवा शास्त्रमा कह्यु ठे ने देवर्द्धिगणी कृमा
श्रमण मदाराजने तो दश पूर्व नथी, त्यारेते शी री
ते प्रमाण करवु ?

१२३

६३ बाह्य अपवा अत्र्यतर तपश्चर्या करवाथी निर्जरा था
य के पुण्य वंघाय ?

१२४

६४ आत्मतत्त्वनुं ज्ञान न होय तेने तपश्चर्या करता शु
लाज थाय तथा चारित्र्यी शु लाज ?

१२५

६५ गीतार्थनी निआ नथी ने स्वच्छंदपणे करे तेने कंइ
लाज थाय के नदि ?

१२६

६६ आलोक परलोकनी वांग रही ठे ने तप प्रमुख
करे तेने लाज शी रीते थाय, वली उपदेशमालामा
माथा ३२५ भीमा कह्यु ठे जे अज्ञानो तप करे ते

- निष्फल थाय, वास्ते केम ? १२८
- ६७ यात्रा करवा तीर्थोए जवुं, तेमां शुं जान ते ? प्रभु तो रहेता होय त्यांए होय अने ज्यां जइए त्यां होय तो शुं विशेष ? १३१
- ६८ सामायिक पौषध पडिक्कमणामां आचूएण राखे के नहि ? १३२
- ६९ कोइक मुनि संयमथी चूक्या ते ते प्रवृत्ति करी शक ता नथी पण शुद्ध प्ररूपणा करी शके त तो तेमनी पासे धर्म सांजलवो के नहीं ? १३३
- ७० साधुजी महाराज पासे दिक्का लेवा आवे तो तेना माता पीतानी आझा लइ दिक्का आपे के केम ? १३४
- ७१ श्रावक प्रतिक्रमण करे ते ते दरेक वस्तुना हेतु शुं ते ? १३६
- ७२ प्रतिक्रमण कइ वखते करवुं ? १४३
- ७३ पडिक्कमणामां त आवश्यकमा कया कया आचारनी शुद्धि थाय ते ? १४४
- ७४ ज्ञान जणवाथी वा सान्निध्याथी वा वांचवाथी शुं जान थाय ? १४४
- ७५ कोइ गह्ववाला कहे ते जे ठए पर्व तथा कट्याणक दिवस शिवाय पौषध करवो नहि ते केम ? १५१
- ७६ पर्यूषणमां कट्यसूत्रज वांचवुं एवी परंपरा चाली ते तेनुं शुं कारण ? १५३
- ७७ अंजनशलाका कोण करे ? १५३
- ७८ आ कालमां धर्मसाधन करनारमां केटजाएक दुःखी देखाय ते ने अधर्मी सुखी देखाय ते तेनुं शुं कारण ? १५४
- ७९ श्रावक आराधक थाय तो केटले जेवे सिद्धि वरे ? १५५
- ८० जगवंत विचरे त्यारे रस्तामां साथे शुं शुं वस्तु होय ? १५५

- ८८१ गर्भमां जीव उपजे ठे ते शी रीते उपजे ? नें वधे ठे
ते अनुक्रमे शी रीते वधे ठे ? १५५
- ८८२ वासुदेव नरके जाय तेनु शु कारण ? १५७
- ८८३ पिंमस्थ ध्यान शी रीते करवु ? १५७
- ८८४ पदस्थ ध्यान शी रीते करवु ? १६०
- ८८५ रूपस्थ ध्यान शी रीते करवु ? १६२
- ८८६ रूपातीत ध्यान शी रीते कहुं ठे ? १६३
- ८८७ जैनमां समाधी चडावशानो मारग ठे के नहि ? १६४
- ८८८ कइक जैनवर्म नामधारी तेरापथी श्वेतावरी क
हे ठे जे जगवतीजीमा पाने ६१२ मे असयमीने दान
आपवाधी केवल पाप कहु ठे माटे दान देवु नही,
ते व्याजवी ठे के केम ? १६४
- ८८९ आवा जैनमा बहु मत ठे ते लोकने शु आत्मानी
बीक नही होय ? १६५
- ८९० आत्मप्रवेश हाली रह्यानो अधिकार आचारागजीनी
ठोपेली टीकामा पाने १०३ मे ठे तेनो शो हेतु ? १७०
- ८९१ मुनि कंखामोहनी कर्म बाये ए अधिकार क्या ठे ? १७०
- ८९२ जुवनपति प्रमुख नीचेना देवता उपरना देवलोकमां
जाय के नहि ? १७१
- ८९३ तामली तापसे साठ हजार वरस सुधी तपस्या करी
फोगट गइ कहे ठे ते केम ? १७१
- ८९४ तुगीआ नगरीना आवकनो अधिकार क्यां ठे ? १७१
- ८९५ अनवी क्या सुधी जणे ? १७१
- ८९६ आवकना व्रत लीधा शिवाय बीजा परचुरण नीयम
करवानी मरजाद ठे के नही ? १७१
- ८९७ ठंडा भारामां जे जीवो थशे तेनु केटलु आठखुं त

था समकृति के मिथ्याती ? १४३

ए० पांच इंद्रियमां कामि इंद्रि कयी ने जोगी कयी ? १४३

ए० श्रावक संधारो करे त्यारे सर्वथा पांचे व्रत आदरे ? १४३

१०० श्रावक रातपोसो करे तो दीवो राखे के नही ? १४३

१०१ श्रावक देरासरनुं ज्य व्याजे राखे तो केम ? तथा

पूजाना काममां वापरे तो केम ? १४३

१०२ घरदेराशरमां नैवेद्य फल अकृत वीगेरे मूके तेनुं शी

रीते करवुं ? १४५

१०३ सचित्त, अचित्त, मीश्र शुं शुं समजवुं ? १४५

१०४ बकुश कुशील बे नियंता आ काजमां कहा ठे तेमां

कुशील तो जगवतीना पचीशमा शतकमां मुजगुण

प्रतिशेवी कहा ठे ज्यारे मुजगुणमां दूषण लागे

त्यारे संयम गुणठाणुं केम रहे ? १४६

१०५ अठार ज्ञावदिशा केवी रीते ? १४६

१०६ नव प्रकारे पुण्य बांधे ते शेमां ठे ? ... १४६

१०७ व्याख्यान करवाने योग्य कोण ? १४७

१०८ सीरु जगवान कये अनंते ठे ? ... १४७

१०९ पौषध क्यारे लेवो अने तेनो कान्न शी रीते ? १४७

११० पौषधमां चोमासामां श्रावक जूमि उपर संधारो करे

के पाट उपर ? १४९

१११ साधुजी पुस्तक राखे के नही ? ... १४९

११२ देवताने देवी साथे कामजोग केवी रीते होय ? १४९

११३ देवता मनुष्य साथे जोग करे तथा मूत्र शरीरे आवे ? १४९

११४ चंडमा पुनम पढी थोडो ढंकातो जाय ठे ने सुद १

थी उघाडो थतो जणाय ठे तेनुं शुं कारण ? १४९

१५ आचार्य पंच महाव्रत रहित होय तो ते आचार्य म

णाय के नहि ?

१९३

११६ एवा गुणवत आचार्य न होय तो केम करे ?

१९३

११७ एक परमाणुमा केटला वर्ण होय ?

१९५

११८ गौतमपड्यो तप करे ठे तथा चदनवालाना अंठम करे ठे ने गोरजीने आपे ठे ते केम ?

१९५

११९ एक स्थिति स्थानकमा अध्यवसाय स्थानक केटला होय ?

१९५

१२० जे गतिनु आयुष्य बांध्यु होय ते कायम रहे के फे रफार आय ?

१९५

१२१ वर्तमानकाले आयुष्य केटलु होय ?

१९६

१२२ शुद्ध अशुद्ध कायक समकितना नेद कोइ ठेकाणे ठे ?

१९७

१२३ चार अनुयोग ठे तेमा निश्चय कया ने व्यवहार कया

१९७

१२४ नवकारहीनो काल सूर्य उदयथी बे घडी के हथेजी नी रेखा सूज्वाथी बे घडी ?

१९८

१२५ प्रज्जुने वस्त्र पहेराववानो अधिकार शास्त्रमा आवे ठे ने पहेरावता नथी तेनु शु कारण ?

१९८

१२६ देवताने अवधिज्ञान क्यां सुधीन होय ?

१९९

१२७ तीर्थकर कया आरामा पाय ने कया आरामा सी हि वरे ?

१९९

१२८ मनुष्य गर्ज्जनी सरख्या केटली कही ठे ने सामान्य मनुष्यनी केटली ?

२००

१२९ अढीढीप शी रीते कहा ठे ?

२००

१३० देराशरमा दीवा उघाडा मूकाय ठे ते योग्य ठे के केम ?

२०१

१३१ देराशरना खात मुहूर्त करवानी जग्या जोवानी रीत जैननी ने अन्यदर्शननी सरखी ठे के केम ?

२०२

- १३२ सामायकमां घडी राखे ठे ते आज्ञा ठे ? ... १०१
- १३३ श्रावकने चरवजो मुहपत्ती राखवानी भर्वादा शास्त्र
मां ठे ? ... १०२
- १३४ श्रावकने सुत्र वांचवानी आज्ञा ठे के नहि ? १०२
- १३५ जैनमां लाखो रुपीआ वीजा शुन मार्गे वपराय ठे
तेवा ज्ञानमां नथी वपराता तेनुं गुं कारण ? १०४
- १३६ नात्रां करवानो रीवाज हिंडमां नथी ने खोन्त वाल
हत्या करे ठे तो नात्रानो धारो होय तो सारो के
नहि ? ... १०८
- १३७ आत्मा निर्विकल्प ठे के सविकल्प ठे ? ... ११०
- १३८ बार ज्ञावना तथा चार भावना ज्ञाववी एमां पण
विकल्प करवामां आवे ठे ? ११०
- १३९ केवलज्ञान तो निर्विकल्प दग्धाथी प्रगटे ठे त्यारे वि
कल्प रूप ज्ञावना तथा पूजा प्रतिक्रमण करवुं ए तो
वधारे विकल्प सहित रह्युं ते करवाथी गुं जान ? १११
- १४० आत्मा परज्ञावनो अकर्ता कह्यो ठे ने आ प्रवृत्ति तो
कर्तापणे थाय ठे ते केम ? ... ११२
- १४१ आत्मा निर्विकल्प तथा अकर्ता ठतां कर्तापणे व्रत
पञ्चखाण प्रतिक्रमण करे शास्त्र वांचे ने तेथी अकर्ता
निर्विकल्पता थाय ए केम घटे ? ... ११४
- १४२ ज्ञानीए तो पुण्य पाप वन्ने त्याग करवा योग्य क
ह्यां ठे ने तमे तो एकने बोडी एकने आदरवानुं क
हो ठो ते केम ? ११५
- १४३ तमे जे जे ज्ञावना करवानी कहो ठो ते आत्मघरनी
ठे के परघरनी ? ... ११६
- १४४ आत्मानी गुरु प्रवृत्ति शी रोते थाय ? ११७

- १४५ निर्जरा तत्वना जेद अरुपीमा गण्या ठे अने कर्म ठे
 " ते तो रूपी ठे तेनी निर्जरा थाय ते अरुपी केम थाय ? १४५
- १४६ जीव अरुपी ठे ने नव तत्वमा जीवना जेद रूपीमा
 " गण्या ठे तेनो हेतु शु ? १४६
- १४७ सवरना सत्तावन जेद अरुपी कहा ठे ने संवरनी प्र
 " वृत्ति बाह्यथोज देखाय ठे ते तो शरीरथी ठे तो अरु
 पी केम ? १४७
- १४८ संवर निर्जरा मिथ्यात्वी करे के नहीं ? १४८
- १४९ देरासरमा प्रज्जजीना अंगलुहणा मेजां वा फाटेला
 " वापरे तेनो दोष कारज्जारीने के वधा आवकोने ? १४९
- १५० देरासरमा वासण अजवाढ्या विना वापरे ता केम ? १५०
- १५१ देरासरमा जाना विगेरेनी आशातना होय ते न टाले
 " ने पूजा करे तो ते केम ? १५१
- १५२ प्रज्जने पूजा करवानी जगोए चादीनां वा सोनाना च
 " कता चोडे ठे ते व्याजवी ठे के केम ? १५२
- १५३ फुजनी जगाए केसरवाला चोखा करी चडावीए
 " तो केम ? १५३
- १५४ जे जीवे मरण वग्वते शरीर वोशिराव्यु नथी ते शरी
 " रवडे शुजाशुज जे कीया थाय तेनु शुजाशुज बने
 " फल थाय के केम ? १५४
- १५५ जे जे वस्तु वोशिराववामा आवे ठे ते आ जवना अत
 " सुधी वोशिराववामा आवे ठे तो थापते जेवे तेनु
 " पाप आवे के केम ? १५५
- १५६ विवेक ते शु ? १५६
- १५७ शातपणां ते शु ? १५७
- १५८ दांत ते शु ? १५८

श्रीनैनयमोजयति

श्री

प्रश्नोत्तररत्नचितामणि.

१ प्रश्न.—जैनी कहेवाय ठे ते शाथी ?

उत्तर.—जिनना सेवक अर्थात् जिन महाराजना वचन रूपी अमृत
तु पान करनार ठे तेथी

२ प्रश्न —जिन ते कोण ?

उत्तर:—राग, द्वेष, क्रोध, मान, माया, लोभ, काम, अज्ञान, रति, अ
रति, शोक, हास्य, जुगुप्सा इत्यादि नावशत्रुजने जीतनार ते जिन

३ प्रश्न —पूर्वाक्त राग द्वेषादि कोणे जीत्या ठे ?

उत्तर.—तीर्थंकर तथा सामान्यकेवलीजण

४ प्रश्न —तीर्थंकर ते कोण ?

उत्तर —साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप चतुर्विध सघनी स्था
पना करी, धर्मतीर्थ प्रवर्त्तावी अनेक ज्ञान्य जीवोने तसार समुझी
तारे ते तीर्थंकर

५ प्रश्न —तीर्थंकर तथा सामान्यकेवलज्ञानीमा शो फेर ?

उत्तर —स्वयमेव बोध पामी सर्व जीवोने धर्मोपदेश दइने तारे ते
तीर्थंकर अने पूर्वाक्त तीर्थंकरनो धर्मोपदेश अगीकार करी केवलज्ञान
पामे ते सामान्यकेवली.

६ प्रश्न —सिद्ध अएजा सामान्यकेवली तथा तीर्थंकरमा शो फेर ?

उत्तर —सिद्धमा तो बने सरखा ठे, कइ फेरफार नथी तेमने जोइ
दिवस फरी संसारमा आयवानु नथी चली ते शरीरथी रस्ति ठे

७ प्रश्न —वर्तमान कालमां कोइ तीर्थंकर ठे ?

નત્તર:—વર્તમાન કાલે આ ક્ષેત્રમાં કોઈ તીર્થકર નથી. મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં છે; પણ ત્યાં જવાની આપણી શક્તિ નથી.

૭ પ્રશ્ન:—તીર્થરક્તક દેવતાની સહાય્યતાથી ત્યાં જઈ શકાય કે કેમ? કોઈ પૂર્વે જઈ આવ્યું હોય તો તેનું નામ આપો.

નત્તર:—સ્થૂલજડની વહેન યદ્દાએ પોતાના જાઈ શ્રીયકને પર્યૂપણ પર્વમાં શક્તિ રહિત બતાં પોરપી, સાદ્દપોરપી આદિ પચ્ચસ્કાણ કરાવી આઘો દિવસ ઉપવાસ કરાવ્યો. શ્રીયક કુધાની પીડા જોગવી તે જ દિવસે મૃત્યુ પામ્યો. યદ્દા શ્વેદ પામી. રૂપિયાત કસ્યાનું પ્રાયશ્ચિત્ત લેવા સંઘ પાસે ગઈ. ગુહ જાવથી પ્રેરણા કરેલી હોવાથી સંઘે પ્રાયશ્ચિત્તની ના કહી. યદ્દા સંતુષ્ટ ન થઈ અને શ્રી સીમંધરસ્વામી પાસે પૂઠી આવવા આગ્રહ કસ્યો, શાસનદેવીની સહાય્યતાથી યદ્દા સીમંધરસ્વામી પાસે ગઈ. જગવાન્ સીમંધરસ્વામીએ પ્રાયશ્ચિત્ત ન આપ્યું, પણ ચાર ચૂલિકાનું સંજ્જલાવી. યદ્દાએ એ ચાર ચૂલિકાનું સંઘ પાસે કહી વતાવી. સંઘે આચારાંગ અને દશવૈકાલિક સૂત્રમાં તેની યોજના કરી. જે ચાર ચૂલિકાનું સાંપ્રત કાલે પણ જાવના, વિમુક્તિ, રતિકલ્પ અને વિચિત્રચર્યા નામથી પૂર્વોક્ત વસ્ત્રે સૂત્રોમાં વિદ્યમાન છે.

વલી કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંડ આચાર્યે, પોતે કેટલા જવ પઠી મોક્કે જશે? તે જાણવા સારુ શાસનદેવીને જગવાન્ સીમંધરસ્વામી પાસે મોકલી હતી. આ વિગેરે અનેક દૃષ્ટાંતો વિદ્યમાન છે.

૮ પ્રશ્ન:—તીર્થકરને દેવ શા સારુ માનવા ?

નત્તર:—દાનાંતરાય, લાજ્ઞાંતરાય, જોગાંતરાય, ઉપજોગાંતરાય, વીર્યાંતરાય, હાસ્ય, રતિ, અરતિ, જય, શોક, ડુંગા, કામ, મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન, નિંદા, અવ્રત, રાગ અને દ્વેષ; આ અઠાર પ્રકારનાં દૂષણો મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારકી અને દેવતાનું રહ્યાં છે. તીર્થકર દેવમાં એમાંનું એક પણ દૂષણ નથી. જન્મમરણ ફરી કરવાનું નથી. સર્વજ્ઞ છે, ધર્મનો ઉપદેશ કરે છે, અનેક જીવોને તારે છે. વલી તેમનાં કહેલાં આગમ શ્રવણ

करीए तो आपणा आत्मानु कळयाए ववा रूप उपकार पण तेमनो ज ठे. माटे तेमने देव मानवा

१० प्रश्न.—अन्यमतावलवीनु जेने देव माने ठे, तेने आपणो पण देव मानवा के नही ?

उत्तर—पूर्वोक्त अठार दूषणोथी रहित होय तो, तेमने देव मानवामा किंचित् दूषण नथी.

११ प्रश्न—अन्य देवो दूषणो युक्त ठे, एम केम कहेवाय ?

उत्तर—तेमना चरित्र, मूर्तिनु तथा तेमना ज शास्त्रथी दूषणो सिद्ध आयठे एटले देव केम मनाय ?

१२ प्रश्न.—तीर्थकर देवे आगमो लख्या, के कोणे लख्या ?

उत्तर—तीर्थकर देवे शिष्योने सज्जलाव्या, शिष्यो सपूर्ण ज्ञानवान् थया. यादशक्ति तीव्र होवाथी महावीरस्वामीना निर्वाण पठी ६०० वर्ष सुधी तेनुए मोढे राख्या अने जणाव्या. दिन प्रतिदिन स्मरण शक्ति घटती होवाथी देवर्णिगणि क्षमाश्रमणे लखवानो आरज कख्यो

१३ प्रश्न—आगला आचार्य महाराजे केम नहीं लखाव्या ?

उत्तर.—मुनि महाराज आरजना त्यागी ठे लखवानो आरज थाय ते दोषथी वहीने लखाव्या नहीं.

१४ प्रश्न—देवर्णिगणि क्षमाश्रमण आरजथी केम वहीना नहीं ?

उत्तर—पोते ज्ञानचक्रुथी जोयुके, हवे पुस्तक नहि लखावीए तो सर्वनी स्मरणशक्ति हीन थइ गयेली होवाथी सर्व शास्त्रनो लोप थइ जइ अने म्होटु दूषण प्राप्त थइ माटे अपवाद सेवीने पुस्तक लखाववानो आरज कख्यो आ अधिकार बृहत्कल्पनी ज्ञाप्यमा स्फुटपणे ठे.

१५ प्रश्न—ए आगमो कोनी पासे साजलवा ?

उत्तर—गुरु महाराज पासे

१६ प्रश्न—गुरु महाराज कोने मानवा ?

उत्तर—जे गुरु पापथी वीहें, सत्योपदेस आपे; हिंसा, अमत्य, चोरी,

स्त्रीगमन अने धन विगेरे परिग्रहना त्यागी होय, निरंतर शास्त्राध्ययन करता होय तेमने गुरु मानवा. तेमनी पासे धर्मोपदेश सांजलवो.

१४ प्रश्नः—पूर्वोक्त सर्व गुण न होय, पण शास्त्रोपदेश करी जाणता होय तो तेमनी पासे धर्म सांजलवामां शुं हरकत ठे ?

उत्तरः—उपदेश करनार मनुष्य उत्तम गुणवालो होय, तो ज ओता जना मन उपर सारी असर करी शके ठे अने पोताना उत्तम गुणोनी ठाप सामा धणीना हृदय उपर पाडी शके ठे; परंतु जो उपदेशक गुण विहीन होय तो “परोपदेशे पांस्त्यम्” जेवुं थाय ठे. पोते भ्रष्ट्यामोल धारण करी नवन्नमण वधारता जायठे अने ओ तानु पोतानो आत्मा सुधारी शकता नथी; कारण के, गुरु कहे ठे पण तेमनाथी पाळी शकातुं नथी, तो आपणे धर्म शी रीते पाळीए ? एम मनमां आववाथी लाज्ज थाय नहीं.

१५ प्रश्नः—यत् किंचित् सारज्ञूत धर्मतत्त्व शुं ठे ? ते कहो.

उत्तरः—प्रथम तो धर्मनी योग्यता करवी.

१६ प्रश्नः—धर्मनी योग्यता शी रीते थाय ?

उत्तरः—मार्गानुसारीना गुण उत्पन्न करवाथी धर्मनी योग्यता थाय.

१७ प्रश्नः—मार्गानुसारीना गुणनुं विवेचन करो.

उत्तरः—प्रथम न्यायविज्ञव—सर्व प्रकारना व्यापारमां न्याय पूर्वक व र्त्तवुं, अन्यायथी चालवुं नहीं, नोकरी करतां धणीना सोंपेला कार्य मांथी पैसा खाइ जवा नहीं, लांच खावी नहीं, जग्गी समजवाला मनुष्यने ठेतरवा प्रयत्न करवो नहीं, व्याज वटंतर करनारे सामा धणीने ठेतरा व्याजना पैसा वधारे लेवा नहीं, मात जेलसेल करीने वेचवो नहीं, सरकारी नोकरी करनार मनुष्ये धणीने व्हाला धवा सारू लोको उपर कायदा विरुद्ध जुलम गुजारवो नहीं, मजूरी या कारीगरीनो धंधो करता रोज लइ काम बराबर करवुं, खोटुं दील करवुं नहीं, नात अथवा माऊनमां शेठाइ करतो होय तो, पोताथी

विरुद्ध मतवालाने द्वेष बुद्धिहीन गेरव्याजवी गुनेगार ठरावचो नही, कोइ माणसे आपणु वगाडचु होय, ते द्वेषधी तेना उपर खोटो आरोप मूकचो नही; अथवा तेने नुकसान करचु नही कोइने खोटुं कलंक देचु नही धर्मगुरुने व्हाने पैसा लेवा सारू धर्ममा न होय, ते वात समजावची नहि; अथवा सेवकनी स्त्री साथे अयोग्य कर्ममां प्रवर्तचुं नहि धर्म निमित्ते पैसा कढावी पोताना कार्यमां वापरवा नही धर्म संबधी कार्यमा वापरवा माटे पण खोटी साक्षी पूरी पैसा लेवा नही धर्मकार्यमा काइ फायदो थतो होय ते बदल मनमा विचारचु जे, आपणे धर्मने वास्ते जूठु बोलीए ठीए, आ पणा काम सारू बोलता नथी माटे तेमा दोष नथी एम समजी चंघुं चनुं करचु ते पण अन्याय ठे देरासर अथवा उपाश्रयमा प्रजा वना थती होय, ते एकथी वधारे वार लेवी ते पण अन्याय ठे देरासर अथवा उपाश्रयना कार्यनार करनाराजुंए ते खाताना मकानो पोताना खानगी कार्यमा वापरवा नही अथवा ते खाताना माणसो पासे खानगी कार्य करावचु नही कोइ माणस नात जमाडतो होय अने तेनी साथे कइ विगाड होय, तेथी तेनो वरो वगाडवां कइ लडाइ उंची करवी, परवान विगेरे जोइए तेथी विडोप लइ वगाड करचो, संप करी वधारे खाइ जचु अने तेने तूट पडे तेवी युक्तिउ करवी, ते पण अन्याय ज ठे परस्त्रीगमन करचु नही स्त्री अथवा पुरुष काइ सलाह पूठे तो जाएया ठता खोटी सलाह आपवी नही पोताना घणीना हुकम शिवाय तेना पैसा लेवा नही एक बीजाने लडाइ थायएवी समज आपवी नही. पोतानु मान प्रतिष्ठा वधारवा सारु असत्य धर्मो पदेश देचो नही. अन्यमतावलवी, धर्म मवधी खरी वार्ता कहेतो होय एम ठता 'ए धर्मवधी जठे' एम जाण्ही ते वार्ता जूठी पाडवानी कुयु क्ति करवी ते पण अन्याय ठे. पोते अग्रिधिए प्रवर्ततो होय अने अन्य पुरुषने विधिधी वर्ततो जोइ तेना उपर द्वेष धारण करचो ते अन्याय ठे

जे पुरुष विधिथी वर्त्ते ठे तेने धन्यवाद आपवो अने पोताथी ते प्रमाणे वर्त्तातुं नथी तेने माटे पस्तावो करवो ते अन्याय नथी. सरकारनी अथवा म्युनिसिपालीटीनी दाणचोरी करवी, स्टांपनी चोरी करवी, तेम ज खरी पेदाश ठुपावी थोडी पेदाश उपर सरकारने कर आपवो ते पण अन्याय ठे. खातर पाडवुं, कुंची लागु करवी, अथवा लुंढ पाडवी ते पण अन्याय कहेवाय ठे. गुणवंत साधु मुनिराज, जगवंत अने गुरु महाराजना अवर्णवाद बोलवा नहीं. तेम ज शुद्ध धर्मना अवर्णवाद बोलवा नहीं अने कन्याना पैसा लइ पोते विवाह करवो नहीं. आ शिवाय बहु प्रकारे अन्याय थइ शके ठे. ते सर्व त्याग करीने व्यापार करवो, ते मार्गानुसारीनुं प्रथम लक्षण ठे.

१ शिष्टाचार—ज्ञान अने क्रियाए करी उत्तम आचरणवाला मनुष्योना आचार शिष्टाचार कहेवाय ठे. तेमां लोक निंदा करे तेवुं कार्य करवुं नहीं. राजा दंड करे तेवुं काम करवुं नहीं. वेदया तथा परस्त्रीगमन त्यजवुं. जूगटे रमवुं नहीं. शिकार करवा जवुं नहीं. चोरी करवी नहीं. घणी जीवहिंसा थाय तेवो व्यापार करवो नहीं. जेथी कोइ माणसने नुकशान थाय, कोइनो जीव जाय, एवुं जूतुं बोलवुं नहीं; बनी शके तो सर्व प्रकारे जूतुं बोलवुं नहीं अने मांस, मदिरा, ताडी, मद्य, माखण, कंदमूल विगेरे अन्नद्वय पदार्थो खावा नहीं.

२ सरखा धर्म आचारवाला साथे विवाह करवो, पण एक गोत्री साथे करवो नहीं, हेमचंदाचार्ये योगशास्त्रमां एक गोत्रवाला साथे विवाह करवानो निषेध कस्यो ठे. स्त्री जर्त्तारनो धर्म एक ज होय तो धर्म संबंधी तकरार उठवानो संजव रहे नहीं अने धर्मकार्य करवामां परस्पर साधनजून थइ पडे.

३ सर्व प्रकारना पापथी मरवुं. कारण के, पाप करवाथी आलोकमां निंदा थाय अने बीजा जवमां नरकादि दुःख जोगववां पडे.

४ देशाचार प्रमाणे वर्त्तवुं. जे देशमां वसता होइए, ते देशमां जे

जे काम करवाथी निंदापात्र न थवाय, तेवी रीते वर्तवुं वस्त्र, आभूषण, अशन पानादि देशनी रीति प्रमाणे करवु जे देशमा जे वस्त्र पहेराता होय ते ठोडी अन्यदेशनी रीतना पहेरवा नही

६ साधु, साध्वी, आवक, आविका तेम ज राजा, प्रधान, जंमारी, कोटवाल विगेरे कोइ पण मनुष्यना अवर्णवाद बोलवा नही

७ जे घरमा बारी वारणा विगेरे पेसवा नीकलवाना अनेक रस्ता होय, तेवा घरमा रहेवु नहीं रहेवाथी चोर प्रमुखने आववानु तथा स्त्रीने गेरवर्तणुक चलाववानुं सुगम पडे

८ अशुद्ध स्थानकवाला घरमा बसवु नहीं जे घरनी जमीनमा उधेइ लागेली होय, जे घरनी नीचे डाडका तथा मुडदा दाटेला होय, अथवा मुडदा बालेला होय, अथवा आसपास वेइया, जुगारी, चोर, कसाइ विगेरे रहेता होय, तेवा घर बरजीने सारा पडोशमा रहेवु पाडोशी धर्मबंधु होय तो सर्वोत्तम समजवुं. अन्यमतावलंबीना पामो शयी तेमना आचार विचार आपणामा प्रवेश करी जाय ठे के, जे घणो श्रम वेठता पण पाठलथी दूर थइ शकता नथी अने प्राये अनेक पापबधनमा पडवुं पडे ठे.

९ अति गुप्त स्थानमा रहेवु नहीं रहेवाथी गुणी पुरुषने दान देवा नो अवकाश मलतो नथी बली आग प्रमुखना जय बखते जान माल बचाववा मुश्किल थइ पडे ठे.

१० अति प्रगट स्थानमा रहेवु नहीं रहेवाथी स्त्रीवर्ग सपूर्ण लज्जा साचवी शकतो नथी, बली द्वार आगल घोंघाट चालतो होय तेथी स्थिर चित्ते काइ कार्य अतुं नथी

११ सत्संग—गुणी पुरुषनो संग करवो मुनि महाराज, देव गुरु भक्तिकारक आवक अने प्रमाणिक गृहस्थोनी साथे ज विज्ञापे परिचय राखवो मिथ्यात्वीनो संग करवो नहीं, करवाथी आपणी धर्मबुद्धि नष्ट थइ जाय ठे. सुसंगथी सारी बुद्धि थाय ठे. तेनां स

દાચરણ જોઈ આપણને પણ સદાચરણ ગ્રહણ કરવા અવકાશ મળે
 ઠે. જુગારી, લુચ્છા, ચોર, વિશ્વાસઘાતિ, ઠગ વિગેરેની સોવત કરવા
 થી તેવાં નીચ કૃત્યો કરવાનું વળણ સહજ થઈ જાય ઠે. માટે તેવા
 અધર્મીનનો ત્યાગ કરવો.

૧૨ માતા પિતાની આજ્ઞામાં રહેવું, તેમને પૂજનારા થવું, નિત્ય પ્રા-
 તઃકાલે તેમને વંદન કરવું. પરદેશ જતી વખતે અને આવીને પણ
 વિનય પૂર્વક પાદપૂજન કરવું. જો વૃદ્ધ થયા હોય તો તેમને યાવત
 પીવાની તેમ જ પહેરવા ઝાઝાની શક્તિ મુજબ તજવીજ રાખવી.
 કોઈ વખત ક્રોધ કરવો નહીં. કટુ વચન વાપરવાં નહીં. તેમના
 આદેશનું ઝાઝાવન કરવું નહીં. કદાપિ ગેરવ્યાજવી, નહીં કરવા યો-
 ગ્ય કામ વતાવે તો મૌનવૃત્તિ ધરવી. અયોગ્ય કર્મ કરવાથી થતા
 ગેરફાયદા વિનય પૂર્વક સમજાવવા પ્રયત્ન કરવો. તેમનો આપણ
 ઉપર અવર્ણનીય ઉપકાર ઠે, માતાએ નવ માસ સુધી ગર્ભમાં રાખી,
 જ્ઞાન વહન કરી અનેક વેદનાનું આપણે માટે સહન કરી ઠે, વિષ્ટા
 મૂત્રાદિ મલીન તત્વોથી આપણું વારંવાર પ્રક્ષાલન કસ્યું ઠે. વલી આ-
 પણે વ્યાધિ ઝોગવતા હોઈએ તે વખતે ક્રુધા, તૃષ્ણા વેળી અનેક ઉ-
 પચારો કરી આપણું શુદ્ધ બુદ્ધિથી પાલન કરે ઠે. આ શિવાય પ-
 રોક્ષ રીતે તેમના ઉપકારનો ઝરો નિરંતર વહ્યા જ કરે ઠે. માતા પિતા
 તો જગત્માં કલ્પવૃક્ષ સમાન ઠે. અંતિમ તીર્થંકર મહાવીરસ્વામી
 ત્રિશલાદેવીના ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતા હઃસ્વી થશે, એમ ધારી
 કિંચિત્ વખત અચલાયમાન રહ્યા; તેટલામાં તો માતાએ અનેક ક-
 લ્યાંત કરવા માંડ્યા, મૂર્છા યાદ ધરતી ઉપર ઢલી પડ્યાં! તે જ વ-
 યતે જગવંતે અગ્નિગ્રહ કસ્યો કે “માતા પિતા સ્વર્ગે ગયા પછી જ
 દીક્ષા ગ્રહણ કરીશ.” અહો! પુત્રની પૂજનીકબુદ્ધિ તરફ દૃષ્ટિ કરો.
 રામ અને ભદ્રમણ તેમ જ પાંડવોએ માતા પિતાની જે સેવા કરી ઠે,
 તેનું વર્ણન સહસ્ર જિઘ્ઘાથી પણ કરવું મુશ્કેલ ઠે. તેમના કરેલા

ઉપકારનો બદલો આપણે વાલી શકવાના નથી, તો પણ નિરંતર તેમને ધર્મ રસ્તે યોજવા પ્રયત્ન કરી નક્કિ કરવી.

૧૩ જ્યાં સ્વરાજાનો અથવા પરરાજાનો ખર્ચ હોય, તેવા સ્થાનમાં રહેવું નહીં રહેવાથી ધર્મની, ધનની તેમ જ શરીરની હાનિ થાય છે.

૧૪ પેદાશના પ્રમાણમાં સ્વચ્છ કરવું પેદાશના ચાર વિભાગ કરવા એક જાગ ધરમાં રાખવો, બીજો જાગ વ્યાપારમાં રોકવો, ત્રીજો જાગ પોતાના તથા કુટુંબના સ્વાસ્થ્ય પીવામાં અને વસ્ત્રાદિકમાં વાપરવો, ચોથો જાગ ધર્મકાર્યમાં વાપરવો એ પ્રમાણે પેદાશનો વ્યય કરવો જો પેદાશ ઊંઘી હોય તો વધારો જાગ અથવા શક્તિ મુજબ હવ્ય ધર્મ નિમિત્તે અવશ્ય વાપરવું. મહામહેનતે ઊદરપોષણ થતું હોય તો મન કોમલ રાખી ધર્મકાર્યમાં હવ્ય વાપરનારની અનુમોદના કરવી.

૧૫ ધનને અનુસારે વસ્ત્રાનૂપણ પહેરવાં થોડું હવ્ય હોય અને ધનવાન જેવા વસ્ત્ર પહેરવાથી તેમ જ વધારે હવ્ય હોય અને ગરિબના જેવાં પહેરવાથી લઘુતા થાય છે.

૧૬ શાસ્ત્ર શ્રવણ કરવામાં ચિત્ત પરીવરવું બુદ્ધિના આઠ પ્રકારના ગુણ ઉપાર્જન કરવા ૧ શાસ્ત્ર સાંજલવાની શ્રદ્ધા કરવી ૨ શાસ્ત્ર સાંજલવું ૩ તેનો અર્થ સમજવો ૪ તે યાદ રાખવો ૫ ઊદ્-તેમાં તર્ક કરવો તે સામાન્ય જ્ઞાન ૬ અપોહ-વિશેષ જ્ઞાન મેલવવું ૭ ઊહાપોહથી સંદેહ ન રાખવો. ૮ તત્ત્વજ્ઞાન એટલે અમુક વસ્તુ આમ જ છે, એવો નિશ્ચય કરવો પૂર્વોક્ત રીતે શાસ્ત્ર શ્રવણ કરી પોતાના અવગુણ ત્યજવા ઉદ્યમવત થવું.

૧૭ અજીર્ણ ઠતા આહાર કરવો નહીં. સ્વાધેલી વસ્તુ પચી ન હોય ત્યાં સુધી બીજો આહાર કરવો નહીં રોગ ઉત્પન્ન થાય તેવી વસ્તુ સ્વાધી નહીં સ્વાદિષ્ટ વસ્તુ દેખી ગજા ઉપરાંત સ્વાધી નહીં.

૧૮ અકાલે ખોજન કરવું નહીં ખોજન કરવાનો જે વખત નિર્માણ કરેલો હોય તે વખત ચૂકવો નહીં.

૧૯ ધર્મ, અર્થ અને કામ એ ત્રણ વર્ગ સાધવા. ગૃહસ્થાવસ્થામાં જે સમય ધર્મ સાધનનો હોય, તે વખતે ધર્મ સાધવો. પૈસા ઉપાર્જન કરવાને સમયે તે કામ કરવું. જોગ-ઉપજોગ જોગવવાને સમયે તેમાં તત્પર રહેવું. ધર્મ-સાધન કરવાને સમયે ડબ્બા ઉપાર્જન કરવાનું સૂઝે તો ધર્મથી ચૂકાય છે. સર્વ વસ્તુની પ્રાપ્તિ ધર્મથી જ થાય છે. ધર્મ ચૂક્યા તો ત્રણે વર્ગ હાથમાંથી ગયા સમજવા. માટે દિવસમાં ત્રણે વર્ગ સાધવાનો વખત બાંધી રાખવો; જેથી ડબ્બા પેદા કરવામાં તેમ જ સંસારોચિત કાર્ય કરવામાં વિઘ્ન ન આવે, જગતમાં નિંદા ન થાય અને ધર્મસાધન રૂઢી રીતે થાય એમ વર્તવું.

૨૦ મુનિરાજ મહારાજનું દાન દેવા રૂપ આતિથ્ય વિનય પૂર્વક કરવું; હઃશ્વી જનને અનુકંપાદાન દેવું; મુનિની સેવા ચક્તિ કરવામાં કુશલ રહેવું અને અહંકાર રહિતપણે દાન દેવું.

૨૧ જિનમતને વિષે સન્માન પૂર્વક રાગ ધરવો. ચોટો હઠ-કદા ગ્રહ કરવો નહીં.

૨૨ ગુણીજનનો પક્ષ કરવો. તેમની સાથે સૌજન્યતા અને દાક્ષિણ્યતા વાપરવી. જે જે સુકાર્ય કરવાનાં હોય, તે તે વાનરની પેઠે ચપલ તાથી નહીં પણ સ્થિરતાથી કરવાં. નિરંતર પ્રિયજ્ઞાપિત થવું. કોઈને હઃશ્વ લાગે તેવું બોલવું નહીં. પોતાના તેમ જ પારકાના આત્માને ઉપકાર કરવાની બુદ્ધિ રાખવી; ગુણી પુરુષની અનુયાયી વર્તવું.

૨૩ જે દેશમાં જવાની શાસ્ત્રકાર આજ્ઞા ન આપતા હોય, અથવા રાજાની મના હોય, તે દેશમાં નુકસાન કરી જવું નહીં; તેમ જ જે કાલે જે કાર્ય કરવાની આજ્ઞા ન હોય, તે કાલે તે કાર્ય કરવું નહીં. જેમ કે ઉષ્ણકાલમાં શેતી કરે તો થાય નહીં. ચોમાસામાં શીત પદાર્થ ખાવાથી પચે નહીં અને સમુદ્ર પર્યટન કરવાથી નુકસાન થાય. યવનના મુલકમાં જવાથી અજઞ્ઞ વસ્તુ જબરાઈથી ચવરાવે અને જબરાઈથી ધર્મનૃષ્ઠ કરે, તેવા દેશમાં જવું નહીં. વળી પોતાનું બલ તપાસી કામ

करवुं, कारण के शक्ति उपरात कार्य करवाथी धननी तेम ज तननी दानी थवानो संनव ठे

१४ व्रतने विषे स्थिर चित्तवाला अने ज्ञाने करी सावधान एवा पुरुषनी पूजा करवी आत्महितार्थे तेमनी पासेथी ज्ञान संपादन करवु अने तेमनी प्रवृत्ति प्रमाणे वर्तवुं

१५ पोषण करवा योग्य स्वकुटुंबनु आहार वस्त्रादिकथी पोषण करवु
१६ दरेक कार्यारज कस्या पहिला शुभ अशुभ परिणाम दीर्घदृष्टि
थी विचारवुं अने पठी कार्यारज करवो

१७ विशेषज्ञ एटले मामान्य अने विशेषने उलखता शीखवु
अथवा तेना जाणकार थवु

१८ लोकवद्वज, एटले सर्व लोकने वद्वज लागे तेवुं काम करवु
कोइने दूनववु नहीं अनीतिथी तेम ज धर्मविरुद्ध आचरणथी लो
कमा बहाला थवानी इच्छा राखवी नहीं

१९ लज्जावान् थवु निर्लज कार्य करवु नहीं.

२० विनयवत् थवु, देव, गुरु, सुश्रावक, कुटुंबी, महेताजी, कला
शीखनार तथा राजा प्रधानादिक श्रेष्ठ, शाहुकार जे कोइ गुणे करी,
धने करी, पछीए करी अने वये करी अधिक होयते सर्वेनो यथोचित
विनय करवो

२१ छुखी मनुष्य उपर दया करवामा कुशल रहेवुं, जेम बने तेम
हिंसानु काम करवु नहीं

२२ सौम्यदृष्टि राखवी कोइ वखत कषायवाली प्रकृति धारण
करवी नहीं के, जेथी अन्यने आपणा उपर छेप जागे.

२३ ठ बैरीने जीतवा. १ काम एटले स्त्रीमेवा, परस्त्रीनो सर्वथा
रपण करवो. पोतानी स्त्रीनुं पण जेम रोगार्त पुरुष थोपघ खावानी
जरूर पड़े, ने ग्वाय तेम ऋतुस्नानने अवसरे केवल चित्तनी उपाधि
टाखवा निमित्ते सेवन करे, जावना तो ओढवानीज राखवी, श्वान

ની પેઠે નિરંતર અથવા એક રાત્રિમાં ઘણી વખત સ્ત્રીસંગ કરવો એ
 ઉત્તમ પુરુષોનું લક્ષણ નથી. નિત્ય સેવવાથી પોતાનું તથા સ્ત્રીનું શ-
 રીર નિર્વલ થતું જાય છે. વલી એવી કુટેવને લીધે સ્ત્રીના વિરહસમયે
 પરસ્ત્રી સેવવાની બુદ્ધિ થઈ આવે છે; પ્રાયે હનિયામાં લઘુતા પ્રાપ્ત
 થાય છે, કોઈ વિશ્વાસ કરતું નથી, રાજા જાણે તો દંડ કરે છે અને
 આવતા નવમાં નરકનાં હુઃખ નોગવવાં પડે છે; માટે જેમ વને તેમ
 કામને વશ કરવો. ૨ ક્રોધ-ક્રોડના ઉપર ક્રોધ કરવો નહીં; સર્વ પ્રા-
 ણી ઉપર સમન્નાય ધારણ કરવો; એક ક્રોડપૂર્વ સુધી સંયમ પાલી
 ઉપાર્જન કરેલું ફલ ક્રોધ કરવાથી ફળ વારમાં નષ્ટ થઈ જાય છે અને
 કુગતિના જ્ઞાન થવું પડે છે; હલાહલ વિષ खाधું હોય તેથી એક વ-
 યત જ મરણ થાય છે, પણ ક્રોધ રૂપી હલાહલને વશ આણી પ્રાણીનું
 અનંતીવાર મૃત્યુ થાય છે; માટે નિરંતર ક્ષમા ગુણ ધારણ કરતાં શી-
 યવું. ૩ લોભ-લોની મનુષ્યનું ચિત્ત સદાકાલ ફિકરમાં જમ્યા કરે
 છે. તેને કોઈ પણ પ્રકારે સંતોષ ઉત્પન્ન થતો નથી. વલી લોભને વશ
 થવાથી પ્રાણી નહિ કરવા યોગ્ય કર્મ કરવા તત્પર થાય છે તેથી આ
 હનિયામાં હીનતા થાય છે અને પરજનમાં પણ હુઃખ નોગવવાં પડે
 છે. માટે જે અવસરે જે મલે તેથી સંતોષવૃત્તિ રાખવી અને નીતિથી
 નિયમ કરવો. પૂર્વે જેવું પુન્ય ઉપાર્જન કર્યું હોય તેવું આ જનમાં મલે
 છે, લોભ કરવાથી વિશેષ મલતું નથી. એવો વિચાર કરી સંતોષ
 પકડવો. સંતોષથી જ લોભ જીતાય છે. ૪ માન-માનદશા ધરવાથી
 જગત્માં લઘુતા પ્રાપ્ત થાય છે, લોકો અહંકારીનું ઉપનામ આપે છે,
 ગુરુનો અને વડીલનો વિનય થતો નથી; વિદ્યા કલા આવડતી નથી
 અને મનુષ્ય જન પામ્યા હતાં પણ ધર્મ સાધી શકાતો નથી; માટે
 માન તજી દઈ ગંજીરતા ધારણ કરવી. ૫ હર્ષ-ક્રોડ પણ કાર્યમાં
 અત્યંત હર્ષ ધારણ કરવો નહીં. હર્ષ કરવાથી ગર્વને પગથીએ ચઢતાં
 ચાર લાગતી નથી. આ સંસારમાં સર્વ વસ્તુનું ક્ષણિક છે. શરીર આ

जे सुखी देखाय ठे अने काले अनेक व्याधिथी वींटाइ जाय ठे लक्ष्मी चपल ठे, आजे जे घरमा लक्ष्मी शोभी रही ठे ते घरमा बीजे दिवसे जूत वासो करी रहे ठे । माटे आवा अस्थिर पदार्थो पूर्वकृत पुण्यने लीधे प्राप्त थया होय तो तेनो सङ्गयोग करवो; पण अत्यंत हर्षित थइ गर्व करवो नही ६ मद-मद आठ प्रकारना ठे जातिमद, कुलमद, वलमद, रूपमद, रुद्धिमद, लोभमद, तपश्चर्यानो मद अने विद्यानो मद जातिनो मद करवाथी नीच जातिमा उत्पन्न थाय ठे, कुलमद करवाथी नीचगोत्र वयाय ठे वलनो मद करवाथी भावते जेवे निर्बलपणुं प्राप्त थाय ठे रूपनो मद करवाथी कुरूपपणु प्राप्त थाय ठे धननो तथा ठकुराइनो मद करवाथी परजवे दरिद्रि थाय ठे जेम जेम मलनु जाय, तेम तेम वधारे लोभ करे अने मनमां धारे के हु तो खोवानो ज नही, जे जे व्यापार करीश तेमा पेदा ज करीश । एवा आजीविका मद धरनार मनुष्यने कोइ वखत एवो धक्को लागे ठे के, सर्व दिवसनु पेदा करेलु एक दिवसमा चाल्यु जाय ठे । अने निर्धनावस्था प्राप्त थाय ठे माटे लोभनो मद करवो नही तपश्चर्या नो मद करवाथी तप निष्फल थाय ठे विद्यानो मद करवो नही विद्यानो मद करनार मनुष्य पोताथी अधिक विद्वानने मान आपी शकतो नथी, पण तेनी अवगणना करे ठे अने पोते वधारे ज्ञान संपादन करी शकतो नथी गर्विष्ठहोवाथी शंका पडे ते पण बीजाने पूठी शकतो नथी एम धीरे धीरे पोतानी विद्या खूएठे अने आ वता जवमा अज्ञानी थाय ठे माटे विवेकी माणसे आ आठ प्रकारना मद त्यजवा

३४ कृतज्ञता-पोताने कोइए करेला उपकारने जूलवो नही. समय आवे करेला उपकारनो बदलो

३५ पान इडिने वडा वाथी आलोकमा पण बहु

इडिनु मोकनी जेम के स्पष्ट

જોગવવા સારૂ હસ્તિ બંધનમાં પડે છે. રસેન્દ્રિના વિષયથી માઠલાંડ પ્રાણ વિમુક્ત થાય છે. ગ્રાણેન્દ્રિના વિષયથી ત્રમર કમલ ઉપર બેસે છે અને સૂર્ય અસ્ત થાય કમલ મીંચાઈ જવાથી અંદર ગોંધાઈ રહે છે. ચક્ષુ ઇન્દ્રિને વશ થવાથી પતંગીઆ દીવામાં પડી જીવે રહી જાય છે. શ્રોતેન્દ્રિના વિષયથી હરણ પારથીને વશ થઈ જાય છે. એવી રીતે એક એક ઇન્દ્રિને ટૂટી મૂકવાથી પ્રાણ જાય છે, ત્યારે પાંચે ઇન્દ્રિના વિષયમાં લુબ્ધ થવાથી પરબ્રહ્મમાં કેવાં હઃસ્વ જોગવવાં પડે ? તેનું વર્ણન તો જ્ઞાની મહારાજ જ કરી શકે. માટે યથાશક્તિ વિષયનો સંકોચ કરવો. આ પ્રમાણે માર્ગાનુસારીના પાંત્રીશ ગુણ જે પુરુષમાં હોય, તે પુરુષ ધર્મને યોગ્ય જાણવો. આવા ગુણથી મનુષ્ય સમકિતવંત થાય છે, શ્રાદ્ધધર્મ અને મુનિધર્મને પામે છે અને અંતે મુક્તિ સુખને મેલવે છે.

૧૧ પ્રશ્ન:—સમકિત એ શું છે?

ઉત્તર:—સમકિતના ઘણા પ્રકાર છે, પણ અલ્પમાત્ર કહું છું. સમકિતના મુખ્ય બે પ્રકાર છે. ૧ વ્યવહાર સમકિત ને ૨ નિશ્ચય સમકિત. તેમાં વ્યવહાર સમકિત તે આગલ કહેલા અઠાર દૂષણ રહિત ક્રષ્ણાદિ ચોવીશ તીર્થકરને શુદ્ધ દેવ તથા તરણ તારણ ઝહાજ રૂપ માનવા. જે દેવ સંસાર થકી તસ્થા નથી, તેવાને દેવબુદ્ધિ માનવા નહીં; પ્રજ્ઞાન મુનિનો જે માર્ગ બતાવ્યો છે, તે માર્ગે ચાલનારને ગુરુબુદ્ધિ માનવા; સાધુ અને શ્રાવકનો ધર્મ પ્રજ્ઞાન જે પ્રમાણે બતાવ્યો છે, તે ધર્મને જ સ્વરો માનવો. આ ત્રણ તત્ત્વ ઉપર શ્રદ્ધા રાખવી તે વ્યવહાર સમકિત. ૨ નિશ્ચય સમકિત. તે પ્રથમ પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ અને પુણ્યલનું સ્વરૂપ જાણવું. આત્મામાં ચેતન ગુણ છે અને પુણ્યલમાં જડ ગુણ છે. તેથી આત્મામાં સર્વ પદાર્થ જાણવાની શક્તિ છે, પણ કર્મે કરીને આત્મા અવરાયો છે તેથી હાલ સંપૂર્ણ જાણી શકતો નથી. એવો નિર્ધાર થવાથી જે જે બાહ્ય પદાર્થો છે, તેના ઉપરથી મોહનો નાશ કરે છે. ફક્ત આત્મગુણમાં આનંદ

માને છે જે સંસારી આનંદ છે, તે સર્વે અસ્થિર આનંદ છે અને તેને સ્થિર આનંદ માનવાથી કર્મવધ થાય છે ને હૃદયમાં તેના દુઃખ ઝોગવા પડે છે. આત્માનુ જ્ઞાન જેમ જેમ નિર્મલ થતું જાય છે તેમ તેમ સંસારિક કાર્યમાં મગ્નતા ઘટતી જાય છે. કર્મના યોગે જે સુખ દુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે, તેને કર્મના ફલ જાણીને રાગ દ્વેષ કરતા નથી. પુણ્યને સંયોગે કર્મ વાધ્યા છે તે ઝોગવાય છે, એમ વિચારે છે. આ પ્રમાણે ચિત્તની સુદરતા થાય છે, પરંતુ વિશેષ વિશુદ્ધિ નથી થઈ તેથી સંસારને છોડી શકતો નથી. શ્રાવકના વ્રત પણ જડ શકતો નથી, પણ લેવાની જાણના રાત વિવસ વની રહેલી છે. અનતાનુવધી કપાયની ચોકડી તથા સમકિતમોહની, મિશ્રમોહની અને મિથ્યાત્વમોહની એ સાત પ્રકૃતિ ક્ષય થઈ છે એવા જીવોને સમકિતની પ્રાપ્તિ થાય, તે નિશ્ચય સમકિત કહીએ.

૧૨ પ્રશ્ન —નિશ્ચય સમકિતદૃષ્ટિને વ્યવહાર સમકિત હોય કે નહીં ?

ઉત્તર —પણ કરીને હોય

૧૩ પ્રશ્ન —વ્યવહાર સમકિતવાલાને નિશ્ચય સમકિત હોય કે નહીં ?

ઉત્તર —હોય પણ સ્વરૂપ અને ન પણ હોય

૧૪ પ્રશ્ન —એકલા વ્યવહાર સમકિતથી શું લાજ થાય ?

ઉત્તર —વ્યવહાર સમકિત નિશ્ચય સમકિતનું કારણ છે. દેવ ગુરુની શ્રદ્ધા થઈ એટલે ગુરુ મહારાજની સેવા કરે. ગુરુ મહારાજ ધર્મ સંજ્ઞા લાવે એટલે પોતાના આત્માનુ તથા પુણ્યનું સ્વરૂપ જાણે. એમ કરતા કરતા અનુક્રમે નિશ્ચય સમકિત થાય.

૧૫ પ્રશ્ન —દેવની જાતિ શી રીતે કરે ?

ઉત્તર —દેવ હાલ વિચરતા નથી, પરંતુ તેમની મૂર્તિ છે તે સ્થાપણને આધારજૂત છે તેથી પાપાણની, ઘાતુની, રત્નની, કાષ્ઠની અને ઘાતની; જેવી પોતાની શક્તિ હોય તેવી જગતના આકારવાળી મૂર્તિ કરાવે. યથાશક્તિ સુદર ચૈત્ય વધાવે અને આચાર્ય મહારાજ પાસે તે પ્રતિમાની

પ્રતિષ્ઠા કરાવીને તેની જાતિ કરે. અથવા પૂર્વ પુરુષોએ એવાં જિન વિંવ પધરાવેલાં હોય છે, તેમની અષ્ટ ઇચ્છે કરીને પૂજા કરે તથા તેમની સમીપે જલે પ્રકારે ગુણગ્રામ કરે.

૨૬ પ્રશ્ન:—પ્રતિમાને પૂજવાથી શું લાજ થાય ? પ્રતિમા કાંડ જગ વાનુ નથી તો તેને કેવા જાવથી પૂજવી ?

ઉત્તર:—જગવંત ધર્મ પ્રકાશી ગયા છે. તેને આધારે ધર્મનું સ્વરૂપ-આત્માનું સ્વરૂપ જાણ્યું છે તેથી તેનું ઉપગારી પુરુષ છે. તે ઉપગારી પુરુષ તો નિર્વાણ પામ્યા છે, ત્યારે પ્રતિમાજીમાં તેમના નામનો આરોપ કરીને જાતિ કરવી. જેમ આપણા વડીલની અથવા માન્ય પુરુષની ઠવી હોય છે અને તેના કોઈ ગુણગ્રામ કરે છે, તો આપણે खुशी થઈએ છીએ અને તેની કોઈ લઘુતા કરે છે તો આપણે दिलगीર થઈએ છીએ. વલી હાલમાં રાજ્યકર્તા મહારાણી વિક્ટોરિયાની તથા વીજા ગવર્નર જનરલ, ગવર્નર અને પ્રતિષ્ઠિત અધિકારીનું ઠવી તથા વાવલાંડ સ્થાનકે સ્થાનકે વેસારેલાં દૃષ્ટિએ પડે છે અને તેમ કરેલું જોઈને તે અધિકારી તથા તેમના ઉપર પ્રીતિજાવ ધરાવનારા લોકો રાજી થાય છે અને તે અધિકારી પોતાને માન મળ્યું સમજે છે. તેમ આપણે પણ જગવંતની મૂર્તિ વેસારવાથી તેમને માન આપીએ છીએ. તેમને માન આપવાનું મન થયું તે શુભ અધ્યવસાયનું લક્ષણ છે અને તેથી જીવ મ્હોટું પુન્ય ઉપાર્જન કરે છે. જેનું જૈન નામ ધરાવીને ઢુંઢીઆ કહેવાય છે, તેનું પ્રતિમાને પૂજતા નથી. તે તેમની અજ્ઞાનતા છે. તેનું જૈનશાસ્ત્રને માનવાનું કહે છે પણ તેનું શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તેમ કરતા નથી. આ વાવતના દાખલા શ્રી પ્રતિમાશતક ગ્રંથમાં ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજીએ ઘણા આપેલા છે. તથા સમકિતશબ્દોદ્ધાર નામે ગ્રંથ ઉપાયેલ છે, તેમાં પણ ઘણા દાખલાનું છે. તેથી અહિં વિસ્તારથી લખતો નથી. જગવંત વિચરતા હતા તે વખતની પ્રતિષ્ઠિત કરેલી પ્રતિમાજી હાલમાં વિદ્યમાન છે અને ઢુંઢક મત તો આધુનિક નીકલેલો છે ત્યારે જો

પ્રતિમા પૂજવાનું અયોગ્ય હોય તો જગવત ઠતા કેમ વને ? ત્યાર પછી પણ ઘણા આચાર્યો થયા છે જેમના ઉપદેશથી ઘણા શ્રાવકોએ પ્રતિમાજી કરાવ્યા તથા અનેક પ્રકારે પૂજા કરી ગૃહસ્થાવાસમાં રહેલા શ્રાવક જાણીને જગવતના ગુણગ્રામ કરવા સારું અનુકૂલતા જોયેલી જગ્યા જોઈએ તે દેરાસરજી છે અને તેનો અદર જગવતના ગુણનું સ્મરણ થવા સારું જિનવિંવની સ્થાપના કરેલી છે તેમની શ્રાકૃતિ એવી સૌમ્ય છે કે, તેને જોવાથી જગવતના ગુણ સાંજરે છે. પોતાના વડીલની અથવા માનનીય પુરુષની ઢવી અથવા તેની કોઈ વસ્તુ પડી હોય છે તો તેને જોઈને તે પુરુષ અને તેના ગુણો જેમ સ્મરણમાં આવે છે; તેમ જગવતની મૂર્તિ જોઈને પણ થાય છે પ્રતિમાજીનું મુખ જોઈને વિચારે છે કે, આ મુખ કેવું છે ? જે મુખે કોઈના અવર્ણવાદ, મૃણાવાદ કે, હિસાકારી વચન બોલાયલા નથી તેમાં રહેલી જિઘ્ઘાવડે રસેંડિના વિષયોનું સેવન કરેલું નથી, પણ આ મુખવડે ધર્મોપદેશ દેશને અનેક નવ્ય પ્રાણીને સંસાર સમુદ્ધમાંથી તાર્યા છે, માટે આ મુખને ધન્ય છે આ નાસિકાવડે સુરજિગ્ધ હરજિગ્ધ રૂપ પ્રાણેંડિના વિષયોનું સેવન કહ્યું નથી આ ચક્રુશ્ચિવડે પાંચ વર્ણ રૂપ વિષયોને સેવ્યા નથી, કોઈ સ્ત્રીના ઝર કામવિકારની નજરે જોયું નથી તેમ કોઈની સામે દ્રેપની નજરે પણ જોયું નથી માત્ર વસ્તુ સ્વનાવ અને કર્મની વિચિત્રતા વિચારીને સમજાવે રહેલા છે તેથી એવાં નેત્રને ધન્ય છે. આ કર્ણો કરીને વિચિત્ર પ્રકારના રાગ રાગણી સાજલવા રૂપ તેના વિષયનું સેવન કરેલું નથી, પરંતુ પ્રિય અપ્રિય જેવા શબ્દો કાને પડ્યા તેવા સમજાવે સાજલ્યા છે આ ઝરીરવડે કોઈ જીવની હિંસા કે અદત્તગ્રહણ વિગેરે કહ્યું નથી માત્ર જીવરક્ષા કરી છે અને કોઈ જીવ હાલ પામે નહીં તેમ વર્ત્યા છે આમાનુષ્યામ વિહાર કરી નવ્યજીવોને સંસારના હાલમાંથી બચાવ્યા છે અને પોતે કર્મોનો દાવ કરી કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શન પ્રગટ કર્યું છે માટે આ પ્રત્યુને ધ

ન્ય છે. એનું પરમ ઉપગારી છે. તેથી તેમની જેટલી જ્ઞાતિ કરી શકું
 તેટલી કરવા યોગ્ય છે. આવી સુંદર જાવના જગવંતની મુજા દેશ
 વાથી ઉત્પન્ન થાય છે. ઉત્તમ પ્રાણીનું એવા પ્રજ્ઞુની જલ, ચંદન, કે
 સર, વરાસ, પુષ્પ, ધૂપ, દીપ, ફલ, નૈવેદ્યવગે પૂજા કરે છે. તથા આજ્ઞ
 ષણો ચઢાવે છે. એ પ્રમાણે પૂજા કરવામાં યથાશક્તિ ઈચ્છ્યનો વ્યય કરતાં
 ચિંતે છે કે, હું જે ઈચ્છ્ય પેદા કરું તું, તે પેદા કરતાં અનેક પ્રકારનાં પાપ
 લાગે છે. વળી તે ધન સંસારી કાર્યમાં વાપરું તું તેથી પણ બલદી પાપની
 વૃદ્ધિ કરું તું. મ્હારે એ ધનમાંથી મ્હારા પ્રણામ પહોંચે તેટલું ધન જો હું
 પ્રજ્ઞુ જ્ઞાતિમાં વાપરું તો તેનાથી પાપ વંધાતું અટકે અને પુન્યવંધ થાય.
 વળી એ ધન પ્રાપ્તે મ્હારું નથી. મ્હારી સાથે આવવાનું નથી. મ્હારો
 ને એનો સ્વનાવ નિન્ન છે. હું ચેતન તું. એ જાડ છે. માટે મ્હારે એના ઉપ
 રથી મૂર્છા ઉતારવી તે યોગ્ય છે. વળી વિચારે કે, હું પ્રજ્ઞુની જ્ઞાતિ
 રીશ તો, તે જોડને વીજા જીવો તેની અનુમોદના કરશે. વળી કેટ
 લાએક જ્ઞાત્યશાલી જીવો જ્ઞાતિ કરવાને તત્પર અશે તો તેનો કાર
 ણીક હું અશ્શ. એટલે પ્રજ્ઞુ જ્ઞાતિ કરતાં અનેક પ્રકારના લાજ થશે.
 ઉત્તમ જીવો પ્રથમ ઈચ્છ્યપૂજા કરીને પછી જાવપૂજા કરે છે એટલે
 તે અવસરે જગવંતના ગુણ વિચારે છે અને પ્રજ્ઞુના ગુણને વિચારીને
 તેનું પોતાના આત્માની સાથે મિલ્લાન કરે છે કે, અહો! પ્રજ્ઞુ અરાગી
 ને હું રાગી, પ્રજ્ઞુ અદ્વેષી ને હું દ્વેષી, પ્રજ્ઞુ અક્રોધી ને હું ક્રોધી, પ્રજ્ઞુ
 અમાની ને હું માની, પ્રજ્ઞુ અમાયી ને હું માયી, પ્રજ્ઞુ અલોચી ને
 હું લોચી, પ્રજ્ઞુ અકામી ને હું કામી, પ્રજ્ઞુ નિર્વિષયી ને હું વિષયી,
 પ્રજ્ઞુ આત્માનંદી ને હું સંસારાનંદી, પ્રજ્ઞુ અતિંદ્રિય સુખના જોગી ને
 હું પુજ્જલનો જોગી, પ્રજ્ઞુ સ્વસ્વજાવી ને હું વિજાવી, પ્રજ્ઞુ અજર
 ને હું સજર, પ્રજ્ઞુ અક્લય ને હું ક્લય સ્વજાવવાલો, પ્રજ્ઞુ અશરીરી
 ને હું શરીરવાલો, પ્રજ્ઞુ અનિંદક ને હું નિંદક, પ્રજ્ઞુ અચલ ને હું
 સચલ, પ્રજ્ઞુ અમર ને હું મરણે સહિત, પ્રજ્ઞુ નિજા રહિત ને હું નિજા

સહિત, પ્રજ્ઞ નિર્મોહી ને હું સમોહી, પ્રજ્ઞ હાસ્ય રહિત ને હું હાસ્ય
 યુક્ત, પ્રજ્ઞ રતિએ રહિત ને હું રતિએ સહિત, પ્રજ્ઞ અરતિ રહિત ને
 હું અરતિ સહિત, પ્રજ્ઞ શોક રહિત ને હું શોક સહિત, પ્રજ્ઞ જ્ઞ
 રહિત ને હું જ્ઞ સહિત, પ્રજ્ઞ હગ્ગા રહિત ને હું હગ્ગા યુક્ત, પ્રજ્ઞ
 નિર્વેદી ને હું સવેદી, પ્રજ્ઞ અક્રેશી ને હું સંક્રેશી, પ્રજ્ઞ હિસાએ રહિત
 ને હું હિસાનો કરવાવાલો, પ્રજ્ઞ વચને રહિત ને હું મૃપાવાદી, પ્રજ્ઞ
 શ્લેષ રહિત ને હું અનેક પ્રકારની શ્લેષવાલો, પ્રજ્ઞ અપ્રમાદી ને હું
 સપ્રમાદી, પ્રજ્ઞ આશા રહિત ને હું આશાનો નરેલો, પ્રજ્ઞ સર્વ જી
 વને સુખના દાતા ને હું અનેક જીવોને હાલનો દેનાર, પ્રજ્ઞ અવંચક
 ને હું સવચક-વીજાતને ઠગનારો, પ્રજ્ઞ સર્વના વિશ્વાસપાત્ર ને હું
 અવિશ્વાસનુ પાત્ર, પ્રજ્ઞ આશ્રવ રહિત ને હું આશ્રવનો નરેલો, પ્રજ્ઞ
 નિ પાપ ને હું સપાપ, પ્રજ્ઞ પરમાત્મપદને પામેલા ને હું બહિરાત્મા
 પણે વર્તેલો, પ્રજ્ઞ કર્મ રહિત ને હું કર્મ સહિત આ પ્રમાણે જગવંત
 અનેક પ્રકારના ગુણે કરીને સયુક્ત છે અને હું સર્વ પ્રકારના હર્ષુણો
 નરેલો છું તેથી આ સસારમા પરિવ્રમણ કરું છું આજે જાગ્યના છું
 ક્યારેથી આ પ્રજ્ઞની મૂર્તિ મેં જોઈ અને તેના આલયન કર્યું મને પ્રજ્ઞના
 ગુણનું સ્મરણ થયું તથા મ્હારા અવગુણ સમજવામા આવ્યા, તો હવે
 હું મ્હારા અવગુણ ટાલવાનો ઇચ્છામ કરું, પ્રજ્ઞ જે રસ્તે ચાલ્યા તે રસ્તે
 હું ચાલું અને પ્રજ્ઞ જેમ વર્ત્યા તેમ હું વર્તું આ પ્રમાણેની જાવના જાવતા-
 જાવપૂજા કરતા પ્રાણી પોતાના કર્મનો ક્ષય કરે છે, શુદ્ધ સમક્તિને
 પ્રાપ્ત કરે છે અને યાવત્ મોક્ષસુખને પણ પામે છે માટે જિનપ્રતિમા
 ની પૂજા કરવાથી ઉપર પ્રમાણે લાજ જાણીને સર્વ જન્યજીવોએ યથા
 શક્તિ જિનેશ્વરની નિષ્ઠા કરવી

૨૪ પ્રશ્ન —સામાન્ય પ્રકારે જિનનિષ્ઠાની રીત તથા લાજ તમે વત
 વ્યા, પરંતુ અનુક્રમે ઇરોજ કેવી રીતે નિષ્ઠા કરવી તે કહો ?

ઉત્તર —દિવસમા ત્રણ વાર જિનમંદિરે જવું તેમા પ્રાત કાલે વાસ

દેવવડે પૂજા કરવી, મધ્યાન્હે જલ ચંદનાદિક અષ્ટઙ્ગ્યથી, સત્તર પ્રકારથી અથવા જેવી શક્તિ હોય તે પ્રમાણે વિશેષ ઇચ્છ્યથી પૂજા કરવી અને સંધ્યાએ ધૂપપૂજા તથા દીપપૂજા કરવી. આ પ્રમાણે ત્રણકાલ જિનપૂજા કરવી. તેમાં મધ્યાન્હની પૂજા પ્રત્નુને અંગે ફરસીને કરવાની છે તેથી ન્હાવું જોઈએ ન્હાઈને શુદ્ધ થયા શિવાય પ્રત્નુનો સ્પર્શ કરવો ઘટોત નથી. આપણું શરીર મલીન હોય છે તે ન્હાવાથી શુદ્ધ થાય છે. માટે નિર્જીવ જગ્યા જોઈને શરીરની શુદ્ધિ થઈ શક તેટલા જલવડે ન્હાવું. વધારે પાણી ઢોલવું નહીં. વધારે પાણી ઢોલવાથી અસંખ્ય અપકાય જીવોની વિના કારણે વિરાધના થાય છે. ન્હાવા પછી શુદ્ધ વસ્ત્રવડે શરીર સાફ કરવું. પછી સુંદર, શોભીતાં, સંસારિક કાર્યમાં નહીં વાપરેલાં અને ધોયેલાં વસ્ત્ર ધારણ કરવાં. વગર ધોયેલાં વસ્ત્ર પહેરીને પૂજા કરવાથી નીવીનું પ્રાયશ્ચિત્ત કહેલું છે. પછી પોતાની શક્તિના પ્રમાણમાં યોગ્ય આનરણો ધારણ કરવાં અને જિનપૂજાને માટે જજ, ચંદન, પુષ્પાદિક શુદ્ધ શુદ્ધ ઇચ્છો લઈને જિનમંદિરે જવું. જિનમંદિરના પ્રથમ દ્વારમાં પેસતાં 'નિસીહી' કહેવી. ત્યારથી સંસારી વ્યાપારનો નિષેધ કહ્યાનું સમજવું. એટલે દેરાસરની અંદર વ્યાપાર રોજગાર સંબંધી વાતચીત પણ કરવી નહીં. ફક્ત જિનમંદિર સંબંધી કાર્યમાં જ ચિત્ત પરોવવું. દેરાસરમાં કાંઈ કામ ચાલતું હોય તો તેનો તપાસ કરવો, કાંઈ આશાતના થયેલી હોય તો તે ટાલવી અને દેરાસરના નોકર ચાકરના કામકાજ તરફ નજર કરવી. પછી જ્યારે જગવંતની મૂર્તિ દૃષ્ટિએ પડે, ત્યારે બે હાથ જોડી નમસ્કાર કરવો અને રંગમંદપમાં પેસતાં વીજીવાર 'નિસીહી' કહેવી. અહિંથી જિનમંદિર સંબંધી વ્યાપારનો પણ ત્યાગ કહ્યાનું સમજવું અને જિનપૂજા સંબંધી કાર્યમાં પ્રવર્તવું. પ્રથમ પોતાના હાથ ધોઈને સુવર્ણના, રૂપાના, અન્ય ધાતુના અથવા મૃતિકાના પોતાની શક્તિ અનુસારે જેવા કલશ હોય તેવા કલશમાં નિર્મલ

जल भरवुं. प्रज्जुना शरीर उपरथी आनरणादि उतारवां. ते अवसर
 चिंतववुं के, जगवते आ प्रमाणे आज्ञापणो उतारीने समय ग्रहण
 कखुं हनुं पठी मोरपींजीवडे प्रज्जुना शरीरनी प्रमार्जना दृष्टिपूर्वक क
 रवी कोडी विगेरे जतुननो प्रचार थयो होय तो ते दूर करीने कलशवडे
 अनियेक करवो पठी वस्त्रना पोतावडे केशर उतारवु तेनाथी न
 नीकली शके तेवुं केशर वालाकुचीवडे दूर करवु पठी पचामृतनो
 अनियेक करीने सुकुमाल, सुंदर अने घोएजा उज्ज्वल वस्त्र वडे प्रज्जुनु
 शरीर जल रहित करवु पठी उत्तम चदन, केशर, वरासादिवडे नव
 अंगे पूजा करवी अने जीवजंतु रहित, सज्ज्या विनाना, जूमिने नही
 फरशेजा, अशुचिना संसर्ग विनाना अने सुगंधीवाला मोगरा विगे
 रना पुष्पो चडाववा पठी मुगट कुमलादि आनरणां पहेराववा. तयार
 पठी अगर, सेलारस विगेरे सुगंधी वस्तुजंथी बनावेजो दशागधूप
 करवो. फानसमा दीपक राखीने दीपपूजा करवी. जगजतना शरीर
 उपर सोना रूपाना वरक यथाशक्ति चडाववा अने आगी रचवी अ
 थवा रचाववी पठी जगवतना समीप त्रागे सुंदर उज्ज्वल अक्षतव
 डे नदावर्त अथवा स्वस्तिक करवो तेमा प्रथम त्रण ढगली करता
 पहेली ढगलीए ज्ञान प्राप्ति, बीजी ढगलीए दर्शन एटले समकितनी
 प्राप्ति तथा त्रीजी ढगलीए चारित्रनी प्राप्ति थाय तेवी रीते जावना
 जाववी. तयार पठी स्वस्तिक रचवो ते बखते चार गतिनो नाश थाय
 तेवी जावना जाववी. बली त्रण ढगलीनी उपर अक्षतवडे सिद्धशि
 लानो अर्घचछ जेगे आकार करवो अने विचारवु जे आ सिद्धशिजा
 उपर म्हारो वास थानु. एवी रीते अक्षतपूजा करीने पठी सुंदर फल
 मेवा प्रमुख धरवा. अथक, सडेलो, खराव वासवाला अथवा अ
 नक्ष फल धरवानो पूजाप्रकरणमा नियेध कखो ठे माटे तेवा फल
 चडाववा नही पठी नियेध धरवु तेना नक्ष पदार्थ जे जे खाता दो
 इएते ते जेवा के लाहु, दूधपाक, शाक, दाल, जात, कुरमा प्रमुख

अनेक जातनी रसवती प्रज्जु आगल धरवी. पूर्वोक्त फल, नैवेद्य प्रज्जु आगल धरी जावना जाववी जे आ आहार अनेक पाप आरंजे करी निपज्यो ठे अने आ आहार हुं खाइश तेथी पण एना आस्वादनथी मने राग छेपनी परिणती जागशे, माटे जेटजो आहार प्रज्जुने चढा वीश ते आहार संवंधी राग छेपनी परिणती थवी बंध रहेशे अने वली उपकारीनी नक्ति थशे तेथी परंपराए मुक्तिफलनी प्राप्ति थशे. आवी सुंदर जावना जाववी. ए प्रमाणे ड्यपूजा करवी. एथी व धारे ड्य होय तो वधारे चडाववा. त्यार पढी व्रीजी निसिहि कहेवी अने विचारवुं जे ड्यपूजानुं काम निषेधी दवे जावपूजा करीश. प्रथम त्रण प्रदक्षिणा देवी. त्यार वाद त्रण खमासमणां देवां. त्रण दिशा तरफ जोवुं वर्जवुं. पढी वीर आसने वेसी वे हाथ जोडी चैत्यवंदन, नमुत्तुणं, जावंति वे, स्तवन, जयवीयराय विगेरे कहेवुं. पढी काउस्सग करवो. कानुस्सग पारी एक शुइए अथवा चार थुइए अथवा आठ थुइए जेवी शक्ति-अवकाश होय ते प्रमाणे चैत्यवंदन करवुं. आ सामान्य विधिए प्रज्जु नक्ति कही. पढी प्रज्जु सन्मुख उजा रही आगल कही ठे तेवी रीते जावना जाववी. घणा गुणी आचार्य महाराज श्लोकवद्ध-काव्यवद्ध रचना जगवंतना गुण रूप करी गया ठे ते वडे स्तुति करवी. एवी सुंदर जावना जाववाथी नागकेतु विगेरे केवलज्ञान पाम्या ठे. तेनी कथा कल्पसूत्रमां विद्यमान ठे.

१८ प्रश्नः—पुष्पपूजा करतां पुष्पना जीवने बाधा थाय तेनुं केम?

उत्तरः—पुष्पना जीवने बाधा थती नथी, पण उलटी रक्षा थाय ठे. केम के पुष्प कोई गृहस्थ लइ जाय तो मनुष्यना स्पर्शथी तेना जीवने किलामना थाय. केटलाएक गृहस्थो सय्यामां बिठावी सुवे ठे तेथी पण किलामना थाय ठे, परंतु जे पुष्प प्रज्जुने चडे ठे तेने तो पोताना आयुष्य सुधी अबाधा रहे ठे. वली तमें कदेशो के पुष्पने सोय जोंकी गूँथवाथी किलामना यया वगर रहे नही, तो ते विषे

जाणव, जे, जे पुष्पनी दाढी पोली होय तेमा दोरो परोववो शास्त्र
मा कह्यो ठे माटे तेवी रीते विधि युक्त काम करवाथी वाधा अशे नही.
पुष्प शीवीने चढाववानी तथा काची कजीठ चढाववानी रीत प्रा
चीन जणाती नथी, पण आधुनीक ठे एवी रीत पडशथी केटलीक
वखत गूथेला पुष्प मजता नथी त्यारे विधिपूर्वक पूजा करवाना र
सिक पुरुषने पण शीवेजा चढाववा पडे ठे, ते अपवाद समजीने च
ढावे ठे. कारण के जो ते न चढावे तो समूखगो फूलनो द्वार चढी
शके नही माटे जोग वने त्या सुधी गूथेला पुष्प चढाववा ए जश्रेय
ठे. प्रज्जु नक्ति विधिपूर्वक करता कदापि अष्टपहिता थाय ते उपर
आवश्यकमा कूवानु दृष्टात आप्यु ठे कूवो खोदता कष्ट पडे पण
पढी सदा पाणीनु सुख थाय तेम प्रज्जुनी पजामा अष्टपहिता थाय पण
प्राते मुक्तिसुखनी प्राप्ति थाय माटे श्रावकने अष्टप्रकारी पूजा कर
वानुं महानिशिष्ठ सूत्रमा पण कह्यु ठे

२९ प्रश्न—नैवेद्य-राधेलु घरवु कया शास्त्रमा कह्यु ठे ?

उत्तर:—श्राद्धविधिमा कह्यु ठे वली श्राद्धविधिमा निशिष्ठचूर्णी प्र
मुखना दाखला आप्या ठे आचारोपदेश, अष्टप्रकारी पूजानो रास
तथा सकलचंद उपाध्याय प्रमुख विरचित पूजानुमा पण कह्युं ठे.
ते शास्त्रो जोवाथी विस्तार सहित मालम पडशे सामान्य प्रकारे
नैवेद्य चढाववानु तो महानिशिष्ठ, पचाशकजी, प्रवचनसारोद्धर,
योगशास्त्र विगेरे घणा शास्त्रोमा कह्यु ठे

३० प्रश्न—दीपकपूजा कया शास्त्रमा कही ठे ?

उत्तर—महानिशिष्ठ सूत्रमा अष्टप्रकारी पूजानो अधिकार चाढ्यो
ठे त्या कही ठे. प्रज्जुना जन्म वखत दिगकुमारीकान्त ए दीपक कखा
ठे, विगेरे वर्णन जंबूद्वीपपन्नक्तिमा ठे आवश्यकसूत्रमा पण कह्युं ठे

३१ प्रश्न:—गुरुनक्ति शी रीते करवी ?

उत्तर:—गुरुने देखता वे हाथ जोडी नमस्कार करवो. गुरु कइ का

મમાં ન હોય તો સ્વમાસમણ દેશ વાંદવા, ઇચ્છાકાર પૂઠી અપ્રુદિયો અમ્યંતરથી સ્વમાવવા. ગુરુ ઝાના હોય તો ઝાના રહેવું, ગુરુના વચનની અવગણના કરવી નહીં. વસ્ત્ર, પાત્ર, ઔપધ, પાટ, પાટલા, રહેવાને મકાન વિગેરે જે કાંઈ જોઈએ તે હાજર કરવું. આપણી પામે ન હોય તો જેની પાસે હોય તેની પાસે ગુરુને તેડી જઈ અપાવવું. કોઈ પ્રકારે તેમનું વચન લોપવું નહીં. ગુરુ મહા ઉપકારી છે. એ ઉપકારીના ઉપકારનો વડલો કોઈ દિવસ વલવાનો નથી માટે યથાશક્તિ ગુરુનક્તિ કરવી. તન, મન અને ધન અર્પણ કરવું. કદાપિ ગુરુ મહારાજના કામમાં સર્વ દોલત વપરાઈ જાય તો પણ વાપરવામાં જરા એ અંદેસો લાવવો નહીં. આવા જ્ઞાવ જેને થઈ જાય છે તેને અવશ્ય-નિશ્ચય સમકિત હોય છે. તેમાં જેટલી કસર હોય તેટલી સમકિતમાં પણ કસર જાણવી. માટે દેવ ગુરુની નક્તિમાં કોઈ પણ રીતે કસર રાખવી નહીં. ગુરુ મહારાજ એક કોડિ પણ પોતે લેતા નથી. કોઈક વખત અકસ્માત્ ધર્મસંબંધી હરકત આવી પડી હોય અને તે કામમાં પૈસા સ્વરચવા પડે તેમ હોય, ઔપધમાં વાપરવા હોય, પુસ્તક લખાવવાં હોય વિગેરે ધર્મના કાર્યમાં પૈસાની આવશ્યકતા હોય ત્યારે ગુરુ મહારાજ વાપરવાનો ઉપદેશ કરે છે; તે વખત મન જરા પણ પાતું ફેરવવું નહીં, પણ પ્રસન્ન થઈ ઇચ્છ્યનો સહુપયોગ કરવો.

૩૨ પ્રશ્ન:—ગુરુ લોન્ની હોય તો કેમ કરવું ?

ઉત્તર:—ગુરુ મહારાજ લોન્ની હોય નહીં. જે પોતાના શરીરની, શિષ્યની અથવા શ્રાવકની આશા રાખતા નથી તે ધનની આશા કેમ રાખે ? માટે તેની લોન્ની હોવાપણાની શંકા કરવી જ નહીં તેનું ફક્ત શરીરના રક્ષણને માટે પ્રમાણોપેત વસ્ત્રનું ગ્રહણ કરે છે અને આ શરીરવડે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રનું આરાધન કરી શકાય છે તેથી તેને શુદ્ધમાન આહાર આપે છે. ઇંડિત્તનો પુષ્ટિને અર્થે તો આહાર પણ લેતા નથી. તેમાં પણ જે આહાર ગૃહસ્થે પોતાને અર્થે કરેલો હોય છે તે જ

લેઠે, તેમાથી પણ તેને ફરીને કરવો ન પડે તેટલો જ ગ્રહણ કરેઠે, ફરીને કરવો પડશે એમ લાગે તો વિજ્ઞકૂજ લેતા નથી આહારના સંબંધમા એવા નિરિહાવાનુ હોયઠે તો પઠી વીજો લોજ તો કરે જ કેમ ? તેજને એક કોડિ સરખી પણ પાસે રાખવી નથી અને જેનું રાખે ઠે તેજને શાસ્ત્રમા ગુરુવુદ્ધિ માનવા કહ્યા નથી જિનાજ્ઞા વિરુદ્ધ એવા વેપ ધારી, ડબ્બલિંગી, પાસઢાદિક ડબ્બના રાખનારને જે ગુરુવુદ્ધિ માને ઠે તેને મિથ્યાત્વ લાગે ઠે

૩૩ પ્રશ્ન.—કોશ્કુ એમ કહે ઠે કે જ્ઞાને કરીને જ ધર્મ થાય ઠે, ક્રિયાએ તો કર્મ ઠે, તેથી ક્રિયા કરતા ધર્મ ન હોય માટે કદી ક્રિયારુચિ ન હોય તો પણ જ્ઞાન જણેજ હોય તો તેને ગુરુ માનવામા શુ અડચણ ઠે ?

ઉત્તર.—શાસ્ત્રમા સમકિતે કરીને સહિત હોય તેને જ જ્ઞાન કહેઠે અને જેને સમકિત હોય તે તો જગવતની આજ્ઞાના આરાધક હોય, જેનું આજ્ઞાના આરાધક હોય તેનું ક્રિયાથી વિમુક્ત હોય નહીં; કારણ કે જ્ઞાને કરીને પોતાના આત્માનુ સ્વરૂપ તથા પુજ્જલનુ સ્વરૂપ જાણ્યુ ઠે તેથી તે જાણે ઠે કે “અહો ! આ પુજ્જલ તો જડ પદાર્થ ઠે પુજ્જલને વડે કરીને વિપરીત વુદ્ધિ થઈ તેથી પર વસ્તુ જે ધન ધાન્યાદિક તથા સ્ત્રી કુટુબાદિક તેને આ જીવે પોતાના કરીને માન્યા અને તેથી કર્મ બંધ કરીને ચારે ગતિમા રોલાયો, અનેક પ્રકારના હુલ્લ જોગવ્યા આ નવમા જ્ઞાનમા ઉદયથી શ્રી જિનરાજનો માર્ગ પ્રાપ્ત થયો અને કર્મે વિચર આપ્યુ તેથી મને સયમની પ્રાપ્તિ થઈ ઠે, તો હવે મ્હારે આ આત્મતત્ત્વમા રમણ કરવુ જ ઘટે ઠે અનાદિકાલનો જીવને પરજાવ મા રમવાનો ઇચ્છ્યાસ ઠે તેથી મ્હારી દશા વારવાર પુજ્જલજાવની થાય ઠે તે પલટાવા માટે અશુભ ક્રિયા ઠોડીને શુભ ક્રિયામા પ્રવર્તવુ યોગ્ય ઠે ” આ પ્રમાણેની જાવનાથી સંયમની ક્રિયા કરેઠે અને તે ક્રિયા, કર્મ નિર્જરાની હેતુજૂત થાય ઠે વલી યોગાદિકની જે શુભ

પ્રવૃત્તિ થાય છે તેથી જો કે શુન્નકર્મ વંધાય છે પરંતુ તે કર્મ મુક્તિપ્રાપ્ત
 કરવામાં સહાયકારી થાય છે, વિગ્નકારી થતાં નથી. એવા શુન્ન ક
 મના યોગથી આર્યક્ષેત્રમાં જન્મ, પાંચ ઇન્દ્રિય સંપૂર્ણ, ધર્મિષ્ઠ કુલ,
 સ્વજનાદિક ધર્મકાર્યમાં અનુકૂલ, નિરોગી શરીર, દેવ ગુરુની જોગ
 વાડ વિગેરે સાધનોની પ્રાપ્તિ થાય છે. એ સાધનો મળ્યા વિના જીવથી
 મુક્તિમાર્ગનું આરાધન થઈ શકતું નથી. જેનું જ્ઞાનવંત છે તેનું સહજે
 ક્રિયામાં પ્રવર્તે છે. જ્ઞાનગુણ વડે વસ્તુસ્વરૂપને જાણવાથી સંસારની
 અનિત્યતા સમજીને જેમણે ચારિત્ર અંગીકાર કસ્યું છે એવા મુનિ મ
 હારાજ નિરંતર વિચારે છે કે સર્વે જીવો સત્તાએ તુલ્ય છે પણ કર્મે ક
 રીને જૂદી જૂદી ગતિને પામ્યા છે. તે સર્વે સુખના અનિલાષી છે. હઃ
 સ્વને શ્ચતા નથી. જેમ મ્હારા શરીરને કોઈ કાંઈ પીડા ઉપજાવે છે
 તો મને હઃસ્વ થાય છે તેમ સર્વ જીવને પણ હઃસ્વ થાય છે. માટે મ્હારે
 કોઈ પણ જીવને હઃસ્વ ઉપજાવવું ઘટતું નથી. આવા વિચારથી તેનું
 જ્યારે જ્યારે ડાકે છે, બેસે છે, સુઈ છે, ચાલે છે ત્યારે યત્નાપૂર્વક પ્રવર્તે
 છે. વહી પડિલેહણ પણ તે જ માટે કરે છે કે વસ્ત્રમાં કોઈ જીવ હોય
 તો શરીરે લાગવાથી તેને પીડા ઉત્પન્ન થાય. વહી પ્રતિક્રમણની ક્રિ
 યા કરે છે તેનું કારણ પણ એમ છે કે પોતે આત્મસ્વજ્ઞાવમાં રમણતા
 કરવાને શ્ચે છે પરંતુ જીવને અનાદિકાલનો મોહપ્રવૃત્તિનો અન્યાસ
 બનેલો છે તેના જોરથી જે ન કરવા યોગ્ય પ્રવૃત્તિ થઈ જાય છે તે પો
 તાના મનમાં અનિષ્ઠ લાગે છે અને તેની નિંદા ગર્હી તો કાયમ થયા
 કરે છે પરંતુ પ્રતિક્રમણમાં વિશેષ પ્રકારે કરવાનું બને માટે પ્રતિક્ર
 મણ કરે છે. યથાશક્તિ તપસ્યા કરે છે. તેમાં પણ જ્ઞાવ એવો વર્તે છે
 કે આહાર કરવો તે મ્હારો સ્વજ્ઞાવિક ધર્મ નથી, પણ હજુ સુધી પુ
 જ્ઞમાં રહ્યો છું એટલે જ્ઞાનધ્યાન સારી રીતે થવા માટે આ શરીરને
 નિરવધ આહાર આપું છું. તો પણ થોડીથોડી તપસ્યા કરું તો તેથી
 કાંઈ જ્ઞાન

દરકત થવાની નથી. ડાકડી શુન્નજ્ઞાવને યોગે

જ્ઞાન ધ્યાનની વૃદ્ધિ થશે માટે યથાશક્તિ તપસ્યા કરું. આવી જ્ઞાવના હોવાથી જ્ઞાનીને સહજે તપ પણ બની આવે છે. માટે જ્ઞાનવંતને ક્રિયાની રુચિ ન થાય એ વાત સજ્જવતી જ નથી; પણ જેનું માત્ર લોક રંજનાર્થે જ્ઞાન જાણેલા હોય છે તેનું ક્રિયારુચિ હોતી નથી, તો તેનું કાંઈ જૈનમાર્ગમા નથી. શ્રી વિશેષાવશ્યકમા ક્રિયારુચિ રહિત જીવને અજ્ઞાની કહ્યા છે. તો તેવા અજ્ઞાની ગુરુ કરવા યોગ્ય હોય નહીં તે મની સંગત કરવાથી તેમના જેવી વિપરીત વૃદ્ધિ થાય અને મિથ્યાત્વ પમાય માટે જગવંતની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલનારને જ ગુરુ માનવા.

૩૪ પ્રશ્ન:—ગુરુ મહારાજ ન હોય તો ધર્મકરણી કોની પાસે કરવી ?

ઉત્તર —જેમ દેવને અજ્ઞાવે દેવની મુર્તિ, તેમ ગુરુને અજ્ઞાવે ગુરુની સ્થાપના જાણવી તેમા મુખ્ય અક્ષર, તે ગોલ આકારના કોડા સમ જવા તે ત્રણ, પાંચ, સાત કે નવ આવર્તવાલા હોય તો શ્રેષ્ઠ ગણાય છે તેનું ફલ શ્રી નિશ્વાહુસ્વામી કૃત સ્થાપનાકુલકમા વિશેષ પ્રકારે વર્ણવેલું છે શ્રી યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયે સ્થાપનાની સંજ્ઞા બનાવી છે તેમા પણ તેનું ફલ તથા વિધિ વતાવી છે એવા અક્ષરના સ્થાપના ચાર્ય સ્થાપીને તેની સન્મુખ ક્રિયા કરવી તેનો યોગ ન બને તો જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રના ઉપકરણ—મુખ્યત્વે પુસ્તક નવકારવાલી પ્રમુખની સ્થાપના કરવી શ્રી ઠાણાગ સૂત્રમા દશ પ્રકારની સ્થાપના કહી છે, તે સ્થાપીને પચિંદિય વડે તેમા ગુરુ મહારાજના ગુણનું આરોપણ કરવું અને પઠી તેની સમીપે વિધિ કરવી

૩૫ પ્રશ્ન:—ધર્મ તે શું ?

ઉત્તર.—ધર્મ બે પ્રકારનો છે. ૧ આત્મિકધર્મ અને ૨ વ્યવહારધર્મ

૩૬ પ્રશ્ન:—આત્મિકધર્મ તે શું ?

ઉત્તર.—આત્મિકધર્મ તે આત્માનું લક્ષણ-અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત વીર્યાદિ તેમા રમણ કરવું તે આત્મિકધર્મનું આરાધન સમજવું

૩૭ પ્રશ્ન:—અનંતજ્ઞાન તે શું?

ઉત્તર:—અનંતા પદાર્થોનું ત્રણ કાલનું સ્વરૂપ જાણવાની આત્માની શક્તિ છે તે.

૩૮ પ્રશ્ન:—આત્માની એવી શક્તિ છે તો તે જણાતી કેમ નથી ?

ઉત્તર:—આત્મા કર્મે કરીને અવરાયલો છે તેથી તેની શક્તિ ચાલી શકતી નથી.

૩૯ પ્રશ્ન:—આત્મા કર્મે કરીને ક્યારથી અવરાયો છે ?

ઉત્તર:—આત્મા અનાદિકાલથી કર્મે કરીને અવરાયલો છે. કોઈ કાલે પણ નિર્મલ હતો જ નહીં. જેમ સોનું ઝાણની અંદર મૂલથી જ માટી સાથે મેલેલું છે, તેમ જીવને માટે પણ સમજવું.

૪૦ પ્રશ્ન:—કર્મ તે શું? અને તે જીવની સાથે કેવી રીતે એકમેક અથેલાં છે? વલી અનાદિનાં કર્મ છે તે જ ચાહ્યાં આવે છે કે ફેર ફાર થાય છે ?

ઉત્તર:—કર્મ તે જડ પદાર્થ છે. જે ચર્મચક્રુ વડે દેખાય છે તે સર્વે જડ પદાર્થ જ છે. જીવ દેખી શકાતા નથી. જડ પદાર્થો વિચિત્ર પ્રકારનાં રૂપ ધારણ કરે છે. મનુષ્યના શરીર રૂપે મેલેલા છે તે જ વીંછરીને પાઠા રાંધોડી રૂપે થાય છે. વચ્ચે અગ્નિ રૂપે થાય છે અને તે જ પાઠા પૃથ્વી, પાણી, વાયુ, વનસ્પતિ તથા જનાવરોના રૂપને ધારણ કરે છે. જીવના શરીરમાંથી ટૂટેલા પુજ્જલોના વિચિત્ર ઘાટ બને છે. જીવે ગ્રહણ કસ્યા ન હોય તેવા ટૂટા પુજ્જલોનાં પણ સ્વજા વિક અનેક રૂપ બને છે. આકાશમાં લીલા પીલા રંગ દેખાય છે તે સ્વજ્ઞાવિક જ બને છે. એવા પુજ્જલ પરમાણુને મલીને કર્મ યોગ્ય પદાર્થ થાય છે. તેવો કર્મ પદાર્થ આત્માની સાથે અનાદિકાલથી મેલેલો છે. તે જેમ જેમ જોગવાય છે, તેમ તેમ ટૂટા થતા જાય છે અને પાઠા નવા બંધાય છે. એક વારનું બાંધેલું કર્મ કાંઈ સદા કાલ પહોંચ્યા કરતું નથી. પૂર્વકર્મના યોગે જીવના જેવા જેવા પ્રણામ થાય છે, તેવાં તેવાં

कर्म बधाय ठे एम अ्रेणि प्रश्रेणि चाळ्या ज करे ठे जेम चिकाश
वाला पदार्थने रज लागे ठे, तेम जीवने राग द्वेषनी परिणती रूप
चिकाशने योगे कर्मना पुज्जो आवीने बलगे ठे

४१ प्रश्न—जीव तथा पुज्जनो कर्त्ता कोइ ठे ?

उत्तर:—ए कोइना बनावेला नथी एटले तेनो कर्त्ता कोइ ठे जनही.
बली न्यायथी विचारता एनो कर्त्ता होइ शके पण नही जो तेनो
कोइ बनावनार होय तो ते शरीरधारी होवो जोइए एटले तेने बना
वनारनो पण कोइ बनावनार जोइए बली ज्यारे जगत्मा कोइ प
दार्थ ज न होय त्यारे जीव अने पुज्ज शु पदार्थ न बनावे ? बली
जो जीवनो कर्त्ता होय तो ते पापकार्य करनाराने बनावे ज नही
अने जगत्मा तो तेवा मनुष्यो ज बधारे देखाय ठे कदी कोइ क
हेसो के बनाव्या त्यारे तो सारा हता, पण पाठजथी बगडी गया तो
बनावनारा ज्ञानीने एव पण ज्ञान होवु जोइए के, आ पाठजथी ब
गडी जशे माटे एने न बनावु साधारण मनुष्य पण जो कोइ का
र्यनु परिणाम खराब आववानु जाणे तो ते कार्य करता नथी त्यारे
जे सर्वज्ञ ठे ते तो त्रणे कालनु स्वरूप जाणी शके एटले पाठजथी
बगडे तेवा प्राणीने शा माटे बनावे ? बली ईश्वर समदृष्टिवाला
होवाथी एकने मनुष्य बनावे, एरुने जनावर बनावे, एकने सुखी
करे, एकने दुखी करे एम होय ज नही तेनो विचार तो सर्वने
सुखी बनाववानो ज होवो जोइए अने तेवुं तो काइ जगत्मा देखातुं
नथी तेथी जगत्कर्त्ता ईश्वर मानवो ए वास्तविक नथी बली केट
लाएक कहे ठे के ए तो वधु ईश्वरनी इच्छाबडे ज बने ठे, आ कहेवु
पण असत्य ठे केम के जे जे धर्मवाला मुक्तिने माने ठे अने मुक्ति
मेलववा उद्यम करे ठे तेना शास्त्रमा प्राप्ते क्रोध, मान, माया, लोभ
ए चारथी मूकावुं अने समनावमा ग्हेवं एनु नाम ज मुक्ति कहेल ठे.
त्यारे विचारो के बीजाने तो इच्छाथी मुक्त थवा कहे ठे अने पोते

આ જગત્તુ નપજાવવાની ઇચ્છા કરે છે એ વાત કેમ સંજ્ઞે? જેમ હાલમાં કેટલાએક ધર્મગુરુ નામ ધરાવનારાનું પોતે ડબ્બી રાખે છે, સ્ત્રી નોગે છે અને વીજા તેના સેવકોને નપદેશ કરે છે કે 'ડબ્બી અસ્થિર છે, અર્થ અનર્થનું મૂલ છે, સ્ત્રીના સંગથી અનેક પ્રકારનાં કર્મ બંધાય છે, માટે તમે ડબ્બી તથા સ્ત્રી વસ્ત્રોનો ત્યાગ કરો. એટલે તમને ઘણો લાભ થશે.' આ દૃષ્ટાંત પ્રમાણે જગત્તુના કર્તા ઈશ્વર પોતે તો રાગ દ્વેષથી મુક્ત થયા નથી અને વીજાને મુક્ત થવા કહે છે. માટે એવું કથન ઈશ્વરનું હોય જ નહીં. એવી વાતો કરનારા ઈશ્વરના સ્વરૂપને સમજતા નથી અને કોગટના ઈશ્વરને દૂષણ આપે છે. ઈશ્વર તો સર્વ પ્રકારની રાગ દ્વેષની પરિણતીનો ત્યાગ કરનારા હોય છે. કોઈ પ્રકારની નપાધિ તેમને હોતી નથી; સંસારી કાંઈ પણ કામ તેમને કરવું નથી. સંસારી કામ તો દેહધારી પ્રાણી કરે છે. ઈશ્વર દેહ રહિત થયેલા છે. પોતાના આત્મસ્વજ્ઞાવ વડે સર્વ પદાર્થોને જાણે દેખે છે, પણ તેમાં પ્રણમતા નથી. ઈશ્વરનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણેનું હોવાથી તેનું જીવના કે પુજાના કર્તા નથી, જીવ અને પુજા પદાર્થ અનાદિ કાલથી સ્વજ્ઞાવિકપણે જ છે એમ સમજવું.

૪૫ પ્રશ્ન:—આત્માના ચેતનગુણને કર્મ જડ હોવાથી શી રીતે આવડી શકે ?

ઉત્તર:—આપણી દૃષ્ટિએ પ્રત્યક્ષ દેખીએ બીજાં કે બુદ્ધિ અરૂપી ઠતાં મદિરાપાન કરનારની બુદ્ધિ અષ્ટ થઈ જાય છે અને તેનો કેફ ચડે છે ત્યારે જેમ તેમ વહે છે. તો મદિરા જડ ઠતાં બુદ્ધિને કેમ આવરે છે? વહી કેફ ઊતરે છે ત્યારે પાઠી બુદ્ધિ ઠેકાણે આવે છે તેમ કર્મ પણ એવો જ પદાર્થ છે. તેના સંયોગથી આત્માનો જ્ઞાન ગુણ અવરાઈ જાય છે અને પડદામાં રહેલી અથવા મેલનો સમૂહ લાગેલી વસ્તુનું પોતાનું સ્વરૂપ જેમ દેખાતું નથી તેમ કર્મ રૂપ મેલ લાગ્યાથી આત્માની શક્તિ અને સ્વરૂપ દેખી શકાતું નથી.

૪૩ પ્રશ્ન.—આત્મા નિરતર કર્મે કરીને અવરાયલો જ રહે છે કે તેમા ફેરફાર થાય છે ? અને તે કોઈ વખત પણ શુદ્ધ થશે કે નહીં ?

ઉત્તર.—આત્માના જ્ઞાનને કર્મનો કેફ લાગેલો છે કેફ કરનાર મનુષ્યને જો કોઈ જવરી ફિકરની વાત કરે અથવા ટકાઈ વિગેરે કેફના ઉતારની ચીજ યાદરાવે તો તેનો કેફ ઉતરી જાય છે, તેમ પ્રાણીને પણ ગુરુ મહારાજના યોગથી અથવા પૂર્વના કૃપોપશમવડે જ્યારે પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ સમજાય છે અને પુદ્ગલના સંગથી અનાદિકાલ સસારમા પરિવ્રમણ કસ્યાનુ સમજાય છે ત્યારે તેનાથી જન્ય પામે છે એટલે કર્મનો કેફ ઉતરી જઈને જ્ઞાનદશા જાગૃત થાય છે તે વખતે વિચારે છે કે, 'હું જે સુખ માનું છું તે તો જડ પદાર્થવડે માત્ર માની લીધેલું સુખ છે તેનાથી મ્હારા આત્માને તો સુખ નથી પણ ઘણું કર્મવધન રૂપ હું જ છું એ સુખ જેમ ફાસી ઉપર ચડનાર મનુષ્યને સારી સારી વસ્તુ ખાવા આપે ઠ પણ પછી તુરત ફાસીએ ચઢાવે છે તેના જેવું છે સસાર સુખની લીનતા પણ એવી જ છે ' કારણ કે હાલના સમયમા મ્હોટામા મ્હોટું આયુષ્ય પ્રાપ્ત સો વર્ષનું હોય છે તો એટલો કાલ સુખ જોગવવું અને પછી તેનાથી થયેલા કર્મવધ વડે નરકે જવું ત્યાં સાગરોપમના આયુષ્ય હોવાથી અસંખ્ય વર્ષ પર્યંત હઃસ જોગવવું તેના પ્રમાણમા મનુષ્યના જન્મનું સુખ કાંઈ લેખામા નથી. કદી મરણ પામ્યા પછી નરકમા ન જતા મનુષ્ય ગતિમા જવું થાય તો ત્યાં સ્ત્રીની યોનિમા અત્યંત અશુચીવાલા સ્થાનકમા વેસુમાર હર્ગધીનો અનુનવ કરતાં ઝપજવું અને ત્યાં ઝપે મસ્તકે નવ માસ પર્યંત રહેવું, એવા ગર્જાવાસના હું જ જોગવવા, તિર્યંચ ગતિમા જવું તો ત્યાં પણ કુધા, તૃપા સહન કરવી અને વીજા પણ અનેક પ્રકારનાં હઃસ જોગવવા માટે એવા પુદ્ગલીક સુખને હું સુખ માનીશ નહીં ' આવી જાવના આવવાથી સસારિક સુખને સુખ માનવા રૂપ કેફ ઉતરી જાય છે. એમ કરતા કદાપિ વધી કેફ ન ઊતરે તો તેના નિવા

રણને માટે તપ સંયમ રૂપ ઔષધ વાપરીને મોહજન્ય કેફ ઉતારે છે. તપ સંયમાદિ વડે જેમ જેમ કર્મો નાશ પામતાં જાય છે તેમ તેમ આત્મા શુદ્ધ થતો જાય છે. એટલે પછી જે સુખ દુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે, તેમાં સમજાવ રાખે છે અને વિચારે છે કે 'દેહની સાથે રહીને મેં જે જે કર્મ વાંધ્યાં છે તે તે દેહને સંબંધે નિઃકર્મમાં આવવાથી નોગવાય છે એમાં મ્હારે જ્ઞાતાપણે ન્યારા રહેવું યોગ્ય છે. પરંતુ મને દુઃખ થાય છે, મને સુખ થાય છે, એમ ચિંતવવું યોગ્ય નથી.' આવી વિચારણાથી કેફ ઓતરતો જાય છે અને સાવધાનતા વધતી જાય છે. તેમાં પણ જેમ ફરીને કેફ કરે છે તો પાછી બુદ્ધિ અવરાઈ જાય છે તેમ ગુરુ મહારાજ ના ઉપદેશથી શુદ્ધ જાવ આવ્યા ઠતાં પાઠા સંસારના મોહમાં પડી જાય છે તો પાતું જ્ઞાન અવરાઈ જાય છે. કેટલાએક મનુષ્ય એવા દૃઢ હોય છે કે એક વાર કેફ ઓતર્યા પછી તેનો ગેરફાયદો સમજીને ફરીને કદાપિ પણ કેફનો પ્રસંગ કરતા નથી. તેમ કેટલાએક અલ્પ સંસારી જીવો તો ધર્મ સાંજીવ્યા પછી દિનપર દિન આત્માની શુદ્ધતા કરતા જાય છે અને ઢેવડે સર્વજ્ઞપણું સંપાદાન કરે છે, તેમનું જ્ઞાન પછી અવરાતું જ નથી, સદાકાલ એક સરખું જ રહે છે અને તેને ફરીને સંસારમાં આવવું પણ પડતું નથી.

૪૪ પ્રશ્ન:—કર્મથી રહિત થાય છે તેને પાઠાં કર્મ કેમ લાગતાં નથી?

જ્વર:—રાગ દ્વેષ રૂપ ચિકાશના યોગથી જ કર્મ લાગે છે અને રાગ દ્વેષ છે તે કર્મને યોગે થાય છે; તે કર્મ નીકળી ગયાં એટલે તેનો યોગ રહેતો નથી અને રાગ દ્વેષમય પરિણતિ રહેતી નથી એટલે કર્મ લાગતાં નથી. જેમ કે દૂધ મધ્યે ઘૃત રહેલું છે તે કાઢવા સારુ પ્રથમ દહિં બનાવવું, પછી તેને વલોવીને માખણ કાઢવું, માખણને તપાવીને ઘી કરવું. તે કાઢેલા ઘૃતનું ફરીથી દૂધ થઈ શકતું નથી. ઘૃત જ કાયમ રહે છે. તેવી જ રીતે આત્માના અનુક્રમે પ્રગટ થયેલા ગુણ અવરાતા નથી.

४५ प्रश्न.—कर्म आवे ठे ते देखाता नथी, माटे आवे ठे ते शा अनुमाने सिद्ध थाय ?

उत्तर.—कर्म पुञ्जलिक पदार्थ ठे टाढना थंमा पुञ्ज ज्यारे आपणने स्पर्श करे ठे थारे जाणीए ठीए के टाढ वावा लागी, परंतु आपणे धमना पुञ्ज जोड़ शकता नथी ठता निश्चय करीए ठीए के थंमा पुञ्ज स्पर्श करवा लाग्या सुगंधी पुञ्ज देखी शकता नथी, पण नाकमा खुशबो जणावाथी जणाय ठे के अहिया सुगंधी पदार्थ ठे. गरमी लागे ठे पण तेना पुञ्जले आवता देखता नथी पवन आवे ठे तेने देखता नथी पण शरीरमा स्पर्श अवाथी जणाय ठे के पवन आवे ठे, तेम कर्म आवे ठे ते आपणे देखता नथी परंतु ज्यारे कर्म उदय आवे ठे अने तेना फल जोवामा आवे ठे थारे सिद्ध थाय ठे. पूर्वे कर्म बाधेला होय ठे तेने योगे सुख ड ख प्राप्त थाय ठे कोइ सुखी, कोइ ड खी एम सर्वत्र जणाय ठे कोइ माणस वर्तमान कालमा सारा कृत्य करे ठे, वली अकलमा पण खामी नथी, ड ख थाय तेवु कार्य पण हाल करतो नथी, ते ठता ते ड खी होय ठे ए सर्वे पूर्वक र्मना योगथी समजवुं वली केटलाएक माणस जुच्चाइ, उगाइ, चोरी विगेरे करे ठे, जूठुं बोले ठे, सारा माणस उपर कजक मूके ठे, हिंसा करवामा तत्पर होय ठे एवा अधर्मना करनारा सुखी देखाय ठे तेनुं कारण एटलुं ज ठे के आ जवमा जे सुख जोगवे ठे ते पूर्व जवमा करेला सुकृत्यने लीधे ठे परंतु आ जवमा करेला कृत्यना फल आवता जवमा जोगववा पडशे क्वचित् आ जवमां कोला कर्म आ जवमा पण उदय आवे ठे केटलाएक राजानुं पर खीना लंपटपणथी आ जवमा ज राज्य खोइ केद पकड़ाया ठे चोरी करनार पण आ जवमा केदमा जाय ठे आ सर्व कर्मनी विचित्रता जठे जुलावनी एक दवा एवी होय ठे के तेनी असर तत्काल थाय ठे, वली बीजी दवा एवी होय ठे के तेनी असर वे चार कलाक पछी

થાય છે. મનુષ્ય જેર યાય છે તેમાં કોઈ જેર એવું હોય છે કે યાત્રું અથવા સૂંઘ્યું કે તુરત મૃત્યુ થાય છે. કોઈ જેર એવું હોય છે કે માણસને કાલાં તરે રીવાવી રીવાવીને મારે છે; તેમ કર્મ પણ વિચિત્ર પ્રકારનાં છે. તે કોઈને તત્કાલ અને કોઈને નવાંતરે પ્રાપ્ત થાય છે. કર્મને અનુસારે મનુષ્યને જૂદી જૂદી યોનિ પ્રાપ્ત થાય છે. કોઈ કહેશે જે તેની યાત્રી શું? તો જાણવું જે માણસ મરીને કેટલાક વ્યંતર થાય છે તે યાત્રીને તેના કુટુંબના પૂઢેલા સઘલા જવાબ આપે છે અને તેને યાત્રી કરી આપે છે. તે ઉપરથી વીજો નવ સિદ્ધ થાય છે. પોતાની કરણી માફક જીવ વીજી ગતિમાં જાય છે. સઘલી વાત કર્મને સંબંધે જ વને છે, વલી મંત્રવાદીનું સર્પના મંત્ર નણે છે તે વચ્ચે મંત્રના અધિષ્ઠાયક દેવતા સર્પના વિપને શરીરમાંથી હરણ કરી લે છે; તે ઉપરથી દેવની જાતિ સિદ્ધ થાય છે. જ્યારે વીજી ગતિ છે ત્યારે કર્મ વિના વીજી ગતિમાં કોણ લઈ જાય? એ અનુમાનથી પણ કર્મ સિદ્ધ થાય છે.

૪૬ પ્રશ્ન:—કર્મના સંયોગથી પ્રણામ વગડે છે અને નવાં કર્મ વંધાય છે. એવી રીતે પરંપરા ચાલી જાય છે ત્યારે કર્મથી મુક્ત શી રીતે થવાય ?

ઉત્તર:—કર્મના વે પ્રકાર છે. (૧) ઉપક્રમી (૨) નિરુપક્રમી. તેમાં નિરુપક્રમી કર્મ વાંધેલાં હોય છે તે તો જોગવ્યા વિના ટૂટકો થતો જ નથી. ઉપક્રમી કર્મ આત્માની વિશુદ્ધતાથી સ્વરી જાય છે અને અધિક વિશુદ્ધતા પ્રાપ્ત થાય છે. જેમ કે કેટલાક રોગ એવા હોય છે કે જન્મ પર્યંત જોગવ્યા વિના ટૂટકો થતો નથી અને કેટલાક રોગને ઔષધનો પ્રયોગ લાગે છે કે શાંતિ થાય છે. જેમ જે ગુરુના સંયોગથી જ્ઞાન યાય છે, તે જ્ઞાનવંત જીવ પાપનો ઉદય યાય ત્યારે વિચારે જે મેં પૂર્વે અજ્ઞાનપણે કર્મ વાંધ્યાં છે તે જોગવ્યા વિના ટૂટકો જ નથી. વાસ્તે મ્હારે વિકલ્પ કરવો યોગ્ય નથી, યોગ્ય કામ કર્યાં

તેની શિક્ષા જોગવવી જ જોઈએ એવી સુંદર જાવના લાવીને જ્યારે
 જીવ સમજાવમા રહે છે ત્યારે તે ઉપક્રમી કર્મને ઉપક્રમ લાગે છે
 અને તેથી જલદી તે કર્મનો નાશ થઈ જાય છે, અહિં આત્માની પુ
 જ્ઞ સંજોગે રાગ દ્વેષ રૂપ પરિણતી ન થઈ એ જ ચિકાશ ઝઠી થઈ
 તેથી પૂર્વના જે કર્મ હતા તે સ્વરી ગયા વલી શુદ્ધ કર્મને પણ ઉપ
 ક્રમ લાગે છે તે એવી રીતે કે—જ્યારે જીવને પુન્યના ઉદયથી ધન,
 દોલત, પુત્ર, ઘર, હાટ વિગેરે વધી વસ્તુ સુદર મળે છે ત્યારે જીવ
 અહંકારમા લીન થઈ જાય છે. આવી રીતે અહંકાર કરવાથી શુદ્ધ
 કર્મને ઉપક્રમ લાગે છે કારણ જે શુદ્ધકર્મ વધાય છે તે મદ રાગ
 દ્વેષથી વધાય છે અને જ્યારે અહંકારાદિ જોર કરે છે ત્યારે તિવ્ર રાગ
 દ્વેષ થાય છે તે અશુદ્ધ છે ને અશુદ્ધ તેથી શુદ્ધના પુજ્ઞ જોગવાય
 ત્યારે શુદ્ધ ઝલુ થયુ એ જ ઉપક્રમ લાગ્યુ માટે ઉત્તમ પુરુષ ગમે તેટ
 લી રૂઢિ મળે તો પણ અહંકાર કરતા નથી પણ ઝલટા જાવના જાવે
 છે કે—“પૂર્વે ધર્મકરણી કરી તેના પ્રજાવે શુદ્ધકર્મ ઉપાર્જન થયું છે
 તો હવે મોહને વશ પડી હું અહંકાર કરી કર્મ વાધીશ તો વલી
 હર્ગતિમા જવુ પડશે, આ પુજ્ઞલિક સુખ તો અસ્થિર છે, સત્સારી
 વસ્તુનો સયોગ તે વિયોગ સયુક્ત છે માટે તેમા મદ કરવો તે યોગ્ય
 નથી. વલી તેવા સુખમા મગ્ન થવુ તે પણ યોગ્ય નથી મ્હારે તો
 આત્મસ્વજાવમા સ્થિર રહેવું એ જ યોગ્ય છે ” આવી જાવના
 જાવવાવાલા ઉત્તમ જીવના શુદ્ધ કર્મને ઉપક્રમ લાગતા નથી પણ
 ઝલટા શુદ્ધ કર્મ પુણ થાય છે

૪૭ પ્રશ્ન—શુદ્ધકર્મ પુણ થવાથી તે પણ મુક્તિને અટકાવે છે માટે
 પુન્ય તથા પાપ વન્ને ઝોડવા યોગ્ય કહ્યાં છે તેનું કેમ ?

ઉત્તર—શુદ્ધકર્મ વાધતી વસ્તુ રાજા, ચક્રવર્તી, દેવતા, શાહુકાર
 શત્રુપાદિ થઈને પુજ્ઞલિક સુખ જોગવવાની ઇચ્છા રાખવાથી જે પુન્ય વ
 ધાય છે, તેવા પુન્યની ઇચ્છા રાખવાનો તો નિષેધ જ છે એવી ઇચ્છા તો રા

સ્વચ્છ જ નથી. કારણ કે એવી રજા કરી જે પુણ્ય બંધાય છે તે પાપા
 નુબંધી પુણ્ય બંધાય છે. એટલે તે પુણ્ય જોગવતાં પાતું પાપ બંધાય
 છે, તેથી આત્મા મલીન થાય છે, હર્ષિતાનાં હુઃખ જોગવવાં પડે છે
 અને આત્માની શુદ્ધિ થતી નથી. પરંતુ જે પુરુષોને પુણ્યલિપ્ત સુખની
 રજા નથી અને આત્મિકધર્મ પ્રગટ કરવાને ઉદ્યમ કરે છે તેમાં શુદ્ધ
 જોગની પ્રવૃત્તિ થવાથી જે શુદ્ધ કર્મ બંધાય તેનાથી આત્મધર્મને
 વિગ્ન થતું નથી. કારણ કે જેમ જેમ ગુણસ્થાન ચડતા જાય, તેમ તેમ
 પુણ્યરાશિ વધતી જાય છે, પણ ઉપરના ગુણસ્થાનમાં તેની સ્થિતિ
 વધતી નથી. કારણ કે, જે જે પુરુષોએ શ્રેણી માંડી છે તેને મુક્તિ ન
 જીક છે. વળી પુણ્યરાશિ વધારે અને સ્થિતિ થોડી છે તેથી થોડા
 કાલમાં ઘણું સુખ જોગવી તેનું મુક્તિ જાય છે. મુક્તિની અટકાયત
 થતી નથી. જેમ ક્ષેત્રમાં જુવાર વાવે છે તેને જુવારનો સ્વપ્ન છે, કડ
 બનો સ્વપ્ન નથી, પણ કડવ સહજે ઉત્પન્ન થાય છે. તેમાં વળી પ્રથમ
 તો કડવ દેખવામાં આવે છે તેથી 'આ તો કડવ છે' એમ વિચારી
 કડવ કાઢી નાંખે તો જુવાર દેખે જ નથી. તેમ શુદ્ધજોગની પ્રવૃત્તિ
 કરતાં એમ વિચારે કે આત્મિક પુણ્ય કરાવી છે, એથી આત્માને ગુણ
 થશે નહીં એમ સમજી જે શુદ્ધ કરાવીનો ત્યાગ કરે, તેને આત્મિક
 ધર્મ પ્રાપ્ત થવાનો નથી. તેમ જોગપ્રવૃત્તિ બંધ થવાની નથી. તેથી જ
 શુદ્ધ જોગની પ્રવૃત્તિથી અશુદ્ધ કર્મ બંધાશે અને આત્મા મલીન થશે.
 માટે સંસાર સુખને અર્થે શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ ક્રિયા ઠાંડવા યોગ્ય
 છે. એ કરાવી આત્માને ગુણ કર્તા નથી. વળી ગુણસ્થાનની હદ પ્રમાણે
 શુદ્ધ ક્રિયા પણ ઠેકાતી જાય છે. જેમ કે શ્રાવક પૌષ્ઠ કરે છે ત્યારે
 હવ્યપૂજા પ્રમુખ કરતા નથી અને મુનિ મહારાજ પણ હવ્યપૂજા કરતા
 નથી. વળી મુનિ મહારાજ ધ્યાનરૂપ થાય છે તે અવસરે આવશ્યકા
 દિક ક્રિયાનો પણ અન્નિલાપ કરતા નથી, પોતાના સ્વજ્ઞાવમાં જ
 લીન થઈ જાય છે, પરજ્ઞાવનો વિચાર કરતા નથી, આત્માના ગુણ

પર્યાયની રમણતા કરે છે, ચિદાનંદ સુખમા સદા મગ્ન રહે છે પણ તે ધ્યાનનો કાલ અંતર્મુદૂર્તનો છે એક ધ્યાન વધારે વચ્ચત રહેતુ નથી માટે જે અવસરે ધ્યાન કરે છે તે અવસરે શુદ્ધ ક્રિયામા ચિત્ત નથી રાખતા અને ધ્યાનથી રહિત થાય તે અવસરે જે જે ગુણસ્થાને જે જે ક્રિયા કરવી યોગ્ય હોય તે કરે છે. એવા મુનિ કોઈ પ્રકારે સ્વ પ્રમા પણ વિષયની વાઢા રાખતા નથી અને જે વિષયની વાઢા મોહને વશ પડી સંયમપ્રવૃત્તિ ને શ્રાવકપણાની પ્રવૃત્તિ ઓડે છે અને માને છે કે અમે આત્મજ્ઞાન સાધીએઢીએ તે કાઈ જૈનમાર્ગની રીતિ નથી જૈનમાર્ગના જાણનાર ગણધર મહારાજ તથા આચાર્ય પણ પોતાના ગુણસ્થાન પ્રમાણે ક્રિયા કરે છે જેમ કે સ્થવિર મુનિએ આત્મસ્વરૂપના જ પ્રશ્ન કસ્યા છે અને ગૌતમસ્વામીએ તેના ઉત્તર આત્મસ્વરૂપના જ સર્વ પ્રકારે વતાવ્યા છે. પણ ત્યાર પછી “ચાર મહાવ્રત રૂપ સયમ હતુ તે પચ મહાવ્રત રૂપ સયમ પ્રતિક્રમણ સહિત આવરુ” એ અધિકાર શ્રી જગવતિસૂત્રમા પહેલા શતકને નવમે ઉદ્દેશે ઠાપેલી પ્રતમા પાને (૧૩૧) થી છે માટે ગુણગણાની વર્તના પ્રમાણે ક્રિયા આત્મધર્મમા અટકાવ કરતી નથી તેમ ઠતા જે પ્રજ્ઞુની આજ્ઞાથી વિપરીત વિચાર સ્થાપે છે, તે સર્વજ્ઞના માર્ગની રીતિ નથી સર્વજ્ઞ મહારાજે જેમ સિદ્ધાંતમા કહ્યુ છે તેમ વર્તવામા જ કહ્યાણ છે.

૪૮ પ્રશ્ન —આત્મા નિત્ય છે કે અનિત્ય છે ?

ઉત્તર —આત્મા સદાકાલ નિત્ય છે

૪૯ પ્રશ્ન —જીવ મરે છે એમ વધુ જગત્ કહે છે તે કેમ ?

ઉત્તર.—જીવ મરતો નથી પણ કર્મના સંયોગે કરી મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારકી, દેવતાપણુ પામે છે તેનાં શરીર સવધિ પચેંડિ વિગેરે વશ પ્રાણ વાધે છે સ્પર્શેંડિ તે શરીર, રસેંડિ તે જીજ્ઞ, ગ્રાણેંડિ તે નાક, ચક્ષુર્હેંડિ તે આંખ, શ્રોત્રેંડિ તે કાન, એ પાંચ હેંડિ તથા મનવલ તે મનની શક્તિ, વચનવલ તે વોલવાની શક્તિ, કાયવલ તે શરીરની

शक्ति, श्वासोच्छ्वास अने आयु ए दश प्राण पूर्वना कर्मथी प्राप्त थाय
 ठे अने तेनी स्थिति पूरी थाय एटले तेनो विनाश थाय ठे. तेने जी
 व मरे ठे एम लोको कहे ठे. कारण जे जीव नुं स्वरूप अरूपी ठे तेने
 कोइ देखतुं नथी अने आ दश प्राणने जोइने जीव ठे एम कहे ठे. ज्यारे
 ए प्राण गया त्यारे देह जीव रहित थाय ठे तेनुं कारण जे आ शरी
 रमां जीव रहेतो नथी. पढी जे स्थानके जवानुं कर्म बांध्युं ठे ते स्था
 नके पाठा एवा प्राण मले ठे ने त्यां उपजे ठे. वस्तुपणे पण आत्मा
 नो विनाश थतो नथी. जेम सुवर्णना अनेक घाट बने ठे. सुवर्णनी
 माला बनावी ते ज्ञागीने कंदोरो बनाव्यो, वली कंदोरो ज्ञागी कडां
 बनाव्यां पण बधे स्थानके सुवर्ण कायम रहे ठे. तेम जे जीव पंचें
 डि मनुष्य होय ठे ते एकेंडि, बेरेंडिय तेरेंडि, चतुरेंडिय, नारकी, देवता
 विगेरेमां जेवुं जेवुं कर्म बांधे ठे ते प्रमाणे जाय ठे. त्यां आत्मप्रदेशनो
 घाट फेरफार थाय ठे. जेम के हाथीना शरीरमां आत्मप्रदेश सर्वत्र
 व्यापी रहे ठे अने कुंथुआना शरीरमां कुंथुआ जेटलामां व्यापी रहे
 ठे. जे प्रमाणे शरीर होय ते प्रमाणे न्हानी म्होटी अवगाहना बने ठे
 दीवो करी तेना उपर टोपलो ढांकीए तो तेटलामां ज प्रकाश पडे
 ठे अने ते टोपलो उपाडी लइ दीवो घरमां मूकीए तो वधा घरमां
 अजवालुं करे ठे तेम ज आत्मानी अवगाहना एटले फैलावो उठो
 वधतो थाय ठे. तेनुं नाम जैनशासनमां पर्याय कहेवाय ठे; तेथी
 आत्मा इव्यथी नित्य ठे अने उपर मुजब पर्याय पलटाय ठे ते प
 क्षथी अनित्य कहेवाय ठे. हवे आत्मा नित्य ठे ते पण प्रत्यक्षपणे स
 मजाय ठे. जीव पोते आ जवमां मरण पाम्यो नथी पण गए जव म
 रण पाम्यो ठे तेथी बालक, युवान अने वृद्ध सर्वने मरणनो जय ठे.
 “रखे मरी जइश” ए पूर्वे मरण पाम्यो ठे तेनी ज संज्ञा चाली आवे
 ठे. जेम के—माणस उंधी जाय ठे त्यारे बेज्ञान अवस्था थाय ठे तो
 पण दिवसे कापडनो धंधो करता होय ठे तो केटलाक उंधमां पोती

યું અથવા હરકોઈ વસ્ત્ર હાથમા આવે તે ફાડી નાખે છે તે શું છે ?
 દિવસે કામ કસ્યુ હોય તેના ઉપયોગની જ સંજ્ઞા છે. તેમ વલી ઇંધ
 માં વિચારો પણ થયા કરે છે, જાગતાપણે જેને નરધા વગાડવાની
 ટેવ છે તેનું ચિત્ત અન્યકાર્યમા હોય છે તો પણ આગલીયો હાલ્યા જ
 કરે છે તેમ પાઠલા જવની સજ્ઞા આ જવમાં કાર્ય ધાય છે. પાઠલા
 જવનુ તો જ્ઞાન નથી પણ પાઠલે જવે ટેવ પડી છે, તેમ થયા કરે છે.
 જેમ કે બાલક જન્મે છે અને તુરત જ તે પોતાની માતાને ધાવવા વલગે
 છે એને ધાવવાનુ કોણે શીખવ્યુ છે ? પૂર્વની સંજ્ઞા આ જ ધાવે છે
 કદાપિ કોઈ એમ કહે જે માતા તેને વલગાડે છે તો તે વાત
 સ્વરૂપ છે, પણ મુખ હસાવવુ એ તો બાલકનુ જ કામ છે, તે કામ
 માતાથી બની શકતુ નથી વાસ્તે પાઠલા જવની વાસનાથી બને છે.
 ગાય, જૈસના વજ્રાં પણ એમ જ કરે છે તે સર્વ પાઠલા જવની સજ્ઞા
 થી જ બને છે ન્હાનાં વજ્રાને પૈસા વતાવીએ તો ઝટ લઈ લે છે. સ્ત્રીને
 જોઈ વિષય વિકાર આવે છે સ્ત્રીજોગ કોઈએ શીખવ્યા નથી પણ પૂ
 ર્વના અજ્ઞાસથી વાઠના થાય છે વલી પૂર્વજવમાં ધર્મ કસ્યો હોય
 તેવા બાલકની આગલ ધર્મની વાર્તા કરીએ તો સુશી આવે છે અને
 તે સજ્ઞા નથી હોતી તો તે રાજી થતો નથી એથી પણ સિદ્ધ થાય છે
 કે આત્મા નિત્ય છે.

૫૦ પ્રશ્ન —કેટલાક ધર્મવાલા ચાર ગતિ માનતા નથી. ફક્ત એટ
 લુ જ માને છે કે જીવ, ईश्वर અથવા સુદા અથવા દેવને ત્યાથી આવે
 છે અને પાઠો ત્યા જ જાય છે તેનુ કેમ ?

ઉત્તર —આ જગત્મા જીવ જે ધર્મમા ઉત્પન્ન થયો હોય તે ધર્મમા
 જ કસ્યુ હોય તે પ્રમાણે જ માને છે. કોઈક જીવે નીચજાતિનુ કર્મ
 વાધ્યુ હોય અને તે સર્વજ્ઞના ધર્મથી વિરુદ્ધ ધર્મ પાલતા હોય પરતુ જો
 નિકટજીવ હોય છે તો ચિત્તમા ન્યાયની વૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે અને સર્વ
 જ્ઞાના લક્ષણ તપાસે છે તેમા જેના લક્ષણ ન્યાય યુક્ત લાગે તેને

સર્વજ્ઞ માને છે. જેને આ જન્મમાં આત્માનું કાર્ય થવાનું નથી તે માણસ
 બીજી વાતમાં કદાપિ હુંશીયાર હોય પણ સર્વજ્ઞના લક્ષણ તપાસ
 વાની બુદ્ધિવાલો હોય નહીં તેથી તે સર્વજ્ઞને ઝલ્લખતો નથી. એટલે જે
 ધર્મમાં उत्पन्न થયો હોય તે પ્રમાણે જ વર્તે છે. જુઝ કે-પાપ પુન્યને
 તે માને છે, ત્યારે પાપ પુન્યનાં ફલ ઝોગવવાં જ જોડે. પાપના યોગે
 નરકે જાય છે ત્યાં હઃખ ઝોગવે છે. વળી જેમ અહિયાં ગુન્હો કરના
 રને કેદ કરે છે; પાતો તે કેદમાંથી છૂટે છે તેમ નરકમાંથી પણ પા
 તો નીકલે છે. સારાં કૃત્ય કરનારને મ્હોટા ઝજા મલે છે તેમ આ
 સંસારમાં પુન્ય કશું હોય તો દેવની ગતિ મલે છે. તેથી ઝુઝું પુન્ય બાં
 ધ્યું હોય તો મનુષ્ય ગતિ મલે છે, પાપ બાંધ્યું હોય તો એકેંડિ, વેરેંડિ,
 તેરેંડિ, ચૌરેંડિ, તિર્યંચપંચેંડિ પ્રમુખ આય છે. વળી વધારે પાપ બાંધ્યું
 હોય તો નરકે જાય છે. એવી રીતે જે ગતિમાં રહિને જેવાં કૃત્ય કશ્યાં
 હોય તેવાં બીજી ગતિમાં ફલ મલે છે. ઈશ્વર કર્મના સંયોગ વિના એકને
 માણસ અને એકને જનાવર કેમ વનાવે ? વધા સરખા બનાવવા જો
 ડે. તે તો દેખાતું નથી, વાસ્તે આત્મું માનવું અમારા વિચાર પ્રમાણે
 તો વ્યાજબી લાગતું નથી. જે સર્વજ્ઞ ચાર ગતિનું રૂપ બતાવે છે તે જ
 વ્યાજબી લાગે છે. સર્વજ્ઞના કહેવામાં કાંઈ ફેરફાર હોય નહીં, પણ જેને
 સર્વજ્ઞપણું પ્રાપ્ત થયું ન હોય તેને સર્વજ્ઞ માનવાથી ફારફેર આવે છે.
 તેનો કાંઈ ઉપાય નથી. પરંતુ અર્થિ જીવે તો સર્વજ્ઞની ઝલ્લખાણ ક
 રવાનો ઝદ્યમ જરૂર કરવો જોડે. કારણ કે બધી વાત પ્રત્યક્ષ નથી.
 જે જે અરૂપી પદાર્થ છે તેનું તથા ગયે કાલે થઈ ગયેલી બાબતનું અને
 આવતે કાલે થવાની બાબતનું અનુમાન થોડું થઈ શકે. વિશેષ તો તે
 મના કહેવા પ્રમાણે માનવું પડે. તે સારુ સર્વજ્ઞની વર્તણુક, તેમનો
 ઉપદેશ, જ્ઞાન તથા તેમનાં શાસ્ત્ર એ ચારે વસ્તુની તપાસ કરવી. પછી
 જે શાસ્ત્રમાં ઝત્તમ જ્ઞાન હોય તેને પ્રમાણ કરવું. ઝંચા જ્ઞાનવાલાની
 પ્રવૃત્તિ પણ સારી હોય જ અને તે પ્રમાણે ચાલવાથી આપણું પણ

कार्य सरी शके.

५१ प्रश्न.—जैनशास्त्रमां शुं शुं विशेष ठे ?

उत्तर.—जैनधर्मां सर्वज्ञे स्वर्गनां स्वरूपनुं वर्णन जेटलुं वताव्युं ठे तेतलुं कौइ अन्यशास्त्रमां वताव्युं नथी. नरकनां जेद, त्यानीं वंर्त्तनीनुं स्वरूप, तियेचनुं स्वरूप तथा मनुष्यनुं स्वरूप पण जे जे रीते वर्णव्युं ठे तेवीं सूद्धमरीते कौइ शास्त्रमां वर्णव्युं नथी ए रूपां मां ठे काणें लखतां विस्तार थइ जांय जीवाज्जिगमं, पंचवणां, जगवति, सैम वायांग, सूर्यगडांग विगेरें सूत्रोमा घणां विस्तारं सहित तेनुं स्वरूप आं प्युं ठे. तिर्गोलोक जेमां आपणें रहीए ठीए तैमां समुझनीं इदं कौइ देखे तेतलीं कहे ठे. आंगल शुं हशे ? तें विचारीं शकतां नथी. कइ पण होवुं तो जोइए ज, पण ते चर्मचक्रुधी देखीं शकावानुं नथी कारण के समुझमां विशेष आंगल जइ शकातुं नथी कौलबेसे अमेरिका शोधी कौब्बां भगाज तें देश प्रख्यातिमां नहोतो इजु पण केतलीं क नवीं जग्यां इमेज साइसीको शोधी कौढे ठे तैम वलीं आंगल पण जेनांथी मर्देनत वनीं शके तें नवीं शोध करे वास्ते नजरे दीतुं तेतलुं ज बस केम कहेवाय ? सर्व जमीननुं ज्ञान तो जेनें अतरंग थीं कर्म कय थइ गयां होय तेने ज होय ठे ज्यारे मंत्र साधन करीए ठीए त्यारे ते मंत्रना अधिष्ठायक देवता काइ आपणां शब्द सांजलतां नथी पण तेने आपणां करता विशेष ज्ञान ठे, तें ज्ञानथी ते जाणीं शकै ठे के “म्हारुं कौइए स्मरण कस्युं ठे” तेथी आर्वीने आपणुं कार्य करे ठे. तैम देवताथी पण अधिक ज्ञाने सर्वज्ञे ठे तेथी तैमणे असंख्याता दीप समुझनुं स्वरूप वताव्युं ठे, गया कालिनुं पण स्वरूप वताव्युं ठे वेलीं कर्मनुं स्वरूप, कर्मनीं वर्गणानुं स्वरूप, धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, आकाशास्तिकायनुं स्वरूप, कालनुं स्वरूप तथा आत्मानुं स्वरूप घणां विस्तार पूर्वक वताव्युं ठे ते बीजा शास्त्रमां जणातुं नथी. ए अधिकार कर्मग्रंथ, कम्मपयडी, पंचसंग्रह,

તત્વાર્થ, સમ્મતિતર્ક, વિશેષાવશ્યક વિગેરે શાસ્ત્રમાં છે. તે જોશો તો જણાશે કે જૈનશાસ્ત્રમાં કેટલું સૂક્ષ્મ જ્ઞાનવતાવ્યું છે? વર્તણુક વિશે જાણવું જે પૂર્વે અઠાર દૂષણ વતાવ્યાં છે તે જોશો તો જણાશે કે આવા દૂષણ રહિતની કેવી પ્રવૃત્તિ હોય? વધારે તો સિદ્ધાંતમાં ચરિત્ર છે તે જોશો તો માલમ પડશે કે જેને કોઈ પણ પ્રકારની વાંઠા નથી, માત્ર ઉપકારી બુદ્ધિ જ છે, સ્ત્રી ધન વિગેરેની ઇચ્છા તેમ જ સંગત નથી, વલી પોતાને મ્હોટાડે પણ નથી. એવા દેવને દેવ કહેવા યોગ્ય છે. વલી જે જીવ પોતાના આત્માનું જ્ઞાન મેલવી રાગ દ્વેષનો ત્યાગ કરે તે કર્મથી મૂકાય. અહિયાં એમ નથી કહ્યું કે મને માનશો તો જ કામ થશે; જે આત્માની શુદ્ધ પરિણતી પ્રમાણે વર્તેશે તેનું કામ થશે. આવી રીતનો જેમનો શુદ્ધ ઉપદેશ છે તેમની વતાવેલી વાવતો ઘણી જ વલ્લજ્જ લાગે છે. અમારા કહેવાથી કાંઈ વિશેષ નથી. ન્યાય બુદ્ધિ ધારણ કરી નિર્પક્ષપાતપણે જૈનશાસ્ત્ર તથા અન્યમતનાં શાસ્ત્ર જોશો તો તમને જ જણાશે. માટે અવકાશ મેલવી નિરંતર જ્ઞાનાન્યાસ કરવો. જ્ઞાનાન્યાસથી જીવને કર્મનાં આવરણ સ્વસતાં જાય છે અને બુદ્ધિ નિર્મલ થતી જાય છે.

૫૨ પ્રશ્ન:—જૈનશાસ્ત્રમાં કેટલા પ્રકારનાં કર્મ કહ્યાં છે અને તે કર્મ સ્વપી જવાથી શું શું શુદ્ધતા થાય છે?

ઉત્તર:—જૈનશાસ્ત્રમાં આઠ પ્રકારનાં કર્મ કહ્યાં છે. (૧) જ્ઞાનાવરણીય કર્મ. તેની પાંચ પ્રકૃતિ છે. (૨) દર્શનાવરણીય કર્મ. તેની નવ પ્રકૃતિ છે. (૩) મોહનીય કર્મ. તેની અઠાવીશ પ્રકૃતિ છે. (૪) વેદનીય કર્મ. તેની બે પ્રકૃતિ છે. (૫) નામ કર્મ. તેની એકસો ત્રણ પ્રકૃતિ છે. (૬) ગોત્રકર્મ. તેની બે પ્રકૃતિ છે. (૭) આયુકર્મ. તેની ચાર પ્રકૃતિ છે. (૮) અંતરાય કર્મ. તેની પાંચ પ્રકૃતિ છે. એ રીતે આઠ કર્મ છે. તેની ઉત્તર પ્રકૃતિ એકસો અઠાવન કહી છે. વલી એકેક પ્રકૃતિ પણ ઘણા પ્રકારની છે.

પ્રથમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે-જ્ઞાન પાંચ પ્રકારના છે. તેમાં પ્રથમ મતિજ્ઞાન. મતિ એ કરી જાણવું તે આત્માનો ઉપયોગ, પાંચ ઈન્દ્રિયો અને મન એના સંયોગે જ્ઞાન થાય તે મતિ જ્ઞાન મતિજ્ઞાનથી પાઠલા જવનું પણ જ્ઞાન થાય છે, પરંતુ આવરણ લાગવાથી વધા જીવને થતું નથી. મતિજ્ઞાનની જેટલી શક્તિ ઝઘાડી છે તેટલું જ્ઞાન થઈ શકે છે, કેમ કે કેટલાએક માણસ ઘણા લાવા વિચાર કરી શકે છે કેટલાએક અનુમાનથી પણ વિશેષ વિચાર કરી શકે છે, કેટલાએક તે કરી શકતા નથી. તેનું કારણ એટલું જ છે કે જેને કર્મ થોડા છે તેને બુદ્ધિ વિશેષ છે જેને કર્મ વધારે છે તેની બુદ્ધિ ટુંઠી ચાલે છે. વલી વીજી રીતના પણ આવરણ હોય છે જેમ કે કેટલાએક અનેક જાતની લીપીનું જાણ્યું હોય છે, તર્ક, વિતર્ક પણ ઘણા કરી શકે છે, યાદદાસ્ત પણ ઘણી હોય છે તેથી જે કાંઈ વાંચે છે તે યાદ રહે છે, જણવું હોય તે થોડા વચ્ચતમાં જાણી જાય છે. પરંતુ તે બુદ્ધિ ફક્ત સંસારના કામમાં વાપરે છે; ધર્મમાર્ગમાં વાપરવાના આવરણ સુલ્બ્યા નથી તેથી ધર્મનો સ્વરો અન્યાસ કરતા નથી અને નિર્પક્ષપાત સવધથી જોઈ શકતા નથી. કેટલાએકને એવા આવરણ હોય છે કે ધર્મનું જ્ઞાન મેલવવામાં સારી બુદ્ધિ છે તેથી શાસ્ત્ર જોઈ શાસ્ત્રની સુંદર વાતનો ન્યાયબુદ્ધિથી નિશ્ચય કરે છે, પઠી સાર રૂપ શાસ્ત્રની વાત ગ્રહણ કરે છે અને તત્ત્વ વિચારણા કરે છે કેટલાએકને એવા આવરણ હોય છે કે સંસારમાં બુદ્ધિ નથી ચાલતી તેમ ધર્મમાં પણ નથી ચાલતી વળે રીતે બુદ્ધિની સ્થામી હોય છે. કેટલાએકને સર્વ પ્રકારે બુદ્ધિ ખુલે છે અને વધા કામમાં ન્યાયની જ બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. સ્વર્ગી વાતને જ સ્વર્ગી જાણે છે ઘણા પ્રકારે મતિ જ્ઞાનના આવરણ નાશ થયાં હોય ત્યારે જ એવી બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. કેટલાએકને બુદ્ધિ થોડી હોય પણ સત્યવાદી પુરુષનો સગ કરવાની બુદ્ધિ જાગી છે તેથી થોડી બુદ્ધિથી પણ તેમનાં કામ પ્રમાણે ચાલી

પોતાના આત્માનું કામ કરી શકે છે. કોઈક જીવ કર્મના આવરણ ના જોગે મૂળા, કોઈક આંધલા અને કોઈક વ્હેરા પણ થાય છે એ ટલે જ્ઞાન વધારી શકતા નથી. વધી કોઈ મૂળા હોય, કોઈ વોવડા હોય પણ કાનનાં આવરણ સુદ્ધાં છે તેથી ધર્મ સાંનલી પોતાના આત્માનું કામ કરે છે પણ પરને ઉપકાર કરી શકતા નથી. વ્હેરા હોય છે પણ આંખોના જોરથી પોતાનું કેટલુંએક કામ કરી શકે છે. આંધલા હોય છે પણ કાનના જોરથી સાંનલી તેનો વિચાર કરી પોતાનું કામ કરી શકે છે. એવી રીતે મતિજ્ઞાનાવરણી કર્મે કરીને આત્માનું જ્ઞાન આવસ્યું હોય છે તેને મતિજ્ઞાનાવરણી કર્મ કહીએ.

શ્રુતજ્ઞાન તો શાસ્ત્ર તથા અક્ષરનું નામ છે. આ જ્ઞાન મતિજ્ઞાનની સાથે જ રહે છે. જ્યાં મતિજ્ઞાન ત્યાં શ્રુતજ્ઞાન અને જ્યાં શ્રુતજ્ઞાન ત્યાં મતિજ્ઞાન સમજવું. વન્ને જ્ઞાન સાથે જ રહે છે. વન્ને કર્મનાં આવરણ પણ સાથે જ રહે છે; खुले છે તે પણ સાથે જ खुले છે. મતિથી અંતરંગમાં વિચાર થાય છે તેમાં જે અક્ષર છે તે શ્રુતજ્ઞાન છે. વર્તમાન કાલમાં વિશેષ રીતે તો મતિ તથા શ્રુતજ્ઞાન છે. તેમાં જે જીવને સમક્ષિત થયું છે તેને મતિ શ્રુતજ્ઞાન કહેવાય છે અને જેને સમક્ષિત નથી તેને મતિ શ્રુત અજ્ઞાન કહેવાય છે. હવે કોઈને શંકા થાય કે, સંસારમાં ઘણા બુદ્ધિવાલા હોય છે તેને અજ્ઞાની કેમ કહેવાય? તે વિષે જાણવું જે સંસારમાં બુદ્ધિ વાપરવાથી પાઠાં નવાં કર્મ વાંધ્યાં અને પોતાનો આત્મધર્મ જેવો છે તેવો જાણીને પ્રગટ કરવાનો ઉદ્યમ કરવો તે ઉદ્યમ તો થયો નહીં અને બલદો આત્માને મલીન કર્યો ત્યારે એ જ્ઞાન તે અજ્ઞાન જ કહેવાય. હવે જે પુરુષ જ્ઞાનવંત પુરુષની અને જ્ઞાન જે શાસ્ત્ર તેની નિંદા કરે છે, કોઈને જણતાં અંતરાય કરે છે, પુસ્તક ઉપર બેસે છે, પુસ્તક ઉપર મસ્તક મૂકે છે, થૂંક લગાડે છે, પુસ્તક આગલ ઠતાં આહાર-નિહાર કરે છે, જ્ઞાન જણવાની ઇચ્છા ન હોવાથી બલદો દેષ ધરે છે. વિગેરે જ્ઞાનની આશાતના કરે છે તે

पुरुष ज्ञानावरणी कर्म बाधी आत्माने आवरे ठे अने जे पुरुष ज्ञानवंत पुरुषनी तथा ज्ञान जे शास्त्र तेनी बहुमान पूर्वक घणा प्रकारे नक्ति करे ठे, ज्ञान जणवानो रात्रि-दिवस अन्यास करे ठे, बीजाने जणवामा जोडे ठे, शक्ति होय तो पोते घननुं खरच करी बीजाने जणवे ठे, शास्त्रना जमार करावे ठे, वली जे जे लीपीउ ससारी विद्यानी ठे ते प्रणीने पण कोइ माणस हुशीआर थया होय तो धर्म समजवो सुलन आय, म्होटा मुद्दानु मेखवे अने सुखी थाय तो सुखे धर्मसाधन करे. वली ज्ञासन दीपावे, वास्ते सर्व प्रकारे ज्ञान जणाववामा म्होटे ज्ञानु ठे एम समजाने तेमा इव्य वापरं ठे एवी रीते ज्ञान भाराधन करवाधी कर्मना आवरण मुडा थाय ठे विशेष प्रकारे तत्त्व विचारणा करवाधी घणा आवरण खये ठे अने आत्मा शुद्ध थाय ठे. ए मति श्रुतज्ञानना आवरणनु तथा ते कर्म खण्णानु स्वरूप जाणवुं

अवधिज्ञानावरणीनी प्रकृति अवधिज्ञानने आवरे ठे. जेने अवधिज्ञान थयु होय तेने पोतानी आत्मशक्तिधी रूपी पदार्थनु ज्ञान थाय ठे. तेने चक्षु प्रमुख इन्द्रिणी जरूर पडती नथी, आत्माधी ज जणाय ठे जेने सो कोपनु ज्ञान थयु होय ते सो कोप उपर जे धतु होय ते पोताना स्थानके रह्या जाणे ठे, गया कालनु पण ज्ञानी शकं ठे, जेने लोकावधिज्ञान थयुं होय तेने आखालोकमां जे जे पुरुलिक पदार्थ ठे तेनु ज्ञान थाय ठे, गया काजु विषे पण अस्वख्या ता कालनु ज्ञान थाय ठे अने जेने ए कर्मे करी आवरण लाग्या होय ठे तेने ते ज्ञान बिजकूज होतुं नथी पण पाठी जेम जेम आत्मानी विशुद्धि पती जाय ठे अने राग द्वेष रूप उपाधि मुडी पती जाय ठे तेम तेम अवधिज्ञान प्रगट थाय ठे कोइने थोडा आवरण खशा होय तो थोडा क्षेत्रमा जे अदृश पदार्थ होय ठे ते आत्माशी जाणी शकं ठे पठी ते करता वधारे आवरण खसे तो वधारे क्षेत्र

તથા વધારે કાલનું જ્ઞાન થાય છે. જેમ આપણે કોઈ ગામના પદાર્થ જોયા હોય છે પછી વીજે ગામ જઈએ છીએ, ત્યારે આંખે કરી તો તે ગામ देखी શકતા નથી પણ અંતરંગમાં વિચારીએ છીએ તો જાણે ન જરે देखता होइए તેમ થાય છે. તેમ અવધિજ્ઞાનથી પણ વગર જોયેલા પદાર્થ અંતરંગમાં દેખાય છે. એના ઉ નેદ છે. તેનો વિસ્તાર નંદી સૂત્ર તથા આવશ્યક સૂત્ર વિગેરેમાં વિશેષ પ્રકારે છે તે જોઈ લેવો. આ જ્ઞાનને આવેરે તેને અવધિજ્ઞાનાવરણી કર્મ કહીએ. વલી દેવ તાનું આ જ્ઞાન હોય છે તેથી મંત્રનું સ્મરણ કરતાં જ તેને સ્વપ્ન પડે છે અને તે આવે છે. તેમાં પણ જેવાં જે દેવતાને આવરણ યુક્તિ હોય છે તે પ્રમાણે તેને જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે. એ ગતિમાં વિશુદ્ધ પ્રણામવાલા જાય છે. તેથી થોડું વધતું પણ દરેકને એ જ્ઞાન હોય છે. સમૂલગું ન હોય તેમ હોતું નથી. ત્યાં પણ મિશ્ર્યાદૃષ્ટિ દેવતા છે તેને વિનંગજ્ઞાન હોય છે. તેનું કારણ જે તેને આત્મતત્ત્વનું જ્ઞાન હોતું નથી, પણ પરીક્ષા પદાર્થને જાણવાની શક્તિ હોય છે. સમ્યકદૃષ્ટિ છે તેને તો અવધિજ્ઞાન કહેવાય છે. તેનું તત્ત્વજ્ઞાન છે. તે પુરુષો તો દેવતાના સુખને પણ તૃણ સમાન ગણે છે અને મનમાં જાવના જાવે છે કે “પૂર્વે એટલે પાઠ લેજો કર્મથી મૂકાવા સારૂ તપ સંજમ વિગેરે સાધન કશ્યાં પણ તે સાધન પૂર્ણ રીતે કશ્યાં નહીં તેથી આ દેવ ગતિમાં સંસાર વર્તના કરવાનું થયું અને જન્મ મરણનાં હઃસ્વ ટલ્યાં નહીં. આ દેવતાનાં સુખ અસ્થિર છે અને કર્મબંધનનાં કારણ છે. વાસ્તે આ દેવતાનું આયુષ્ય પૂરું થયેથી મનુષ્ય જન્મ પામું તો હવે પૂર્ણ રીતે પ્રજ્ઞાની આજ્ઞા પ્રમાણે ધર્મ આરાધન કરું કે જેથી ફરીને જીવચક્રમાં ભ્રમણ કરવું પડે નહીં.” એવી જાવના જાવે છે. વલી રત્નમય પુસ્તક વાંચે છે શાશ્વતા ચૈત્ય મધ્યે જિનચિંત્ર છે તેની વિસ્તારે જાવ સહિત ડબ્બ તથા જાવ પૂજા કરે છે. તીર્થંકર જાગવાન વિચરતા હોય ત્યાં જઈ તેમની જાક્તિ કરે છે. ધર્મ નુપદેશ સાંજી છે અને આત્મસ્વજાવમાં રહેવામાં સુખ

માની વિષે છે દેવતા સવધી ખાવા જ્ઞાનને અવધિજ્ઞાન કહે છે. પરંતુ તેમને અવધિજ્ઞાનનાં પૂર્ણ આવરણ સ્વપ્ના નથી, પૂર્ણ આવરણ તો મનુષ્ય ગતિમા જ સ્વપ્ને છે જેમને કેવલજ્ઞાન થાય છે તેમને જ સંપૂર્ણ આવરણ નાશ પામે છે

મન પર્યવ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ તે મનપર્યવજ્ઞાનને આવરે છે મનપર્યવજ્ઞાનના આવરણ જેના સ્વપ્ને છે, તે મનના ખાવ એટલે મનમા ચિત્તવેલી વાત જાણે છે. તે પણ પોતાના આત્માથી જ જાણે છે તેને ઈન્દ્રિયની જરૂર પડતી નથી. એ જ્ઞાન સંસારના ત્યાગી, સંજમી મુનિ ઠંઠે સાતમે ગુણઠાણે વર્ચનારને જ થાય છે તેમા પણ થોડા આવરણ સ્વપ્ના હોય તો તે રૂઝુમતિ મનપર્યવજ્ઞાની કહેવાય છે તે પુરુષ મનમા ચિત્તવેલા પદાર્થ જાણે છે, તે કરતાં વિપુલમતિ મનપર્યવજ્ઞાની ઘણું વિશુદ્ધ જાણે છે તે જ્ઞાનની વિશુદ્ધિ ઘણી છે કારણ કે વિપુલમતિ મનપર્યવજ્ઞાનવાળા તે જ જીવે કેવલજ્ઞાન પામે છે તેથી મનના વિચાર વિશુદ્ધિ પામે જાણે છે અહિંથી કોઈ કહેશે કે અવધિજ્ઞાની રૂપી પદાર્થને જાણે છે, તેમાં મનના વિચાર પણ રૂપી હોવાથી તેને પણ જાણી શકે છે વાસ્તે આ જ્ઞાન જૂદું કહેવાનું કારણ શું ? તે વિષે જાણવું કે-અવધિજ્ઞાનવાળો મનપર્યવજ્ઞાનવાળા જેવું સંપૂર્ણ જાણી શકે નહીં. અવધિજ્ઞાનવાળાને તે જ જીવે કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય તેવો પણ નિશ્ચય નથી વળી મન પર્યવજ્ઞાનવાળો મનના ખાવ શિવાય બીજા પદાર્થ જાણી શકતો નથી એવો એક બીજામા ફેરફાર છે તેનું કારણ કે કર્મના આવરણ કોઈને અવધિજ્ઞાનના સ્વપ્ના જાય છે તેને અવધિજ્ઞાન થાય છે, જેને મન પર્યવજ્ઞાનના આવરણ સ્વપ્ના હોય તેને તે જ્ઞાન થાય છે કોઈને પહેલું મનપર્યવ જ્ઞાન થાય છે તો કોઈને પહેલું અવધિજ્ઞાન થાય છે એ પ્રમાણે કર્મનાં આવરણ જેવી રીતે સ્વપ્ને છે તે પ્રમાણે જ્ઞાન પ્રગટે છે જ્ઞાનના નામ પણ તે પ્રમાણે જૂદાં જૂદાં છે. કેવલજ્ઞાનાવરણી પાંચમી પ્રકૃતિ તે કેવલ

નિઝાવશ હોય ત્યાં સુધી કાંઈ જાણી દેખી શકેતો નથી. તેમાં પણ આવરણનો તારતમ્યતાએ ફારફેર છે તે નિઝાનું જૂઠું જૂઠું સ્વરૂપ જાણવાથી જણાશે. જીવને ઝંઘમાં કાંઈ સહજ સ્પર્શ થાય અથવા શબ્દ સંપ્રત્યાય કે તુરત જાગે અને જાગવાથી જરા પણ દિલગીરી થાય નહીં તે “નિઝા”. કોઈ માણસને ઝઠાડે તો ઘણી વૂમો પાડે, અતિશે સોરબકોર થાય ત્યારે જાગે. તે મનમાં હુઃખ ધેરે, ઝઠાડનાર ઉપર મુસ્તો કરે. એવી સખત નિઝા તે “નિઝા નિઝા.” વેઠાં વેઠાં ઝંઘી જાય તે “પ્રચલા.” ચાલતાં ચાલતાં ઝંઘે તે “પ્રચલા પ્રચલા.” પાંચમી “સ્થિતિર્દિ” નિઝા ઠ માસે આવે છે. એ નિઝા એવી સખત આવે છે કે તે માણસ ઝંઘમાં જઈને હાથીના દંતૂશલ કાઠી નાંચે તેટલું એ ઝંઘમાં બલ હોય છે. એ નિઝાનું આવરણ બહુ જ સખત છે. તેને ઝંઘમાં અર્ધવાસુદેવ જેટલું બલ હોય છે પણ ઝંઘ ઝડી જાય ત્યાર પછી બલ હોતું નથી. આ કાલમાં તો એ નિઝાવાલાને પોતાના બલથી વમણું તમણું બલ હોય એમ કર્મગ્રંથના વાલાવવોધમાં કહ્યું છે. એવી નિઝા નરકગામી જીવને હોય છે આ પાંચ નિઝામાં સામાન્ય ઉપયોગ અવરાઈ જાય છે તેથી દર્શનાવરણીની આ પાંચ પ્રકૃતિ તથા ચાર આગલ કહી તે સર્વે મલી નવ પ્રકારે દર્શનાવરણી કર્મ કહીએ. એ કર્મનો ક્લય થવાથી સામાન્ય ઉપયોગને આવરણ હોય તે નાશ પામે છે તેથી કેવલદર્શન પ્રાપ્ત થાય છે અને સંપૂર્ણ આવરણ કેવલદર્શન પ્રાપ્ત થતી વખત નાશ પામે છે; ત્યારે કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન સાથે જ પ્રાપ્ત થાય છે.

ત્રીજું મોહનીકર્મ. આ કર્મ આત્માને મૂઝાવે છે. જેમ વારુ પીધો હોય તેને કરવા યોગ્ય, નહીં કરવા યોગ્યનો વિચાર રહેતો નથી, તેમે મોહનીકર્મના જોરથી જીવને પોતાના આત્માનો શું ગુણ છે? ને શું પ્રવૃત્તિ કરવાની છે? તેનો ઉપયોગ નષ્ટ થઈ જાય છે અને શરીર, ધન, કુટુંબ, પુત્ર, પરિવાર, સ્ત્રી વિગેરે પદાર્થમાં મગ્ન થઈ એ સંબંધી અ

नेक काममां आसक्त थइ जाय ठे, पोताना प्राणथी पण ए वस्तुछ
 बह्वच माने ठे, जे जे अस्थिर पदार्थ ठे तेने स्थिर रूप मानी वर्त्ते ठे
 कोइ आत्मतत्त्वनी बात करे ठे तो ते सानलवानी पण इच्छा करतो
 नथी, बली कदापि कोइनी सोबते सानलवा जाय तो पण सानल
 वानुं सह नही; ते वता कानमा शब्द पडे तो तेनो पण विचार
 करे नही; कदापी करे तो एवो करे जे शास्त्रमा कह्युं ठे ते प्रमाणे
 कोण चाले ठे ? शास्त्र सांजली जलटा संघा चाले ठे, एवां पारका
 बूषण काढे ठे कोइ गुणवंत आवक होय सम्यक्दृष्टि होय अने ससा
 रमारहेलो होय तो तेने कहे जे शास्त्रमा ससार असार कह्यो ठे अने आ
 वा जाणकार थइ ससारमा केम रहो वो ? बली मुनि महाराज कोइ
 कारणे करी अपवाद सेवता होय तो तेनी निदा करे. एनु कारण
 जे शास्त्र सांजलीने जो मोहनीकर्म थोडु पण खस्यु होत तो आ
 रमा साथे विचार करत अने पोताना वूषण जोत, पण मोहनीकर्मनु
 जोर थणु ठे तेथी शास्त्र सांजलीने पण जलटा विचार करी मोह
 नीकर्म वधारे बाधे ठे अने आत्माने वधारे मलीन करता जाय ठे
 बली अन्याय, लुब्धाइ, उगाइ ने चोरी करवी, पारकाने कलक देवु,
 पारकी निदा करवी, परने सकटमां नांखवा, जीवहिता करवी,
 अहंकार ममकार करवा, मदे करी मदोन्मत्त रडेवु, जूतुं बोलवा
 बोलाववामां सावधान थवुं, स्वदारा परदारानो विचार नहीं धराववो
 ए मोहनीकर्मनां लक्षण ठे वज्रो केटलाक तो विषयमां एवा लुब्ध
 थइ जाय ठे के पोतानी माता, ब्हेन, के पुत्रीनी साथे पण जोग क
 रतां शकाता नथी ए सर्वे जोर मोहनीकर्मनु ठे ते अनादिकालनु
 जीवने लागेलुं ठे तेना प्रज्ञावथी आत्माना गुण जे चारित्र तथा
 समकित ते ठंकाइ जाय ठे ते मोहनीकर्म वे प्रकारनुं ठे. (१) चारित्र
 मोहनी, (२) दर्शनमोहनी ए वे प्रकारना मोहनीकर्मनी अष्टावीश
 प्रकृति ठे तेमां प्रथम चारित्रमोहनीनी पचीश प्रकृति नीचे प्रमाणे

હે. અનંતાનુબંધી-ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ. અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ. પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ. સંજલનો ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ. હાસ્ય, રતિ, અરતિ, જય, શોક, હંગા, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, નપુંસકવેદ એ પચીસ કષાય છે. તેની વિસ્તારે ઇન્દ્રિયાણ નીચે મુજબ.

અનંતાનુબંધી ક્રોધ, જેને હોય તેના મનમાં અતિશે દ્વેષ હોય, જે વચ્ચે એ ક્રોધનું જોર હોય તે વચ્ચે શરીર પણ લાલ લાલ થઈ જાય, જેના ઉપર દ્વેષ હોય તેનું મરતાં સુધી પણ વૈર મૂકે નહીં, મરતી વચ્ચે પણ કહે જે આ જન્મમાં વૈર લેવાયું નથી તો આવતા જન્મમાં પણ લડશ, વલી પોતાના પુત્ર પ્રમુખને પણ કહે જે મેં તેની સાથે વૈર રાખેલું છે માટે તમે પણ વૈર ઠોડતા નહીં, વચ્ચે આવે ત્યારે તેનું વગાડવામાં જૂન ધાતા નહીં, સામો માણસ શાંત હોય અને સ્વમાવવા આવે તો તેની સાથે ઇન્દ્રિયો લહે, વલી તેનું સદ્ગતિ કામ પોતાના હાથમાં આવ્યું હોય તો તેને મ્હોટું નુકશાન કરે. નુકશાન કરવાની તુરત શક્તિ ચાલે નહીં તો લાગ આવે ત્યારે નુકશાન કરવામાં જરા પણ કસર રાખે નહીં. એવી જે કષાયની પરિણતી છે તેનું નામ શાસ્ત્રમાં અનંતાનુબંધી ક્રોધ કહ્યો છે. જેમ પત્થરની અંદર ફાટ પડી હોય તે ફાટ પાઠી મલે નહીં, તેમ અનંતાનુબંધી ક્રોધવાળાનો ક્રોધ મરતાં સુધી શમે નહીં. એ ક્રોધના પ્રજાવે જીવ નરકે જાય છે અને મહા તિવ્ર દુઃખ જોગવે છે. વલી એ ક્રોધના પ્રજાવથી જીવ સમકિત પામતો નથી. એ ક્રોધ જાય ત્યારે જ જીવ સમકિત પામે છે.

અનંતાનુબંધી માન પત્થરના ધાંજલા સમાન હોય છે. જેમ પત્થરનો ધાંજલો નમાવતાં નમે નહીં તેમ અનંતાનુબંધી માનવાળો પોતાની મ્હોટાઈમાં એટલો મન્યો રહે છે કે, મહા ગુણવંત મુનિ મહારાજ હોય તેમને પણ નમસ્કાર કરતો નથી અને કરવાના જાવ પણ થતા નથી. વલી પોતે ધર્મગુરુ થઈને ધન, સ્ત્રી વિગેરે જોગવે; બીજા

गुणवंत पुरुषोए धन, स्त्रीनो त्याग कखो होय, समताजाव आदरी ससारथी विमुख थया होय तेवा पुरुषोने पोते नमवा योग्य ठे तेम ठता पोते नमे नही अने छलटो तेमनी पासे नमस्कार करावे, ते करे तो कराववानी इच्छा धरावे वली पाते धनवान होय पण धन नाश पामवाधी पोतानी आजीविका पूरी थती नथी तेम ठता कोई नी नोकरी करे नही पोताना मनमा अदंकार लावे जे अमे म्होटा थइने कोइनी नोकरी करीए ? वली वखते कोइए खोटो शब्द कह्यो होय तो ते अमने कदेनार कोण ? एम मद करी सामाना प्राण ले ता पण मरे नही वली वखते मान मूकता पोताना प्राण बचता होय तो पण मान मूके नही एवा अहकारीनो आकरो अहकार ते अनंतानुबधी मान कहोए एवु मान जीवित पर्यंत रहे ठे.

अनंतानुबधी मायावालो पुरुष अतिशे कपटी होय ठे म्होडे धी अतिशे बहालपण बतावे ठे परंतु विश्वास करनागना प्राण लेता प्रण बहीतो नथी, पोताने अल्प फायदो होय तो पण आकरुं कपट करे ठे जेम वांसनी गाठ बाकी होय ते कोइ पण रीते मटाडी श काय नही, तेम अनंतानुबधी मायावाजानु कपट मूकाची शकाय नही. ए कपटी जीवनो जगत्मा कोइ विश्वास करतु नथी

अनंतानुबधी लोभ अतिशे तीव्र होय ठे गमे तेटली दोलत मले, यावत् चक्रवर्तिनी रुद्धि मले तो पण तृष्णा शात न थाय, खा वा सारु गमे तेटला पदार्थ मले तो पण मन धराय नही, खावाना अति लोभने लीधे जक अनकूनो पण विचार करे नही, पोताना धर्म पण विचारे नही पोतानी कुल मर्यादामा न खावानी चीज हाय ते खावानी इच्छा थाय, याचना करता पण बीद नही, कारण जे पै सानो लोभ तेथी पैसा खरची शके नही अने खावानी इच्छा अया करे, तेथी नही मागवा योग्य स्थानके पण याचना करे, चोरी करता पण मरे नही, अन्याय करता पण मरे नही, एवी रीत पांचे ई-

જિનના વિષયમાં લુબ્ધ હોય છે. દરેક વિષયને સારુ નહીં કરવા યોગ્ય કામ કરે છે, લોની માણસને ફક્ત એક પૈસો મળતો હોય અને તેથી સામા માણસના પ્રાણ જતા હોય તો તેની પણ તેને ચિંતા રહેતી નથી, હરેક પ્રકારે પોતાની મતલબ સાથે છે, રાજાના ગુન્હામાં આવતાં પણ બહીએ નહીં, આવો લોન મરવાનો વખત આવે તો પણ ઢોડે નહીં, કેટલાએક એથી વરસના વૃદ્ધ થાય તો પણ કૂંચીન બો કરાને આપતા નથી, આજ્ઞા પ્રમુખ હોય તે મરવાનો વખત આવે ત્યાં સુધી અંગ ઉપરથી ઉતારતા નથી, મરણાંત રોગ આવે તો પણ ઔષધના પૈસા खरचे નહીં, અનેક પ્રકારનાં હઃખ સહન કરે, કોઈ દશ ગાલ દે, માર મારે તો પણ કાંઈ લાલચ હોય તો તે સહન કરે છે, કેટલાક અનાજના વેપારી અતિશે લોનીઆ હોય છે તેનું ચોમાસા સારુ માલ સંઘરી રાખ્યો હોય છે તો એવી જ જાવના જાવે છે કે હકાલ પડે તો સારું, હકાલ પડવાથી જ્યની વધારે પ્રાપ્તિ થાય, હકાલથી હુનીઆને કેટલું હઃખ થશે? તેની જરા પણ ફિકર કરે નહીં, એમ કરતાં સારી વૃષ્ટિ થાય તો મનમાં અતિશે હઃખી થાય અને દિલગીરીમાં રહે. એ અનંતાનુબંધી લોનનો સ્વજાવ કિરમજના રંગ જેવો છે. કિરમજનો રંગ ગમે તેટલો ધુણે તો પણ જાય નહીં. વાલે તો રાખ પણ કિરમજના રંગ જેવી જ રહે. તેમ અનંતાનુબંધી લોન મરતાં સુધી ટૂટે નહીં. એ અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા અને લોન ચારે નરક ગતિના આપનાર છે. એ ચારે હોય ત્યાં સુધી સમક્તિની પ્રાપ્તિ થાય નહીં.

૧ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોન એ ચાર અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા અને લોનના કરતાં નરમ હોય છે. સૂકા તલાવમાં ફાટો પડી હોય તે ઉત્કૃષ્ટિ વરસ દિવસ સુધી રહે છે, પાણી વરસાદ આવે એટલે ફાટો મલી જાય છે. તેમ કોઈ જીવ ન પર ક્રોધ થયો હોય, સામા માણસે ગમે તેટલું બગાડ્યું હોય પણ

સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ કરતી વખત સર્વ જીવને સ્વમાવી સર્વને મિત્ર તુલ્ય ગણે પણ કોઈના ઉપર ગુસ્તા રાખે નહીં તેણે કાંઈ કામ કરવાને આપ્યું હોય તો તેના ઉપર હેષબુદ્ધિ ન લાવતા સ્વશીર્ષી કરી આપે તેનું નામ અપ્રત્યાઘ્યાની ક્રોધ સમજવો અપ્રત્યાઘ્યાની માન દાતના થાનજા જેવું હોય છે પઢ્ધરનો થાનજો તો નમે જ નહીં પણ દાતનો થાનજો પાણી પ્રમુખ ઉપચાર કરવાથી નમે છે. તેમ અપ્રત્યાઘ્યાની માનવાલો પુરુષ સજ્જુના ઉપદેશથી અથવા માહ્યા પુરુષ ના સમજાવવાથી પોતાનો અહંકાર ઝોડે છે ગમે તેવું માન રાખતો હોય પણ તે માન એક વરસથી વધારે કાલ રહેતું નથી. અપ્રત્યાઘ્યાની માયાવાલો અનતાનુબધી માયાવાજાથી ઝૂંઘી માયાવાલો હોય છે પોતાની સહજ મતલબ સારુ સામાને મ્હોટું નુકશાન થાય એવું કપટ કરે નહીં અપ્રત્યાઘ્યાની માયાને મેઢાના ડીંગડા જેવો કહી છે તે વાકાશ જેમ ઉપચાર કરવાથી મટી જાય છે, તેમ આ માયાવાલો પુરુષ કપટ ઝૂંઘુ કરે છે કેટલાક કામ નિષ્કપટપણે પણ કરે છે. અપ્રત્યાઘ્યાની લોજ નગરની લાજના કાદવના રંગ સરસો હોય છે. એ રંગ એકદમ તો ન જાય, પણ સ્વાદ આદિવડે અતિશે મહેનત કરતા જાય છે તેમ આ લોજ પણ અનતાનુબધી લોજ કરતા થોડો હોય છે લોજને અર્થે કોઈને મ્હોટું નુકશાન કરે નહીં એ અપ્રત્યાઘ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોજથી જીવ તિર્થંચની ગતિમા જાય છે; શ્રાવકપણ પામી શકતો નથી એ ચારે કપાય જાય ત્યારે જીવ શ્રાવકપણુ એટલે પાંચમું ગુણસ્થાન પામે છે

અપ્રત્યાઘ્યાની ક્રોધથી પ્રત્યાઘ્યાની ક્રોધ નરમ હોય છે એને કોઈ જીવ ઉપર હેષ થયો હોય તો પણ ચોમાસી પ્રતિક્રમણ કરતી વખત સર્વ જીવને સ્વમાવે છે, એટલે પછી કોઈ જીવ ઉપર હેષ રહે તો નથી. રેતીમા લીટી કરી હોય તે જેમ થોડા કાજમા મલી જાય, તેમ એ ક્રોધ થોડા કાલમા શાંત થાય છે પ્રત્યાઘ્યાની માન લાક

હાના થાંજના જેવું હોય છે. લાકડાનો સ્તંભ ઢાંતના સ્તંભ કરતાં થોડી મહેનતે નમી જાય છે, તેમ એ માન પણ થોડા વખતમાં શાંત થઈ જાય છે. પ્રત્યાખ્યાની માયા ગાયના મૂત્રના વાંક જેવી હોય છે. ચાંજતાં ચાલતાં મૂતરતી ગાયથી જે વાંક પડ્યો હોય તે થોડા વખતમાં મટી જાય છે; તેમ આ માયાવાલો પુરુષ થોડા વખતમાં સરલ તા પકડે છે. આકરું કપટ તેનાથી થતું નથી. અપ્રત્યાખ્યાની કરતાં સરલ હોય છે. પ્રત્યાખ્યાની લોન ગાડાના કીલના માથે સરલો છે. નગરની ચાલના કાઢવ કરતાં આ કીલનો માથે થોડી મહેનતે નાશ પામે છે. કારણ કે ચાલનો કાઢવ ઘણા દિવસ કોઈ જ વાથી વધારે ચીકાડ વાજો હોય છે, ગાડાના કીલના માથેની માફક આ લોન સહજમાં શાંત થાય છે. પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોન જ્યાં સુધી હોય ત્યાં સુધી સાધુપણું પ્રાપ્ત થતું નથી. આ કષાયના પ્રણામથી જીવ મનુષ્ય ગતિમાં જાય છે. કેમ કે એ કષાય પાતલો છે.

સંજલનો ક્રોધ, માન, માયા અને લોન એ ચારે પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા અને લોન કરતાં ઘણા હલકા હોય છે. સંજલનો ક્રોધ પાણીની લીટી સમાન કહ્યો છે. પાણીમાં લીટી કરતાં જ જેમ તુરત મલી જાય છે, તેમ કોઈક કારણે ક્રોધ થાય પરંતુ તુરત જ શાંત થઈ જાય. કોઈ આકરું કારણ મળ્યું હોય તો પણ પરકી પ્રતિક્રમણ કહ્યા પછી તો જરા પણ દ્વેષ રહે જ નહીં. એ ક્રોધની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પંદર દિવસની છે. તેથી વધારે કાલ એ ક્રોધ રહે જ નહીં. એ ક્રોધવાડાને અંતરંગમાં વધારે ક્રૂરતા હોય નહીં. સંજલનું માન નેતરના સ્તંભ સરખું હોય છે. નેતરના સ્તંભને નમાવતાં વાર લાગે નહીં, તેમ એ માનદશા વધારે વખત રહે નહીં. સંજલની માયા પણ ઘણી જ થોડી હોય. સહજમાં નિષ્કપટી થઈ જાય; વાંસની બોલ જેમ જરા વારમાં સીધી થઈ જાય, તેમ એ કપટ પણ નહીં જેવું જ હોય,

जरा वारमां नाश पामे संजलनो लोन दलदरना रंग समान होय
 ठे. हजदरनो रंग उडी जना वार लागे नहीं, तेम ए लोन मटी जतां
 वार लागे नहीं सजलना क्रोध, मान, माया अने लोन होय त्यां सुधी
 मुक्ति मजे नहीं. ए सजजना कषाय जाय त्वारे मुक्तिनी प्राप्ति थाय

पूर्वोक्त चार प्रकारना क्रोध, मान, माया अने लोन नाश पामे
 त्वारे मुक्ति मजे ठे मोटे नव्य जीवे ए टालवानो उद्यम करवो ए
 जेम जेम जुग थता जाय तेम तेम आत्मा शुद्ध थतो जाय ठे अहि
 भां कोइ प्रश्न करे जे सजजनो कषाय तो पंदर दिवस रहे ठे, त्वारे
 बाहुबलजी महाराजने सजजन मान वरस दिवस केम रह्युं ए
 विषे श्री हेमचंद्राचार्ये योगशास्त्रमा तथा यज्ञसोमसूरी ए कर्मग्रंथना
 बालावबोधमां खुलासो कखो ठे के, बालजीवने पोतानो कषाय केवो
 ठे ते समजवु सुगम पड़े, वास्ते ए स्थिति कही ठे वस्तुतः तो एम
 समजवु जे अति तीव्र कषाय ते अनंतानुबधी, तेथी मद ते अप्रत्या
 ख्यानी, तेथी मंद ते प्रत्याख्यानी अने तेथी मद ते सजलनो कषा
 य समजवो प्रसन्नचंद्राजर्षि कावतग ध्यानमा हता ते वखते प्र
 णाम एवा वगह्या हता के जगवाने कहुं के जो ते आ वखत मृत्यु
 पामे तो नरके जाय कारण के ते वखते तेने अनंतानुबधी कषाय हतो
 पाठा थोडा वखतमा ज केवलज्ञान पाम्या एटले अनंतानुबधी क्रोध
 उता अतर्मुहूर्त्त ज रह्यो जो काल उपर एकांत लक्ष दइए तो ए अन
 तानुबधी कहेवाय नहीं. वली कोइक पुरुष समकित वमी जाय ठे,
 ते वखत अनंतानुबधीनो उदय थाय ठे, पाठो अंतर्मुहूर्त्तमां समकि
 त पामे ठे त्वारे ते उदय टली जाय ठे एटले अनंतानुबधी अतर्मुहूर्
 त ज रह्यो आ कषायने बीजो कषाय कहेवाय नहीं. तात्पर्य के आ
 करो कषाय होय अने थोडो वखत रहे तो पण ते अनंतानुबधी ज
 समजवो. तेथी मंद ते अप्रत्याख्यानी, तेथी मद प्रत्याख्यानी अने
 तेथी मंद संजलनो समजवो. केटलीक वखत स्थितिथी पण सम

जाय ठे. एकांत नियम नथी, बाहुबलजीने वरस दिवस कषाय रह्यो पण ते मंद कषाय हतो तेथी संजलनो जाणवो. आ सोल कषाय थया.

हवे नव नोकषाय केहे ठे. नोकषाय शब्द, देशनिषेध वाची ठे नोकषाय एटले नही कषाय देशथी नही. कारण के कषाय नथी पण कषाय उत्पन्न थवानां कारण ठे. ए सेववाथी कषाय उत्पन्न थाय ठे. कोइ माणसनी हांसी करवाथी सामा माणसने द्वेष उत्पन्न थाय अने ते माणस आपणा उपर द्वेष उत्पन्न करे एटले आपणने कषाय उत्पन्न थाय. वास्ते ते कषायनुं कारण केहेवाय ठे. वली हांसी करी खुशी अइए अने राग उत्पन्न थाय तो ते पण कर्मबंधनुं ज कारण थाय. जीवने ज्यां सुधी हास्य मोहनीकर्म ठे त्यां सुधी आत्मानुं शुद्ध स्वरूप प्रगट थाय नही; छिनियामां पण मश्करीखोर कहेवाय. माटे जेम बने तेम हास्य करवानो त्याग करवो. सर्वथा त्याग तो ज्यारे जीव केवलज्ञान पामवा कृपकश्रेणि मांडे त्यारे ज थाय. रति मोहनी ते पुज्जलिक पदार्थथी जे जे अनुकूलता मले तेनाथी राजी अवं. अरति ते प्रतिकूल पदार्थथी दिलगीर थवं. जयमोहनी ते जय थी वारंवार बीना करवुं. म्हाराथी उपवास थशे के नही थाय ? वली म्हाराथी श्रावकपणुं, मुनिपणुं केम बने ? एम बीहे अने धर्मना कार्यमां वीर्य फोरवे नही; जे जे चीज नही करेली होय ते अज्यासथी बने ठे पण बीहे अने जयथी अज्यास करे नही तो कोइ दिवस बने नही. तेम ज संसारी कार्यमां पण जेने मोहनीनो जय उदय ठे ते दरेक काममां बीना करे. अहिंआं कोइ प्रश्न करे के पापथी बीहे तेनुं केम ? ते विषे समजवुं के पापथी अवश्य बहीवुं जोइए. धर्मथी बहीवुं नही. हिम्मत राखी उद्यम करवो. शरीरादिके रोग प्रमुख होय तो विचारिने काम करवुं. ठती शक्तिए बही ने बेसी रहे, तेनाथी कोइ काले धर्म सघाय नही. वास्ते जयमोह

नीनो जेम बने तेम त्याग करवो. शोकमोहनी ते कोइ पोताना कुटुंबी
 अथवा मित्र मादा थाय अथवा मृत्यु पामे त्यारे शोकातुर थाय,
 रडे, कूटे, अनेक प्रकारना विकल्प करे तेथी घणा कर्म बयाय ठे
 वली बेपारमा नुकशान थाय, अथवा कोइ देवालु काढे अने पोतानुं
 झय जाय त्यारे शोक करे ठे पोताने अनुकूल घर, मकान, नोकर,
 वाहन नही मलबाथी अथवा प्रतिकूल मलबाथी पण शोक थाय ठे
 आमा जेने मोहनीकर्मन् जेवु जोर ते प्रमाणे शोक थाय ठे केट
 लाक उत्तम पुरुषोने शोकमोहनी जुगी थाय तो विचारे ठे जे " आ
 कुटुब, देह, घर, प्रमुख जे जे ससारी पदार्थ ठे, ते सर्वे अस्थिर ठे,
 अस्थिर पदार्थनो विनाश तो थवानो ने तो म्हारे शा सारु विकल्प
 करवा जोइए ? ज्या सुधी पुन्योदय हतो त्या सुधी सर्व पदार्थ स्थिर
 रह्या, पापनो उदय थयो त्यारे नाश थया, माटे शा सारु शोक क
 रीने कर्म बागवा ? आत्मधर्म ज म्हारो ठे बीजी कोइ वस्तु म्हारी
 नथी, मात्र ससार म्हाराथी ठोडातो नथी तेथी हुं म्हारु म्हारु कहु तु
 अने व्यवहारोचित वर्तना करु तु वस्तुधर्मे वस्तुमात्र जड ठे अने हु
 "चैतन तु" आवी रीतनो विचार करी पोते शोकथी मुक्त रहे ठे, तेने
 कर्मबध पण धतो नथी ने सपूर्ण शोकनो नाश नो क्षपकश्रेणिमा था
 य ठे छगना ते छर्गध वस्तु देखी मुख बगाडवु तथा जे जे वस्तु पोता
 नै न गमे तेथी मुख बगाडवु ए छगना ठे हवे जे पुरुषोए पोतानो आत्म
 धर्म जाणयो ठे ते पुरुष तो छर्गध जोइने कहे ठे के ए पुजल एवा धर्मना
 ठे. एमा हु शा वास्ते मुख बगाडु ? वा जड पदार्थ उपर शा वास्ते
 द्वेष करु ? इहा कोइ कहेशे जे त्यारे शुं गदकीमा ज बेसी रहेवु ?
 तेनो जवात्र के गदकीना पुजल शरीरमा प्रवेश करवाथी रोगनी उ
 त्पत्ति थाय ठे वास्ते प्रथम तो पोताना घरमा खालकूवा समाप्त वि
 गेरे गदकीवाली चीजो राखे ज नही वली मोरीउ पण साफ राखे.
 पाणी विगेरे वापरे ते पाणी सूकी निर्जीव जग्याए वूटु वूटु नाखे

કે તુરત સુકાઈ જાય અને ગંદકીમાં જીવની उत्पत्ति થાય છે ને તેના
 ઉપર પાણી વિગેરે પડવાથી તે જીવનો વિનાશ થાય છે, તો આત્મા
 થીં પુરુષે તો કોઈ જીવને હઃસ્વ થાય એવું કામ કરવું જ નહિ. માટે
 એવી ગંદકી ઘરમાં રાખે જ નહિ. ને જ્યાં એવી જગ્યા હોય ત્યાં રહે
 નહિ પણ હનિયામાં વધી જગ્યા કંઈ સ્વચ્છ હોતી નથી, ત્યારે તેવી
 ઢીંગામાં આવે તો દેષ કરે નહિ, તેમને તો અનુક્રમે સર્વથા હુંગા
 મોહનીનો નાશ થાય છે ને જીવો અનેક પ્રકારે એવી હુંગા કસ્યા
 કરે છે તેથી કર્મ વાંધીને આગલ એવાં જ કર્મ જોગવવાં પડશે. માટે
 જેમ વને તેમ હુંગાનો ત્યાગ કરવો. સ્ત્રીવેદ તે સ્ત્રીએ પુરુષનો અજિલાષ
 કરવો, પુરુષવેદ તે પુરુષે સ્ત્રીનો અજિલાષ કરવો, નપુંસક વેદ તે સ્ત્રી
 તથા પુરુષ વન્નેનો અજિલાષ કરવો એ ત્રણ વેદ છે, તે જ સંસારનું
 બીજ છે. તેમાં સર્વથા આકરા વેદનો ઉદય નપુંસક વેદવાલાને છે એ
 રાત્રિ દિવસ વિકારમાં જ ચિત્ત રાખે છે એને શાંત થવાનું કારણ જ
 નથી તેથી ઇચ્છાનું થયા જ કરે છે. તે કરતાં સ્ત્રીને ઝુગો વિકાર છે,
 તે કરતાં પુરુષને ઝુગો વિકાર છે. હવે કોઈને શંકા થાય જે પુરુષો પ્રા
 ર્થના કરતા જોઈએ ઠીએ પણ તેટલી સ્ત્રી પ્રાર્થના કરતી જોતા નથી. તે
 વિષે જાણવું જે સ્ત્રી દેખીતી પ્રાર્થના નથી કરતી, પણ આંખોના
 કટાક્ષ વિગેરે અનેક ચાલા કરે છે ને તે કરવાથી પુરુષનું ચિત્ત ન
 હોય તો પણ થઈ જાય છે. પઠી પાઠી મનમાં ખુશી હોય તો પણ
 પુરુષ પાસે કાલાવાલા કરાવે છે પણ ચિત્તમાં વહુ જ મલીનતા રહે
 છે માટે એનો વિકાર સર્વજ્ઞે વધારે કહ્યો છે. તેમાં પણ જે સતી
 સ્ત્રીનું છે, જેને સ્વપ્નમાં પણ પર પુરુષની ઇચ્છા થતી નથી તે સ્ત્રીનું
 તો નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે. કારણ કે જગત્ એ વિષયમાં પડ્યું
 છે ને ગુણી પુરુષો પણ પડી જાય છે વાસ્તે ઉત્તમ સ્ત્રી જ આવું દૃઢ
 શીલ પાલે અને એવા ગુણવંત પુરુષ પોતાની સ્ત્રી સાથે તથા સ્ત્રી
 પોતાના પતિ સાથે પણ નિત્ય જોગની કીડા કૂતરાની માફક કર

ता नथी फक्त कृतुने अवसरे ज पोतानी इच्छा टाढ़वा सारु ना
 खुशीथी काम करे ठे ए कामसेवा करता विचारे ठे के, स्त्रीनी
 योनिमा यणा जीवनी उत्पत्ति ज्ञानीए कह्यी ठे जेम एक जूंगलीमा
 रु घाब्यु होय अने तेमा लोढानी शीक उनी करीने घाले तो जेम
 सर्व रु बली जाय, तेम जोगथी स्त्रीनी योनिमां जे जीव रह्या ठे
 तेनो विनाश थाय ठे. तो ए म्होटी हिंसानु कारण ठे. वली ए स्या
 नमा मूत्रादि दुर्गंध ठे तेनो एक ठाटो लाग्यो होय तो माणस घोड़
 नाखे ठे एवु खराब दुर्गंधी ठे ते स्थानके क्रीडा करवी ए अज्ञान
 तानु ज जोर ठे. वजो जोगथी शरीरनी स्थिति केटली नरम पड़े
 ठे ? ते जाणे ठे ते ठता तेमा सुख मानवु ए पण अज्ञानतानु ज
 जोर ठे. अहिं कोइ कहेसो के ए सर्व कारणो पोतानी स्त्रीमा अने
 पारकी स्त्रीमा सरखा ठे, तो पोतानी अने पारकीमा पापनो शु फे
 रफार ठे के परस्त्री त्याग करवा वधा धर्मवाला कहे ठे ? ते विपे जाणवुं
 के पारकी स्त्रीनो धणी ठे, तेनी परवानगी तेनो घणी आपतो नथी
 तेम ठता चोरीथी काम करे तो तेनो धणी जाणे अने स्त्री उपर
 जोर चाले तो स्त्रीनो विनाश करे पुरुष पडकाय तो पुरुषनो नाश
 करे. एम करता एवे उपर जोर न चाले तो पोताना प्राण काढे व
 खते नरम स्वजावनो होय तो प्राण न काढे पण तेनु मनमा अ
 त्यंत दुःख धारण करे रात्री दिवस ए ज दुःखमा काल काढे एवी
 म्होटी हिंसानु कारण परस्त्री ठे वली तेवी स्त्रीने पोतानो धणी पर
 साथे रमवा न दे तो ते स्त्री पोताना पतिनो विनाश करे आवी
 म्होटी हिंसानु पण थाय ठे ते घणी साज्जलीए गीए वली परस्त्रीने
 सेवीने 'हु सेवु हु' एवु पण कहेवाय नहि अने जूवु बोलवु ज पड़े तो
 तेथी मृपावाद लागे वली परस्त्री उपर इच्छा थाय ते अत्यंत विषयनी
 इच्छा थाय तयारे तो तेथी पण कर्मवध वधारे थाय, वली पोतानी स्त्री
 तो सदाकाल ठे वास्ते जोगनु चितवन सर्वदा धतुं नथी अने पर

નથી. આત્માને જાણતા વિચરે છે, રાત્રી દિવસ શાસ્ત્રાચ્ચાસ કરી
 રહ્યા છે. વિકથા તો જેને કરવી જ નથી. એવા મહાનુજ્ઞાવ મહાત્મા
 પુરુષને ગુરુ માનતો નથી અને આકરા મિથ્યાત્વના જોરથી આવા
 પુરુષમાં નહિ દૂષણ ઠતાં દૂષણ આરોપે છે, રાત્રી દિવસ એવા ગુણવંતની
 નિંદા કરે છે. વલી એવા પુરુષોએ પ્રરૂપેલો જે ધર્મ, તેને અધર્મ માને
 છે, જેમાં હિંસાનુ, અવિનય, અજ્ઞાનતા, વિષય તથા પુજ્જલનું પોષણ છે તેને
 ધર્મ માને છે, ને જે દયામૂલ, વિનયમૂલ, હિંસાનો ત્યાગ, અસત્યનો ત્યાગ,
 ચોરીનો ત્યાગ, સ્ત્રીસેવાનો ત્યાગ, પૈસાનો ત્યાગ એ રૂપ વ્યવહાર ધર્મ
 તથા પોતાના આત્મસ્વરૂપમાં રહી રાગ દ્વેષની પરિણતીથી મુક્ત થઈ
 સર્વ પ્રકારે મોહનો નાશ કરવાને નિઃશ્ચયધર્મ, તેને
 અધર્મ માને છે. એ મિથ્યાત્વમોહની કર્મના જોરથી બને છે. વલી એ
 મોહનીના જોરથી ધન, સ્ત્રી, પુત્ર, પરિવાર, ઘર, હાટ, વસ્ત્ર, પાત્ર એ
 પદાર્થને જીવ મ્હારા માને છે ને તે સંબંધી જીવ અહંકાર મમકાર
 વિચિત્ર પ્રકારના કરે છે ને પાઠાં નવાં કર્મ નિર્માણ કરે છે. એ મિ
 થ્યાત્વમોહની જેને જાય છે, તેને સંસાર તો ઢાવાનલ સરખો લાગે
 છે. જેમ કોઈ માણસ વનમાં ગયો હોય ને ત્યાં ચોરે પાસે આગ લા
 ગી હોય તો તેમાંથી નીકળવાના અનેક નિયમ કરે, તેમ આ જીવ
 સંસારમાં રહ્યો વિચરે છે જે, 'આ ધન કુટુંબ સર્વે પદાર્થ વિનાશી છે,
 સંયોગે મળ્યા છે ને વિયોગે જશે. પૂર્વકૃત કર્મ સંયોગે જાય છે પૂર્વકૃત
 કર્મ સંયોગે પ્રાપ્ત થાય છે. એમાં હું જે રાગ ધરું હું તેથી સમય સમય
 નવાં કર્મ બંધાય છે ને મ્હારો આત્મા મલીન થતો જાય છે. અનાદિ
 કાલનો સંસારમાં રોલાઈ હું. તે એ જડ પદાર્થમાં રાગ ધર્યો તેથી,
 પણ આ જીવમાં તો જીવિતવ્યતાના યોગે એ સર્વે પર વસ્તુ
 ઝલસી એ સર્વ પદાર્થમાં નિરિહ્વકતા કરીને એ વસ્તુનો સંયોગ
 ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. ક્યારે એ સર્વે વસ્તુનો ત્યાગ કરી હું મ્હારા
 આત્મધર્મમાં વર્તું ને કંઈક પોતાના આત્માનું સાક્ષાત્ જ્ઞાન

પ્રગટ કરું. એવી દશા મિથ્યાત્વમોહની જવાથી થાય છે. હવે મિશ્ર મોહની તે કશક શુદ્ધ દેવ ગુરુ ધર્મ ઉપરથી દેવે સ્વશેલો અને અશુદ્ધ દેવ ગુરુ ધર્મ ઉપરથી રાગ ઘટેલો વલી પુજનનાવને વિષે સપૂર્ણ આસક્ત હતો, તેમાથી મિથ્યાત્વના પુજન જવાથી આસક્તનાવ ઠગે થાય, તેથી પોતાનો આત્મધર્મ પ્રગટ કરવાની કાંઈક ઇચ્છા થાય મિથ્યાત્વપણે તો કુલધર્મ કરતો હતો, પણ તે મિથ્યાત્વમોહની ગઈ ને મિશ્રમોહની થઈ, તેના પ્રજાવે પોતાનો ધર્મ પ્રગટ કરવા સારુ ઉદ્યમ કરે વલી એ મિશ્રમોહનીનો કાલ અતર્મુહૂર્તનો છે તે અતર્મુહૂર્ત પણ બે શ્વાસોશ્વાસથી તે નવ શ્વાસોશ્વાસ સુધીનું છે એટલે એવા સુંદર જ્ઞાવ આત્મ હિતકારો થાય પણ તે જાવ આવેલો પોતાને જાણે જો હુલ્કર પડે છે, એ મિશ્રમોહનીના પુજન પણ મલીન છે તેથી સ્વત્ત્વ ઝલ્લેલી શકાય નહિ તેથી એ પણ ટાલવાનો ઉદ્યમ કરવાનો છે. એટલે ત્યારે સમ્યક્તમોહની થાય. તે સમ્યક્તમોહનીનું સ્વરૂપ કહીએ છીએ. શુદ્ધ દેવ ગુરુ ધર્મ ઉપર રાગ પ્રગટ થાય, જોડા દેવ ગુરુ ધર્મ ઉપર રાગ રહે નહીં આત્મતત્ત્વ પ્રગટ કરવાનો કામી થાય ગુરુ મહારાજની તથા ઉત્તમ શ્રાવકોની સંગત સારી પેઠે કરે, તેમની પાસે ધર્મોપદેશ સાંભળે, દેવ ગુરુની સારી પેઠે જ્ઞાતિ કરવાને તત્પર થાય જીવાદિક નવતત્ત્વ જે જીવતત્ત્વ, અજીવતત્ત્વ, પુણ્યતત્ત્વ, પાપ તત્ત્વ, આશ્રવતત્ત્વ, સંવરતત્ત્વ, નિર્જરાતત્ત્વ, વધતત્ત્વ અને મોક્ષતત્ત્વ, એ નવતત્ત્વ જાણે, તેની શ્રદ્ધા જેમ આગમમા કહી છે તેમ જાણી યથાર્થ કરે એનું જ્ઞાન મેળવવાની વૃત્તિ સારી પેઠે રાખે. કેવલ ધર્મમય ચિત્ત બની જાય, સંસારમા પડ્યો છે તો પણ સસારી સુખ તે જ સ્વરૂપ જાણે. હા કોઈ કહેશે જે સમ્યક્તમોહની તો મોહનીકર્મનો પ્રજાવ કહ્યો છે, ને ઢોડવા યોગ્ય કહી છે, ને હા તો તમે ગુણવત્ત્વનું વર્ણવ્યું તે કેમ? તે વિષે જાણવું જે—એ સમ્યક્તમોહનીના પ્રજાવે જીવાદિક પદાર્થની યથાર્થ શ્રદ્ધા થાય, પણ એ નવતત્ત્વનું વિસ્તારે સૂદ્ધ

જ્ઞાન તેમાં બુદ્ધિ મૂકાઈ જાય, યથાર્થ અનુનવગમ્ય આત્મતત્ત્વ કરી
 શકે નહિ. એ કારણથી આત્મસ્વરૂપ મૂકવે છે. તેથી એ ત્યાગ કર
 વા યોગ્ય કહી છે. પણ મિથ્યાત્વમોહની ને મિશ્રમોહની કરતાં એમાં
 ધર્મની રુચિ વધે છે, તેથી આ ગુણનો દર્શાવ કસ્યો છે. આંખોએ જાં
 ઘ વલે છે, ત્યારે ચસ્મા પહેરવાથી પદાર્થ ઝલ્લખી શકાય છે તેથી
 ચસ્મા સારાં કહીએ છીએ, પણ જેને જાંઘ નથી ને પોતાની આંખે જોઈ
 શકે છે તેવું ચસ્માવાળો જોઈ શકે નહિ તેથી વસ્તુપણે તો હવે રહ્યા રહે
 છે જે આંખેથી જાંઘ મટી જાય ને ચસ્માનો ત્યાગ થાય તો સારું; તેમ
 જ્યાં સુધી મિથ્યાત્વમોહની છે તેની અપેક્ષાએ સમ્યક્ત મોહની સારી છે,
 પરંતુ સમ્યક્ત મોહની તે પણ મિથ્યાત્વમોહનીના પુજ્જલ છે વાસ્તે એ સમ્ય
 ક્તમોહનીના પુજ્જલ ત્યાગ થાય ત્યારે જીવને ક્ષાયકસમ્યક્ત થાય છે અને
 ત્યારે યથાર્થ પૂર્ણ સ્વરૂપ સમજાય છે. કંઈ પણ શંકા રહેતી નથી અને સ
 ર્વજ્ઞ સૂક્ષ્મ જ્ઞાન શાસ્ત્રમાં દર્શાવ્યું છે તે સર્વે જ્ઞાની મહારાજના કહ્યા
 પ્રમાણે શેહેલાઈથી સમજી જાય છે, ને જેને સમ્યક્તમોહનીનું જોર
 છે, તેનાથી વધું વરાવર સમજી શકાય નહિ. કાંઈક શંકા પડે, સ
 મ્યક્તમોહનીવાળા કરતાં મિશ્રમોહનીવાળાને વધારે શંકાનું પડે. તે
 કરતાં મિથ્યાત્વમોહનીવાળાને તો ઘણી જ શંકા પડે. વધી વસ્તુ અ
 વલી જ સમજાય. જે શુદ્ધમાર્ગ તે અવલો જ નાસન થાય. કંઈક કં
 ઈક મિથ્યા પુજ્જલ રહે, તેટલું તેટલું સહજ કંઈ રહે નાસે. માટે હ
 રેક પ્રકારે મિથ્યાત્વમોહની, મિશ્રમોહની, સમ્યક્તમોહની નાશ કર
 વાનો ઉદ્યમ કરવો. એ ત્રણે મોહની સત્તા, બંધ ને ઉદયથી સંપૂર્ણ
 રીતે નાશ થાય છે ત્યારે ક્ષાયકસમક્તિ થાય છે. વળી એ ત્રણ મો
 હની નાશ થાય છે, તેની સાથે અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા, લો
 બ પણ નાશ થાય છે. એટલે ક્ષાયકસમક્તિ પ્રગટ થાય છે, તે મા
 ણસ તન્નવે મુક્તિ જાય છે; પણ કદાપિ સમ્યક્ત પામતાં પહેલાં જો
 બીજી ગતિનું—નારકી, દેવતાનું આયુષ્ય બાંધ્યું હોય તો બીજી ગતિ

માં જાય, ત્યારથી મનુષ્યમા આવીને મુક્તિ જાય, કદાપિ યુગલિયામાં જાય તો યુગલિયામાથી દેવતામા જઈ ત્યારથી મનુષ્યમાં આવી મુક્તિ જાય, એથી વધારે જવ થાય નહીં એ ક્ષાયકસમ્યક્તની સુધી છે. વલી જેને સમ્યક્તમોહની ગઈ નથી, તેને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત થાય છે. તેના ઉદયથી અનતાનુવધી ક્રોધ, માન, માયા, લોભ જાય છે સત્તામાં મિથ્યાત્વ રહે છે ઉદયમા રહેતુ નથી. એ સમક્તિવાલાને પણ મુક્તિનો નિશ્ચય થાય છે. પણ ક્ષાયકવાલાની પેઠે તત્ત્વે મુક્તિ જવાનો નિર્ધાર નહિ, જ્યારે વધારે વિશુદ્ધતા થાય અને ક્ષાયકસમ્યક્ત પામે ત્યારે મુક્તિ જાય, પણ ક્ષાયકસમ્યક્ત પામ્યા વિના મુક્તિ પામે નહિ. ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત રહેતો ઠાસઠ સાગરોપમ સુધી રહે, વલી સમ્યક્ત સહિત આયુષ્ય પણ દેવલોકનુ વાધે અને દેવતા નારકી હોય તો મનુષ્યનુ જ વાધે, એવો એ સમ્યક્તનો પ્રજાવ છે દર્શનમોહની ટાલવા ના ફલ જાણીને જેમ બને તેમ એનો ત્યાગ કરવો અને એ ત્રણ દર્શનમોહની ને પચીશ ચારિત્રમોહની એ સર્વે મલીને અઢાવીશ મોહની કર્મની પ્રકૃતિ જાણવી એનો સર્વથા ત્યાગ થવાથી કેવલજ્ઞાન પામે. જ્યાં સુધી એ મોહનીકર્મ છે ત્યાં સુધી પૂર્ણ ગુણ પ્રગટે નહીં અને એ પ્રકૃતિનુમા વર્તવાથી જ પાઠા આકરા કર્મ વંધાઈને સસારમા જીવ રોલાય છે, વાસ્તે એનો ત્યાગ કરવો, એને આધારે જ જીવને સસારમા પ્રમણ છે જીવને રાગ દ્વેષની પ્રકૃતિથી આલોકને વિષે અપયશ થાય છે. જે જે વસ્તુ ધર્મપદમા નિષેધ કરી છે, તે તે વસ્તુ આદરવાથી આજવમા પણ હુલ્લ છે ને આવતે જવે પણ તેથી હુલ્લ છે માટે સમજાવે મોહનીકર્મ ક્ષય કરવાનો ઉદ્યમ કરવાને તત્પર થવું

વેદનીકર્મમા સુખનુ વેદનુ તે જ્ઞાતાવેદની કર્મ, હુલ્લનુ વેદનુ તે અજ્ઞાતાવેદની કર્મ જે જીવ પૂર્વે નીતિમાર્ગે ચાલ્યા છે, સત્ય વચન બોલ્યા છે, અને જેમણે દયાપાલી છે, ચોરીનો ત્યાગ કસ્યો છે, પરસ્ત્રીનો ત્યાગ વા સ્વસ્ત્રીનો પણ ત્યાગ કસ્યો છે. કોઈ જીવને હુલ્લ ન, થાય એવી

वर्त्तणुक करी ठे, धननी तृष्णानो त्याग करी परोपकारमां तथा सा चा देव गुरुनी भक्तिमां इव्य वापखुं ठे एवी पुण्य करणी करवाथी। शातावेदनी कर्म बांध्युं ठे तेना प्रज्ञावे पोताने अनुकूल सुखना पदार्थ मले ठे, एथी विपरीत करणीन करी ठे. जेम के जीवहिंसा करवी, जूतुं बोलवुं, पारकी वस्तु ग्रहण करवानो मरज जेने नथी, कामनोगमां अति आसक्तिपणुं बनी रह्युं ठे, तेना प्रज्ञावे परस्त्री या पोतानी स्त्रीनो पण विचार नथी, बत्ती तेथी अति कामांध थाय ठे. पोतानी बहेन ठोकरीनो पण विचार करता नथी, जे स्त्रीना उपर नजर पडी तेनी साथे जोगनी इच्छा करी रह्या ठे. वली बधी स्त्रीयो नो योग तो बनतो नथी, पण मनथी इच्छानु करीने कर्म बांधे ठे. वली केटली एकनो योग बने ठे तेमां पण अतिशय लुब्धपणे काम सेवे ठे. नहि सेववा योग्य स्थानके चुंबन प्रमुख करे ठे. वली पारकाने ठेतरवा, विश्वासघात करवो, जेथी परने दुःख थाय एवां कृत्य करवामां तत्पर, शुद्ध देव गुरु धर्मनी हेलना निंदा, खोटा माणसनी प्रशंसा, बुरां काम करवाने तत्पर, अहंकारी, कषायवान, अति क्रोधी, महा अप्रारंज करी रहेला एवां डराचरण सेववाथी अशातावेदनी कर्म बांधे ठे. इवे तेमां पण एक बीजानी प्रकृतिमां फेरफार रहे ठे. बुरुं काम बे माणस सरखुं करे ठे. जेम के एक माणसने मारी नांखवो, तेमां एक तो फक्त प्राण ज ले ठे ने एक तेना प्राण लश्ने पण पाठा तेना शरीरना ककडा करी नांखे ठे तेने पाठा तेलमां तली नांखे ठे, एवी रीते वधारे माठी प्रकृतिथी थाय ठे. तेना कर्म बांधवामां पण फेर पडे ठे. माटे जे आकरी प्रकृतिथी माठां कृत्य करे ठे तेने आकरुं अशातावेदनी कर्म बांधाय ठे ने तेथी मंद प्रकृति ए जो बुरुं काम करे ठे तो मंद वेदनी कर्म बांधाय ठे तेम जोगवती वखत आकरां वेदनी कर्म कोइ जोगवे ठे, कोइ मंद जोगवे ठे. ए कर्मनो नाश जोग व्याथी थाय ठे पण जोगवती वखते अज्ञानी जीवो दुःख जोगवतां

केटलाएक तो जगवानने कहे ठे जे हे जगवान् । मे त्हांसुं वगाड्यु
हतुं के आवुं ड.ख मने दे ठे ? वली कोइ कहे ठे के अरे । आ ड.ख म्हा
राथी वेठातु नथी क्यारे मटशे ? वली माफ्टरोना ठपर छेप करे ठे.
वली घरना माणस ठपर गुस्तो थाय ठे रोगना चितवनना माठां
ध्यान थाय ठे. एवा अनेक प्रकारना जीव गेरव्याजवी विकल्पो करे
ठे तेथी जीव पाठा एथी वधारे आकगं कर्म बाधे ठे अने जे धर्मिष्ट
जीव ठे ते तो ड.ख आवे ठे त्यारे पोताना कर्मनो दोष काठे ठे के,
पाठले जेवे मे अज्ञानपणे डष्ट आचरण कस्या इशे तेथी ते कर्म
म्हारे नोगववु ज जोइये जेम सरकारनो गुन्हो कस्यो होय अने ते
नी शिक्षा करी होय तो ते सरकारना हुकम प्रमाणे जो ते शिक्षा
न नोगवीये, तो सरकार बगार शिक्षा करे, तेम जो हु विकल्प क
रीश न समजावे एवु ड ख नहि नोगवु तो पाठा नवा कर्म वधाशे
तो म्हारो आत्मा वधारे मलीन थशे माटे म्हारे तो जे जे ड ख
आव्या ठे ते ते समताना जे नोगववा के जेथी हवे एवा कर्म वधाय नहि
एवी वर्तना करवी, वली जावना जावे जे हु तो चेतन नु, अनंतज्ञा
न दर्शन चारित्रवंत म्हारो आत्मा ठे ते जडनी सगते में नहि करवा
योग्य काम कस्या पण ते दिवसे मने म्हारा आत्मानु ज्ञान हतु न
हि, हवे तो हु जागृतु के म्हारो जाणवानो धर्म ठे ते सुख ड ख जे
आवे ते जाणवुं पण मने ड ख थाय ठे, पीडा थाय ठे, एवा विकल्प कर
वा ए म्हारो धर्म नथी एवा विचारो करी समजावमा रहे ठे तेने तो पूर्व
ना बाधेला कर्म पण नष्ट थइ जाय ठे ने नवा कर्म तेने यथाता
नथी वली जे महा मुनिराज ठे, ते तो पोताना ज्ञान ध्यानमा
तत्पर रहे ठे तेथी पोतानो स्वभाव खोडी ड ख तर्फ तेमनु प्य न
जतुं ज नथी एटले सहजे तेमने विचार करवो पढतो ज नथी जेम के
कोइ माणस जवाइ, नाटक जोवा जाय ठे त्या ठना ठना पोताना
पण ड खे ठे पण तमासो जावामा ध्यान ठे त्हांसुं मुथी पोताना पण

હુઃખતા ઉપર લક્ષ જતું નથી, તેમ જ મુનિ મહારાજ પણ પોતાના આત્મતત્વના ધ્યાનમાં લીન થઈ ગયા છે તેથી હુઃખ વેદનામાં પણ યોગ જતો જ નથી, એવા પુરુષો તો ધ્યાન પ્રજાવથી પોતાનાં બાંધેલાં નિશ્ચયિત કર્મને શિથિલ કરી નાંખે છે ને પછી જલદી તે કર્મનો નાશ કરી મુક્તિ પામે છે. તેમ આત્માર્થિએ તો જેમ વધે તેમ સમજાવ વધારવો. તેથી કર્મ નાશ થઈને આત્માની મુક્તિ થશે, ત્યારે અવ્યા વાધ સુખની પ્રાપ્તિ થશે. એ રીતે વેદનીકર્મનું સ્વરૂપ જાણવું.

હવે નામકર્મ તે નામકર્મની એકસો ત્રણ પ્રકૃતિ છે, તેના જેદ નીચે મુજબ—ગતિ નામકર્મ. જે પૂર્વે બાંધ્યું હોય તે. મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારકી અને દેવતા એ ચાર ગતિમાં જે ગતિમાં જવાનું કર્મ બાંધ્યું હોય તે ગતિમાં જાય. જાતિ નામકર્મ એકેન્દ્રિ, બેરેન્દ્રિ, ત્રેરેન્દ્રિ, ચૌરેન્દ્રિ, પંચેન્દ્રિ આ પાંચ જાતિનાં ઇન્દ્રિ નામકર્મ તેમાંથી જેટલી ઇન્દ્રિ પામવાની બાંધી હોય તેટલી તે ગતિમાં બાંધે. તનુ કહેતાં શરીર તે પાંચ પ્રકારનાં છે. ઉદારિક શરીર જે આપણું છે તે તથા તિર્યંચ પણ ઉદારિક શરીરવાળા છે. તથા વૈક્રિય શરીર તે દેવતા નારકીનું, એ શરીર પારા જેવું છે. જેમ પારો વિંચરાઈ જાય ને પાઠો મલી જાય તેમ એ શરીરના નરકમાં ઉપજતી વચ્ચે કકડે કકડા કરે છે ને પાઠા સર્વે કકડા એકઠા થઈ આશું શરીર થાય છે ત્યાર પછી પણ પરમાધામી હુઃખ દેતી વચ્ચે કાપે છે, ઘેરે છે, તો પણ પાણું શરીર તૈયાર થાય છે વિનાશ પામતું નથી. વલી દેવતાનું શુશીથી ન્દાનું શરીર કરે છે, મ્હોટું શરીર કળે છે, નવાં નવાં રૂપ બનાવે છે એવો વૈક્રિય શરીરનો સ્વભાવ છે. ત્રીજું આહારક શરીર તે અતિશય જ્ઞાની જે ચૌદ પૂર્વધર તેમને એ શરીર કરવાની લલ્લિ હોય છે. તે કોઈક વચ્ચે કંઈ શંકા પડે છે તો મુઠીવાળેના હાથ જેટલું શરીર બનાવી તેને જ ગવાન પાસે પ્રશ્ન પૂછવા મોકલે છે, તે ઘણા જ અલ્પકાલમાં જઈને પાણું આવે છે, તે એવા મુનિ મહારાજ શિવાય બીજાને થતું નથી.

चोथु तैजस शरीर ते शरीरમાં आहारने पचावे ठे. कार्मण शरीर
 ते अति सूक्ष्म शरीरની माहि रहे ठे, ज्यारे जीव आ गतिमाथी मरण
 પામી વીજે સ્થાનકે જાય છે ત્યારે એ તૈજસ ને કાર્મણ શરીર સાથે
 જાય છે કર્મ પણ કાર્મણ શરીરમાં જ રહે છે ઉદારિક વૈક્રિય શ
 રીરની સાથે એ તૈજસ, કાર્મણ શરીર હમ્મેશા રહે છે એ શરીર ના
 મકર્મ જેવી રીતે વાઘ્યું હોય તેવું પામે છે

ઉપાંગ નામકર્મ તે ઉદારિક અગોપાંગ, વૈક્રિય અગોપાંગ, આ
 હારક અગોપાંગ એ ત્રણ શરીરને અગોપાંગ છે તે જેવું વાઘ્યું હોય
 તેવા અગોપાંગ થાય

પદર વધન છે. તે—ઉદારિક ઉદારિક વધન, ઉદારિક તૈજસ
 વધન ઉદારિક કાર્મણ વધન, ઉદારિક તૈજસ કાર્મણ વંધન વૈક્રિય
 વૈક્રિય વંધન, વૈક્રિય તૈજસ વધન, વૈક્રિય કાર્મણ વધન, વૈક્રિય તૈ
 જસ કાર્મણ વધન, આહારક આહારક વંધન, આહારક તૈજસ વધન,
 આહારક કાર્મણ વધન, આહારક તૈજસ કાર્મણ વધન, તૈજસ
 તૈજસ વધન, કાર્મણ કાર્મણ વધન અને તૈજસ કાર્મણ વધન ૭
 રીતે પદર વધન છે, તે પૂર્વના વાધે ના કર્મ સાથે નવા કર્મનું એકમે
 કપણુ કરી આપે છે જેમ માટીનું વાસણ જાગ્યું હોય તો ભાલ
 ચોઢ્યાથી સઘાય છે, તેમ પૂર્વના કર્મ સાથે નવા કર્મ જોડી આપે છે.

પાચ સઘાતન તે પાચે શરીરને નામે છે તે પ્રકૃતિ કર્મના દલી
 યાને યેંચીને કર્મની નજીક કરે છે. પઠી વધન નામકર્મનો પ્રકૃતિ
 લક્ષી છે તે એકમેક કરી આપે છે.

હવે ૭ સંઘયણ તે—વજ્રરૂપજ્ઞનારાચ સંઘયણ તે શરીરના હા
 ઢકાના સાધા એવા હોયકે એક વીજા હાથ સાથે વન્ને કાઢા પકડ્યા
 હોય તેમ હાઢકાના વંગણના સાધા આગલે હોય, તેને મર્કટવધ
 કહે છે વલી વે સાધા તેના ઉપર પાટો હોય, વચમા વજ્રમય સ્ત્રીલી
 હોય એવા મજબૂત સાંધા હોય તેને વજ્રરૂપજ્ઞનારાચ સંઘયણ કહી

યે. એ સંઘયણવાલું શરીર અતિશય વલવાનુ હોય. તન્નવ મુક્તિગામી જીવને એ સંઘયણ અવશ્ય હોય; કેમ કે એ સંઘયણ વિના કૃપકથ્રેણિ કરી શકે નહીં ને કૃપકથ્રેણિ વિના કેવલજ્ઞાન પામે નહિ. ઇહાં કોઈ પ્રશ્ન કરશે જે એ સંઘયણવાલો અવશ્ય મુક્તિ જાય? તે વિષે સમજવું કે, એ સંઘયણવાલો મુક્તિ જાય જ એવો નિયમ નથી. એ સંઘયણ પામીને પ્રજ્ઞુની આજ્ઞા પ્રમાણે સારાં કામ કરે તો મુક્તિ જાય ને પ્રજ્ઞુની આજ્ઞા વિરુદ્ધ કૃત્ય કરે તો યાવત્ સાતમી નરકે જાય. સાતમી નરકે પણ એ સંઘયણ વિના જતા નથી. કેમ કે સંઘયણ વલવાનુ હોય તે જ અતિશય વુરાં કામ કરી શકે છે, તેમ સારાં કામ પણ તે જ કરી શકે છે. હવે વીજું રૂપજ્ઞનારાચ સંઘયણ, વજ્રમય સ્ત્રીલી ન હોય. વીજું ઉપર મુજવ હોય હવે ત્રીજું નારાચ સંઘયણ. તેને પાટો ન હોય, વે પાસે મર્કટબંધ હોય. ચોથું અર્ધનારાચ સંઘયણ. તેમાં એક પાસે મર્કટબંધ હોય. પાંચમું કીલિકા સંઘયણ. તે વે સાંધાની વચમા સ્ત્રીલી હોય. ઠઠું ઠેવટું સંઘયણ. તે હાડકાના ઠેડા એક એકને અડકીને રહે, હાલમાં એ જ સંઘયણ છે, ને જ્યારે તીર્થંકર મહારાજ વિચરતા હતા તે વચ્ચતમાં એ ઠેવ સંઘયણવાલા માણસો હતા. જેણે જેવું પુણ્ય વાધ્યું હોય, તેવું સંઘયણ પામે છે. હાલમાં પણ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં એ ઠેવ સંઘયણવાલા મનુષ્ય છે.

હવે ઠ સંસ્થાન. તેમાં પ્રથમ સમચૌરસ સંસ્થાન તે શરીરમાં નાનીએથી વન્ને સ્ત્રી સુધી દોરી જરવી અને તે જ દોરી પદ્માસને વે ઠેલા ઘૂંટણની ઘૂંટી સુધી જરવી. તે સરસ્ત્રી થાય તેને સમચૌરસ સંસ્થાન કહેવું. એ શરીર સારું શોઝીતું હોય. વીજું ન્યગ્રોધ સંસ્થાન તે ઉપરનો જાગ સારો હોય ને નીચેનો જાગ નબલો હોય, તેથી ઉતરતું ત્રીજું સાદિ સંસ્થાન હોય. તેથી ઉતરતું ચોથું વામન સંસ્થાન. તેથી ઉતરતું પાંચમું કુબ્જ સંસ્થાન. તે ઘણું બેમોલ હોય. ઠઠું ઢુંક સંસ્થાન. તે સર્વ પ્રકારે વિપરીત લક્ષણવાલું હોય. એ શરીર

આશ્રી સંસ્થાન છે. પૂર્વે જેવું કર્મ વાધ્યું હોય તેવા તેવાં શરીરના સંસ્થાન થાય છે

હવે પાંચ વર્ણ તે લીલો, રાતો, પીલો, ક્રિયામ અને સ્વજલ એ વર્ણોનામકર્મ જેવું વાધ્યું હોય તેવો શરીરનો વર્ણ હોય. ગધવે તે સુરજિગધ તથા હરજિગધ જેણે જેવું શુનાશુન કર્મ વાધ્યું હોય તેવો શરીરનો ગધ હોય. હવે રસ પાંચ તે—તીલો, કડવો, સ્વાદો, કષાયલો એટલે તૂરો અને મધુરો, એ પાંચ રસમાથી જેણે જેવું રસ નામકર્મ વાધ્યું હોય તેવા રસવાલું શરીર હોય સ્પર્શ આઠ તે—હલવો, ખારે, લૂલો, ચોપડો, ટાઢો, ઝનો, સુવાલો, વરસટ એ આઠ સ્પર્શ છે. તે માથી જે જે નામકર્મ વાધ્યું હોય તે પ્રમાણે શરીરના સ્પર્શો હોય. આનુપૂર્વો ચાર તે મનુષ્યાનુપૂર્વો, દેવાનુપૂર્વો, તિર્યંચાનુપૂર્વો, નરકાનુપૂર્વો, જે ગતિમા જીવને જવું છે તે ગતિમા તે ગતિના આનુપૂર્વોના પુજ્જલ જીવને જઈ જાય છે. એ આનુપૂર્વોનો જીવ જ્યારે મરણ થાય છે ત્યારે થાય છે

હવે ચાલવાની ગતિ કે પ્રકારની તે—ચાલવાની રીત હાથી, વૃષભ જેવી હોય તેને શુભ વિહાયોગતિ કહીયે ને જેની ચાલવાની રીત ઠટ, ગધેઢા જેવી હોય તેને અશુભ વિહાયોગતિ કહીયે જેણે જેવું કર્મ વાધ્યું હોય તેવી ચાલવાની રીત હોય છે

હવે ત્રણ નામકર્મ વાધ્યું છે તેથી હાલવા ચાલવાની શક્તિ થાય છે. ઘાદર નામકર્મથી શરીરને માણસો દેખી શકે એવું ઘાદર શરીર થાય છે પર્યાસ નામકર્મથી જીવ પૂરી પર્યાસિ વાધી શકે છે. પ્રત્યેક નામકર્મથી એક શરીરે એક જીવ હોય સ્થિર નામકર્મથી શરીરના હાડકા સ્થિર હોય શુભ નામકર્મથી નાજી ઉપરનું શ્રગ જગત્મા પૂજનીક કહેવાય છે. સૌજાગ્ય નામકર્મથી સર્વ જીવને ચલ્લન લાગે. સુસ્વર નામકર્મથી કવનો સ્વર સારો હોય આદેય નામકર્મથી જેને વચન કહે તે માનનીક હોય, એના વચનનું કોઈ અપમાન કરે નહીં.

जश नामकर्मथी जगत्मां जशवाद पामे, कोइ अपजश बोले नही.

स्थावर नामकर्मथी जीव-स्थावरपणुं बांधे, तेथी स्थावर जे पृथ्वि, अप, तेउ, वाज, वनस्पतिपणुं पामे. सूक्ष्म नामकर्मथी जीव एवं शरीर बांधे के कोइ देखी शके नही. अपर्याप्त नामकर्मथी जीव पर्याप्ति पूरी कख्या शिवाय मरण पामे. साधारण नामकर्मथी एक शरीरमां अनंत जीवोने रहेवानुं होय, अस्थिर नामकर्मथी केश, कान, रुधिर अस्थिर होय. अशुन नामकर्मथी नाज्जी नीचेनुं अंग अपूजनीक होय. दुर्गन्ध नामकर्मथी सर्व जीवने अनिष्ट लागे. दुस्वर नामकर्मथी कंठनो स्वर सारो न होय, गाय ते कोइने पसंद न आवे. अनादेय नामकर्मना प्रभावथी कोइने साची बात कहे, तो पण सामाना मानवामां आवे नही. कंइ पण बोले ते लोकने पसंद पडे नही. अपजश नामकर्मथी जीव कोइ पण काम करी जश पामे नही. ज्यां जाय त्यां जे करे तेमां अपजश पामे.

पराघात नामकर्म बांध्युं होय तेथी पर जीव बलवान् होय तो पण आ जीबनुं मुख जुए के बीहे.

उच्चास नामकर्मथी श्वासोच्चास बराबर लइ शके ने तेमां कसर होय तेटली अडचण थाय. आताप नामकर्म ते सूर्यना विमानमां ठे. जेनुं तेज खमी शकाय नहि तेवुं ठे. उद्योत नामकर्म चंद्रमा तारा प्रमुखना विमानने होय. तेथी शीतलता तथा अजवालुं होय.

अगुरुलघु नामकर्मथी जेवुं शरीर जोइए एवं होय. बहु जारे पण न होय तेम बहु हलकुं पण न होय. जेवुं जोइए तेवुं होय. निर्माण नामकर्मथी शरीरना अवयव ज्यां जोइए त्यां स्थपाय.

उपघात नामकर्मथी शरीरमां रसोली, पडजीजी, चोरदांत, खीली प्रमुख उपद्रव थाय ने शरीरने पीडा थाय.

तीर्थंकर नामकर्मथी तीर्थंकरनी पदवी पामे. असंख्याता देव ता जेनी हाजरीमां रहे. समवसरण प्रमुखनी रचना थाय. एनुं मु

જોઈ આનંદ પામે, ને પ્રજ્ઞ ધર્મોપદેશ આપે તે ગ્રહણ કરે વાલ
જીવને ધર્મ પામવાનું મુખ્ય કારણ છે. કારણ જે માણસો ચમત્કા
રના રસીયા છે, તે રત્નમય સમવસરણમા પ્રજ્ઞને વેળા જોઈ પદેલાં
તો જોવાની ઇચ્છા થાય પછી દેવતા પ્રમુખ દેશના સાંજલતા હોય તે
જોઈને જગવાનની વિશેષ પ્રતીતિ આવે તેથી જ જગવાનની
અમૃતમય દેશના સાંજલે કે નજીક જીવ જલદી પ્રતિબોધ
પામી જાય

૧૦૩ રીતે નામકર્મની પ્રકૃતિ છે તે કેટલીએક પુણ્ય ઓ
દયથી ને કેટલીએક પાપ ઉદયથી, જેવી જેવી વાધી હોય તે પ્રમા
ણે જીવ પામે છે એમા પણ અશુભ નામકર્મની પ્રકૃતિ ઉદય થાય છે,
ત્યારે અજ્ઞાની જીવ દિલગીર થાય છે. શુભની ઉદય થાય છે ત્યારે
શુભી થાય છે. એ શુભીને દિલગીરી વત્તે અશુભ કર્મ વાંધવાનું સ્થા
ન છે ને જ્ઞાનવાન પુરુષ અશુભ શુભ ગમે તે ઉદય થાય છે, ત્યારે તેમા
રાજી દિલગીર થતા નથી તેનું એમ જાણે છે કે જેવા પૂર્વે વાધ્યા છે,
તેવા ઉદય આવ્યા છે એમા મ્હારે રાજી થવાનું કે દિલગીરી કરવાનું
કાંઈ કારણ નથી એમ વિચારી પોતે સમજાવમાં રહે છે. તેથી અનુ
ક્રમે વિશુદ્ધ થઈને કર્મથી મુક્ત થાય છે ને અરૂપી ગુણ પ્રગટ કરે છે
એટલે સિદ્ધિને પામે છે

ગોત્રકર્મ તે બે પ્રકારનું—ઉચ્ચગોત્ર તથા નીચગોત્ર. ઉચ્ચગોત્ર પણ
આઠ પ્રકારે શ્રી પત્રવળા સૂત્રમા કહ્યું છે તે પ્રમાણે લખ્યું છે

૧ ઊંચી જાતિ પામે, ૨ ઊંચું કુળ પામે, ૩ સુદર રૂપ પામે, ૪
સારું વલ પામે, ૫ ધનવાન પણ, ૬ ઠકુરાણ પણ તે રાજ ઊંચા શેઠાઈ
પણ પ્રમુખ, ૭ વિદ્વાન પણ, ૮ તપશ્ચર્યા કરી શકે આ આઠ વસ્તુ ઊ
ચ્ચગોત્રના પ્રજાવધી મળે છે ને એજ આઠ વસ્તુ જીવ નીચગોત્રથી
વિપરીતપણે પામે છે. અર્થાત્ નીચ જાતિ પ્રમુખ પામે છે એ કર્મ
પણ સમજાવે જ્ઞાની પુરુષ જોગવે છે ને એને સ્વપાત્રી અગુરુજણ ગુણ

उत्पन्न करी सिद्धमा रहे ठे.

अंतरायकर्म तेनी पांच प्रकृति ठे. तेमां दानांतराय कर्मथी
ठती वस्तु ठे, लेनार पात्र ठे, तो पण दान देइ शके नहि.

लाज्जांतरायथी लाज मली शके नहि. जोगांतराय ते जोगववा
योग्य वस्तु होय पण जोगांतराय कर्मना प्रज्ञावथी जोग जोगवी
शके नहि. उपजोगांतराय ते उपजोग वस्तु जे वारंवार जोगववामां
आवे ते. मळ्या ठतां पण शोक प्रमुख आवी पडे तेथी उपजोग क
री शके नहि. वीर्यांतराय ते बज वीर्य पामे नहि. कदापि पामे तो
धर्मना काममां वीर्य फोरवी शके नहि. ए पांचे प्रकृतिनो अंत के
वलज्ञान पामती वखत थायठे ने थोडो थोडो नाश तो आगल
पण थाय ठे. तेथी तेढलुं काम थइ शके ठे.

आठमुं आयुर्कर्म ते—चार प्रकारे मुख्यपणे मनुष्य, देवता, ति
र्येचने नारकी ए चार प्रकारना आनखामांथी जे गतिनुं आयुष बां
धुं होय, ते गतिमां जीव जाय ठे. ए रीतनां आठे कर्म करे ठे. तेणे
करी जीव संसारमां रोलाय ठे. ए आठे कर्मनो नाश थाय ठे, त्यारे
सिद्ध जगवान् थाय ठे. तेने फरी संसारमां आववुं पडतुं नथी, ने
जन्म मरण पण करवा पडतां नथी.

५३ प्रश्न:—ए आठे कर्म जीव शुं करवाथी बांधे ठे ?

उत्तर:—ए आठे कर्म बांधवानां घणां कारण ठे, पण मुख्यपणे स
त्तावन हेतु ठे. ते आ प्रमाणे:—मिथ्यात्व पांच ते—अनिग्रह मिथ्या
त्व. तेथी कुगुरु, कुदेव, कुधर्मनो खोटो हठ पकडेलो ठे ते मूके नहि.
म्हारा बाप दादा करता आव्या ते करवुं, बीजी रीते जे पुत्रलिक व
स्तुने म्हारापणे अति आग्रहथी मानी रह्यो ठे, ते पण मिथ्यात्व ठे.
अननिग्रह मिथ्यात्व ते सुदेव ने कुदेव ए बन्नेने सरखापणे माने;
पण गुणीने गुणीपणे मानवा, अगुणीने ठोडवा ते करी शके नहि.
त्रीजुं अनिनिवेशीक मिथ्यात्व ते—साचा देव गुरु धर्मने ज्ञाने, प

અ મમત્વને વડે આદરે નહિ ને તેની હીજના કરે. મશયીક મિથ્યા ત્વ તે સર્વજ્ઞના વચનમા સંશય કરવો. અનાજોગ મિથ્યાત્વ તે ધર્મ કર્મની કહ પણ સ્વધર નહિ જઇ જેવો માણસ હોય, ધર્મની બિલકુલ રુચિ હોય નહિ. એ પાંચ મિથ્યાત્વ અને વાર અવ્રત, તે પાંચે શ્દિ ને ઠહુ મન તેના વિષયમાં લુબ્ધપણે વર્તે, તે ઠ તથા ઠકાય જેમાં પૃથ્વિકાય તે માટી, મીઠુ, ધાતુ વિગેરે, અપ્કાય તે પાણી, તેજકાય તે અગ્નિ વાત્તકાય તે પવન, વનસ્પતિકાય તે લીલોત્રી, ને વ્રતકાય તે વેરેંડિ, તેરેંડિ, ચૌરેંડિ, પચેંડિ એમા પાચ શ્દિવાલા મનુષ્ય અને તિર્યચ તે પક્ષી, ઢોર તે—ગાય, જેસ, ઘેંડા, બકરા, શિયાલ, હરણ વિગેરે તથા સમુદ્રના ન્હાના મ્હોટા માઠલા, મગરમઠ પ્રમુખ એ આદિ ઘણી જાતના સર્પ પ્રમુખઠે તે, તથા દેવતા ને નારકી એ ચાર જાતના પચેંડિ જીવો ઠે. એ ઠકાયના જીવની હિસા કરવી. તે ઠ, એમ વાર અવ્રતથી જીવ કર્મ વાધે ઠે

પચીશ કપાય તે પચાસમા પ્રશ્નના વત્તરમા મોહનીકર્મના સ્વરૂપમા ચારિત્રમોહનીની પચીસ પ્રકૃતિ વ્હી ઠે, તે જાણવી તે સેવ્યાથી જેવી જેવી કપાયની પ્રકૃતિ થાય ઠે, તેવું તેવું કર્મ વાધે ઠે. કર્મ વાધવાનું વીજ જ એ ઠે. તીવ્ર મદ કપાયને જ સવધે કર્મ વધાય ઠે

યોગ તે મન વચન કાયાના યોગ તેમાં મનયોગ ચાર પ્રકારે. સત્ય મનયોગ તે સાચા વિચાર કરવા, અસત્ય મનયોગ તે છોટા વિચાર કરવા સત્યાસત્ય મનયોગ તે સાચું ઠે પણ અસત્ય ઠે, તે કોઈ આગ્ને કાળો ઠે તેને કાળો કહેવાથી તે માણસને વહુ હુલ્લ થાય ઠે વીજું પણ જે જે ઠિડ હોય તે પ્રગટ કરવાથી તે જીવને હુલ્લ થાય ઠે માટે એ સાચું ઠે પણ તેથી અસત્યનું કર્મ વધાય ઠે. ચોથો અમત્ય સત્ય મનયોગ તે કોઈ સ્ત્રી કહ કારણઢાર પુરુષનો રીને આવી ઠે, તે જોડને

સ્ત્રી કહીશ તો એનું ગોપવેલું ચુલ્લું થશે ને એને નુકશાન થશે. એ વાતના રક્ષણાર્થે તેને પુરુષનો વેષ જોડે પુરુષ કદી બોલાવે છે તે પોતાના જાણવામાં ઠતાં બોલાવવું તે અસત્ય છે; પણ તેનું માન જાલવવા કહેવું છે, વાસ્તે અસત્ય નથી. એમ દરકોશને નુકશાનનો વચાવ કરવા કહેવું આય તે અસત્ય છે પણ મૃપા નથી, આ પ્રમાણે મનમાં ચિંતવવું તે મનયોગ, ને બોલવું તે એ જ પ્રમાણે વચનના પણ ચાર યોગ જાણવા. હવે સાત કાયાના યોગ તે ઉદારિક કાયયોગ, વૈક્રિય કાયયોગ, આહારક કાયયોગ, ઉદારિક મિશ્ર કાયયોગ, વૈક્રિયમિશ્ર કાયયોગ, આહારકમિશ્ર કાયયોગ, એ મિશ્ર કાયયોગ જે વચ્ચે ઉદારિકાદિ શરીર તૈયાર નથી થયાં, તેની અગાઉ હોય છે, ઘેલ્લો કાર્મણ કાયયોગ એક જન્મમાંથી બીજા જન્મમાં જતાં રસ્તામાં ઉદય થાય છે. ત્યાર બાદ જીવ આવીને પોતાના પિતાનું વીર્ય ને માતાના રુધિરનો પહેલો આહાર ગ્રહણ કરે છે. ત્યાર પછી જ્યાં સુધી શરીરની શક્તિ બાંધી નથી, ત્યાં સુધી ઉદારિક મિશ્રયોગ છે. ત્યાર બાદ ઉદારિક કાયયોગ થાય છે. એ સાતે યોગમાંથી જે જે યોગ પ્રવર્તે, તે પ્રમાણે કર્મ બંધાય છે. એ પ્રમાણે પાંચ મિથ્યાત્વ, વાર અવ્રત, પચ્ચીશ કપાય ને પંદર યોગ, કુલ ૫૭ કર્મ બાંધવાનાં કારણ છે. તેમાં જેટલાં જેટલાં પ્રવર્તે, તે માફક જીવ કર્મ બાંધે છે. વાસ્તે એ સત્તાવન હેતુમાંથી જેટલાં ટલે તેટલાં ટાલવાનો સ્વપ્ન કરવો ને બધાં સ્વપ્ન જોશે ત્યારે તો સિદ્ધિ પામશે.

૫૪ પ્રશ્ન:—જૈનદર્શનમાં કર્મ બાંધતાં રોકવાનો તથા જૂનાં પૂર્વનાં બાંધેલાં કર્મ નાશ કરવાનો શું ઉપાય બતાવ્યો છે?

ઉત્તર:—ચૌદ ગુણસ્થાન કહ્યાં છે. તેમાં અનુક્રમે ગુણ વૃદ્ધિ કરીને ચૌદમું ગુણસ્થાન પામીને જીવ સિદ્ધિને પામે છે. તે ગુણસ્થાન નીચે મુજબ.

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનમાં જીવો રહેલા છે, તેના પ્રજ્ઞાવે, વિપરીત

बुद्धि थइ ठे परवस्तु जे पुजलिक पदार्थने शरीर, धन, कुटुंबादिकने म्हारं मानी तेमां लुब्ध थइ रह्यो वै त्या सुखी तो संसार ठे.

बीजुं सास्वादन गुणस्थानक ते जीव उपशम समकित पामीने पडे ठे ने मिथ्यात्वे पहोण्या नथी, त्या सुखी वचमांनो काज ठ आवलिका उत्कृष्टो तेदली वार रहे ठे जेम कोइ माणसे खीर खाडनु जोजन कस्यु होय ने पढी वमन करे ठे ते वखत पण मुखमां मीठाश लागे ठे, तेम समकितथी पडे ठे तो पण समकित संवधिना कइक सारा अध्ववसाय रहे ठे, तेनु नाम सास्वादन गुण स्थान ठे इहा कोइने शंका थाय जे पहेले बीजे विग्रह अध्ववसाये चडे तेनु स्वरूप जोइए तेने वदले इहा पडता जावनु बीजुं स्थान कह्यु, ते शूं ? ते विपे जाणवुं जे ज्ञानी महाराजे ज्ञानमा चढता पडताना अध्ववसायना स्थानक जोया, तेमा एक एक थकी चढता अध्ववसाय जोया, तेमा बीजी पायरीना अध्ववसाय कोइना चढ ता जोया नहि, पडताना ज बीजी पायरीना अध्ववसाय थता जो या, तेथी पडताना अध्ववसायनुं स्वरूप कह्यु चढता तो पहेला गुण स्थानकना जावथी विग्रह जावे त्रीजा गुणस्थानना जाव थता जो या, तेथी पहेलेथी त्रीजे गुणस्थानके जाय.

त्रीजा गुणस्थाननुं नाम मिश्रगुणस्थानक ठे. ए गुणस्थाने मिथ्यात्वजावनो नाश थाय ठे, पण समकित योग्य थता नथी व चमाना अध्ववसाय थाय ठे ते मिश्रजाव कहिए ए गुणस्थाने शुद्ध देव गुरु धर्म उपर द्वेष हतो तेनो नाश थइ जाय ठे वयारे स्वरूप मिश्रमोदनीनो दशावि आगल करी गया ठीए तेथी जाणवु, ए मिश्रमो दनीनो नाश थाय ठे त्यारे जीव समकित पामे ठे अने चोथुं गुण स्थान पामे ठे. इहा कोइने शंका थइ के, जेने धर्मने विपे राग पण नथी ने द्वेष पण नथी, एवी प्रकृतिवाला त्रीजु गुणस्थान पामे ठे तेम उता ए गुणस्थानवालांने तो मुक्तिनी नियमा कही ठे; त्यारे जे

ટલા જૈની છે તેની તો બધાની મુક્તિની નિયમા થઈ ? એ વિષે જાણવું
 જે મુક્તિની નિયમા તો મિથ્યાત્વજ્ઞાવ જે શરીર, ધન પુત્ર તે ઉપર
 મહારાપણું વર્તે છે તે જ્ઞાવ જ્યારે ટલે, ને અંતરંગમાં શુદ્ધ જ્ઞાવ થાય છે
 ત્યારે થાય છે. વલી આગલ પ્રશ્ન ૧૭ મામાં વિશુદ્ધ માર્ગાનુસારીના
 ગુણ કહ્યા છે, તે ગુણો પ્રગટ થાય છે ત્યારે જવની નિયમા થાય છે.
 તે માર્ગાનુસારીના ગુણ પ્રગટ થયા નથી ને તેથી અન્યાય પ્રવૃત્તિમાં
 તો કુશલ રહ્યા છે ને નામ જૈની ધરાવે, તેથી જવની નિયમા તો ન
 થાય; પણ શ્રાવક નામ ધરાવી અન્યાયની પ્રવૃત્તિ કરે, તેથી જૈનધર્મની
 લઘુતા થાય. તો જેનાથી લઘુતા થાય તેને મુક્તિની નિયમા કે
 મ થાય ? इहां कोईने शंका थशे के, जैनकुलमां उत्पन्न थवुं तो पुण्य
 प्रज्ञावे कह्युं ठे, तेम ठतां मुक्तिनी नियमा न थइ ते शुं ? ते विषे जा
 एवुं जे जैनकुलमां उत्पन्न थवाथी तो म्होटो फायदो ठे. कारण जे
 उद्यम करे तो यथार्थ आत्मधर्म प्रगट करवानुं साधन ठे ने उद्यम
 करीने मेलवे तो आत्मानी अज्ञानता टली जाय अने मुक्ति
 जाय अथवा मुक्तिनी नियमा પણ आय परंतु ते जैनकुलमां
 जे रीते प्रज्जुजीए धर्मप्रवर्तना करवानी कही ठे, ते प्रकारे करे
 नहि. जे अन्यायादिक निषेध करवाना कह्या ठे ते ठोडे नहि ने नाम
 मात्र श्रावकपणुं धारण करे; तो तेथी मुक्तिनी नियमा केम आय ?
 ए तो पूर्वे पुण्य बांध्युं हतुं ते नकामुं गुमाव्युं. वास्ते प्रज्जुनी आज्ञा
 ए वर्तवाथी गुण थशे ने जेनामां मार्गानुसारीना गुणो आव्या ठे ते
 तो त्रीजुं गुणस्थान स्पर्श करीने चोथुं गुणस्थानक पामशे ते कहीए
 ठीए. केटलाएक जीव आज्ञा पावी शकता नथी પણ मनमां धर्म
 सावो ठे एम जाणे ठे, जैनधर्म उपर राग वर्तें ठे. ए પણ परंपरा
 ए मक्ति पामवानुं कारण ठे.

ચોથું અવિરતિસમકિત ગુણસ્થાન. તે ક્ષાયક જાવે પામે તો અ
 ૧ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, સમકિતમોહની, મિશ્રમોહની

अने मिथ्यात्वमोहनी ए सात प्रकृति, सत्ता, वध, उदय ए त्रणे प्र
 कारे नाश अश जायठे, तेने ह्यायक समकित थायठे ने जेने क्यो
 पशम समकित थाय तेने ता ए साते प्रकृति सत्ताए तो रहे ठे पण
 वधमाथी टन्नी जायठे ते विपे जाणवु जे त्रण मोहनी ठे तेमा
 वध तो मिथ्यात्वमोहनीनो ठे मिश्र, समकितमोहनीनो वध नथी,
 कारण जे ए त्रण नाम मिथ्यात्वमोहनीना विज्ञाण पडवाथी थाय
 ठे जेम के चोखा उपर ठोडा ठे ते चोखानु ढाकण ठे पण ठोडां नि
 कली जायठे तो पण ठोडांनो अश रहे ठे ते नीकसे ठे त्यारे तेनु
 नाम कुशकी कहेवायठे वली कुशकी निकली गया पढी पण
 चोखा पाणीथी वुए ठे त्यारे तेनु नाम चोखानु घोवण कहेवाय ठे,
 एम नामातर जूदा जूदा थायठे ने तेना स्वभावमा पण फरक रहे
 ठे, तेम मिथ्यात्वना पुजल खसे ठे त्यार पढी कुशकी रूप पुजल रहे
 ठे तेनु नाम मिश्रमोहनी कहेवायठे, वली ते जायठे त्यारे सहज
 अश रहे ठे तेनु नाम समकितमोहनी ठे ए त्रणे प्रकृति मिथ्यात्व
 नी ठे तेथी मिथ्यात्वनो वध ठे. ते क्योपशम समकितवालाने टली
 जायठे हवे उदयथी अनतानुवधी क्रोध, मान, माया, लोभ तथा
 मिथ्यात्वमोहनी, मिश्रमोहनीनो नाश थायठे ने समकितमोहनी
 नो उदय रहे ठे तो पण ए समकितवालाने मुक्तिनी नियमा ठे एक
 वखत समकित फरशीने कदापि वमी गयो तो पण फरी पामशेने
 अते मुक्ति जशे वली उपशम जावनु उपशम समकित थायठे. ते
 उपशम जावनुं चोथु गुणस्थान पामे ठे ते उपशम समकितवा
 लाने साते प्रकृति सत्तामा रहीठे पण उदय तथा वधमा नथी, ए चो
 था गुणस्थानवालाने सडसठ वोल प्राप्त थायठे उपाध्याय श्री ज
 शविजयजी महाराजे समकितनी सझाय करीठे, तेमा तेनो वि
 स्तारठे, त्याथी जाणवु पण तेना पाच लक्षण इहा कहीए ठीए
 - पेहेलुं उपशम लक्षणा ते-अपराधी साये पण, रोषभाव राखे

નહિ. કોઈ માણસે ગમે તેવો અપરાધ કર્યો હોય ને તેનું કંઈ કામ પોતાના હાથમાં આવ્યું હોય તો પણ તેનું કામ વગાડે નહિ.

બીજું સંવેગ લક્ષણ તે—દેવતા મનુષ્યના સુખને સુખ જાણે નહી. સંસારને ઉપાધિ જાણે, આત્મા જેટલો કપાય પ્રકૃતિથી મુક્ત થાય ને આત્માનો ગુણ પ્રગટ થાય તેટલું સુખ માને અને કેવલ મુક્તિની અનિલાષા રહે તે સંવેગ લક્ષણ.

નિર્વેદ તે—સંસારમાં રહ્યો છે, પણ સંસારમાંથી નિકળવાને અતિશય ચિત્ત થયું છે, સંસાર બંધીખાના સરખો લાગે છે ક્યારે આ સંસાર ઉપાધિ જડનાવની તે ઢોડું ને મ્હારા સહજ સ્વનાવમાં રહું? એવી જાવના રાત્રી દિવસ બની રહી છે. કોઈ કહેશે જે એવા જાવ છે તે હતાં સંસારમાં કેમ પડી રહ્યો છે? તે વિષે જાણવું જે પૂર્વનાં જોગકર્મ તીવ્ર બાંધેલાં હોય તે બંધનને લીધે જીવ મૂકી શકતો નથી. મૂકે તો પણ નિકાચિત્ત કર્મ પાઠાં નિદય આવે છે, કર્મનો ગતિ વિચિત્ર છે પણ તે વિચિત્ર કર્મ મટાડવાનો ઉપાય તત્ત્વરમણ છે. તે જેમ જેમ વિશુદ્ધિ થાય તેમ તેમ જડતા નાશ પામે છે.

ચોથું અનુકંપા લક્ષણ તે હઃસ્વીયા જીવને હઃસ્વ ટાલવા શક્તિ આપક નિદયમ કરે. ઠતી શક્તિ દયા કરવાને ગોપવે નહિ. એ હ્ય અનુકંપા અને જાવ અનુકંપા તે ધર્મ રહિત જીવને પોતાની જ્ઞાન શક્તિથી ધર્મોપદેશ કરીને ધર્મ પમાડવો. હ્રાં કોઈને શંકા થશે જે પ્રશ્ન ? હમા માં તો ગુરુ પાસે ધર્મ સાંજલવો કહ્યો છે ત્યારે શું શ્રાવક પાસે ધર્મોપદેશ સાંજલવો? તે વિષે જાણવું જે શ્રાવકને જાવદયા લક્ષણ એ જ છે જે ધર્મ પમાડવો. વાસ્તે મુનિ મહારાજનો યોગ હોય ત્યાં સુધી મુનિ મહારાજ પાસે સાંજલવો ને મુનિ મહારાજનો યોગ ન હોય તો વડીલ શ્રાવક ધર્મ સંજલવાવે ને શ્રાવક શ્રાવિકા સાંજલે. શ્રાવકને ધર્મ સંજલવાવવાનો અધિકાર શ્રી જગવતીજીમાં તથા ધર્મરત્ન પ્રકરણમાં છે તથા ઉપદેશમાલામાં છે તથા આવશ્યકની ચૂર્ણીમાં

હે તથા વદિત્તાની ગાથા “પડિસિદ્ધાણ કરણે, કિન્નાણ મકરણે પ
 ઢિક્કમણાં॥ અસદ્દહણે અ તહા, વિચરીય પરૂવણાં ય ” આ ગાથાના અ
 ર્થમા અર્થદીપિકાના કર્તાએ વિસ્તારે વર્ણન કર્યું છે. વલી શાંતિ
 નાથજી મહારાજના આગલા ખવોમા પોસહ લશ શાસ્ત્ર સજ્જલાવે
 છે એમ અધિકાર છે. વલી એવી રીતે ઘણે ઠેકાણે ધર્મોપદેશ દેવાનો
 અધિકાર છે, વાસ્તે શક્તિ પ્રમાણે ધર્મોપદેશ કરે ને જીવને દરેક પ્ર
 કારે ધર્મમા જોડે તે જાવદયા લક્ષણ

પાંચમુ આસ્તિક્યતા લક્ષણ તે—જિનરાજે પ્રરૂપેલા આગમ ઉ
 પર, પચાગી ઉપર આસ્તા હોય, પણ માહિ શકા ન હોય કારણ જે
 જિનેશ્વર છે તે રાગ દ્વેષ રહિત છે તેથી તેમને વધતુ ઝંઘુ કહેવાની જરૂર
 નથી એવો નિર્ધાર કર્યો છે. વલી જે આગમ છે તે ન્યાય યુક્ત છે. આગમના
 વચનમા કોઈ જગ્યા ઉપર શંકા થાય એવું નથી. જે જે વાતો છે તે
 ન્યાયથી સિદ્ધ થાય છે. વલી જે જે વસ્તુ આગમમા કહી છે તે કરતાં
 અધિક દર્શાવેલી વીજા શાસ્ત્રોમા દેખાતી નથી. આત્માને રાગ દ્વે
 પથી મુક્ત કરવો તે જૈનશાસનમાં કહ્યું છે તે જ વેદાંત, ન્યાય, સા
 મ્ય, બૌદ્ધ એ સર્વે દર્શનવાલા કહે છે, પણ જૈન કરતા અધિક મોક્ષ
 ના સાધન વીજા દર્શનોમા દેખાતાં નથી. વલી સૂક્ષ્મ આત્મ સ્વરૂ
 પની વાતો જેટલી જૈનદર્શનમા વતાવેલી છે, એટલી વીજા કોઈ પ
 લ દર્શનમા દેખાતી નથી. વલી નિજ સ્વરૂપમા જોડનારાં વ્યવહાર
 િક સાધન જૈનમાં વતાવ્યા છે, તેથી અધિક સાધન વીજા દર્શનો
 માં દેખાતા નથી અને જૈનના સાધનોથી જલદી રાગ દ્વેષની પ્રકૃતિ
 શાંત થાય છે. વલી પુણ્ય પાપના માનનારા નાસ્તિક શિવાયના ય
 વન લોક પ્રમુખ છે પણ જૈનથી અધિક માનનારા કોઈ નથી. જૈનમા
 પુણ્ય પાપના સ્વરૂપ સારી રીતે દર્શાવ્યા છે અને મોક્ષ સાધનના ઠ
 પાયો જે જે વતાવ્યા છે તે તે સર્વે દર્શન કરતાં અધિક દેખાડ્યા છે
 તેથી ચિંત્તામા જૈનદર્શન ઉપર અતિશય આસ્તા થઈ છે. વલી નાસ્તિક

कतानो मत न्यारो पड़े ठे. ते मत कंइ व्याजवी नथी. तेनुं स्वरूप थोड़ुं लखुं ठुं. रायपसेणी सूत्रमां केशी गणधर महाराजे परदेशी राजाने समजाव्यो ठे, तेमां नीचे मुजब सारांश ठे.

परदेशी राजाए प्रश्न कखुं जे आप कहो ठो के जीवने शरीर जूदां ठे अने जेवुं कखुं होय एवं जोगवे; तो म्हारो बाप नास्तिक मत तिहतो, घणी हिंसा प्रमुख करतो, ते मरण पाव्यो ठे. ते नरके गयो जोइए ने तेम अयुं होय तो नरकनां दुःख जोइने ते मने पाठा आवीने केहेत जे में पाप कख्यां ठे तेशी नरकनां हुं दुःख जोगवुं ठुं वा स्ते तुं पाप न कर ने धर्म कर के दुःख न जोगववां पड़े. एवी रीते आवीने कहे तो हुं जीवने शरीर जूदां मानुं. उत्तर—केशी महाराज कहे ठे जे, हे परदेशी ! त्हारी सूर्यकांता नामे स्त्री ठे ते सर्व प्रकारे आनूषण शृंगार पहेरीने बेठी ठे एवामां कोइ जल्लंठ पुरुष तेनी साथे खोटी वर्त्तणुक करे ने तेने तुं देखे तो तेने, तेने घेर जवा दे ? परदेशी कहे ठे—तेने तो शून्नीए चडावुं. अनेक विटंबना करुं. तेने घेर जवा देन नहीं. त्पारे केशी महाराज कहे ठे. जेम तुं तेनो विनाश करे ने जवा दे नहि, तेम नरकमांथी परमाधामी पण आववा दे नहि. एट ले ते शी रीते अहिं आवे ! त्यां दुःख ज जोगव्या करे.

परदेशी राजाए प्रश्न कखुं जे म्हारा बापनी माता घणी धर्मिष्ठ हती ते नित्य पौषध प्रतिक्रमण करती हती. दान देती हती. ते तमारा कहेवा प्रमाणे देवलोक जे जवी जोइए, तो ते देवातानुं सुख जोगवे ठे ते आवीने मने कहे जे तुं धर्म कर. जेशी देवलोकमां हुं घणुं सुख जोगवुं ठुं. ते तुं जोगवे. एवं आवीने कहेतो हुं जीव जूदो मानुं.

केशी गणधर महाराज कहे ठे जे तुं नाही धोइ सुंदर धोयेलां वस्त्र आनूषण पहेरी सुंदर पूजानां उपकरण लइ देव पूजवा जतो होय, एटलामां कोइ माणस कहे जे आ विष्टाना नरडामां आवो, विश्राम ल्यो, उन्ना रहो, बेसो, सूज. एम कहे तो तुं त्यां जाय ? त्पारे

परदेशी राजा कहे ठेके, ते वचन मात्र पण साजलु नही ने जउ प
 ण नहि एवं परदेशी राजाए कह्युं. त्पारे केशीस्वामी कहे जे ए दृ
 ष्ठांते देवलोकने विषे देवता उत्पन्न थायठे, त्या दिव्यसुख दिव्यजोग
 अतिशय सुंदर महा सुगंधमय ठे, तेमा लीन थायठे तेनी साथे स्नेह
 बधायठे वली अत्रेना सगानो स्नेह बूटे ठे ते ठता आववानो विचार
 करे जे वे घडी पढी जउठु, तो त्याना म्होटा आयुष्य तेथी वे इ
 जार वर्ष वही जायठे एटले तो इहाना सगानुं आयुष्य टूकु ठे माटे
 जव वदलाइ जायठे तेथी तथा मनुष्यक्षेत्रमां उदारिक शरीरने
 लीधे निहारादिनी डुर्गंध चारसे पाचसे योजन सुधी उठजे ठे, ते ड
 र्गंधने लीधे तेनु आवी शकता नथी तेथी तने आवीने त्पारा बाप
 नी माता क्याथी कहे ? अदि आववु ज डुर्घर ठे

परदेशी राजाए प्रश्न कस्यु जे में एक दिवस एक चोरने लोह
 मय कोठीमा घाढ्यो, तेना सर्व ठिड वध कख्या कइ पण तेमाथी
 नीकजवानी जगो राखी नही, तेम ठता केटलाएक दिवसे ते
 कोठी उघाडी तो तेमा जीव हतो नहि तेम जो शरीरथी जीव
 जूदो होय तो कये रस्ते ते कोठीमाथी नीकढ्यो ? माटे जीव
 जूदो नथी.

केशी गणधर महाराजे उत्तर कख्यो जे एक म्होटा मकानमां
 जौयरु ठे, ते जौयरामा जइ तेमा रहीने ढोल बगाडे वली ते जौयरा
 ना सर्वे बारणा वध कख्या होय, कइ पण ठिड राख्यु न होय, ते ठ
 तांते अवाज बहार आवेके नहि ? परदेशी राजा कहे के आवे, व
 ली केशी महाराज कहे ठेके जेम ठिड विना ढोलनो अवाज ब
 हार निकले ठे, तेम जीव पण बहार नीकजी गयो

फरी परदेशी राजाए प्रश्न कस्यु जे में एक कोठीमां चोरने घा
 ढ्यो हतो, तेना ठिड वध कख्या हतां ते ठता ते कलेवरमां कीडा उ
 त्पन्न थया हता ते क्याथी आन्या ?

કેશી મહારાજ ઉત્તર કરે છે કે લોઢાને અગ્નિથી તપાવીએ ઢી
 એ, તે લોઢાને કંઈ ઘિડ નથી તેમ ઘતાં તેમાં અગ્નિ જેમ પ્રવેશ કરે છે
 તેમ જીવ પ્રવેશ કરે છે. જીવનું રૂપ દેખવામાં આવતું નથી.

પરદેશી રાજાએ પ્રશ્ન કહ્યું જે કોઈ જવાન, બુદ્ધિવાન તેમ જ નિ
 રોગી માણસ વાણ નાંખે, તેવું જ વાણ કોઈ રોગી પુરુષ વાલ અવ
 સ્થાવાલો નાંખી શકશે ? અર્થાત્ નહિ નાંખી શકે. તમારા કહેવા
 પ્રમાણે જીવ તો તેમાં પણ છે પણ શરીરના બલની સ્વામીથી નાંખી
 શકતો નથી. વાસ્તે શરીર છે તે જ છે. વીજું કંઈ નથી.

કેશી મહારાજે ઉત્તર કહ્યો જે કોઈ જવાન પુરુષ છે, વલી વ
 લવાનું છે પણ તેની પાસે જૂની કાવડ છે તો તે કાવડમાં ખાર નઠા
 વી શકશે ? અર્થાત્ નહિ નઠાવી શકે. કારણ જે કાવડ નાગી જાય
 તેમ જીવની સાથે શરીરનો સંબંધ છે તે શરીર નિર્વલ છે, વાલ અવ
 સ્થા છે, તેથી વાણ મારી શકતો નથી.

પરદેશી રાજાએ પ્રશ્ન કહ્યું જે એક ચોરને મેં જીવતાં તોલ્યો,
 ને તે જ માણસને શસ્ત્ર વિના મારી નાંખ્યો, ને મેં ફરી તોલ્યો તો
 તેનું વજન ઝૂંબું વધતું થયું નહિ. તેથી જીવ જૂદો હોત તો તોલ ઝૂંબું
 થાત તે થયું નહિ. તેથી જીવ જૂદો સંજવતો નથી.

કેશી મહારાજે ઉત્તર કહ્યો જે ચામડાની ધમણ સ્વાલી હોય
 તેને તોલીએ ને તેની માંહિ પવન ઝરીને તોલીએ તો તેમાં કંઈ ફેર
 પડતો નથી, તેમ જીવ છે તેનું વજન નથી. કારણ જે અરુપી છે માટે
 ઘટ વધ જણાઈ નહિ.

પરદેશી રાજાએ પ્રશ્ન કહ્યું કે મેં એક પુરુષના શરીરમાં બધે
 જીવ જોયો તે ન જણાયો. પઠી કકડા કરીને જોયો. પઠી ઘણા
 જ ન્દાના કકડા કરીને જોયો, પણ જીવ જણાયો નહિ. વાસ્તે
 જીવ જૂદો નથી.

કેશી મહારાજે ઉત્તર કહ્યો જે કોઈ પુરુષો વનમાં ગયા. ત્યાં ર

सोइ करवाने अग्नि जोइए ठीए, ते सारु काष्ठना घणा ककडा करी
 ने जोया, पण अग्नि दीगो नहि त्यारे बिलखा थइने बेग ठे एटला
 तां तेमाथी एक बुद्धिंत पुरुष हतो ते बोली उठ्यो जे तमे नाहि
 घोइ देवनी पूजा करो एटले हु अग्नि उत्पन्न करी रसोइ तैयार करुं तुं.
 पठी ते पुरुषे बनमा जइ अरणीनु काष्ट लीधु तेना बे ककडा करी
 एक बीजा साथे घस्या के तुरत अग्नि प्रगट थयो ने रसोइ करीने ज
 म्या तेम शरीरना ककडा करवाथी जीव जणाय नहि जेम बुद्धिथी
 अग्नि उत्पन्न कस्यो पण ककडा करवाथी अग्नि देखायो नहि, तेम
 जीव ककडा करवाथी देखाय नहि ज्ञानवान् पुरुषना ज्ञानथी
 जीव जणाय.

परदेशी राजाए प्रश्न कस्युं जे आ दृष्टात बताव्या पण प्रत्यक्ष
 हाथमा जालीने जीव बतावो तो हु मानु

केशी महाराजे उत्तर आप्यो जे आ जाडना पानडां शायी
 हाले ठे? कोइ देवता प्रमुख हलावे ठे? परदेशी राजाए कह्यु जे वा
 युथी हाले ठे त्यारे केशी महाराजे कह्युं जे पवनने तुं देखे ठे? रा
 जाए कह्युं जे हु नथी देखतो त्यारे गुरुए कह्यु जे जेम पवन नथी
 देखतो पण माने ठे, तेम जीव देखातो नथी पण लक्षणाथी जणाय
 ठे ने केवलज्ञानी महाराजे प्रत्यक्ष देखी शके ठे बीजा देखी शकता
 नथी एवी युक्तिथी केशी महाराजना धर्मोपदेशथी परदेशी राजाए
 नास्तिक मत छोडी दीयो ने जीव अजीवादि नवतत्त्वनी श्रद्धा करी
 आवकना व्रत लीघा

आ मुजबना घणी एक रीते नास्तिकवाद शास्त्रमा निराकरण
 करेला जोया ठे, साजड्या ठे, तेथी प्रजुना मार्ग तथा भागम उपर
 पूर्ण आस्ता थइ ठे स्वप्नमा पण संशय नथी, ते आस्तिक्यता
 लक्षण जाणवुं

ए पाचे लक्षणा सम्यदृष्टिने होय. ते विचारवां अने न होय ते

प्रगट करवानो उद्यम करवो. मुख्य उद्यम ए ठे के हरेक धर्मनी वा तो सांज्ञलीने आत्मामां विचार करवो के म्हारामां आ गुण नथी माटे प्रगट करवानो उद्यम करूं. पण सम्यकदृष्टिनी धर्म सांज्ञली पर उपर नजर न जाय के अमुक निर्गुणी, ए तो जे जे पुरुषमां गुण ठे ते ग्रहण करे. अन्यदर्शननी पण सांगी रीत होय ते निंदे नहि. ते उपर उपाध्यायजीए कह्युं ठे जे 'दर्शन सकलना नय ग्रहे' एटले जे जे दर्शनवाला जे जे नये धर्म करता होय, ते नय विचारथी ते जाणी ले ने पोते पोताना साते नयना विचारमां रहे. वली जैनदर्शनमां पण पंचमकालना प्रज्ञावे कदापि क्रिया फेरफार देखाय; तो पण मध्यस्थदृष्टि राखवी पण एकांत खेंचाताणमां न पडवुं. योग्य जीव होय ने कदापि क्रिया तेना गह्वना आचार प्रमाणे करता होय, पण बीजा आप आपणा गह्वनी रीते प्रमाण करता होय, तेनी निंदा क रता न होय तो आपणे पण तेनी साथे मध्यस्थ रहेवुं, पण खेंचा ताण करवी नहि. खेंचाताणथी घणा विकल्पमां पडी जवुं थाय ठे ने धर्म ठे ते निर्विकल्पदशामां ठे. वास्ते जे जे काम करवुं तेमां नि र्विकल्प दशा थाय एवी क्रिया करवी. सोबत करवी तेमां पण स्व गह्वो होय ने तेनी सोबत करवाथी विकल्प श्रतो होय ने परगह्वी होय ने तेनी सोबतथी निर्विकल्पदशा श्रती होय तो तेनी सोबत क रवी. हरेक प्रकारे राग द्वेषनी प्रकृति जुंठी आय तेम करवुं. वाद विवाद करवाथी सामाने गुण आय अथवा जैनशासननो जय आ य एवं होय तो करवो पण फोगट कंठशोष आय एवो वाद करवो नहि. हरिज्जइसूरि महाराजे अष्टकजीमां एवो वाद निषेध्यो ठे. वास्ते जेमां सामा जीवने अथवा आपणा आत्माने गुण आय एवं होय ते वाद, चर्चा के धर्मकथा करवी ने आ गुणस्थानवाला एम ज करे. आत्मधर्मनो लाज थाय तेमां ज काल काटे. संसारमां रह्यो ने, पण संसारी सुखने वेठ रूप जाणे ठे परंतु तेमां प्रसन्न श्रतो न

थी जे जे ससारी काम करे ठे तेमां जावे ठे जे आ कृत्य म्हारे क
 रवा योग्य नथी, पण पूर्वे कर्म बाध्या ठे तेथी एमां हु वधाइ रह्यो
 हु ए उपाधिथी निकली शकातु नथी पण ज्यारे राग द्वेषनी प्रकृति
 थी मूकाइ आ संसार जावथी निकलीश ने म्हारा जाणवा देखवा
 ना स्वज्ञावमां वर्त्तीश ते ज म्हारुं काम ठे हाल पण जे जे शुभ्र अ
 शुभ्र कर्मना उदय आय तेमा म्हारे लीन थवु ए म्हारो स्वभाव नथी हुं
 ज्यां सुधी ससारमा रह्यो हुं त्या सुधी म्हारे म्हारा स्वभावमां रही उद
 य आवेली क्रिया करवी ठे एमा कइ म्हारे म्हारुं मानवानु नथी, आवो
 विचार पण करवो पडतो नथी सदजे समकितना प्रज्ञावथी ज पोते लीन
 थता नथी पुज्जनो तमासो जुए ठे ने पोते पोताना ज्ञान, दर्शन चारित्र
 मां ज मग्न थइ रह्या ठे ए गुणमा ज आनंद माने ठे ससारी आनंद तो
 अस्थिर ठे वास्ते ते आनंदनी तो स्वप्नमा पण इच्छा करता नथी,
 एवो समकितनो प्रज्ञाव ठे, इहा कोइने सदेह थशे जे श्रेणिक रा
 जाए द्वायक समकित्ता उता केम कइ पण व्रत कख्या नथी ? तेम
 ज ससारथी आवी उदासीनता उता केम व्रत ग्रहण कख्या नही ?
 ते विषे जाणवुजे श्रेणिक राजाए समकित पामता पहेला नरकनुं
 आयुष्य बाध्यु ठे तेथी नरके जवाना ठे तेथी त्यागज्ञाव थयो नहि.
 पण तेमना हृदयमा तो त्यागज्ञाव बनी रह्यो ठे ने विरती तो पाचमे
 गुणठाणे थाय ठे वास्ते कइ व्रत नहि करवार्थी समकितमा दुषण
 नथी, पण एम वधा जीवने होय नहि. कारण जे मार्गानुसारीपणु
 आवे ठे, त्याथी विरतीना ज्ञाव थाय ठे योगदृष्टिनु स्वरूप कह्यु ठे,
 त्या पाचमी दृष्टि पामे ठे, त्यारे समकित पामे ठे ने पहेलीथी ते चो
 थी दृष्टि सुधी मार्गानुसारीपणु कह्यु ठे तेमा पहेली दृष्टिमा ज व्रत
 प्राप्त थाय एम कहेलु ठे वास्ते घणा जीवने तो यथाशक्ति विरतीना
 ज्ञाव थाय ज कोइ जीवने अंतरायनो उदय होय तो व्रतने विषे वी
 र्य फोरवी शके नहि ने जेने वीर्यांतरायनो ऋयोपदाम थयो ठे ते तो

વીર્ય ફોરવી જે જે પર વસ્તુનો ત્યાગ બને તે કરે ને શ્રાવકના ગુણ સ્થાન રૂપ વ્રત તો પાંચમે ગુણસ્થાને કરે.

પાંચમું દેશવિરતી ગુણસ્થાન જ્યારે પ્રગટ થાય ત્યારે અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, માન, માયા, લોભનો નાશ થાય છે. તેની સાથે બીજી પણ પ્રકૃતિ ઉદય વંધથી નાશ થાય છે. તે કર્મગ્રંથ જોવાથી જણાશે. એ ગુણસ્થાને દેશથી અવ્રતનો નાશ થાય છે. તેથી સમક્તિ ગુણસ્થાન કરતાં પરજાવની ઇચ્છા વિશેષે ટલે છે. સંસારથી પણ વધારે નિરાસ થાય છે. ખાવા પીવા પહેરવા નંદવા ધન ધાન્યની ઇચ્છા ઘટી જાય છે. મનમાં તો સંયમના જાવ વર્તે છે પણ પૂર્વકર્મના જોરથી પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ માન માયા લોભનો ઉદય રહ્યો છે તેથી સંયમ લઈ શકતા નથી, પણ હૃદયમાંથી સંયમની જાવના ગઈ નથી. સંસારી કામ કરે છે તે વેઠ રૂપ કરે છે. તેમ વિરતીમાં પણ આનંદાદિક શ્રાવકે વહુ જ સહતાઈ કરી છે. તે વાત ઉપાસકદશા સૂત્ર જોશો તો જણાશે.

હવે શ્રાવક કેવી વિરતી પાલે? તે નીચે મુજબ.

પહેલું સ્થૂળ પ્રાણાતિપાત વ્રત લે. કારણ જે ગૃહસ્થાવાસમાં આરંજાદિ કાર્ય કસ્યા વિના નિર્વાહ થતો નથી. તેથી સર્વ પ્રકારે દયા પાલવી એ બની શકતું નથી. ત્યાં શ્રાવકને સવા વસાની દયા મુનિની અપેક્ષાએ કહી છે. સંપૂર્ણ દયા પાલવી તે વીશ વસાની દયા છે. તે—ત્રસ જે હાલતા ચાલતા જીવ, સ્થાવર જે પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેજકાય, વાતકાય, વનસ્પતિકાય; એ ત્રસ અને સ્થાવર બે પ્રકારના જીવ છે તે બધાની દયા પાલે, ત્યારે વીશ વસાની દયા પલે. પણ સ્થાવર તો ખાવા પીવાદિ કામમાં આવે છે તેથી તેની દયા પલતી નથી. માટે દશ વસા ગયા, ત્યારે દશ વસા ત્રસની દયાના રહ્યા. તેમાં પણ અગ્નિ પ્રમુખના આરંજાદિ કરતાં ત્રસ જીવ હણાય છે તેથી તે ન પલે. તેથી તે પાંચ વસા ગયા. પછી પણ આરંજના કામ શિવાય કોઈ

राजा प्रमुख ठे तेनो अपराध कस्यो ठे तो अपराधीनी दया पण स
सारमा रह्या पले नहि, त्यारे अढी वसा ते गया, तेमा पण सापेक्ष
हिसानो त्याग थतो नथी जेम के शरीरमा जीव पड्या ठे वा पोता
ना स्वजनादिकना शरीरमा जीव पड्या ठे, हवे ते टालवानो उद्यम
करतां ते जीवनो विनाश थइ जाय, तेथी ते दया पण पलती नथी
त्यारे सवा वसो रह्यो एटले अनारज अनापराधी निरपेक्ष ब्रस जी
व हणवानो त्याग करे ठे तेवी रीते पहेलु व्रत धारण करे ठे

बीजु मृपावाद व्रत ते कोइक उत्तम पुरुषधी सर्वथा मृपावाद
नो त्याग थाय तो तेम करे ने तेम नबने तो पाच मोटका जूठनो
त्याग करे कन्यालीक ते कन्याना विवाह जोडवामा जूठु न बोलवु
कारण जे वधु चतु करी सयोग जोडे ते तेने जन्म पर्यंत छ ख थाय
वास्ते ए काममा जूठु बोलवानो त्याग करे गोवालीक ते गाय, जेस,
बलदना काममा जूठु बोले, कोइ बलदनी पाच गाठ जवानी शक्ति
होय ने दश गाठनी कहिने बेचे, तो खेनार माणस दश गाठनी म
हेनत करावे ज ते जनावरने म्होटु छ ख थाय वास्ते ए संबधमा
जूठु बोले नहि जेमालीक ते जमीनना काममा जूठु बोलवानो
त्याग, तेनु कारण जे बे तसु जमीननी लडाइ थाय तो तेमा हजारो
रुपीया लोक खरच करी नाखे ठे ने ते सर्वधी नित्य म्होटा विकल्प
थाय ठे. वास्ते मृपा बोलवु नहि थापणमोसो ते कोइनी थापण
ठजववी नहि कारण जे थापण मूकनार माणस विश्वासे मूकी जा
य ने तेनु नहि थापवाधी ते माणसने ते वखत तेज इग्यधी भाजी
विका करवानी होय तेथी तेने घणु छ ख थाय वास्ते थापण ठज
ववी नहि. कूडीसाख ते राजा दमे, लोक जमे एवी खोटी साझी पू
रवी नहि. एथी आ लोकमा धर्मिष्ठ माणसनी घणी लघुता थाय ठे
ने आवते जेवे म्होटां छ ख जोगवया पडे ए रीते बीजु व्रत ले हवे
बीजु अदत्तादान ते पारकी वस्तु कइ पण लेवी नहि ते पण सर्व

થા પાલવું જોડે, પણ તે ન પડે તો રસ્તામાં માણસને લૂટી લેવાં, કોઈને ત્યાં ખાતર પાડવું, વાંબીજી કુંચી લગાડી માલ લઈ લેવો, વાં કોઈના ગજવામાંથી કાંઈ કાઢી લેવું એવી ચોરી તથા સરકારની ઢાળ ચોરીનો ત્યાગ કરે. ચોથું મૈથુનવ્રત તે બને તો સર્વથા સ્વસ્ત્રી પર સ્ત્રીનો ત્યાગ કરે ને તે ન બને તો પોતાની સ્ત્રીથી સંતોષ રાખી, વાં કીની બીજી સ્ત્રીનું સાથે મૈથુન સેવવાનો ત્યાગ કરવો. પાંચમું પરિગ્રહ વ્રત તે જેટલું ધન, ધાન્ય, ઘર, હાટ, આજ્ઞાપણ, સ્ત્રી પ્રમુખ હોય તેટલે થી સંતોષ રાખે ને એથી અધિક મેલવવાનો ત્યાગ કરે. અથવા પોતાને ઇચ્છા હોય એટલી ભૂટ રાખી તે ઉપરાંત પરિગ્રહ રાખવો નહિ એવો નિયમ કરે. એ કરવાથી તૃષ્ણા શાંત થાય છે. તૃષ્ણા શાંત થાય તો ઘોટાં કામ કરવાં સહેજે ટલી જાય. વધી ધર્મસાધન કરવાનો પણ વધારે વખત મળે. તેથી આનંદજી પ્રમુખ શ્રાવકે પોતાની પાસે જેટલું હવ્ય હતું તેટલેથી સંતોષ કસ્યો હતો. ઠંડું દિશિવ્રત તે ચારે દિશાએ તથા ઊર્ધ્વ અર્ધો તે નીચે ઉપર જવાની મર્યાદા કરે કે અમુક યોજન સુધી જવું. એ પણ ક્યારે થાય છે કે અતિશય ધન મેલવવાની, નાના પ્રકારના પદાર્થ જોવાની, જોગવવાની તૃષ્ણા ઝૂંઝી થાય છે ત્યારે બને છે. વધી જેટલા જોજનનો નિયમ કસ્યો છે તેની વહાર જઈ દિંસા કરવી, જૂતું બોલવું, ચોરી કરવી, મૈથુન સેવવું, વેપાર કરવો એ સર્વે કામ કરવાં સર્વથા વંધ થઈ જાય છે. તેથી એ વ્રત બહુ લાજકારી છે. સાતમું જોગોપજોગ વ્રત તે એકવાર જોગવીએ તે જોગ કહીએ તે ધાવાની વસ્તુ, ને વારંવાર જોગવીએ તે ઉપજોગ. તે આજ્ઞાપણ સ્ત્રી પ્રમુખ. એ વસ્તુનું જગત્માં છે એટલા બધાની જરૂર નથી. કારણ જે જેટલી વસ્તુથી નિર્વાહ કરે એટલાથી થાય છે. કેમ જે એનું ચિત્ત તો આત્મજાવી થયું છે. માત્ર સંસારમાં કારણથી રહ્યો છે પણ તેમાં લીનતા નથી. માટે પોતાની ધાવાની પીવાની પહેરવાની ઝંઢવાની વસ્તુનું જેટલી જરૂરની હોય, તેટલી રાખી બીજી વસ્તુનો

ત્યાગ કરે છે તે ચૌદ નિયમમાં આવે છે, તેની મર્યાદા કરે વલી વે
પાર કરવામાં પણ વહુ સાવચેત વેપાર જે પદર કર્મદાન એટલે ઘણું
પાપ કરવું પડે તેથી કર્મનું આવવું થાય તે કર્મદાન કહીએ તેનો વ
જે તો સર્વથા ત્યાગ કરે ને તેમ પોતાનો નિર્વાહ ન ખાય એવું હોય તો
નિર્વાહ કરવા જેવા રોજગાર શિવાયના રોજગારનો ત્યાગ કરે તે
પંદર કર્મદાન કહીએ છીએ

ફગાલીકર્મ તે-અગ્નિના આરજ્જથી જે વેપાર થાય તે. કુન્નારના
નીમાહ, ચૂનાની જાડીયો, કંદોફનો, લુહારનો, રંગારાનો, વા સાચા
તે અગ્નિથી ચાલે છે તે તથા કોયલા કરીને વેચવા વિગેરે વેપારનો
ત્યાગ કરે.

વનકર્મ, જાડ કપાવવાનો ધયો એમા છેતીનો, વગીચાનો
પણ વેપાર થાવી જાય છે.

સાડીકર્મ તે-ગાડા વહેલ બનાવીને વેચવાનો વેપાર
જાડીકર્મ તે-ગાડા છટ ઘર પ્રમુખ રાખીને જાડે ફેરવવા એમા
રણ જીવહિસા વિશેષે થાય છે

ફોડીકર્મ તે-જમીન ફોડાવવી તેમા ત્રસ જીવનો વિનાશ થાય છે
દાતનો વેપાર કરે નહિ કારણ જે હસ્તીના દાત કાઢ્યાથી
હસ્તીના જીવને વહુ પીડા થાય છે વલી એ દાતને વહેરવા સારૂ પા
શીમા નાખવા પડે છે તેમા પણ જીવની ઘણી હિસા થાય છે તેથી
ત્યાગ કરે છે.

લાલનો વેપાર, તેમા પણ ઘણા જીવની વ્યવસ્થિ થાય છે તેથી
ત્યાગ કરે છે.

રસ તે-ધી, તેલ, ગોલ, સ્વાહ, સાકર, મીઠા વિગેરે નરમ પદા
પ્રેના વેપારમા પણ જીવહિસા થાય છે

કેશ તે-ઝનનો તથા માણસ વેચવા લેવાનો વેપાર કરે નહિ
વિષ તે-અફીણ, વતનાગ, સોમલ વિગેરે ઝેરી ચીજનો તથા

શસ્ત્ર તે તરવાર, જાલા વિગેરે. જેથી સામા માણસના પ્રાણ જાય તે વેપાર કરે નહિ.

જંત્ર તે-થંટી પ્રમુખ યંત્રો રાખી તે વડે કામ કરી આપવાં.

પીલનકર્મ, તે-ઘાણી, તેલ દિવેલની, શેરડીના કોલ તથા રૂ પી લવાના, ગાંસડી બાંધવાના સકંજા વિગેરે. જેથી સાંચામાં ઘણા જીવની હિંસા થાય છે તેથી ત્યાગ કરે છે.

નિર્દ્વેષનકર્મ તે-ઠોકરાના નાક કાન વિંધવા તથા બલદનાં વૃષણ ઢેદવાં તથા જાનવરને મામવા. તે વેપારથી પણ જીવને બહુ પીડા થાય છે તેથી ત્યાગ કરે છે.

અગ્નિવડે દવ દેવા, તે સ્વેતરો, જંગલો વાલી મૂકવાં. તેમાં પણ ઘણા જીવની હિંસા થાય છે.

સર કહેતાં સરોવર, તલાવ, કૂવા, ટાંકાનાં પાણી ખાલી કરવાનો ધંધો કરે નહિ. કારણ જે પાણીના જીવોને બહુ પીડા થાય છે.

૯ પંદર કર્મદાનનો ત્યાગ કરે છે.

૯ વ્રતવાલો બાવીશ અજઞ્ઞનો ત્યાગ કરે છે તે બાવીશ અજઞ્ઞ નીચે લખીએ છીએ.

૧ પીપલીના ટેટા, ૨ પીપલાના ટેટા, ૩ ઝંબરડાના ટેટા, ૪ વડના ટેટા, ૫ કથુંબરાના ટેટા, ૬ માંસ, ૭ મદિરા, ૮ માંસ, ૯ મધ, ૧૦ રાત્રિનો જન, ૧૧ વિદલતે-કાચું દહિં તથા દૂધ સાથે કઠોલ તે, મગ પ્રમુખ જેની બે ફાડ કરીએ તે દિલ કઠોલ કહેવાય છે. તેની સાથે ઠાશ, દૂધ, દહિં ખાવું. ઝનું કરવું તો ઝનરા આવે એવું કરવું. તેની સાથે ખાવાથી અજઞ્ઞ થતું નથી. વગર ઝના કરેલા દહિં પ્રમુખ સાથે કઠોલનો સંયોગ થાય છે તેથી ત્રસ જીવની ઉત્પત્તિ થાય છે. તેથી તેનો ત્યાગ કરવો. સરવે જાતની માટી. ૧૨ મીઠું સચિત્ત હોય તે. ૧૩ હીમ તે હિમાલય પ્રમુખમાં પાણી જમી જાય છે તે, ૧૪ કરાંત વરસાદમાં પડે છે. ૧૫ વિષ તે અફીણ સોમલ પ્રમુખ,

१६ वेंगण जेमा घणां बीज ठे एनी टोपीमां घणां त्रन जीव रहे ठे. तेनो विनाश थाय ठे १७ बहुबीज जे फलमा बहु बीज होय एटले एक एक बीज वच्चे आंतरो होय, दाढम प्रमुखमां ते बहुबीज नथी. जेमा आंतरो नथी. खशखश प्रमुखमा ते बहुबीज ठे. १८ तुच्छफज ते बोर प्रमुख जेमा अल्प खावुं ने बहु काढवु ते. १९ बोलअथा एं वगर सूकवेलुं ते केरी प्रमुखनु. २० चलितरस ते वाशी राधे ली वस्तु रोटला रोटली दाल शाक शीरो दूधपाक वासुदी विगेरे वासी वस्तु अन्नरु थाय २१ अजाण्या फल ते जे फलनु नाम त था स्वाद विगेरे न जाणीए ते वापरवु नहि २२ अनंतकाय ते जे वस्तु जागीए नेवे जाग सरखा थाय, वा कदमूस प्रमुख. ए बावीश अन्नरुनो आचक त्याग करे, आ मुजव जोगोपजोग व्रतनी मर्यादा करे. कारण जे पुजलजावनी कइ पण वाढा नथी. आत्मजावनी ज बांढा ठे. तेथी जे नजी शके ते शिवायनी वस्तुनो त्याग करे ठे नि बाँह करवानी वस्तु मात्र मोकजी राखे

आठमु अनर्थदम व्रत ते-जे पोताने अर्थे अथवा स्वजन कुटुंबने अर्थे जे करवु ते अर्थ. ते शिवाय वगर कारणे जे सेववुं ते अनर्थदम.

अपध्यान ते आर्त्त, रौडध्यान करवुं आर्त्त ते इष्ट वस्तुना संयोगनु चिंतवन करवुं. तथा अनिष्ट वस्तुना वियोगनु चितववुं अग्रशोच ते आवता कालनुं चिंतवन करवुं. रोगना वियोगनु चिंतववुं, 'भावा रोग म आवशो' एवी रीते चितववु, जाववु ते आर्त्तध्यान. बीजुं रौडध्यान ते चार प्रकारे. हिंसानुबधी ते-हिंसा करवानुं चितववुं. मृषानुबधी ते मृषावाद बोलवानुं चितववुं. चौर्यानुबधी ते चोरी करवानुं चितववु. परिग्रह रक्षणनुबधी ने परिग्रहना रक्षणनुं चितववु ए चार प्रकारनुं ध्यान करवु ते रौडध्यान कहीए. ए बने ध्यान वर्जे.

હિંસપ્રદાન તે હિંસાનાં ઉપકરણ તૈયાર કરી રાખવાં ને માગે તેને આપવાં.

પાપોપદેશ તે—પાપના ઉપદેશ વગર કારણે દેવા, જેમ કે કો ફને કહેવું જે ઘર કેમ બાંધતા નથી ? ઘરને કેમ રંગાવતા નથી ? ચૂલો કેમ સલગાવતા નથી ? લૂગડાં કેમ ધોવરાવતા નથી ? આવી રીતે પોતાના સ્વજન કુટુંબના માણસ શિવાયનાને કહેવું તે, જે કહેવાથી જીવહિંસા, જૂઠ, ચોરી વિગેરે કામ કરે. તેવું કહેવાનું વર્જવું.

પ્રમાદાચરિત—દહાડે સૂઈ રહેવું. દશ શેર પાણી એ ન્હવાય એવું હોય ને વધારે પાણી ઢોલવું. ઠતી નવરાશે જ્ઞાનાન્યાસમાં આલસ કરવી, રાજકથા તે-રાજાની કથા કરવી, દેશ કથા—દેશાવરોની વાતો કરવી. ઋક્તકથા તે—ઝોજનના પદાર્થની વાતો કરવી. સ્ત્રીકથા તે-સ્ત્રીનું વાતો કરવી. આ સ્ત્રી સારી, આ સ્ત્રી નવલી આદિ, આ કથાઓ કરવાથી કોઈ વચ્ચે મ્હોટું નુકશાન થાય છે. રાજા પ્રમુખની વાત કરતા હોય ને તે વાત રાજાને કાને જાય તો રાજા દંભ પ્રમુખ કરે. વાસ્તે શ્રાવક એવી વિકથા કરે નહિ. કારણ જે પોતે આત્મજ્ઞાવી છે. પોતાના આત્મજ્ઞાવમાં રહેવું છે. માત્ર ન ચાલે સંસારમાં રહ્યો છે. તેથી ફુરસદ મલે તો પોતાનું આત્મધ્યાન કરે છે. વા શાસ્ત્રાન્યાસ કરે છે એટલે વિકથાદિક કાંઈ કરતા જ નથી.

નવમું સામાયિક વ્રત, તે સામાયિક બે ઘડિનું કરે. તેમાં સમતા પ્રમાણે રહે. શાસ્ત્રાન્યાસ કરે. વા બે ટંક પઢિક્કમણું કરે. તેમાં જે જે પાપ વ્રતમાં લાગ્યું છે તે આલોવે.

દશમું દિશાવગાશિક વ્રત તે—ચારે દિશાની મર્યાદા ઠઠા વ્રતમાં કરી છે, તેમાંથી સંકોચ કરે. બારે વ્રતનો પણ સંકોચ કરે. ચૌદ નિયમનો સંકોચ કરે. એ સંકોચ કરવાથી દિશાવગાશિક વ્રત જૂઠું કરે છે તે બે ઘડિથી માંડી ચાર ઘડી, પહોર, દિવસ, માસ સુધીનું કરે તેથી બાહ્યના આરંજાદિકનો ત્યાગ થઈ જાય છે.

अगियारमुं पौषध उपवास व्रत ते—हमेश बनी न शके तो पर्वने दिवसे पौषध करवो जेयी आखो दिवस रात्री समय जेवी प्रवृत्ति थाय. आत्मा समजावमा रहे, रात्रे जौय सथारे सूइ रहेवु थाय तो अक्सरे संयम लेवानो जाव थाय तयारे एढाल सुगम पडे. वली पोतानी परीक्षा पण थाय के म्हाराथी पली शकशे के नहि ? वास्ते मासमां बे अष्टमी, बे चौदश तथा पूनम अमावास्या अथवा पाच परच के बे आठम, बे चौदश तथा पाचम ए तिथिनुमा अवश्य चार प होरनो अथवा आठ पहरनो पौषध करे ते. आहारनो पौषध ते सर्वथा करे तो असण ते राखेली वस्तु, पाणं ते पाणी, खाइम ते मिठाइ मेवा, साइम ते तंबोल, तथा औषध गोली चूर्णादिक ए चारे आहारनो त्याग करे. अथवा देशथी पौषध करे तो पाणी फासुक शिवाय व्रण आहारनो त्याग करे अथवा आबिल करे अथवा निवी अथवा एकासणु करे. ए रीते देशथी आहारपौषध करे, खरतर गडवाला आहारनो पौषध सर्वथा न करवो जोइए एम कहे ठे, पण तत्त्वार्थनी टीकामा तथा श्रावकपत्रती सूत्रमा सामायिक संयुक्त देशथी आहारपौषध करवो कह्यो ठे तथा पचाशकजीमां पाना १९ ३०मामां आहारपौषध देशथी कह्यो ठे, बीजो शरीरसत्कार पौषध तो सर्वथा न करवो. एटले आज्ञापण घरेणा प्रमुखनी शोना कंइ पण शरीरे करवी नहि. मुनि सदृश थवु. श्रावकपत्रतिमा तथा तत्त्वार्थ विगेरे घणा शास्त्रोमा आज्ञापण उतारीने पौषध करवो कह्यो ठे. इहा शंका थशे जे स्त्रीनु चूडो पण उतारे के केम ? ते विषे जाणवुं जे स्त्रीनुने जे सौजाग्यनी चीज ठे, ते तो विधवा थाय त्या सुधी उतरती नथी. वास्ते ते चीज कइ उतारवानी जरूर सज्जवती नथी तेथी अधिक पहेरी पौषध लेवाय एम पण संजवतुं नथी ने पुरुषने तो कंइ पण आज्ञापण सामायिक पौषधमा पहेरवु निषेध ठे केटलाएक इस्त्वान् गृहस्थ सामायिक लेवाने गुरु पासे जाय, तयारे बडा आ

મંદરથી જાય, પણ ગુરુ પાસે જાય ને સામાયિક લે, તે વચ્ચે આજ્ઞા પણ નતારી પોતાના સ્ત્રીજમતદારને આપે. પાઠાં સામાયિક કરી રહ્યા પંથી ધારણ કરે. એવી રીતે શરીરસ્તત્કાર પૌષ્ઠ કરે. બ્રહ્મચર્યપૌષ્ઠ તે પણ સર્વથા મૈથુનનો ત્યાગ. યાવત્ સ્ત્રી તે મનુષ્ય, દેવતા, તિર્થેચ કોઈ પણ જાતની સ્ત્રીનો સ્પર્શ માત્ર કરવો નહિ. એવી રીતે ત્રીજો પૌષ્ઠ કરે. ચોથો અવ્યવહારપૌષ્ઠ તે સર્વથા પ્રકારે સાવધ પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ કરે તે દિંસા, જૂઠ, ચોરી, મૈથુન, પરિગ્રહ એ પાંચે સંબંધીની પ્રવૃત્તિ સર્વથા પ્રકારે ત્યાગ કરે. હાસ્યાદિકનો પણ ત્યાગ કરે, કંઈ પણ પાપ ન લાગે એવી રીતે ચારે પ્રકારનો ત્યાગ કરી પૌષ્ઠ કરે. તે કરીને વે વચ્ચે વચ્ચે પડિલેહણ કરે તથા ત્રિકાલ આઠ શુદ્ધ દેવવંદન કરે, વાકીનો કાલ સંજ્ઞાય ધ્યાનમાં વા, કાનુસ્મરણ, વા, ધર્મધ્યાનાદિકમાં કાઢે. જરા પણ પ્રમાદ વિકથામાં કાલ જવા દે નહિ. હરેક પ્રકારે રાગ દ્વેષની પ્રકૃતિ ઘટે એવી જાવના જાવે. સંસારી જાવનાનો ત્યાગ કરે. હાં કોઈ કહેશે જે જાવના કેવી રીતે જાવવી? તેનો ઉત્તર નીચે પ્રમાણે જાણવો.

શ્રાવક ચાર જાવનાએ વાસિત સદાકાલ રહે. તેનાં નામ મૈત્રિ જાવના, પ્રમોદ જાવના, મધ્યસ્થ જાવના ને કરુણા જાવના. મૈત્રિ જાવના તે—એકેંદ્રિયી તે પંચેંદ્રિ સુધીના સર્વે જીવ ઉપર મૈત્રિજાવના રાખે, કારણ જે સર્વે જીવ સત્તાએ સરખા છે, પણ કર્મના યોગથી જૂદી જૂદી જાતિના થયા છે. માટે કોઈ જીવ ઉપર દ્વેષજાવ નથી. સર્વે જીવ સુખના અનિલાંબી છે, તેથી સર્વને સુખી કરવાની જાવના રાત્રી દિવસ વની રહી છે. પોતાની શક્તિ પ્રમાણે સુખ આપે કોઈ પણ સાથે વૈર વિરોધ રાખે નહિ. એક પક્ષી વૈરથી પણ જીવને ઘેણા જવ સુધી હઃસ્વ જોગવવાં પડે છે. માટે કોઈની સાથે વૈર રાખે નહિ. ચિત્તમાં એવી જ જાવના જાવ્યા કરે. પ્રમોદજાવના તે—મુનિ મહારાજ, સાધવી તથા શ્રાવક શ્રાવિકાને દેશે કે હર્ષિત ચિત્ત થઈ

जाय एवा पुरुषना सयोगनी सदा इच्छा करे कोइ पण वखत वि
योग न थाय एवी ज्ञावना ज्ञाव्या करे करुणा ज्ञावना ते—सर्व जी
व उपर दयाज्ञाव राखे कोइ पण डखी जुए के तेने सुखी कर
वानी ज्ञावना राखे ने सुखी करे पण उति शक्तिए निध्वस्त प्रणाम
न राखे दया करवी तेमा पोताना धर्मवाखानो ने पर धर्मवाखानो
विचार राखे नहि कोइ पण डखी होय तेने सुखी करवानी
बुझि राखे चोथी मध्यस्थ ज्ञावना ते—पापिष्ट जीव उपर पण राग
द्वेष करे नहि राग करवाथी ज्ञावता ज्ञवे पापिष्टनो सयोग मजे ने
धर्ममा विघ्न करे द्वेष करे तो चैरज्ञावथी सयोग मजे ने डख थाय,
वास्ते पापिष्ट जीवने समजावी शकाय एवी शक्ति होय तो समजा
वे ने न समजे तो पण तेना उपर द्वेषज्ञाव लाववो नहि. राग द्वेष
कइ पण करवो नहि. एवी ज्ञावना ते मध्यस्थ ज्ञावना

वली बार ज्ञावना ज्ञावे तेमा पहेली अनित्यज्ञावना ते शरी
र, धन, कुटुंब ए सर्वे पदार्थ अनित्य ठे ज्या सुधी ए वस्तुनो सयोग
रहेवानो बायेजो ठे, त्या सुधी ते रहे ए वस्तु स्थित रहेवानी नथी तो
एवा अस्थिर पदार्थ उपर राग करवो ते कर्मवधननु कारण ठे, पूर्व
काले ए अनित्य पदार्थ उपर राग धस्या तेथी अनेक जन्म मरण
कस्या वास्ते हे चेतन! तु सदानित्य ठे, त्हा रा स्वज्ञाविक गुण पण
नित्य ठे आत्मानु सुख पण नित्य ठे, ते नित्य सुख गोडीने आ अ
नित्य पुत्रलिकथी ज तेमा शुभ्र थाय ठे? जेटला ससारी सुख ठे ते
मा तेनी साथे ज डख रह्या ठे वली कालातरे नरकादिक डख र
ह्या ठे वास्ते पुत्रलिक जड पदार्थना सयोग वियोगमा तुं त्हारो स्व
ज्ञाव गोडी राग द्वेष करे ठे, ते योग्य नथी ज्या सुधी अनित्य पदा
र्थने विषे राग द्वेष गया नथी, त्या सुधी नित्य सुख प्राप्त थवानु न
थी वास्ते हे चेतन! नित्य सुख प्राप्त थाय तेवो उद्यम कर एवी
रीते अनित्य ज्ञावना ज्ञावे बीजी अशरण ज्ञावना ज्ञावे ते—संसा

રમા કોઈ શરણજૂત નથી. જે જે કુટુંબન સારું હું પાપ કરું હું, તે મ્હારે એકલાને જોગવું પડશે. હઃખ જોગવતી વચ્ચે કોઈ પણ હઃખથી ઢોડાવનાર નથી. આ જન્મમાં રોગાદિક ઉત્પન્ન થાય છે તે હું એ કલોજ જોગવું હું. તે વચ્ચે કોઈ હઃખ લેવા સમર્થ નથી. તેમ જ પરજનને વિષે પણ હઃખ પડશે તે વચ્ચે કોઈ શરણજૂત નથી. માટે હે ચેતન ! તું અજ્ઞાનપણે કુટુંબને સારું અનેક પાપારંજ કરે છે તે યોગ્ય નથી. તું ત્હારા આત્મજાવનો વિચાર કર. જેમ વને તેમ જડજાવનો ત્યાગ કર. મ્હોટા રાજા સરખાને પણ કોઈ હઃખથી ઢોડાવનાર નથી. નરકને વિષે વિચિત્ર હઃખ જોગવું પડશે. એમ વિચારીને સર્વ પદાર્થ અનિત્ય છે, પણ કોઈ શરણજૂત નથી. એમ ધારી મોહમાં મૂકાવું નહિ.

ત્રીજી સંસાર જાવના તે—સંસારમાં સગાં બહાલાં જે મલ્યાં છે, તે સ્વાર્થ મલ્યાં છે. જેને તું મ્હારાં કહે છે, તે તેનો સ્વાર્થ પૂરો કરશે ત્યાં સુધી રાગ ધરશે ને તેનો સ્વાર્થ નહિ સરે ત્યારે કોઈ પણ ત્હારું થવાનું નથી. તું મ્હારાં મ્હારાં કરી ફોકટ કર્મબંધ કરે છે, પણ તે હઃખ ત્હારે જ જોગવવાં પડશે. સંસારી સુખ છે તે બ્રમાવેલાં સુખ છે. વસ્તુપણે કંઈ પણ સુખ નથી. સુખ તો સમજાવમાં જ છે. વાસ્તે હે આત્મા ! મોહ કરવો તે યુક્ત નથી.

એકત્વ જાવના તે—આત્મા એકલો આવ્યો છે. વલી જશે ત્યાં પણ એકલો જ. પણ કુટુંબાદિક કોઈ સાથે આવવાના નથી. જડ પદાર્થ ઉપર મોહ કરે છે તે સર્વે હઃખનાં સાધન છે. જે જે હઃખ પડે છે તે એ પર પદાર્થને વિષે તે મ્હારાપણું માન્યું તેનાં ફલ છે. માટે હે ચેતન ! એક આત્મસ્વરૂપના સમજાવમાં રહેવું તે જ મ્હારું કામ છે. એવી જાવના જાવી પરવસ્તુ ઉપરથી મ્હારાપણાનો રાગ ટાલ.

અન્યત્વ જાવના તે—ઠાણે ઈશ્વર તે ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય, પુરુષાસ્તિકાય, કાલ, જીવાસ્તિકાય, એ ઠાણે

ઈચ્છ્યામાં જીવિચ્છ્યા જે મ્હારો આત્મા તેનો સ્વજ્ઞાવ ચૈતન લક્ષણ છે.
 તે લક્ષણ આ વીજા પાંચે ઈચ્છ્યામાં નથી માટે મ્હારાથી એ ન્યારો
 છે એ આકાશાસ્તિકાચ્છ્યા ઈચ્છ્યા છે તે સર્વ ઈચ્છ્યાનું પ્રાજન છે. તેમાં હું વ
 સ્તુહું, પણ એનો સ્વજ્ઞાવ અવકાશ આપવાનો છે. તે આપે છે, પણ હું
 એનાથી ન્યારો હું વલી ધર્માસ્તિકાચ્છ્યા છે, તેનો જીવ પુજ્જલ પદાર્થ ચાલે
 તેને સહાય્ય કરવાનો ધર્મ છે તે કરે છે જેમ માઠલાને તરવાની શ
 ક્તિ છે પણ પાણી વિના તરી શકે નહિ, તેમ જીવ પુજ્જલને ચાલ
 વાની શક્તિ છે પણ એની સહાય્ય વિના ચાલી શકે નહિ માટે એનો
 સહાય્ય કરવાનો ધર્મ છે તે કરે છે, પણ હું એ ધર્માસ્તિકાચ્છ્યાથી ન્યારો
 હું અધર્માસ્તિકાચ્છ્યાનો સ્થિર રહેનારને સહાય્ય કરવાનો ધર્મ છે તે
 કરે છે તેમાં પણ મ્હારો સ્વજ્ઞાવ નથી કાલનો નવી વસ્તુ જૂની ક
 રવાનો સ્વજ્ઞાવ છે, તેમાં પણ મ્હારો સ્વજ્ઞાવ નથી પુજ્જલનો જડ સ્વ
 જ્ઞાવ છે સમળ, પમળ, વિધ્વંસન સ્વજ્ઞાવ છે માટે એ પણ મ્હારાથી
 ન્યારો છે માટે હું એ પાંચે ઈચ્છ્યાથી ન્યારો સ્વજ્ઞાવ ઠતાં ઘનાદિકાલ
 મેં અજ્ઞાનપણે મ્હારાપણું માન્યું તેણે કરી અનેક જન્મ મરણના છઃ
 યજ્ઞ લઘ્યાં, ને મ્હારો સ્વજ્ઞાવ જૂલી ગયો. આ જવમા જાગ્યોદયે જૈન
 ધર્મ મળ્યો તેથી મેં વસ્તુધર્મ જાણ્યો, માટે હે ચૈતન ! હવે ત્હારે એ
 ઈચ્છ્યા અન્ય જાણીને તેમાં લીન થવું નહિ એરીતે જાવે.

અશુચિ જ્ઞાવના તે—આ શરીર મલમૂત્રે નરેલું છે જો ઉપરથી
 ચામડું મઢેલું ન હોત તો મહા વીહામણુ લાગત, વલી શરીરમાંથી મ
 લમૂત્ર નિકલે છે તે તો તું હમ્મેશા નજરે જુએ છે. વલી આ શરીરના
 ત્રણ દ્વાર खुल्ला છે, તેમાંથી ડુંગ ઠીકઢીયા કરે છે. વલી સ્ત્રીના શ
 રીરના વાર દ્વાર खुल्ला છે તેમાંથી પણ રાત્રી દિવસ અશુચિ નીક
 લી રહી છે. એવા અશુચિમય શરીરમાં રાગ કરવો તે કેવલ કર્મવંધ
 નું કારણ છે, ને તે કર્મવંધથી એવા અશુચિમય સ્થાનમાં ઉપજવું
 થાય છે એવી અશુચિ જે પિતાનું વીર્ય ને માતાનું રુધિર તે પ્રથમ શ

રીર થવાનું બીજ છે. પછી પણ માતાના શરીરમાં હૃદયમય પુજાર હોય છે, તેમાંથી ગ્રહણ કરી શરીર વૃદ્ધિ થાય. માટે હે ચેતન! એવા અશુચિ શરીરને સારુ શું મોહ કરે છે! તું તારા આત્મિક સુખમાં આનંદ કર કે જેથી ફરી એવું અશુચિ શરીર પામવું પડે નહિ. એવી રીતે અશુચિજ્ઞાવના જાણે.

આશ્રવ જાવના જાણે જે—મ્હારો આત્મા ચિદાનંદમય છે, પણ મિથ્યાત્વ અવ્રત કપાયના યોગે કરી પ્રવર્તે છે, તેથી સમયે સમયે નવાં કર્મ આવે છે. તેથી મ્હારો આત્મા મલીન થતો જાય છે. જેટલા જેટલા સંસારી સંબંધ છે, તે આશ્રવ આવવાનાં કારણ છે. સમયે સમયે પુજ્જલિક પદાર્થ ઉપર રાગ કરે છે તેથી કર્મ બાંધ્યા કરે છે. કર્મ બાંધવાનાં બીજાનૂત રાગ દ્વેષની પ્રકૃતિ છે તે પ્રકૃતિ થવાના કારણાનૂત શરીર, પુત્ર, સ્ત્રી, ધન, મકાન, અહંકાર મમકાર એ પદાર્થ છે. માટે હે ચેતન! એ તારે કરવા યોગ્ય નથી. ફરી ફરીને આ મનુષ્ય જન્મ મલવાનો નથી. જાગ્યોદયે આ મનુષ્ય જન્મ મળ્યો છે, માટે જેમ વને તેમ આશ્રવની પ્રવૃત્તિ બંધ કર. જેથી કર્મવંધ થાય નહિ. એ મિથ્યાત્વાદિકનો વિચાર પ્રશ્ન ૫૧ ના જવાબમાં છે ત્યાંથી જોડેને જાણવું.

સંવરજાવના જાણે જે સમયે સમયે કર્મ આવે છે તે સમજાવે રોકાય માટે હે ચેતન! તું સમજાવમાં રહે. સમજાવના આવવાનાં કારણ સત્તાવન છે. તે સત્તાવન સેવ્યાથી સંવરજાવ થશે. પાંચ સમિતિ, ત્રણ ગુણ, બાવીશ પરીસહ, દશવિધ યતિધર્મ, બાર જાવના, પાંચ ચારિત્ર એ સત્તાવન સેવ્યાથી આવતાં કર્મ રોકાય છે. માટે હે ચેતન! તું સંવરનાં કારણ અંગીકાર કર કે, જેથી આવતાં કર્મ રોકાય, જ્યાં સુધી સંવરજાવના નહિ કરે ત્યાં સુધી આત્માનું કાર્ય થવાનું નથી, ને જીવ ફેરો પણ મટવાનો નથી. માટે હરેક પ્રકારે સંવર જાણ કર. એવી રીતે સંવરજાવના જાણે.

નિર્જરાજાવના તે—પૂર્વના કર્મોની નિર્જરા કરવા જાવે, અર્થાત્ મનિર્જરા તો સમયે સમયે જે જે કર્મ જોગવાય છે, તે તે સમયે વને છે, પણ તેમાં આત્મા નિરાવરણ થતો નથી કારણ જે નિરાવરણ આત્મા કરવાની ઇચ્છા નથી. સ્વપર ઉપયોગ નથી. પરજાવમાં આસક્તતા છે તેથી પાત્રાં નવાં કર્મ બંધાય છે. માટે હે ચેતન ! તું કર્મક્ષય કરવા બ્રહ્માલે થઈ, જે જે કર્મ બ્રહ્મ આપે તે સમજાવે જોગવે તો, સંકામ નિર્જરા આપે વલી બ્રહ્મ નથી થયાં તેને ક્ષય કરવાને સારુ બાર પ્રકારે ઇચ્છારોધ રૂપે સમજાવે તપ કર કે, તેથી કર્મક્ષય થાય. અનજ્ઞાન તે નવકારણી, પોરસી, સાદ્ધપોરસી, પુરીમઠ્ઠ, અવઠ્ઠ, એકાસણું, બે સણું, નીલી, આર્યવિલે, ઉપવાસ, ઊઠ, અઠમાદિ તપશ્ચર્યા કરું કે તેથી મ્હારા કર્મ નિર્જરે ને આત્મા નિર્મલ થાય ઝનોદરી તપ તે—ખાવોને ખોરાક જોડે તે કરતાં કંઈક ઝંબુ ખાવું. વસ્ત્ર આજીવનનાં ઝંઘાં વાપરવા તે વૃત્તિસંદ્ધે તે મુનિ અગ્નિગ્રહ ધારણ કરે છે તેવા શ્રાવક ચૌદ નિયમ ધોરે છે તે કરવું રસત્યાગ તે ઊંચે વિગંધનો ત્યાગ કરવો કાયકલેશ તે શરીરને કષ્ટ આપવું. મુનિ લોચાદિક કરે, સૂર્યની આતાપના પ્રમુખ લેવાનું જાવે. સંજીવનતા તે અંગોપાંગ સંકોચીને સુષુપ્તિ કંપાપને વશ રાખવા. એ બે પ્રકારે બાહ્યતપ કહે છે, ને ઈ પ્રકારે આચર્યંતર તપ તે પ્રાણશિત્ત તે—જે જે દુષણ લાગ્યાં છે તેનું ગુરુ પાસે પ્રાણશિત્ત લેવું વિનય તે—દેવ ગુરુ જ્ઞાનનો વિનય કરવો વલી એમની વૈયાવજ્ઞ કરવી સંજ્ઞાય તે—વાચના પૃથ્વના પરાવર્તના અનુપેક્ષા ધર્મકથા એ પાંચ પ્રકારે સંજ્ઞાય ધ્યાન કરવાનું જાવે, કાન્તસ્સગ તે—કાયાને એક ઠેકાણે રાખી હાથ પગ ફેરવવાદિકનું વધ કરી સ્થિર ઉપયોગ કરી જિન ગુણધામ અંતરંગમાં કરવા તે, ને મ્યાન તે ધર્મધ્યાન શુદ્ધધ્યાન ધ્યાવાનું જાવું એ બે પ્રકારનો આચર્યંતર તપ તે એ તપ કરતાને જોડે કોઈના દેખવામાં 'તપસ્વી છે,' એમ આવે નહિ. તેથી એનું નામ આચર્યંતર તપ કહ્યો છે. એ બારે

प्रकारे तप समझावे करीश तो म्हारां पूर्वे करेलां कर्म निर्जरे, एवी रीते ज्ञावना जावे. ए नवमी निर्जरान्नावना. दशमी लोकस्वरूप ज्ञावना ते चौदराज लोक ठे. तेमां उर्ध्व ते उंचुं, अधो ते नीचुं, तिर्धुं ते आपणे रहीए ठीए ते. ए त्रण लोक रह्या ठे. तेमां नीचे सात राज ठे. तेमां नारकीना जीवने रहेवानां स्थानक ठे. तथा केटलीएक ज ग्याए जवनपति, व्यंतरना देव रह्या ठे. तिर्हालोकमां मनुष्य ठे, तथा तिर्यंच तथा व्यंतरनां स्थानक ठे. उपरना सात राजमां ज्योतिषी तथा वैमानीक देवता रहे ठे. तेना उपर सिद्ध महाराज ठे. तेना उपर अलोक ठे. ए चौदराज लोक जेम कोइ माणस जामो पहेरीने बे हाथ बे पासे कम्मरे राखी ऊन्नो होय, तेवी रीतनो पहोलाइ लंबाइथी रह्यो ठे. ने तेमां म्हारो जीव अज्ञानपणे भ्रमण कस्या करे ठे. ते अज्ञानतानां फल ठे. माटे हे चेतन! हवे कंइ ज्ञानदशा प्रगट करी परवस्तु उपरथी मोह ठोड, के त्हारो स्वज्ञाविक गुण प्रगट थाय, ने सिद्धिमां वास थाय. ए आदि घणुं स्वरूप शास्त्रमां ठे ते ज्ञावे.

अगीयारमी बोधिवीज समकित ज्ञावना. ते-जीव समकित नहि पाम्यो तेथी अनेक जन्म मरण कस्यां, वस्तुने अवस्तुपणे मा नी, हवे हालमां मनुष्य जन्म पाम्यो ठे. वीतराग ज्ञापित शास्त्रनो योग पण मळ्यो ठे. माटे ते गुरु महाराज पासे श्रवण करी यथार्थ वस्तुधर्म समजी तत्त्वातत्त्वनो विचार करी जेम जे पदार्थ ठे तेनी श्रद्धा कर के सहजे जड पदार्थ उपर त्हारो राग बंधाइ रह्यो ठे, ते उतरी जाय ने सहजे त्हारा आत्मस्वज्ञावमां प्रीती थाय. आत्माने आत्मा रीते जाएया विना एकली व्यवहार क्रिया जीवे घणी वार करी, तेथी पुजलिक सुख मळ्यां, पण आत्मिकसुख मळ्युं नहि. वास्ते हे चेतन! हवे अवसर मळ्यो ठे, माटे बोधिवीज-समकित प्राप्त कर के जेथी सर्व करणी लेखे थाय अने जवचक्रनुं भ्रमण मटी जाय. गट थाय, एवो यत्न कर. प्रथम जेम बने तेम उपाधि ठोड, धननी,

एवी रीते बोधिवीज जावना जावे

वारमी धर्मजावना ते—वीतराग कथित धर्म मलवो छुर्लज ठे रागी द्वेषीना कहेला धर्मथी आत्मकार्य थयु नथी ने थवानु पण न थी ने तीर्थकर देव ठे ते राग द्वेष रहित ठे तेमना जापेलो धर्मथी पण वीतरागता जासन थाय ठे माटे एवा वीतरागना धर्मनी जो गवाइ मज्जवी मुश्केल ठे, ते जाग्योदयथी मली ठे तो हवे प्रमाद ओडी जेम जेम राग द्वेषनी प्रकृति घटे, ने आत्मानु शुद्ध स्वरूप प्र गट थाय एवो यत्न कर. प्रथम जेम वने तेम उपाधि ओड. धननी विषयनी वाठना ओडीने निर्वाह जेटलो प्रवृत्ति कर के, तने अवकाशनो वखत मले. अवकाश मले तें वखते एकाते बेसीने सर्व उपाधिमाथी चित्त खशेडी त्हारा आत्मानो विचार कर के हे चेतन! त्हारो शु स्वजाव ठे? ने रात्री दिवस शु प्रवृत्ति करी रह्यो ठे? तु जड प्रवृत्ति करे ठे, वास्ते समये समये नवा कर्म आवे ठे, ने जे जे जड प्रवृत्ति ते म्हारी नहि म्हारो तो जाण्यानो स्वजाव ठे, तो जे जे क्रिया पुद्गल सगे थाय ठे, तेमा मने छ ख थयु, सुख थयु, एवा विचारो शु करवा करे ठे? त्हारु सुख तो सहज स्वजाविक ठे कृत्रिम सुख ठे ते जतु रहे ठे ने स्वजाविक सुख प्रगट थयु ते तो जवानु नथी. इत्यादि आत्माना तथा जड स्वरूपना विचार करीश ने तेमा स्थिर धइश तो आत्मामा अपूर्व ज्ञान प्रगट थशे, ने ते ज्ञानना प्रजावे आत्माना सुखनो अनुभव धशे तो पठी जड प्रवृत्ति उपर हे चेतन! त्हारो राग ठे ते रहेवानो नथी. वास्ते हरेक प्रकारे निरुपाधि धवाय एवो यत्न कर फरीथी आ जोगवाइ मलवानी नथी एवी रीते जीव धर्मजावना जावे

आ वार जावनानु स्वरूप नाम मात्र मे म्हारी बालबुद्धि प्रमाणे लख्यु ठे विस्तारे पूर्वाचार्योय बहु प्रकारे लख्युं ठे तथा वर्तमान का जमा पण आत्मारामजी महाराज—विजयानंदसूरी महाराज तेमणे

ઘણા ગ્રંથો તથા જ્ઞાવનાનું રચી છે, તે શાસ્ત્રમાં જોઈ અથવા સાંજ લીને જ્ઞાવવાનું મન થાય તે સારું મેં લખી છે.

શ્રાવક પૌષ્ઠમાં એવી જાવના જાવે. એવી જાવના જાવતાં ધર્મધ્યાન પણ આવી જાય. માટે પૌષ્ઠ કરીને બને તો ધર્મધ્યાન કરે. તે શક્તિ શ્રાવકને આવવી મુશ્કેલ છે. કારણ જે હરિઝઙ્ગસૂરિ મહારાજે શ્રાવકને ધર્મધ્યાનની નજના કહી છે. તેનો પરમાર્થ એમ જણાય છે કે, બાર જાવના વિગેરે જાવતાં તેમાં ધ્યાન અવસરે આવી જાય, પણ ઘણો કાલ તો જાવનામાં જ જાય. વાસ્તે પૌષ્ઠમાં જાવના જાવવી, તે ન બને તો સજ્ઞાય ધ્યાન કરવું. તે પોતે નવું જણે વા પૂર્વનું જણેલું સંજારે, વા જ્ઞાનનો બોધ વધારવા પ્રશ્નોત્તર કરે. વા વડિલ શ્રાવક શાસ્ત્ર વાંચે ને બીજા સાંજીલે. એવી રીતે પૌષ્ઠમાં કાલ કાઢે, પણ પૌષ્ઠ લઈને સજ્ઞાય ધ્યાનાદિકમાં તો કંઈ પણ નુયમ કરે નહિ, ત્યાં નિંજા કરે, વા વિકથા કરે તો પૌષ્ઠમાં મ્હોટું દુષ્ણ લાગે. માટે ગુણસ્થાનની પ્રવૃત્તિવાળા જીવ તો પ્રમાદ વિકથા ત્યાગ કરી પોતાના આત્મતત્ત્વ પ્રગટ કરવાનો પ્રયત્ન કરે. એવી રીતે પૌષ્ઠ વ્રત તે આત્માને આત્મસ્વજાવની પુષ્ટિ કરવી. માટે આત્માની પુષ્ટિ થાય તેમ પૌષ્ઠ વ્રતમાં વર્તે.

બારમું અતિથી સંવિજ્ઞાગ વ્રત તે—પૌષ્ઠને પારણે એકાસણું કરે. પઠી પોતાને ત્યાં જે રસવતી નિપજી હોય, તે મુનિને પ્રતિજ્ઞાવાને સારું શ્રાવક મુનિ મહારાજની યોજના કરે. જ્ઞાગ્યોદયથી મુનિની જોગવાઈ મલે તો મુનિ મહારાજને તેડી લાવી જે જે વસ્તુનો મુનિને યજ્ઞ હોય, તે તે મુનિને આપે. પઠી જે વસ્તુ મુનિ લઈ જાય, તેમાંથી જે શેષ રહ્યું હોય તે પોતે એક આસને બેસી વાપરે. અથવા એવો અગ્નિગ્રહ હોય કે જે કંઈ વસ્તુ મુનિ લે, તે જ વસ્તુનો મ્હારે આહાર કરવો. તો મુનિ લઈ જાય તે વસ્તુ પોતાનો નિર્વાદ કરવા વાપરે. એવી રીતે પૌષ્ઠને પારણે અતિથીસંવિજ્ઞાગ કરે અથવા અતિ

धि जे मुनि महाराज तेमने नित्य प्रतिलानवानी सदा जावना राखे
ने ज्यारे योग बने ते वखत जे जे वस्तु मुनि महाराज मागे, ने ते व
स्तु घरमा होय तो अति जावे करीने आपे मुनि महाराजने प्रति
लानवाथी घणा जीवो संसारनो ठेडो लावेला ठे. सुवाहु कुमार
प्रमुखनो अधिकार विषाक सूत्रमा ठे ते सानलशो तो मुनिने
प्रतिलानवानो लान जाणवामा आवडो एवी रीते अतिथी सविना
ग व्रत पालवुं.

आ मुजब श्रावकना वारे व्रत व्यवहार निश्चयथी ठे अने पो
ताना खजावमा रहेवानी जावना वत्ते ठे, पण पूर्व कर्मना जोरथी
सयम लइ शकातु नथी तेथी संसारमा रह्या ठे पण सर्व जीवनेमि
त्र समान जाणे ठे पोतानो निर्वाह करवामां कंइक हिंसा थाय ठे ते
संबधी पण रात्री दिवस बहु ज दिलगिरी बनी रही ठे, पण एम न
थी विचारता के आपणे कइ साधु नथी आपणे श्रावक ठीए तेथी ब
धा दरवाजा मोकला ठे वास्ते आपणे तो हिंसा थाय ज आवो वि
चार करवाथी निध्वस्त प्रणाम थाय ठे ते करे नहि जे जे काम करे
ते लाचारीथी करे. जेम माणसने कंइ रोग थयो होय, तो ते औपघ
खाय ठे, ते सारुं लागतु नथी पण रोग ठे त्यां सुधी खुशीथी औपघ
खाय ठे पण जावना गुं ठे के क्यारे न्हारो रोग जाय, ने औपघ खा
बुं पडे नहि. तेम आ जावे ठे के क्यारे हु संसार ठोडु के आ ससारी
नोगादिक ठटी जाय। एवी जावनाए श्रावक वत्ते ठ ए वारे व्रतमां
कोइ अतिचार एटले दूषण लाग्यु होय ते पाप निदवां नित्य वे टंक
एटले सवारे तथा सध्याये प्रतिक्रमण करे, तेनो अधिकार सर्वे आ
वश्यकना अर्थथी अतिचार तथा विधि जाणी ते मुजब करवुं

ठहु सर्वविरति. वा प्रमाद गुणस्थानक ए गुणस्थाने मुनि म
हाराज वत्ते ठे, तेमने प्रत्याख्यानो क्रोध, मान, माया, लोभ था
चारे प्रकृति उदयथी नाश पामे ठे तेथी एमना राग द्वेषनी परिण

તી નઠી થાય છે, ને આત્મા શુદ્ધ થાય છે તેથી સંસાર નિવરતી રાગ ઘટ્ટી જાય છે. શરીરની યમતા પણ ઘટે છે. તેથી વ્યવહારથી પાંચ મહા વ્રત આદરે છે તે નીચે મુજબ.

પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રત એટલે ત્રસ તથા સ્થાવર જીવની હિંસાનો ત્યાગ કરે છે. સર્વ જીવને મિત્ર જોવા જાણી કોઈ પણ જીવને હઃસ્વ થાય તેમ કરતા નથી.

મૃપાવાદ વિરમણ વ્રત તે સર્વથી જૂઠું બોલવાનો ત્યાગ કરે છે તે પોતે જૂઠું બોલતા નથી, બીજાની પાસે બોલાવતા નથી, તેમ જૂઠું બોલનારની અનુમોદના પણ કરતા નથી.

અદત્તાદાન વિરમણ વ્રત તે કોઈની કંઈ પણ ચીજ આપ્યા વિના લેતા નથી. રસ્તામાં પડેલી ધૂલ પણ લેતા નથી. એ અદત્તાદાન ચાર પ્રકારે છે.

જીવઅદત્ત તે કોઈ જીવે કહ્યું નથી જે મને મારો, તેથી કોઈ પણ જીવને મારતા નથી, ને જે મારે છે, તેને જીવઅદત્તનું પાપ લાગે છે.

હવે સ્વામિઅદત્ત તે જે વસ્તુનો જે માલિક છે. તે માલિકે આપ્યા શિવાયની વસ્તુ કંઈ પણ લેતા નથી. લે તે સ્વામિઅદત્ત કહીએ.

ગુરુઅદત્ત તે ગુરુ મહારાજે આહાર વિગેરે જે જે વસ્તુ કરવાની આજ્ઞા આપી નથી, તે વસ્તુ ખાય વા વાપરે. વા વર્તના કરે તે ગુરુઅદત્ત કહીએ. તેથી ગુરુ મહારાજની આજ્ઞા શિવાયની કંઈ પણ વર્તના કરતા નથી.

તીર્થંકરઅદત્ત તે પ્રજ્ઞુજીએ જે જે આજ્ઞા આપી છે, તે આજ્ઞાથી વિરુદ્ધ આચરણ કરવી તે તીર્થંકરઅદત્ત છે. માટે ધર્મને સહાયકારી આહાર વસ્ત્ર પાત્ર રહેવાનું મકાન જે જે વસ્તુ નિર્દોષ એટલે પોતે કરી કરાવી તથા ગૃહસ્થે પણ જુનિને સારુ વનાવી નથી, પોતાને જ સારુ વનાવી છે ને તે વસ્તુ વર્તમાનમાં અજ્ઞાત નથી તેથી પ્રજ્ઞુએ લે

वानी आज्ञा करी ठे ते वस्तु ले

आ मुजब चारे रीते भदत्तादान विरमण व्रत मुनि पाळे.

चोथुं मैथुन विरमण व्रत ते देवतानी स्त्री, मनुष्यनी स्त्री, ति
थैचनी स्त्री कोइ पण साथे मैथुन सेववानो त्याग तथा स्त्रीने अड
कवानो पण त्याग करे.

पांचमुं परिग्रह विरमण व्रत ते धन, धान्य, जमीन, घरवाखरो,
रूप, सोनु, कुप्यधातु, माणस, जनावर ए नवे प्रकारना परिग्रहनो
जेणे त्याग कस्यो ठे, कोडी मात्र पण जेने राखवी नथी. एवी रीते
सर्व प्रकारे परिग्रहनो त्याग करे मात्र शरीर ढांकवा सारु वस्त्र पात्र
शिवाय कंइ पण आहार आवती काले खावा राखी मूकवो नथी
एवी रीते कोइ पण वस्तुनी इच्छा नथी तेथी परिग्रहनो त्याग क
ठे पापनु बीज ज परिग्रह जाणे ठे.

ए मुजब पांचे अव्रत, मन वचन कायाए करी सेवे नहि, सेव
रावे नहि, सेवताने अनुमोदे नहि एवी रीते पांच अव्रतनो त्याग क
री पांच महाव्रत आदरे ठे, ने सदाकाल ज्ञाननो अज्यास करी रह्या
ठे जरा पण विकथा आलस निझामा काल काढता नथी ज्ञाननो
अज्यास करे ठे, ते पण मान महत्त्वताने सारु नहि पण केवल पो
तानु आत्मस्वरूप प्रकट करवा सारु ज उद्यम करे ठे सदाय जावना
तो सज्जावनी ज वनी रही ठे. कोइ पण पुत्रलिक जाचमा मग्नता
नथी सदा आत्मजावना जावी रह्या ठे, पण पांच प्रमाद गया नथी,
तेथी प्रमाद गुणगाणुं कहेवाय ठे

सातमुं अप्रमाद गुणगाणु ए गुणगाणे पांच प्रमादनो नाश थ
यो ठे ते प्रमादनां नाम—मद ते मदिरा, तथा आठ मद जे जातिम
द, कुलमद, वलमद, रूपमद, रुद्धिमद, वक्रुराश्मद, तपमद, ज्ञान
मद ए आठ मद विषय ते—पांच इड्डिना तेवीश विषय स्पशडि
जे शरीर तेना आठ विषय ते हलको ते हलवु वस्त्र प्रमुख मले ने ते

પસંદ હોય તો યુગ્મી થવું વા હલકું ના પસંદ હોય તો દિલગીર થવું
 તે, ૧ નારે તે નારે વસ્તુ મલવાથી રાજી દિલગીર થવું તે, ૩ લૂચી
 વસ્તુ મલવાથી પસંદ હોય તો રાજી થવું, ના પસંદ હોય તો દિલગીર
 થવું, ૪ ચોપડા પદાર્થમાં પણ એમ જ રાજી દિલગીર થવું, ૫ સુંઝાલું ને, ૬
 વરસટ, ૭ ટાઢો, ૮ ડુંનો એ પદાર્થ અનુકૂલ મલેથી રાજી થવું. ને પ્રતિકૂલ
 મલેથી દિલગીર થવું. રસ ઇંડિના પાંચ તે—તીલો, કડવો, કપાયલો,
 ટાઢો, મધુરો એ પાંચે રસ છે ને ચારો રસ તે સર્વે વસ્તુમાં નજે છે, તેથી
 જૂદો ગણ્યો નથી. એ પાંચે રસમાં જે જે રસ મળ્યો, તેમાં મુનિરાજ દિલગી
 ર થતા નથી. જે વચ્ચે જે રસ મળ્યો, તે સમજાવે ચાલે છે ને એ પાંચે
 રસના સ્વાદમાં અનુકૂલને વિષે રાગ ને પ્રતિકૂલમાં છે પણ તે વિષય કહ્યા
 છે. એમ ઘ્રાણેન્દ્રિ જે નાક તેને સુરજિગંધ—સારો ગંધ, દુરજિગંધ તે મા
 ઠો ગંધ તે મલવાથી રાગ છે પણ કરવો તે વિષય. ચક્ષુન્દ્રિના પાંચ વિ
 ષય તે પાંચે વરણ રાતો, ઘોલો, પીલો, લીલો અને કાલો એ પાંચે
 રંગમાં અનુકૂલ મલવાથી રાગ કરવો, પ્રતિકૂલ મલવાથી ઈષ કરવો
 તે વિષય. શ્રોત્રન્દ્રિના ત્રણ વિષય તે સચિત્ત શબ્દ સ્ત્રી પુરુષનો, અ
 ચિત્ત શબ્દ તે નગારા વિગેરેનો, મિશ્ર શબ્દ તે નરઘાં વિગેરેનો એ ત્રણે
 જાતના શબ્દમાં રાગ ઈષ કરવો તે. એ ત્રેવીશ જાતના વિષયના પ
 દાર્થ છે તેમાંથી અનુકૂલ મળ્યું વા પ્રતિકૂલ મળ્યું તેમાં મુનિ તે વ
 સ્તનો વસ્તુધર્મ જાણે છે ને જે વચ્ચે જે મળ્યું તેથી પોતાના શરીરને
 આધાર આપે છે; પણ તેમાં આ સારું, આ નબલું એમ માની રાજી યુ
 ગ્મી થતા નથી. મુનિ મહારાજ તો પોતે કર્મ ચલાવવા જીજ્ઞાસુ થયા
 છે પોતાની પાસે પૈસા તો રાખતા નથી તેથી ચરીદ કરવું નથી, તે
 મ પોતાને હાથે આહારાદિક બનાવવા પણ નથી. ગૃહસ્થને ત્યાંથી
 જે વચ્ચે જે ચીજ મળી, તેથી સંતોષ કરી રાજી દિલગીર થતા
 નથી. એવી રીતે ત્રેવીશ વિષય ત્યાગ થયા છે. કપાય તે બાર તો મ
 યા છે અને ચાર જે સંજ્વલના રહ્યા છે તે પાતલા થયા છે. વિકથા તે

राजकथा ते राजा संबंधी बात करवी देशकथा ते देशोनी बातो कर
वी नक्तकथा ते नोजननी कथा करवी स्त्रीकथा ते स्त्री संबंधी वा
तो करवी. ए चार विकथानो त्याग थइ जायठे निझ-जेनु रूप मो
हनीकर्ममा कह्युं ठे ते निझ त्रण-निझ निझ, प्रचला प्रचला, थीण
हि ए त्रणे जायठे ए रीते पांचे प्रमादनो नाश थवाथी अप्रमाद
गुणगणु कहेवायठे ए गुणस्थानमा आत्मविशुद्धि वधारे आयठे.
पण ठठा तथा सातमा गुणस्थाननो काल अतरमुहूर्त्तनो ठे ते वली
पडीने ठठे जायठे. वली सातमे आवे ठे अध्यवसायनो फेरफार थ
या करे ठे तेम गुणस्थान फरे ठे तेमा पण सातमा गुणस्थाननु अं
तर्मुहूर्त्त लघु ठे ने ठठा गुणस्थाननु अंतर्मुहूर्त्त म्होदुं तेमा एटलो अं
तर पडे ठेके, आखा आउखा सुधीमा सातमे रहानो काल एकठो
करीए तो उण बे घडी करता वधे नहि. ने ठठा गुणस्थाननो बाकी
सर्व काल थाय. ए अधिकार जगवती सूत्रनी टीकामा ठापेली प्रत
मा पाने १७१ मेठे. अप्रमाद गुणस्थाननो विशेष अधिकार कर्म
ग्रंथधी जाणवो. ए विशुद्धतावनु स्थानक ठे ए गुणस्थानमां धर्म
ध्यानमा वधारे काल जायठे. ते धर्मध्यान चार प्रकारे ठे.

पहेलो पायो आझाविचय ते-परमात्मानी आझातुं ध्यान करे.
परमात्मानी आझा केवी ठे ? अविच्छिन्न ठे वली परमात्माना वचन
ठे ते निरावाध ठे; कोइ प्रकारनो दोष नथी आत्मानी सत्ता अनंत ज्ञा
नमय, अनंत दर्शनमय, अनंत चारित्रमय, अनंत तपमय, अनंत
उपयोगमय ठे ए आत्मानी सत्ता ठे ते स्वरूपमा रहेयुं, ए आझा
ठे एवी रीते पहेला पायामा ध्यान करे

बीजो पायो अपायविचय तेमा ध्यान करे जे अनंत ज्ञानमय
आत्मा ते मिथ्यात्व, अव्रत, कपाय, योग. ए चार कारणे करी आव
रइ गयो ठे, ते आ जडमा जड जेवी प्रवृत्ति करी रह्यो ठे, पण चेतन
तहारो स्वभाव नथी धन स्त्री पुत्र परिवारने जोइने म्हारा म्हारा करे

હે. એના સંયોગે રાજી થાય છે. વિયોગે દિલગીર થાય છે. આ બુદ્ધિ અનાદિનો પુજ્જલનો સંયોગ વન્યો છે તેના પ્રજ્ઞાએ થયા કરે છે; પણ ચેતન એ ત્હારે કરવા યોગ્ય નથી. આજ સુધી તો અજ્ઞાનતા હતી તેથી મ્હારું શું છે? ને પારકું શું છે? તે જ્ઞાન નહોતું. હવે હે ચેતન! નાગ્યોદયે જૈનશાસન મહ્યું, જેમાં આત્માનું સ્વરૂપ અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન. અનંતચારિત્ર, અનંતવીર્ય, અજર, અમર, અલક્ષ્ય, અવિનાશી અશરીરી, અગમ, અક્રોધી, અમાની, અલોચ્છી, અમાયી, અવેદી, અન્નેદી, અઢેદી, અફંડી, અનાહારી, અકામી, અવિપયી, અગંધી, અવર્ણી, અરસી, અસ્પર્શી, અગોચર, અનુપમ, ન સંઙી, ન અસંઙી, ન અપર્યાપ્તો, ન પર્યાપ્તો, ન રાગી, ન દ્વેષી, ન વાલ, ન યુવાન, ન વૃદ્ધ, ન સ્ત્રી, ન પુરુષ, ન નપુંસક, સન્નિદાનંદમય, સદૃજ સુખમય એવું આત્માનું સ્વરૂપ છે. પણ પર સંગે કુબુદ્ધિ પ્રાપ્ત થવાથી જડ વસ્તુનો રાગી થઈ હે ચેતન! તેં અનેક હઃખ સહ્યાં. વર્તમાન કાલમાં પણ ચેતન જે જે સુખ માને છે, તે માત્ર કહેવા રૂપ છે. ચેતન, તું જે જે વસ્તુના સંસારી સુખને સુખ માને છે, પણ તે કામ તપાશી જોઈશ તો હઃખ શું શું છે? તે જાણવામાં આવશે. વલી જ્ઞવાંતરે નરકાદિકનાં હઃખ જોગવવાં એવાં હઃખ આ શરીરની સંગતે ઘણાં વેઢ્યાં. માટે હવે હે ચેતન! તું ત્હારું સ્વરૂપ વિચારી ત્હારા આત્મિકસુખમાં મગ્ન રહે. વલી એ પર સંગે કર્મ વંધાય છે તે વિચાર.

ત્રીજો વિપાક વિચય ધર્મધ્યાન. તેમાં વિચાર કરે જે જીવે પર સંગે આઠ કર્મ બાંધ્યાં તેની ૧૫૭ પ્રકૃતિ છે. તેનું સ્વરૂપ આઠકર્મનાં સ્વરૂપ લખ્યાં છે, ત્યાંથી જોઈ લેવું. તેનો વંધ જે સમયે જેવા જેવા અધ્યવસાય થાય, તેવા કર્મનું બાંધવું. તેનો નિદય થયો નથી ત્યાં સુધી રહેવું તે સત્તા. પછી નિદય થાય ત્યારે સુખ હઃખ જોગવાય તે નિદય કહીએ. એ વંધ ચાર પ્રકારનો છે. પ્રકૃતિ વંધ તે—કર્મનો શુભાશુભ સ્વભાવ, સ્થિતિવંધ તે—કર્મ કેટલા કાલ સુધી જોગવવું પ

હશે ? તેનુ માન તે સ્થિતિ વધ, રસવધ તે કર્મ તાવ મંદ જેવું જોગ
વવાનુ હોય એવો રસ હોય તે રસવધ પ્રવેશવધ તે—કર્મના વલીયાતુ
મલબું, એ જ્યારે જીવ કર્મ વાધે છે, તે જે વચ્ચત જે અધ્યવસાય વર્તે
છે તેવુ કર્મ વાધે છે તેનો ઉદય કાલ પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યારે હાલ જો
ગવવા પડે છે આત્માની જ્ઞાન શક્તિ થનતી છે, પણ એ કર્મ યોગે
અવરાડ ગડ છે માટે હે ચેતન ! જે જે સુખ હઃસુખ આવે છે તેમા તું
રાગ દ્વેષ મા કર, રાગ દ્વેષ કસ્યા છે તેથી આ કર્મ વાધ્યા છે ને આ
જન્મ મરણ રોગાદિકના વિચિત્ર હાલ જોગવવા પડે છે માટે ચેત
ન, જે જે કર્મવિપાક ઉદય આવ્યા છે તે તે કર્મના સ્વજ્ઞાવ છે તે
યુ બને છે, ત્હારો સ્વજ્ઞાવ તો જાણવા ઢેખવાનો છે તે જાણી લે, પણ
અજ્ઞાનતાથી અનાદિકાલનો અજ્ઞાત પડ્યો છે તેથી મને હાલ થાય
છે, પીડા થાય છે, એમ કરે છે તે હવે ન કર. હવે તો તુ ત્હારા સ્વરૂ
પનો વિચાર કર ને સમજાવે રહે એ જ ત્હારો ધર્મ છે તું સમજાવે
રહીશ એટલે રાગ દ્વેષમય પ્રકૃતિ વનશે નહિ. એટલે સહજે એ કર્મ
ક્ષય થશે આજ સુધી તુ ત્હારા સ્વજ્ઞાવને જાણતો નહોતો. હવે
ત્હારો સ્વજ્ઞાવ તે જાણ્યો તે ઠતા આ જડ પ્રવૃત્તિમા શા સારુ લેવાય
છે ? એવી રીતે ત્રીજા પાયામા ધ્યાન કરે

ચોથો સસ્થાનવિચય ધર્મધ્યાન તેમાં ચૌદરાજ લોકનુ સ્વરૂપ
વિચારે ચૌદરાજ લોકમા જે જે પદાર્થ જેવી રીતે રહ્યા છે, તે વિચારે
ઠાણે રહ્યા છે તે વિચારે ઠાણે જ્યનુ સ્વરૂપ વિચારે પછી તેમા
આત્માના જ્ય સાથે વીજા જ્યનું સ્વરૂપ વિચારે કે, જે જે ગુણ આ
ત્મમા છે, ને વીજા જ્યમા નથી તે હે ચેતન ! શા કારણશર એ જ
જ્યમા મ્હારાપણુ માને છે ? એમ વિચારી પોતાના સ્વરૂપમા લીન થા
ય છે મન વચન કાયા પણ તે જ સ્વરૂપમા સ્થિર થઈ જાય છે. અનુ
જ્ઞાન જ્ઞાન સ્વજ્ઞાવિક પ્રગટ થાય છે. એ જ્ઞાન પ્રગટ થાય તે અનુજ્ઞા
જ્ઞાનનુ સુખ જાણે. એ સુખ કોઈથી કહ્યુ જતુ નથી. પોતાના આત્મ

तत्त्वमां एकाग्रता अवाप्ती आनंद थाय ठे, ते आनंदनुं सुख ध्यान
 श्री चलायमान थाय ठे, तो पण केटलोएक वखत रहे ठे. माटे हे
 चेतन ! तुं त्हासा स्वप्नाविक सुखमां मग रहे तो त्हारुं रहेवानुं स्था
 न लोकाग्रे सिद्धिस्थान ठे त्यां थशे, ए आदि चोथा पायामां ध्यान करे.

ए चारे पायामां स्वरूप विचार लख्यो ठे, ते चिंतवन रूप ठे
 ने ध्यान तो मन वचननी एकाग्रताए अपूर्वज्ञान स्वप्नाविक थाय
 ते कहेवाय. एम कहे तेनुं समजवुं जे ध्यानमां श्रुतज्ञानने बले प्रथम
 तो चिंतवन करे, पठी स्वप्नाविक थाय. वास्ते चिंतवन करतां ज
 ध्यान थाय. ए रीते सातमा गुणस्थानमां ध्यानादिकमां वर्त्ते.

आठमुं अपूर्व गुणस्थान. ए गुणस्थानमां पूर्वे नहि आवेला जा
 व प्राप्त थाय ठे. ए गुणस्थान उपशमनावधी थाय ठे. तेनी प्रकृति
 उपशम पामे ठे, ने क्षायकनावे ए गुणस्थान थाय ठे. ते सत्ता बंध उ
 दयधी क्षय करता जाय ठे. क्षायकनाववाला तो चढीने केवलज्ञा
 न ज पामे ठे. ने उपशमवाला तो अगीयारमा गुणस्थान सुधी च
 ढीने पाठा पडी जाय ठे. पठी पाठा क्षायकनाव प्रगटे ने चढे ते प
 डे नहि. ए आठमे गुणस्थाने समकितमोहनीनो उदय न होय. का
 रण जे सातमा गुणस्थानना अंत सुधीमां एनो नाश थाय ठे, त्यारे
 ए गुणस्थान प्रगटे ठे. ए गुणस्थानमां शुक्लध्यान प्रगट थाय ठे. प्रथम
 तो श्रुतज्ञानने बले विचार करे ठे, पण पठी स्वप्नाविक ज्ञान प्रगट
 थाय ठे. तेणे करी ध्यान करे. जेदज्ञान प्रगट करे ठे. ए गुणस्थानमां
 अनुभव ज्ञान थाय ठे ते जेवुं सूर्य उदय अता अगाडी जेम अरुणो
 दय थाय ठे, ने उद्योत थाय ठे तेम केवलज्ञान रूप उद्योत थवानो
 ठे. तेनो पहेलो प्रकाश थाय ठे. आ गुणस्थानमां केवल सहज ध्यान
 ठे. कृत्रिम हठादिक ध्यान नथी. ए गुणस्थाननुं सुख तथा ज्ञान जे
 ने थाय ते जाणे. महा अन्नूत विशुद्धि ठे. ज्ञानावर्णी, दर्शनावर्णी,
 मोहनी, अंतराय ए कर्म उदय रह्यां ठे, पण तेना रस नाश यता

जाय ठे मोहनीकर्मनी १३ प्रकृति रही ठे, पण ते बहु ज रस रहित थइ गइ ठे अति विशुद्ध अध्यवसाय थाय ठे जइ चेतननो केवल विज्ञाग करता जाय ठे शुद्धध्याननो पहेलो पायो पृथक्त्ववितर्क सप्र विचार नामे ध्यानमां ध्याय ठे

नवमु अनुवृत्तिवादर गुणस्थान ए गुणस्थानमां अतिशय वि शुद्ध अध्यवसाय थाय ठे आत्माना अतमा हास्य, रति, अरति, ज्ञ य, शोक, डगठा ए ठ प्रकृतिनो अंत थाय ठे आ गुणस्थानमा ए ठए प्रकृतिनो उदय नथी इहा शका थशे के आठमु गुणस्थान पा म्या त्या एनी प्रवृत्ति हती १ ते विषे समजवुं के लोकनी रीतना तो ठवा गुणस्थानथी नीकली गया ठे, पण आत्माना गुण स्वज्ञाविक प्रगट थाय ठे ते जोइने हरख थाय ठे ते रूप हास्य तथा रति ठे, तथा अरति परज्ञाव उपर ठे ज्ञय पण पोताना ज्ञाव चलायमान थाय तेनो ठे शोक पण कर्मथी आत्मा मलीन थयो तेनो ठे डगठा पण स्वज्ञाविक पर परिणतीनी ठे आ ठए स्वज्ञाविक ठे एनु वि स्तारे स्वरूप विचारसारनी टीकामा करेलुं ठे ए नवमा गुणस्थान ना अतमा सज्वलना क्रोध, मान, माया, तथा स्त्री वेद, पुरुष वेद, नपुंसक वेद, एनो अत थाय ठे त्यारे दशमु गुणस्थान पामे ठे

दशम सूक्ष्मसपराय गुणस्थान ए गुणस्थानमां सूक्ष्म लोच नो उदय रह्यो ठे ते अति विशुद्ध ज्ञावे दशमाना अंतमा ए लोचनो कय थाय ठे हवे जे उपशमज्ञावे श्रेणि माडी होय, ते अगीयारमे गुणस्थाने जाय कारण जे गुणस्थान उपशमज्ञावनु ठे क्षायकज्ञावनु गुणस्थान नथी तेथी क्षायकज्ञाववाला बारमे गुणस्थाने जाय ठे

अगीयारमु उपशममोह गुणस्थान ए गुणस्थानमां मोहनी कर्मनो उदय तो नथी होतो, पण सच्चाए रहे ठे तेना जोरथी प्र णाम पाठा पडी जाय ठे तेथी ए गुणस्थानकथी चढता नथी पण पडे ठे कदापि आयुष्य आवी रह्यु होय ने मरण करे ठे, तो सर्वार्थ

सिद्धि विमानमां जायठे. त्यांथी मनुष्यमां आवीने मुक्ति जायठे.

बारमुं क्षीणमोह गुणस्थान. ए गुणस्थानमां वीतराग पद थायठे. ए गुणस्थानमां अज्ञेद ज्ञान ठे. एकस्ववितर्क अप्रविचार ना मा ध्यान अज्ञेद ज्ञान ठे, तेनो बीजो पायो वर्त्ते ठे. तेथी अति विशुद्ध ज्ञाव थायठे. तेथी ए गुणस्थानना अंतमां ज्ञानावर्णि कर्मनी पांचे प्रकृति, दर्शनावर्णि कर्मनी ठ प्रकृति रही हती ते, तथा अंत रायकर्मनी पांचे प्रकृतिनो उदय बंध सत्ता सर्व प्रकारे नाश थइ जायने तेरमुं गुणस्थान पामे ठे.

तेरमुं सयोगी गुणस्थान. ए गुणस्थानमां, केवलज्ञान केवलदर्शन प्रगट थायठे. लोकालोकना जाण थायठे. गयो अनंतकाल, ने आवतो अनंतकाल ठे, तेमां जे जे पदार्थ थइ गया, तथा थवाना ठे ते सर्वेनुं ज्ञान ठे. कंइ पण वस्तु जाणवाने अजाण नथी. एवुं संपूर्ण ज्ञान प्रगट थायठे; त्यारे तीर्थंकर महाराजने वैमानिक ज्योतिषी, ज्ञवनपति, व्यंतर ए चारे जातना देवताना इंडो जक्ति करवा आवे ठे, ने समवसरणनी रचना करे ठे. तेमां पहेलो कोट रुपानो, बीजो कोट सोनानो, त्रीजो कोट रत्नो. रत्नना कोटनी मांहि प्रभु ने बेसवाने रत्नमय सिंहासन ठे, ते उपर प्रभु बेसे ठे. ते प्रभुनो प्रज्ञाव एवो ठे के, चारे दिशाए लोक प्रभुने जुए ठे. तेनुं कारण के प्रभुनुं प्रतिबिंब त्रणो दिशाए होय. प्रभुना मस्तक उपर त्रण उत्र अक्षर रहे, वली देवता चामर वींजे. प्रभुनी पूंठे तेजना पुंज रूप नामं मल शोजे. जेनुं तेज सूर्य करतां बारगणां होय. वली उपर अशोकवृक्ष होय, तेनी एवी शीतलता होय के सर्व जीवना शोक संताप नाश पामे. वली आकाशो डुंडुनी वागे. तेमां एवो शब्द थाय जे ए देवने नजो, ए देवने नजो. वली देवता फूलनी वृष्टि करे ते चारे पासे हींचणा प्रमाण फूल होय. एवी रीते देवता रचना करे. त्यां प्रभु बेसीने धर्मदेशना आपे, तेथी घणा जीव प्रतिबोध पामे ठे. कारण के

કેવલજ્ઞાને કરી સર્વ વસ્તુ જાણે છે, તેથી કોઈના મનમાં શંકા થાય તો પણ પોતે જાણે તેથી તેને પૂછવાની પણ જરૂર ન પડે જગવાન જાણીને સર્વે ઉત્તર આપે. તેથી કોઈને શંકા રહે નહીં એવી રીતે જ્યાં (સુધી આયુષ્ય પહોંચે, ત્યાં સુધી પૃથ્વિ ઉપર ફરી જન્મ જીવોને પ્રતિબોધ કરે એ રીતે તેરમે ગુણસ્થાને વર્તે એ ગુણસ્થાનમાં ચાર અઘાતિ કર્મ રહ્યા છે અઘાતિ કહેવાની મતલબ એ છે જે આત્માના ગુણને એ કર્મ ઘાત કરતા નથી, તેમ ગુણ પ્રગટ કરવામાં અટકાવતાં નથી તેથી અઘાતિ કર્મ કહીએ

ચૌદમ અયોગી ગુણસ્થાન એ ગુણસ્થાન આયુષ્યનો અ-૬-ઝરુ-છુ એ પાંચ અક્ષર વોજીએ એટલો કાલ વાકી દોય ત્યારે પામે છે, એ ગુણસ્થાનમાં યોગ જે મન વચન કાયાના તેનો રોધ થાય છે, ને ચારે કર્મ નાશ થઈ જાય છે, ને સર્વ કર્મથી રહિત થાય છે આ શરીરનો ત્યાગ થાય છે. એક સમયે સિદ્ધિમાં વિરામાન થાય છે ત્યાં સદાકાલ અવસ્થિત રહે છે ફરી સસારમાં આવવું નથી કારણ જે સસારમાં રોલાવાના કારણ કર્મ છે, તે નાશ પામે છે એટલે શાથી સસારમાં રોલાય? સંપૂર્ણ આત્મિકસુખ પ્રગટ થયું છે એવા પૂર્ણ સુખને પામે છે હા કોઈ કહેશે જે લોકને ખતે જાય છે, તે અલોકમાં કેમ જતા નથી? તેનું કારણ જે ધર્માસ્તિકાય અલોકમાં નથી લોકના અંત સુધી ધર્માસ્તિકાય છે જીવ અને પુરુષ ધર્માસ્તિકાયની સહાય વિના ચાલી શકતા નથી, તેથી આગલ જતા નથી આત્માને હાથી ત્યાં સુધી જવાનું શું કારણ? તેનું જાણવું જે ઊંચો જવાનો જ સ્વ ખાવ છે તેથી જાય છે

આ મુજબનો ચૌદ ગુણસ્થાન રૂપ ધર્મ છે તેમાંથી જેટલો જેટલો જીવ ધર્મ કરે તે પ્રમાણે શુદ્ધ થાય

૫૫ પ્રશ્ન - આ મુજબનો ધર્મ જૈનવાલા જ કરી શકે કે નીજા કોઈ કરી શકે ?

ઉત્તર:—વિશેષે કરીને જૈનવાલા જ કરી શકે. કારણ જે જેને વસ્તુ ધર્મનું જ્ઞાન નથી, ત્યાં સુધી વસ્તુને વસ્તુપણે માનવું વને નહિ. તેથી સ્વજ્ઞાવ વિજ્ઞાવ જાણે નહિ, ને વિપરીત જાણવાથી શી રીતે મુક્તિ થાય? ને કોઈ જીવને સ્વજ્ઞાવિક સહજે વસ્તુધર્મનું જ્ઞાન થાય, તેથી પોતાના સ્વજ્ઞાવમાં રહી પરજ્ઞાવનો ત્યાગ કરે તો ગુણસ્થાનમય ધર્મ પામે. જેમ કોઈ માણસને રસ્તામાં જતાં જમીનમાં પગ ગરકી જાય છે, ને ક્યારેક મલે છે ને ધનાઢ્ય થાય છે તેમ સ્વજ્ઞાવિક બોધ થઈ જાય. પણ એ થોડા જીવને એમ વને. ઘણા માણસને એમ વનવું મુશ્કેલ પડે છે. ને બરાબર બુદ્ધમથી તો ઘણા માણસ ધન પેદા કરે છે; તેમ જૈનમાર્ગથી નિકટ મુક્તિ છે. અન્ય પણ જ્ઞાવથી જૈનધર્મની મર્યાદા આત્મિકધર્મ આવે તો જ મુક્તિ પામે.

૫૬ પ્રશ્ન:—આવું જાણીને જૈનધર્મ ઉપર રાગ રાખે ને અન્યધર્મ ઉપર દ્વેષ રાખે તે યુક્ત છે કે કેમ?

ઉત્તર:—જે જૈનધર્મ પામ્યો હોય તેણે કોઈ ધર્મ ઉપર અથવા કોઈ માણસ ઉપર દ્વેષ રાખવો નહિ. કારણ કે જૈનના આચાર્ય તો કહી ગયા છે જે દર્શન સકલના નય ગ્રહે, આપ રહે નિજ જ્ઞાવે રે—એનો પરમાર્થ એ છે જે. જે ધર્મવાળાંયે માર્ગ દર્શાવ્યો છે તેમાં સારજૂત શું છે? તે સારજૂત જે પદ્ધતી હોય તે પદ્ધતિ જાણી લે. ને સારા પદ્ધતી વ્યાખ્યા કરે. વિરુદ્ધ પદ્ધતિ ઉપર લક્ષ્ય ન દે. આપ રહે નિજ જ્ઞાવે કહેતાં જૈનશાસનમાં સાત નયે માર્ગનો નિર્ણય છે તે જ્ઞાવે રહે; પણ કોઈ જીવ ઉપર દ્વેષ કરે નહિ. તથા નિંદા કરે નહિ. નિંદા કરવી એ સંસારમાં જ ઉચીત નથી. વલી વાદ વિવાદમાં પણ સામા જીવને અથવા પોતાને લાજ થાય એવું હોય તો વાદ કરે, પણ પોતાના અહંકાર મમકાર સારુ ન કરે. અષ્ટકજીમાં પાને ૫૧, વારમા અષ્ટકમાં હરિજન્સૂરિ મહારાજે ધર્મવાદ કરવો કહ્યો છે, પણ શુષ્કવાદ એટલે ગલું શોષાય, કંઈ ફાયદો થાય નહિ, તે વાદ નિષેધ્યો છે. વલી જેને

आत्मधर्म प्रगट करवो ठे, ते जेम बने तेम पुजलजावनी प्रवृत्तिथी
 मूढवानो उद्यम करी रखा ठे ते माणस पारकी पचातमा केम प
 ठे ? जेने व्यवहार करणी करवी ठे ते एवी करे के जेमा आत्मवि
 शुद्धि थाय राग द्वेषनी परिणती जुगी थाय ए उद्यम करे ते धणी
 कोइ उपर द्वेष राखे नहि ते तो सदा जावदया करी रखा ठे माटे
 पोताने फुरसद पडे धर्मोपदेश दे तेमा पण कोइनु ठिड खुले एवु
 न करतां सानलनारने जेम समता वधे तेम करे

५३ प्रश्न —अधर्मी जीव उपर द्वेष करे के नहि ?

उत्तर —अधर्मी जीव उपर मध्यस्थ रहे. एटले राग पण न करे
 ने द्वेष पण न करे. राग करवाथी अधर्मनी प्रशंसा थाय तो तेथी पो
 ताने कर्मबंध थाय, ने पोतानी प्रशंसा जोइ वीजो जीव अधर्म सेवे तो
 तेनो कारणीक थाय ने द्वेषथी ते जीव साथे वैर बंधाय तो ते कर्म
 जोगववु पडे. माटे ज समजावे रहे. अधर्मनी प्रशंसा करवाथी आ
 वकने जवन्नमण जमवु पड्यु ठे, ते कथा अर्थहीनिकामा ठापेली
 चोपडीमा पाने ३४ मे ठे माटे अधर्मिनु बहुमानपणु न करवु.

५४ प्रश्न:—अन्यधर्मवाला धर्मकरणी करे ठे ते फोगट जाय
 ठे के केम ?

उत्तर —अन्यदर्शनीमा पण केटलाएक जीवो केवल पोताना आ
 त्माने कर्मथी मुक्त करवा सारु जीवदया पाले ठे, जूवु बोलता नथी,
 चोरी करता नथी, मैथुन सेवता नथी, परिग्रह राखता नथी, क्रोध,
 मान, माया, लोभ पातला पाड्या ठे ने ते पातला पाडवानो उद्यम
 करी रखा ठे कोइ धर्म उपर द्वेष नथी ते पण अनुक्रमे चढवानु का
 रण ठे जेथी हरिजित्सूरि महाराजे योगदृष्टि समुच्चयमा पातंजलीने
 मार्गानुसारीमां गवेण्या ठे ने केटलाएक जीवो खरा जैनधर्मना उप
 र द्वेष करी रखा ठे ने अहंकार ममकार करी रखा ठे हिंसा करीने ध
 र्म माने ठे. एवा जे अन्यधर्मवाला तेनु काम शी रीते थाय ? राग

દ્રેષ છે તે જ સંસારનું બીજ છે. તે તો રાત્રી દિવસ કરી રહ્યા છે ત્યારે તેનો લાજ તો સર્વે ધર્મવાલા સંસાર ફલ જ કહી ગયા છે. તેનું બીજું ફલ ક્યાંથી થાય ?

૫૯ પ્રશ્ન:—જૈનમાં ઘણા ગઢ છે, તે સર્વે શુદ્ધ છે કે કેમ ?

ઉત્તર:—જૈનમાં શુદ્ધ આચાર્ય મહારાજનો ગઢ તો એક આચાર્યનો પરિવાર તે ગઢ કહી ગયા છે. તેમ જૂદા જૂદા આચાર્યનો પરિવાર જૂદો જૂદો ગઢ કહીએ તેમાં કંઈ એક બીજાને હઠવાદ નથી. એવો જે જે ગઢ છે તેમાં ધર્મસાધન સરખું છે. સર્વ મુક્તિના કામી છે. કદાપિ કંઈ સમજ ફેરથી કોઈ કોઈ વાતમાં એક બીજા આચાર્યના વિચાર ફેરફાર આવે છે, તો પણ એક બીજા ઉપર દ્રેષ નથી. વન્ને મુક્તિના કામી છે, તેથી તેના પઠીના પણ આચાર્યો એમ કહે છે કે જિનન્નદ્દમાશ્રમણજી આમ કહે છે ને સિદ્ધસેનદિવાકરજી આમ કહે છે. એમ મધ્યસ્થ રહે છે, પણ કોઈને વધતા ઝૂંઘા કહેતા નથી. તેમ આપણે પણ મધ્યસ્થ રહેવું. જેમ કે ચરતર ગઢવાલા સામાયિક લેતાં કરેમિન્તે પહેલી કહે છે, ને પઠી ઈરિયાવહી પડિક્કમે છે. એ રીતે આવશ્યકની ટીકામાં હરિન્નદ્દસૂરિ મહારાજ કહી ગયા છે. વલી તપગઢમાં પહેલી ઈરિયાવહી પડિક્કમી પઠી કરેમિન્તે કહીએઠીએ. એ વિષે શ્રી મહાનિશીઢ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે ઈરિયાવહી પડિક્કમ્યા વિના કંઈ કામ કરવું નહિ. એ આધારે તપગઢવાલા કરે છે તો બે શાસ્ત્ર વન્ને ગઢવાલા કબૂલ કરે છે તો વન્ને ગઢવાલાને મધ્યસ્થ રહેવું જોઈએ. જેમ પૂર્વાચાર્ય બે આચાર્યના બે મત દર્શાવે છે, પણ કોઈને ઝેલેલતા તથી તેમ આપણે પણ વર્તવું જે આ ગઢવાલા આ ગ્રંથને આધારે આ ક્રિયા કરે છે, આ ગઢવાલા આ ગ્રંથને આધારે કરે છે. એમ કરી મધ્યસ્થ રહેવું; પણ એક શાસ્ત્રને ચરું કરવું, એકને ચોટું કરવું, ને રાગ દ્રેષમાં પડવું તે આત્માને હુઃચ્છદાયક છે. ને જે પ્રવૃત્તિ પૂર્વાચાર્યની નથી ને પોતાની મતિકલ્પનાથી જ છે, વલી શાસ્ત્રથી પણ વિરુદ્ધ છે, તેમાં

पण ते शातपणे समजे तो समजाववो, पण राग द्वेष करवो नहि आपणा आत्माने गुण थाय तेम प्रवृत्ति करवी कारण जे ठाणांग जीमा चौनंगी ठे के, परगल्ली ठे ने योग्य जीवठे तेने पोताना गड्डना हठथी ज्ञान नथी आपता ते प्रजुनी आझा जोपे ठे एथी सम जेवु जे गुणवंत होय ने परगल्ली होय तो पण तेने उवेखवो नहि कारण जे गुणवंत होय ते समपरिणतीवालो होय, तेनी साथे परिचय करता गड्डनी तकरार आवे नहि एक बीजानी झूळ होय तो सुधरे माटे गड्डनो इठ करी तकरारमां पडवु नही शास्त्र उपर दृष्टि दइ विचारवु वे शास्त्रमा वे वात होय ते वे कंइ ग्रहण अती न थी वली वेमा एके वात खोटी तो होय ज नहि. पण वनेना जूदा जूदा हेतु होय, ते गीतार्थ जाणे हालमा एवा गीतार्थनो विरह रह्यो. जगवतिजीनी टीकामा अजयदेवसूरि महाराजजी पण गीतार्थ नो विरह कहे ठे वास्ते आपणी अल्पबुद्धि नकी थइ शके नहि, माटे मध्यस्थ रहि प्रवृत्ति करवी ने जेम हठ कदाग्रह न थाय, एम वर्तवु, के आत्मानी परिणती वगडे नहि. ठाणांग सूत्रना चोथा ठाणामा ठापेली प्रतमां पाना २७२ नी बीजी पुंठीमा नीचे मुजब अधिकार ठे

चार प्रकारना पुरुष कह्या ठे

१ एक सायुधर्म ते जिनाझा ते प्रते ठाडे ठे, ने गण गड्डनी स्थिति ते गड्डनी मर्यादा नथी मूकतो, कोइ आचार्य एवी मर्यादा कीधी ठे जे बीजा गड्डना यतिने सिद्धत न देवु हवे ते बीजा गड्डना यतिने श्रुत न आपे, न जणावे, ते धर्म जिनाझा ठाडे ठे, पण गड्डनी स्थिति नथी मूकता जिनाझा एवी ठे के योग्य होय ते सर्वे ने श्रुत देवुं ते माटे.

२ बीजो पुरुष आझा गड्डनी मूकी जे अन्यगड्डना यतिने योग्यने श्रुत आपे ठे, ते जिनाझा रूप धर्म नथी मूकतो गड्डनी

स्थिति मूके ठे.

३ जे अयोग्य अन्यगन्नाने श्रुत आपे ठे ते धर्म ने गन्न ए
वेने मूके ठे.

४ जे श्रुत राखवाने कोइक योग्य परना शिष्यने पोताना
करी श्रुत आपे ठे, ते धर्म अने स्थिति वे नथी मूकतो.

आ मुजव ठाणांग सूत्रमां अधिकार ठे. ते उपर लक्ष दइ कदा
ग्रहमां न पडतां सामाने तथा आपणा आत्माने लान थाय ते प्रवृ
त्ति करवी. ए चौजंगीमां एवी शंका थशे जे आचार्ये गन्ननी स्थिति
केवी बांधी? ते सारु एज टीकामां कहां ठे जे प्रभुना उपदेश रहित
आज्ञा बांधी. कारण जे प्रभुनो उपदेश सर्व योग्यने ज्ञान आपवुं
एवो ठे. आ मुजव टीकामां ठे. वली चोथा ज्ञांगावालाने सारु गाथा
मूकी ठे जे ए पूजनीक ठे तेथी जणाय ठे जे ए गन्ननी खोटी रीत
उपरथी चित्त उतरेलुं जणाय ठे. तत्व केवलीगम्य.

६० प्रश्न:-आ कालमां देवता आवे के नहि? नहि आववानां
कारण परदेशी राजाना विवादमां आगल कहां ठे वास्ते नहि ज
आवे के केम?

उत्तर:-चार कारणे देवता आवे. ए अधिकार ठाणांग सूत्रमां चो
थे ठाणे ठापेली प्रतमां पाना २७६ मे पहेली पुंठीथी संबंध चा
ढ्यो ठे. चार स्थानके हमणांनो उपन्यो देवता देवलोकमां रह्यो वां
ठे, ते मनुष्य लोकमां आववाने समर्थ थाय ते कहे ठे.

तुरतनो उपन्यो देवता देवलोकमां दिव्य काम जोगववाने वि
षे मूर्च्छित न थयो. अनित्य जाणी यावत् अत्यंत आसक्त मन नथी
तेने एवुं मनमां आवे जे म्हारे मनुष्यजव संबंधी आचार्य प्रतिबो
धक, अथवा उपाध्याय सूत्रदाता, प्रवर्तक जे साधु जनने आचारमां
प्रवर्तावे, अथवा स्थविर अथवा गणी गन्नना स्वामी, गणधर गन्नना
धरनार अथवा गणावहेदक गन्ननी सार करे ते जेना प्रज्ञावथी आ

પ્રત્યક્ષ દેવસપત્તિ દેવતાનુ શરીર તથા કાંતિ પામી જન્માતરમાં ઠ પાર્જિ તે જોગ સન્મુખ આવી તે માટે હુ જનં. તે જગવાનને વાહ યાવત્ તેની સેવા કરુ એ પ્રથમ કારણ

૨ હમણા તુરત ઝપન્યો દેવલોકને વિષે દેવતા યાવત્ મૂર્છિ ત વિષયમાં અત્યંત આસક્ત નથી તેને મનમાં એવું આવે જે મનુષ્યના જન્મમાં જ્ઞાની શ્રુતજ્ઞાનાદિક સહિત છે અથવા મ્હોટા તપસ્વી છે અથવા અતિ હુક્કર કરણીના કરનાર છે, પરિસહાદિ સહનાર છે તે માટે હુ જનં. તે જગવંત જ્ઞાની અથવા તપસ્વી અથવા હુક્કર કરણી ના કરનાર છે તેને વાહ યાવત્ તેની સેવાજ્ઞાતિ કરુ એ આવવાનું વીજુ કારણ

૩ હમણા તુરત દેવલોકમાં ઝપન્યો દેવતા વિષય સુખને વિષે અત્યંત આસક્ત નથી તે દેવતાને મનમાં એવું આવે જે મ્હારે મનુષ્ય જન્મ સંબંધી માતા પિતા યાવત્ ચાર્યાં નાઈ વહેન પુત્ર પુત્રી છે, તે માટે હુ જનં, તેની પાસે જડને પ્રગટ થઈ તે સર્વ વેચે. મ્હારી દિવ્ય દેવતાની વિમાનાદિકની સપત્તિ રત્ન પ્રમુખની દિવ્ય દેવતાની કાંતિ શરીરની જે પામી છે, જોગાવસ્થાએ સન્મુખ થઈ છે, એ આવવાનું વીજુ કારણ

૪ વલી નવો ઝપન્યો દેવતા તેના મનમાં એવું આવે જે મ્હારે મનુષ્યજન્મ સવધિ મિત્ર સ્નેહી અથવા સહચારી અથવા સગતિક જે નાથી ઘણો પરિચય છે, તે સઘાએ મનુષ્યના જન્મમાં હતા તેવારે માહો માહે એવો સંકેત કીધો હતો, યા દેવતામાં સંકેત કીધો હતો જે દેવતા માહેથી પ્રથમ ચ્યવી મનુષ્યમાં જાય ત્યારે તેને પ્રતિવોધવો એ કારણથી આવે

આ મુજબ ઠાણાગજીમાં અધિકાર છે, વાસ્તે દેવતા ન આવે એ મ એ એકાંત સમજવું નહિ. વલી વીગસ્વામીના નિર્વાણ થયા પછી ઘણા આચાર્ય મહારાજની સેવામાં દેવતા આવ્યા છે દેવતાની સહા

तो ए वात पण सिद्ध अइ. तयार बाद जिनजङ्गणी कृमाश्रमणजी महाराज अया. तेमणे ज्ञाप्य रख्युं. तथा चूर्णी आद्याचार्ये रची. ते मांथी केटलीएक टीका हरिनइसूरि महाराजे रची. तथा बीजा आचार्यनी रचेली पण पोते प्रमाण करता हता, ते हरिनइसूरि महाराजने शासनदेवताए १४४४ अंग करवाने कहा. हवे विचारो जे पांच अंगमां विरुद्ध होत तो हरिनइसूरि महाराजनी श्रद्धा पण विरुद्ध ठरे. तो शासनदेवता केम कहे ? पण शासनदेवे शुद्ध पुरुष जणी, हरिनइसूरि महाराजनं मान्य करेलुं साचुं जायुं तो १४४४ अंग करवाने कह्युं. तो ए पांचे अंग शासनदेवताए योग्य जाययां. माटे एमां कंइ पण विषमवाद गणवो नहि, ने गणे ते जगवाननी आज्ञानो लोपनार ठरे. वली अजयदेवसूरि महाराजे टीकाउ करी तो तेमने पण शासनदेवताए आवीने टीका करवानुं कह्युं ठे. एवी रीते घणा प्रकारनी ए पांचे अंगने ठापठे. वली बीजी रीते विचारो के सूत्र तो सूचकमात्र ठे ने सर्वे खुलासो तो पांचे अंगथी थाय ठे. जे लोक नथी मानता ते पण खानगी तो टीकाउ विगेरे जुए ठे तयारेज अर्थ मले ठे. माटे पांच अंग प्रमाण करवाथी यथार्थ बोध आय ठे.

६१ प्रश्नः—जगणसाठमा प्रश्नमां कह्युं जे दश पूर्वधरनां वचन प्रमाण करवां शास्त्रमां कह्युं ठे, ने देवर्धिगणी कृमाश्रमण महाराजने तो दश पूर्व नथी तयारे ते शी रीते प्रमाण करवुं ?

उत्तरः—देवर्धिगणी कृमाश्रमणजीए कंइ नवी रचना करी नथी, पोताने गणधर महाराजनी पाट परंपरामां जे पुरुष चाढया आवया तेमनी पासे पोते धारणा करी हती ते मुजब लख्यां, एटले एमा कंइ पूर्व ज्ञानानी शंका करवानुं कारण नथी.

६२ प्रश्नः—बाह्य अथवा आन्तर तपश्चर्या करवाथी निर्जरा थाय के पुण्य बंधाय ?

उत्तर.—जे पुरुष स्वसत्ता परसत्तानु ज्ञान पाम्या ठे ते पुरुष शरीरने जड करी जाणे ठे वली जाणे ठे जे जे कर्म उदीरणा करी पण उदय थाय ठे ने समजावथी जोगवता नवा कर्म वधातां नथी. पूर्वना बाधेलां ठे ते पण एक कर्मनी साथे बीजा शिथील कर्म रह्या ठे, त्पारे समजाव आववाथी शिथील कर्म तो प्रदेशथी जोगव जाय ठे, त्पारे जे पुरुष कर्म खपाववा उदीरणा करे तेने तो अवश्य स मजाव ज होय माटे ते प्रदेश उदयना कर्मनो निर्जरा थाय ठे बीजा कर्म जे निकाचित होय तो ते पण शिथील थाय मात्र एक उ त्कृष्ट स्थानवर्ति निकाचित कर्म ठे ते जोगव्या विना वूटता नथी ने मध्यम स्थानवर्ति तो ज्ञान सहित तपथी नाश थाय ठे ए अधिकार विशेषावश्यकमा ठे तप करता भज्ञाता पण थाय तो तेनी पण निर्जरा थाय ठे. वली शुनयोग रह्या ठे तेथी पुण्य पण वधाय, परंतु पुन्रजिक सुखनी इच्छा नथी तेथी ते पुण्य पण मुक्तिने सहाय्यकारी थाय, पण मुक्तिने रोकनार नथी माटे तपश्चर्या करवाथी मुख्य पणे निर्जरा थाय ठे तेथी निर्जराना वार जेद तपश्चर्या ज कही ठे. वली तीर्थंकर महाराज तथा बीजा मुनि महाराजो पण धणी तपश्चर्या करी कर्म खपावी तज्रव मुक्ति गया ठे वास्ते जो तपश्चर्याथी पुण्यवध थइ रोकत तो ए पुरुषने पण रोकत ते रोक्या नथी, तेथी पण समजाय ठे के निर्जरा ज मुख्यपणे थाय ठे

६४ प्रश्न.—आत्मतत्त्वनु ज्ञान न होय तेने तपश्चर्या करता शु ला न थाय ? तथा चारित्र्यथी शु लाज ?

उत्तर.—आत्मज्ञान नथी होतु पण आत्मज्ञानी पुरुषनी निश्चाए रही वर्त्ते ठे, ते पुरुष पण कर्म खपावी शके ठे. जेम के मासतुस मु निने एक पद पण मोढे चढतुं नहोतु, पण गुरुनी आज्ञामां रही एक पदनो अन्यथास जारी राख्यो तो केवलज्ञान पाम्या. कारण जे गुरु महाराज निश्चय व्यवहार, उत्सर्ग भपवाद, इय ज्ञाव ए सर्वे

ના જાણ છે માટે શિષ્યને ઓહો વોધ હોય તો પણ મુખ્ય મુખ્ય બા
વન ગુરુ સમજાવી દે. એટલે તેના આત્માનું કામ સહજ થઈ જાય
છે. વીજા માણસ સાથે વાદવિવાદ કરી ન શકે, પણ પોતાના આ
ત્માનું કામ કરી શકે છે. માટે એવા પુરુષનો તપ સંયમ સફળ છે.
ગીતાર્થ અને ગીતાર્થની નિશ્રાએ બે પ્રકારનો માર્ગ જ કહ્યો છે.

૬૫ પ્રશ્ન:—ગીતાર્થની નિશ્રા નથી, ને સ્વહંદપણે કરે તેને કંઈ લા
જ્ઞ થાય કે નહિ ?

જુત્તર:—જગવતીજીની ઠાપેલી પ્રતમાં પાના ૬૯૭ મે ચૌજંગી છે.
તેમાં કહ્યું છે જે, જે શ્રુતે કરી રહિત અજ્ઞાની બાલતપસ્વી ગીતાર્થ
અનિશ્રિત દેશ આરાધક કહ્યો છે. વલી જ્ઞાતાજીમાં ઠાપેલી પ્રતમાં
પાના ૩૪૬ મે મેઘકુમારનો અધિકાર છે. મેઘકુમારે પાઠલા હાથીના
જવમાં સસલાની દયા કરી તેથી તે ઠેકાણે કહ્યું છે જે સંસારનો છે
હો આણ્યો. વિપાકસૂત્રમાં સુખ વિપાકમાં પાના ૨૬૨ થી બાહુ તથા
સુવાહુ કુમારનો પાઠલા જવનો અધિકાર છે. તેમણે મુનિને પ્રતિલા
જ્યા તે વચ્ચે કંઈ સમક્તિ હતું નહિ. તેમ બતાવ્યાં કહ્યું છે કે સં
સાર પરિત કહ્યો એટલે ઠેકો આણ્યો. માટે ગીતાર્થની અનિશ્રાએ
મોક્ષની કામનાએ ધર્મકરણી કરે છે તે પણ સફળ થાય છે. પરંપરાએ
લાજ મલે છે, પણ પોતાના અહંકારને લીધે ગીતાર્થની નિશ્રા ઠોડે
છે ને મનનાં ઝનમાદ કરે છે જે ગુરુ શું કરવાના છે ? ગુરુ જે કરવાનું
કહેશે તે તો કરું છું. એવા અન્નિપ્રાયથી કરનારને તો લાજ આવ
ેમ સંનવતું નથી. ગુરુની જોગવડ નથી મલતી તો પણ ચિત્તની
જાવના વર્તે છે કે, ક્યારે મને ગુરુનો યોગ મલશે ? વલી મલેથી તે
મની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તીશ. એવા જીવને લાજ થાય છે. તે શિવાય
ના અહંકારી પ્રમુખને લાજ તો ન થાય પણ નુકશાન આવે.

૬૬ પ્રશ્ન:—આલોક ઉપર લોકની વાંઠા રહી છે ને તપ પ્રમુખ કરે
તેને લાજ શી રીતે થાય ? વલી ઉપદેશમાલામાં ગાથા ૩૧૫ મીમાં

कह्युं ठे जे अज्ञानी तप करे ते निष्फल थाय वास्ते केम ?

उत्तर.—मुख्य वृत्ति ए तो आलोक परलोकनी वाढाए तपश्चर्या वि
मेरे करवाथी ससार वधारे, पण प्रथम तो आ लोकनी वाढाए करे
पण संगत उत्तम पुरुषनी होय तो तेथी कोइने लाज पण थाय ठे
जेम के सप्रति राजाना जीवे पाठले जेवे आजीविकाने सारु संयम
लीधु हतु तो पण ते काल करीने राजा थयो. त्या पण आर्यसुहस्ति
सूरी महाराजने जोइने जातिस्मरण ज्ञान थयुं ने समकित. पाम्या,
ए आदि घणा गुण थया ए अधिकार परिशिष्ट पर्वणिमा पाने १४४
मे ठापेली चोपडीमा ठे माटे एकांत ए पण नियम नथी पण पोताने
तो जेम बने तेम आ लोकनी वाढा, परलोकनी वाढा घटे ए ज उ
द्यम करवो पण केटलाएक जीव जालचे करता होय तेनो तपश्चर्या
दिकनो उद्यम ठोडाववो नहि तेने उपदेश दइ आलोक परलोकनी
वाढा ठोडाववी जेम के उपाशरे पतासा श्रीफलनी प्रभावना थाय
ठे हवे ते लेवा आव्यो पण वहेंचवानी वार ठे ने धर्म श्रवण कख्यो,
ते सारो लाग्यो ने रुचि थइ तो पढी आत्मानुं हित पण थाय, वा
स्ते धर्मकरणी करता कोइने उवेखवा नहि, ने बनी शके तो जे पर
भावनी वाढना ठे ते ठोडाववी ए सारु हरिजिज्ञसूरि महाराज अष्ट
कजीमा ७ मा अष्टकमा म्हारा पाते प्रत ठे तेने पाने ४१ मे ला
व्या ठे जे आलोक परलोकनी वाढनाए तप करे ठे, पण अरिहंतना ज
क्तिफलथी मने मलझे एवी ज्ञावना ठे तेमां अरिहंत उपर राग ठे,
ते परपराए जोडनार ठे एवी रीते लाव्या ठे. वली पचाशकजी
मा पण ए ज रीते पाने १९४ मे तपनो अधिकार ठे तेमा पण ए
वात परपराए लाजकारी दर्शावी ठे. वली नदीजीनी टीकामा ठा
पेली प्रतमा पाने १४१ मे सन्नथी थोडा गृहस्थलिगे सिद्ध तथा
अन्यलिगे असख्यातगुणा सिद्ध थाय तेथी साधुलिगे जैनना ते अ
सख्यातगुणा सिद्ध थाय. वली सिद्धपंचाशिकामा एक समये गृह

સ્થલિંગે ચાર સિદ્ધિ વરવાના કહ્યા છે. ને અન્ય તાપસ લિંગ પણ સિદ્ધિ વરવાના કહ્યા છે. હવે વિચારો જે ગૃહસ્થલિંગમાં શ્રાવક સમ્યક્દૃષ્ટિ સર્વ આવ્યા તે ઠતાં ચાર સિદ્ધિ વેરે, ને તાપસાદિકને કંઈ સમક્રિત મૂલ્યથી નથી તે ઠતાં દશ વેરે તેનું કારણ એટલું જ છે જે સમ્યક્દૃષ્ટિ શ્રાવકે આત્માનું સ્વરૂપ તથા પર સ્વરૂપ જાણ્યું છે તથા સંસાર અસ્થિર જાણ્યો છે પણ પૂર્વકર્મના યોગે સંસારમાંથી નીકળી શકતો નથી. તેથી વધારે વિશુદ્ધ થતો નથી તેથી થોડા સિદ્ધિ પામે છે. તાપસ પ્રમુખે અજ્ઞાનપણે પણ વૈરાગ્ય આવ્યાથી સંસાર ઢોડ્યો છે, પણ યથાર્થ बोध થયો નથી તેથી અન્યદર્શનમાં પડી રહ્યા છે, પણ નવિતવ્યતાને બલે સદ્જે સ્વોદા દર્શનનો માર્ગ જોવાથી તે સ્વોદો માલમ પડ્યો. ને જે વસ્તુ સર્વજ્ઞે જેમ બતાવી છે તેવી મનમાં સાચી લાગી તેથી સ્વોદી વસ્તુ ઉપરથી ચિત્ત સ્વશી ગયું. સાચા પદાર્થ જે નવતત્ત્વ તે જેમ છે તેમ ઉપયોગમાં આવ્યા. દેવનું સ્વરૂપ ઉપયોગમાં આવ્યું તે પ્રમાણે ધ્યાનાદિકમાં કુશલ થયા. જ્યથી સંસાર સ્વોદો જાણી ઢોડ્યો હતો તે હવે જાણથી સ્વોદો સમજાયો. પોતાના આત્મિક સદ્જ જાણમાં રહેવું તે જ પ્રિય થયું. એવી રીતે ધ્યાન કરવું સુગમ પડ્યું તેથી ગૃહસ્થ કરતાં અન્યલિંગે સિદ્ધિ વધારે થાય. તાપસોએ અજ્ઞાનપણે જો સંસાર ઢોડ્યો ન હોય તો ગૃહસ્થની પેઠે તેને પણ મુશ્કેલ પડત. એ ઉપરથી વિચારવાનું છે જે અન્યલિંગે પણ ત્યાગથી ગુણ થાય છે, તો જૈનની તપશ્ચર્યાનો અન્યાસ છે તે અનુક્રમે કેમ ગુણને ન જોડે ? માટે ધર્મનો અનિલાષ છે, તે ગુણદાયક છે; પણ કેટલાએક એવી ક્રિયા કરી અહંકાર કરે જે આપણે તો બરાબર જ કરીએ છીએ, બહુ જાણીને શું કામ છે ? આપણે થોડા જ્ઞાનથી બસ છે. વલી કોઈ સમજાવે છે જે જ્ઞાનાન્યાસનો નયમ કરવા કહે છે ઠતાં પણ જ્ઞાનાન્યાસ કરતા નથી. પ્રજુની આજ્ઞા આસ્થા વાની બુદ્ધિ નથી. જે જે વસ્તુનો बोध નથી તે મેલવવાની જ્ઞા નથી

केवल लोकरंजनने अर्थें ज करे ठे तेने तो उपदेशमालामा कह्यु ठे, तेम ज तप निष्फल थाय. आ लोकनी बांढावाला प्राये देवलोका दिक मळ्याथी देवताना सुखनो अजिलाप ठे तेमा लुब्ध थइ जाय एटले धर्म करवो दुर्जेन पडे वास्ते जेम वने तेम बांढा तो घटाडवी पण त्यागज्ञावथी विमुख करवा नहि. निकट साधन तो प्रज्जु आ झाए वर्त्तवुं ते ज्ञान सहित करवु कदापि नथी वनतु तो ज्ञान सहित, आज्ञा सहित करवानो अजिलाप राखवो. ए ज उत्तम पुरु पनुं काम ठे जैननी जे जे क्रिया ठे तेनो अज्यास करवाथी शुद्ध थाय ठे ते सारु पंचाशकमा पाने ८ मे सामायिक विषे तेना अति चारमां पण एम ज कह्यु ठे जे मन अस्थिर ठे, ते अज्यास करवाथी स्थिर थाय ठे माटे रुडो अज्यास करवो, ने आज्ञा आराधवा लक्ष राखवो. जे जे प्रज्जु आज्ञाथी बहार थाय ठे, ते सारु ज्ञावना राख वी, जे प्रज्जुनी आज्ञा प्रमाणे क्यारे करीश ? एवा ज्ञाववाला ने सु णारो अबो निकट ठे.

६४ प्रश्न.—यात्रा करवा तीर्थो ए जवं तेमा शुं लाज ठे ? प्रज्जु तो रहेता होय त्यां पण होय अने ज्या जइए त्या तो शु विशेष ?

उत्तर—यात्रा जवानो लाज समकित निर्मल थाय ठे एम आव श्यकरिपूक्तिमा जइवाहुस्वामी चौद पूर्वधरे कह्यु ठे. ते प्रत दाजर नथी तेथी पानुं लख्युं नथी. वली उपदेशमालामां धर्मदासगणि महाराजे गाथा ३३६ मां कह्यु ठे जे श्रावक जंगवानना पांचे क ळ्याणके यात्रा करवा जाय हवे जवाथी फायदो थाय ते समजो के घर आगल वेपारनी, संसारनी, कुटुंबनी अनेक पीडा उपाधि होय तेना विकल्पथी धर्मसाधन बराबर थाय नहि ने ते विकल्पो घर मांथी बहार निकळ्या के टली जाय ठे ? सोबतमा धर्मिण्णाइठ होय तो तेनी सोबते पण पोतानी बुद्धि शुद्ध थाय तथा शास्त्रनु ज्ञान थाय वली रस्तामा गामो भावे त्या पण केटलाएक उत्तम मुनि

મહારાજ તથા શ્રાવકનો યોગ મળે. તેમની પાસેથી નવું જ્ઞાન મળે. વલી તીર્થે જઈએ ત્યાં પણ એવા ઉત્તમ પુરુષનો યોગ વને. તેમની પાસે રહેવાથી જ્ઞાનનો બોધ થાય તથા વૈરાગ્ય થાય એ લાજ થાય. હાં કોઈ કહેશે જે એવા પુરુષ પાસે જઈએ? તે વિપે જાણવું જે ત્યાં તો એક જ ગુણી પુરુષ મળે ને તીર્થે તો ઘણા ગુણી પુરુષો મળે. વાસ્તે વધારે લાજ થાય. તથા તીર્થે તીર્થીકર મહારાજો તથા ગણધર મહારાજો તથા મુનિ મહારાજો જ્યાં જ્યાં નિર્વાણ પદ પામ્યા હે, તે જ ગયા જોઈએ કે તે પુરુષો યાદ આવે, ને તેમના ગુણનું વર્ણન થાય; તેથી બુદ્ધિ શુદ્ધ થાય. વલી તે પુરુષો જેવી રીતે ગુણ પામ્યા, તે રસ્તો પકડવાની બુદ્ધિ થાય, ને સંસારથી ઉદાસીનતા થાય. ને આત્મતત્ત્વ ઓળખવાની બુદ્ધિ થાય. પરજાવ રમણ દૂર થાય. પોતાના આત્માનો ગુણ પ્રગટ કરવાનો ઉદ્યમ થાય. જેવી જેવી વિશુદ્ધિ થાય તેવો તેવો ઉદ્યમ કરે, અતિશય વિશુદ્ધિવાળા મુંગરમાં ગુફાનું છે ત્યાં એકાંતે બેસી પોતાના આત્માની જડની વહેંચણ કરે. જ્ઞેદજ્ઞાન કરે. ધર્મધ્યાન શુદ્ધધ્યાનાદિક ધ્યાય, ને મ્હોટો લાજ નપાજે. વીજું પણ બુદ્ધિ શુદ્ધ થવાનું કારણ છે જે ઉત્તમ પુરુષના શરીરમાં જે પુજ્જલ મળ્યા છે તે ઘણા ઉત્તમ મળ્યા છે. જેમકે ક્ષપકશ્રેણિ માંડવી હોય તો વજ્ર રૂષનનારાચ સંઘયણ જોઈએ. એ સંઘયણ વિના ઉત્તમ ધ્યાન કરી શકે નહિ. ત્યારે પુજ્જલની પણ સહાય્ય જોઈએ છે. તથા ઉત્તમ પુરુષ જેની મુક્તિ થવાની છે, એવા પુરુષના શરીરમાં જે જ્ઞાન ધ્યાનમાં વૃદ્ધિ થાય, એવા પુજ્જલ મળ્યા છે તે પુરુષ તીર્થસ્થાનમાં નિર્વાણ પામ્યા છે તેથી ત્યાં તે પુજ્જલ વિશ્વસ્થા છે તેથી ત્યાં સારા પુજ્જલનો જાગ ઘણો છે. ત્યાર પછી વલી ઘણો કાલ થઈ ગયો છે, તો પણ વધા પુજ્જલ કંઈ જતા રહેતા નથી. તેથી તીર્થસ્થાન ઉપર જ્ઞાનશાલી જીવે સાર પુજ્જલનો સ્પર્શ થાય છે, તો તેની બુદ્ધિ શુદ્ધ થાય છે તેમાં જે પુરુષને વધારે સારા પુજ્જલની સ્પર્શના થાય છે, તો વધારે બુદ્ધિ

शुद्ध थाथ ठे कोइक जाग्यहीनने सारानी स्पर्शना ज नथी
थती, ने नवला स्पर्श ठे तो तेना कर्मनी गति ठे पण मुख्यपण सा
रा पुज्जन ठे तेथी अनुक्रमे वधारे लाज थवानु कारण ज यात्रा ठे
पोताना गाममा जिनविब दोय पण आ कारणो वधा नहि मल, मा
टे शास्त्रकारे यात्रा जवानो लाज दर्शव्यो ठे माटे यात्रा जइ आ
वा साधनो करवा तेथी म्होटो लाज थाय

६८ प्रश्न.—सामायिक, पौषध, पडिकमणामा आज्ञापण रा
खे के नहि ?

उत्तर—पचाशकजीमा सामायिक व्रतनो अधिकार पाने १८
मे ठे त्या आज्ञापण उतारवा कहा तेम पौषधनो अधिकार पाने
१९-२० मे ठे त्या पण आज्ञापण उतारवा कहा ठे वली जगवती
जीमा पाना ठापेल प्रतमा ९४३ मे शाखजीनो अधिकार ठे, त्या
पण आज्ञापण उतारी पौषध लीधा ठे वली बीजी रीते पण सम
जवानु ठे के, सामायिक सयुक्त जे पौषध करे ठे, तेमा आहारनो
पौषध देशथी तथा सर्वथी ठे ने शरीरसत्कारादिक पौषध सर्वथा
करवानो कह्यो ठे एटले आज्ञापण केम करीने राखे ? वली नत्वा
धर्मा पण पाने २४३ मे आज्ञापण पहेरी सामायिक पौषध करवो
योग्य नथी स्त्रीज जे स्वामीनो शृंगार पहेरे ठे, जे कोइ पण वखत
उतारती नथी, ते शिवायना राखे नहि एम सज्जव थाय ठे

६९ प्रश्न—कोइक मुनि सयमथी चूक्या ठे ते प्रवृत्ति करी
शकता नथी, पण शुद्ध प्ररूपणा करे ठे, तो तेमनी पासे धर्म सा
जलवो के नहि ?

उत्तर—शुद्ध प्ररूपक गुण उपदेशमालामा बहु वखाण्यो ठे ए
वा पुरुषने शास्त्रमा सवेगपदी कहा ठे शुद्ध प्ररूपकपण आववु छ
लन ठे ने जेने ते गुण होय तो तेमनी पासे साजलवु तेनो विनय
पण करवो केटलाएक कहे ठे जे जेवा तेवा पासे जइये पण तेने वं

દના કરીયે નહિ. એ કહેવું યોગ્ય નથી. કારણ જે જેની પાસે સાજા લેવું છે ને જ્ઞાન લેવું છે, તો અવશ્ય તેને વંદન કરવું જોઈએ. ને વંદન કરવા યોગ્ય નહિ તો સાંજલવું પણ યોગ્ય નથી. પણ સંવેગપક્ષીની મુખ્ય પરીક્ષા એટલી જ છે કે બીજા ત્યાગી પુરુષ છે, રૂઢી રીતે સંયમ પાલે છે તે પુરુષની નિંદા નહિ કરે, ને ઝલટા તેમનું વહુમાન કરશે. તેમની સેવા ચક્તિ કરશે. તેમની સેવા ચક્તિની પ્રેરણા કરશે, કારણ જે પોતાથી સંયમ પલતું નથી, પણ પોતાનામાં સમકિત ગુણ રહ્યો છે, તેથી તે પોતાના દૂષણની નિંદા કરશે. ને પોતાથી અધિક સંયમ પાલે છે તેનું અવશ્ય વહુમાન કરશે. એવા ગુણવંતનો સ્વચાલિક ધર્મ છે. ને એવા પુરુષ છે તે શ્રાવકને સેવવા યોગ્ય છે. હાલ કાલમા વકુશકુશિલ સંયમ પણ છે માટે અહ્ય દૂષણ જોઈ મુનિપણું નિપેધવાથી મ્હોટું દૂષણ પ્રાપ્ત થાય. માટે શુદ્ધ પ્રરૂપક ઉપર વહુ લક્ષ રાખવો. ગુણીની નિંદા થાય તો ફરી ગુણીનો યોગ મલવો હર્લજન થાય. નિર્ગુણીની સાથે રાગ થાય તો ગુણી ઉપર દ્વેષ થાય, તો ફરી ધર્મ મલવો હર્લજન થાય. વાસ્તે પોતાના આત્માની સંજાલ રાખી શુદ્ધ પ્રરૂપક જ છે તો તે જરૂર સેવવા યોગ્ય છે.

૭૦ પ્રશ્ન:—સાધુજી મહારાજ પાસે દીક્ષા લેવા આવે તો તેના માતા પિતાની આજ્ઞા લઈ દીક્ષા આપે કે કેમ ?

જ્વર:—માતા પિતાની આજ્ઞાથી દીક્ષા લેવાની મર્યાદા છે, પણ તે મર્યાદા અષ્ટકજીમાં હરિજન્સૂરિ મહારાજે દર્શાવી છે. તેનો સાર નીચે મુજબ છે—દીક્ષા લેનાર પોતાના માતા પિતાને સમજાવીને આજ્ઞા માગે, ને માતા પિતા આજ્ઞા આપે તો તે જીતમ છે; પણ માતાદિક આજ્ઞા ન આપે તો પોતે સાધુનો વેષ પહેરી ઘરમાં રહે ને આજ્ઞા માગે. એમ કેટલાએક દિવસ ઘરમાં રહે. તો પણ આજ્ઞા ન આપે ત્યાર પછી ઘરમાંથી ચાલી નીકલે. ગુરુ પાસે જઈ સંયમ લે. એ વિષે ત્યાં એવો પણ તર્ક કહ્યો છે જે એવી રીતે ચાલ્યો જાય

ત્યારે પાઠલ માતા પિતા હઃહી થાય તેનો દોષ દીક્ષા લેનારને મા
 ગે. એ તર્કનો જવાબ એવો આપ્યો છે જે કોઈના માતા પિતા રોગી છે
 તે સાથે મુત્ર પણ છે તે કેંઈ ગામ જતા હોય એવામાં ઘણી માદગી
 થઈ જવાથી પુત્ર ઔપધ લેવા જાય ને કદાપિ માતા પિતાટિકમાથી
 કોઈનું મરણ થાય તો તેનો દોષ પુત્રને લાગતો નથી તેમ માતા પિ
 તાને સમજાવ્યા હતા આજ્ઞા આપતા નથી, તો તે દીક્ષા લેનારને
 દોષ નથી. પુત્ર જેમ ઔપધ લેવા ગયો ને પિતા મરણ પામ્યા તો
 દોષ નથી, તેમ એ પુત્ર જાણે છે કે દીક્ષા લઈ જ્ઞાન જીતીને આવી
 ને માતા પિતાને સમજાવીશ એવી જાવનાથી જાય છે તેને દોષ ન
 થી એવી રીતનો અધિકાર અષ્ટકજીમાં પાને ૧૨ મે પચીસમા અ
 ષ્ટકજીમાં છે તથા પંચવસ્તુમા પણ દીક્ષાનો અધિકાર ઘણો ચાલ્યો
 છે ત્યાં ઘણા તર્ક કર્યા છે, ત્યાં પણ એમ જ કહેવું છે એક પ્રશ્ન એવું છે
 જે માતા પિતા વૃદ્ધ છે ને પુત્ર દીક્ષા લેતો એના દયાના પ્રણામ શી રીતે
 રહ્યા ? તે વિષે ત્યાં જવાબ આપ્યો છે કે દીક્ષા લેનારને જગત્મા જેટલા
 જીવે તે વધા સાથે અનંતોકાલ ગયો તેથી માતા પિતાનો સ્વધ વન્યો
 છે ત્યારે એક માતા પિતાની દયા પાલે કે જવો જવના માતા પિતા
 ની દયા પાલે ? એના ચિત્તમા તો ચૌદરાજલોકના જીવની દયા છે
 તેમા માતા પિતાની પણ દયા કરવા તૈયાર છે, પણ એના કહ્યા પ્ર
 માણે માતા પિતા કરતા નથી એટલે દયા શી રીતે પાલે ? બાકી
 એના જાવ તો દયાના જ છે. એ રીતે કેટલાએક પ્રશ્નો ચાલ્યા છે તે
 મહેલા જ્ઞાનમા જ પંચવસ્તુમાં છે હાલ પ્રત હાજર નથી તેથી પાનુ
 જલ્થુ નથી આ અધિકાર જોતા ગુરુને માતા પિતા વિગેરે દીક્ષા લે
 નારને રજા આપે ત્યારે જ દીક્ષા આપે એમ સજવતુ નથી પણ દી
 ક્ષા લેનારની પરીક્ષા તો કરે તે સારુ પંચાશકજીમા પાને ૩૩ મે
 દીક્ષા લેનાર સમવસરણની રચના કરે ત્યાં મહેલી જગ્યા શુદ્ધ કર
 રવા કાજો લે. પઠી મધોદકથી ઠંટકાવ કરે પઠી સમવસરણમા

પ્રત્નુ પથરાવે. તથા પર્યદાની પણ સમવસરણમાં રચના કરે. પઠી દીક્ષા લેનારની આંખે પાટો બાંધી હાથમાં ફૂલ આપે તે ત્રણ વચ્ચે સમવસરણમાં નાંખે. તેમાંથી એક ફેરો પણ પહે તો દીક્ષા આપે, ને ત્રણે વચ્ચે વહાર પહે તો દીક્ષા ન આપે. એ અધિકાર પંચાશ કજીમા પાને ૩૪ મે છે. તથા પાને ૧૧૭ મે બીજો અધિકાર છે. તેમાં દીક્ષા લેનાર શ્રાવકની પડિમા વહન કરે. કારણ કે પડિમા વહન કરી હોય તેને દીક્ષા પાલવી કંઈ મુશ્કેલ પડે નહિ. વલી તેમાં કાલ વિલંબ થાય તે સારુ ગુરુની નજરમાં આવે તો હ મહિના સાથે ફેરવે. પઠી યોગ્ય લાગે તો દીક્ષા આપે. વલી જીવ વિશેષ યોગ્ય હોય તો તુરત શિષ્યને દીક્ષા આપે એવી પણ રીત છે. વાંસ્તે દીક્ષા આપવાનું કામ ગુરુની આધીનતામાં છે. ગુરુ મહારાજ જેમ યોગ્ય લાગે એમ કરી લે. પણ શ્રાવક વગર વિચારથી દીક્ષા આપનારની નિંદા કરે તો તે તેથી મહા દૂષણ ઉપાર્જન કરે. ગુરુની નિંદાનું મહા દૂષણ છે. ગુરુની ઋત્તિ કરતાં સહજ ગુરુના શરીરની મલીનતા લાગવાથી અંગ રહિત જીવ થયા છે. એ અધિકાર વાસુપૂજ્યસ્વામીના ચરિત્રમાં છે, માટે જેમ બને તેમ ગુરુ મહારાજનો અવર્ણવાદ બોલવો નહિ. ગુરુ લાજાલાજ જોઈ કામ કરી લે, તે આપણા સમજવામાં આવે નહિ.

૪૧ પ્રશ્ન:—શ્રાવક પ્રતિક્રમણ કરે છે, તે દરેક વસ્તુના હેતુ શું છે?

ઉત્તર:—પ્રતિક્રમણ હેતુગર્જિત ગ્રંથ જયચંડસૂરિજી કૃત છે, તે ના આધારે તથા ક્ષમાકલ્યાણ મુનિએ હેતુ દર્શાવ્યા છે તેને આધારે લખું હું.

ગુરુ મહારાજ હોય તો ગુરુ સમીપે પ્રતિક્રમણ કરવું, ને તે ન હોય તો સ્થાપનાચાર્ય પાસે કરવું. તે સ્થાપના દશ પ્રકારે કહી છે તેમાંથી જેનો યોગ બને તે સ્થાપવી. તે સ્થાપવાને પ્રથમ નવકાર મંત્ર જણવો. કારણ જે નવકાર છે તે મંગલિક છે. સર્વ મંગલમાં મુ

રહ્ય મંગલ કહ્યું છે. વાસ્તે નવકાર મન્ત્ર જાણવો પઠી પંચિદિય જ
 ણવી. તેનું કારણ જે પંચિદિયમા આચાર્ય મહારાજના ગુણનું વર્ણન
 છે તેવા આચાર્યને સ્થાપ્યા છે, એ હેતુએ જાણવી. પઠી શ્રિયાવહિ પડિ
 ક્રમવી તેનું કારણ જે હરેક ધર્મકરણી શુદ્ધ થઈને કરવી. તે શ્રિયા
 વહીમાં પાપનું આલોવવું થાય તેથી શુદ્ધ થાય વલી જે પાપ આલો
 વતા ન શુદ્ધ થાય તે કાઠસ્તગ્ને શુદ્ધ થાય તે સારુ કાઠસ્તગ્ન કરવો છે,
 પણ તે કાઠસ્તગ્નના આગાર રાખવા જોઈએ. તે સારુ તસ્તગ્નતરી અન્નઞ
 ઞસસીએણ જાણવું પઠી એક લોગસનો કાઠસ્તગ્ન કરવો તેનું
 કારણ જે એક લોગસમા ચંદેસુનિમ્મલપરા સુધી પચ્ચીસ શ્વાસોશ્વાસ
 થાય છે તે ગણી શકાય નહિ. તેથી લોગસ ગણવાથી પ્રજ્ઞનું ધ્યાન
 થાય ને કાલ પણ પૂરો થાય. કાઠસ્તગ્ન પારી પૂરો લોગસ કહેવો. તે
 નું કારણ જે સામાયિક લેવું તેમાં પહેલી દેવની વદના કરવી જોઈ
 એ, તે લોગસમા થઈ જાય પઠી મુહપત્તિ પડિલેહવાનો આદેશ ગુરુ
 પાસે માગે પઠી મુહપત્તિ પડિલેહવે. તેનું કારણ જે ગુરુને વંદન કરતા
 પાંચે અંગ એકઠા થાય, તેમા કોઈ જીવ હોય તેની વિરાધના થાય માટે
 મુહપત્તિ પડિલેહવાથી તે જીવ હોય તો દૂર થાય. તે સારુ મુહપત્તિ પડિ
 લેઈવે. પઠી સામાયિક સદિસાદુ ? એટલે સામાયિકનો આદેશ આપો. પ
 ઠી ગુરુ આદેશ આપે. પઠી વીજી વચ્ચત ગુરુ મદારાજને કહે જે સામા
 યિક ઠાઠ ? ગુરુ આદેશ આપે. પઠી મંગલ અર્થે નવકાર જાણીને શ્વકા
 રીજગવાન્ પસાય કરી સામાયિક દંમક ઞચારવોજી પઠી ગુરુ ઞચારા
 વે ગુરુ પાસે વ્રતનો ઞચાર કરવો તેથી ગુરુનો વિનય થાય છે પઠી
 ગુરુ ન હોય તો શ્રાવકમા વહેરા હોય તે કરેમિજતેનો પાઠ ઞચારાવે.
 હવે સામાયિક લેવાની તથા પ્રતિક્રમણ કરવાની રીત ઞજાં ઞજા છે.
 વેઠા વેઠા પ્રતિક્રમણ કરવાનું પ્રાયશ્ચિત્ત એક આવીસનું શ્રાઘજિતકલ્પ
 મા કહ્યું છે વાસ્તે ઘટી શક્તિવાલાને વેઠા વેઠા કરવું એ યોગ્ય નથી. સ
 વારનું પણ પ્રતિક્રમણ કરવાની રીત ઞજા ઞજા છે પડિક્રમણા હેતુગ

જિંત જોશો તો જણાશે. સામાયિક લીધા પઠી ચમાસમણ દેશ વેસણે
 સંદિસાહુ? એટલે વેસું? ત્યારે ગુરુ આદેશ આપે છે. પાઠો ફરી ચમાસમ
 ણ દેશ, વેસણે ઠાનું? કહે છે એટલે વેસું તું. એથી પણ જણાય છે કે વે
 ઠાં વેઠાં સામાયિક લેવાની આજ્ઞા હોય ત્યારે આ આદેશ
 જરૂર નથી, પણ નજો છે તેથી વેસવાની આજ્ઞા માગે છે. હવે વેસીને
 સજ્ઞાય ધ્યાન કરવું. તે સારુ સજ્ઞાય સંદિસાહુ એટલે સજ્ઞાય કરું? ગુ
 રુ કહે છે જે કર. ત્યારે પાઠો વિશેષ વિનય જણાવવા કહે છે જે કરું
 તું. ત્યારે ગુરુ કહે જે કર. ત્યાર વાદ ત્રણ નવકાર ગણવા. તેનું કાર
 ણ એટલું જ છે જે દરેક કામ મંગલિક કરીને કરવું, તે મંગલ ક
 રવાને ત્રણ નવકાર ગણે. પઠી સજ્ઞાય ધ્યાન કરે. હવે જેને પઢિક
 મણું કરવું હોય તો તે પઢિકમણામાં ઘઠો પચ્ચસ્કાણનો આવશ્યક
 છેલ્લો આવે તે વચ્ચે પચ્ચસ્કાણનો કાલ હોય નહિ તે સારુ મુહપત્તિનો
 આદેશ માગી મુહપત્તિ પઢિલેદે એટલે શરીરની શુદ્ધિ થાય. એ મુહપ
 ત્તિ પહેવતી વચ્ચે ચમાસમણું દેશ, આદેશ માગી મુહપત્તિ પઢિલે
 વી. એવી રીતે સેનપ્રશ્નમાં કહ્યું છે. પઠી દ્વાદશ વંદન કરે. કેમ કે
 પચ્ચસ્કાણ ગુરુ પાસે કરવું છે. ત્યારે તેમનો વિનય કરવો જોઈએ. તે
 વિનય કરી ગુરુ પાસે પચ્ચસ્કાણ કરે. પઠે ચાર થુડા દેવવંદન કરે,
 કારણ જે હરકોઈ કાર્યમાં પ્રથમ દેવવંદન કરવું જોઈએ. દેવવંદનમાં પહે
 લી થુડ અરિહંતની જ્ઞાતિની કહે, બીજી થુડમાં સર્વ અરિહંતની જ
 ક્તિ થાય છે, ત્રીજી થુડમાં જ્ઞાનની સ્તુતિ થાય, ચોથી થુડ સમક્તિ
 દૃષ્ટિ દેવ શાસનનું રખોપું કરે છે તેમને સંજારવા સારુ કહેવી છે. એ
 વી રીતે હેતુ છે. નમુઝુણાં કહી ચાર ચમાસમણ દેશ ચાર પુરુષને વં
 દન કરે છે. પહેલાં જગવાન્ હું એ જગવંત તથા કોઈ ઠેકાણે ધર્માચાર્ય
 જેનાથી ધર્મ પામ્યા છે, તેને પણ જગવાન્ વંદનમાં વંદન કરવું.
 માટે જગવાનને વાંદતી વચ્ચે જગવાન્ તથા ધર્માચાર્યને ઉપયોગમાં
 લેવા. આચાર્ય તથા ઉપાધ્યાય સાથુ એ ચારેને વંદન કરવું. પઠી ૬

चकारो जगवान् पसाय करी समस्त आवकने वांडुं ? आवकने वांड
 वा सारु पडिकमणा हेतुगर्जितमा तथा धर्मसंग्रहमा तथा ज्ञानविम
 लसूरिनी करेली पडिकमणानी विधिनी सझायमा पण ठे ते
 सझायमाजानी चोपडीमा पांने १०४ मे ठे वली प्रवृत्ति पण
 केटलेएक ठेकाणे ठे. ए रीते वंदन करी रह्या पढी देवसि पडिकम
 णे तातं ? एटले हवे देवसि प्रतिक्रमण शरु करुं तु दिवसना पापनु
 सामान्यपणो मिच्छामिडुकडं देवा देवसिभडुचित्तिथ कछ्या पढी क
 रेमिजंते कही एटले पहेलो आवश्यक शरु थयो ते पहेलो सामा
 यिक आवश्यक ठे ते वारवार कहेवानी मतखव एटली ठे जे पडि
 क्रमणु करवुं ठे ते समता परिणामे रहीने करवुं ठे. वारवार करेमि
 जंते कहेवाथी समतानी वृद्धि आय ठे पढी देवसि अश्रयारोकड क
 ही तस्तवचरी कही आठ गाथानो काठसग करवो तेनुं कारण जे
 भागल पाप आलोववुं ठे ते काठस्तगमा रही संनारी काठवुं. ते
 सारु काठसग करवो ठे. पढी लोगस कहेवो ए बीजो आवश्यक
 ठे, चोवीसवा नामे एटले चोवीश प्रज्जुना गुणग्राम करवा ठे पढी
 मुहपत्ति पडिलेहवी पढी गुरु भागल पाप आलोववुं ठे ते गुरुने वं
 दन करवुं जोइए ते सारु द्वादशाव्रत वंदन करवु ए बीजो आवश्यक.
 पढी देवसी आलोववुं कहि, सामान्य रीते आलोववा रूप देवसि अ
 श्रयारोकड कहेवुं ते पढी गमणागमण अठार पापस्थानक आलो
 वे पढी वदित्तु कहेवामा मंगल अर्थे पहेलो नवकार जणवो. सम
 जाव वधारवाने करेमिजंते कहेवी सामान्य आलोववा रूप देवसि
 अश्रयारोकड कहेवो पढी विस्तारे पाप आलोववा वंदित्तु कहे, ते
 चोथो आवश्यक. समता प्रणामथी स्थिरताए कहेवुं जे जे अतिचार
 आवे तेमा दूषण लागुं होय तो तेनी निंदा करवी महा वैराग्यजा
 व लावीने पापनुं आलोववु. ते वदित्तु कही रह्या पढी जेम राजाने
 अरज करी जाय, त्पारे सलाम करी जाय. तेम गुरु भागल पाप

आलोव्युं माटे वंदन करवुं जोइए तेथी वंदन करी अचुठीन अज्यं
 तर खमाववो. तेमां गुरुने खमाव्या पढी जे पाप आलोववाथी
 शुद्ध न थाय ते काउस्सगथी शुद्ध थाय. ते काउस्सग करवो. ते गुरुने
 वांदीने करवो जोइए. ते सारु गुरुने वंदन करवुं. पढी
 खमाववा. आयरिय छवझाय कही ससन्नावनी वृद्धि करवा, करे
 ते कहि, जो मेदेवसी अइयारोकन कहवो. पाप निंद्या पढी काउस्सग
 ना आगारादिक सारु तस्सउत्तरी कहिने चारित्राचारनी विशुद्धि
 सारु बे लोगस्सनो काउस्सग करवो, ए पांचमो आवश्यक. ते काउ
 स्सग पारी प्रजु स्तवना करवा सारु एक लोगस्स प्रगट कहवो. स
 व्वलोए कही समकितनी शुद्धिने अर्थे एक लोगस्सनो काउस्सग क
 रवो. तथा पुस्करवरदी कही एक लोगसनो काउस्सग ज्ञाननी वि
 शुद्धि सारु करवो. इहां शंका थशे जे चारित्रनी शुद्धिनो बे लोगसनो
 केम? ते सारु त्या कहेवुं ठे जे चारित्राचारमां वधारे दूषण लागे ते
 थी बे लोगसनो काउसग ज्ञानीए कह्यो ठे. पढी सिद्धाणं बुद्धाणं
 कहि, श्रुतदेवता आराधवा एक नवकारनो काउस्सग करवो. तेनुं कार
 ण जे श्रुतज्ञानथी सर्व धर्म जणाय ठे तथा वर्त्ताय ठे; तो श्रुतदेव
 तानी सहाय्यताथी श्रुतधर्मनी वृद्धि थाय. मल्लवादिजीने कोइ गुरुनो
 योग नहि हतो पण श्रुतदेवतानुं आराधन कखुं तेथी श्रुतदेवता प्र
 सन्न थया तो बोधनी साथे जय मेलव्यो. बौधलोकाने देश बहार
 काढ्या. वास्ते श्रुतदेवतानो काउस्सग करी थोय कहेवी. पढी पाठो
 क्षेत्रदेवता आराधवा एक नवकारनो काउसग करवो. तेनुं कारण
 जे जेना क्षेत्रमां रहेवुं ते क्षेत्रदेवता प्रतिकूल होय तो धर्म आराधन
 मां विघ्न थाय. वास्ते निर्विघ्नपणे धर्म आराधन करवा सारु एक का
 उसग तथा थोय कहेवी. ए अधिकार आवश्यक सूत्रमां काउसग
 निर्युक्तिमा कह्यो ठे. वली न्तपच्चरकाण पयन्नामां कखुं ठे जे मुनि
 संथारो करे ते वखते आखो संघ क्षेत्रदेवतानो काउसग करे. कार

ए जे अन्नशन करनार मुनिने कोइ देवता उपसर्ग करे नहि तेम ज
 इहा पण ज्ञान दर्शन चारित्रे करी मोक्षमार्गना साधक पुरुषना छ
 रित हरवाने कहेवुं ठे ते आवा मुनिनी प्रकृति ठे, वास्ते करवा योग्य
 ठे. पढी मंगलार्थे नवकार प्रणी मुहपत्ति पहिलेहवी ने उठा आवश्यक
 कर्मां पञ्चस्काण करवुं ठे ते सारु गुरुने वंदन करवु. हवे अवसर
 अइ जवा सारु पञ्चस्काण पहेलु कस्युं ठे, एटले फरी करवुं नथी ए ठ
 आवश्यक थइ रह्या तेनी प्रसन्नता थइ तेथी देवनी स्तुति रूप नमो
 स्तुवईमानाय, नमुहुणं स्तवन कहेवु. पढी १४० जिनने वां
 दवा रूप वरकनक कहेवा स्त्रीयोने पूर्वनु जणवानी मना ठे
 तेथी स्त्रीजं ससारदावा कहे पढी जगवान प्रमुख वादे पढी अ
 ढीहीपना सर्व मुनिने नमस्कार करवा अद्वाइजेसु कहेवा
 पढी कइ दिवस सबधी पाप रह्यु होय ते सारु देवसि प्राय
 श्वित्तनो चार लोगसनो काउसगग करवो काउसगग करी लोगस क
 ही सझायनो आदेश लइ सझाय ध्यान करवु इहा सुधीना हेतु त्या
 वझावर्था ठे ते लख्या ठे राइपडिकमणामा पहेलो कुसुमिण डसु
 मिण उद्धावणिपं राइय पाथिचित्तविसोहणन्ननो चार लोगसनो का
 उसगग करवो थाय ठे. तेनो हेतु एवो ठे जे स्वप्नना दोष निवारण
 करवाने वली जो निझामा, स्वप्नमां चोथाव्रतादिकमा दूपण लाग्यु
 होय तो १०० श्वासोश्वासनो काउसगग करवो कह्यो ठे माटे साग
 खरगंजीरा सुधी लोगस गणवो पढी नरहेसरनी सझाय कहेवा
 मा आवे ठे, ते उत्तम पुरुषनां नाम स्मरण करवा माटे ठे तथा
 काउसगग एक लोगसनो चारित्र विगुहि अर्थे, रात्रिए दूपण थो
 ढा लाग्या होय तेथी पढी दर्शननी विगुहि सारु एक लोगसनो
 काउसगग तथा ज्ञाननी विगुहि सारु आठ गाथानो काउसगग
 तेमा जे व्रतमा दूपण लाग्या होय, ते सनारी काढवां. था काउ
 सगगो वंदित्त कहेता पहेला करवाना आवे ठे तेनु कारण एटलु ज ठे

जे पहेली ए क्रिया थाय तो निझ वधारे मुक्त थाय, तो पाप बराबर
 आलोववामां आवे. माटे राइ पडिकमणामां पहेलो आवे ठे. वंदि
 पढी कानुसगग करवो ठे. तेमां तपनी जावना जाववी ठे. ते जा
 वे जे हे चेतन ! तुं तपश्चर्या कर. जगवंते ठमासी तप करी घणां क
 र्म नाश कख्यां ठे, तेम तुं पण चेतन, ठमासी तप कर. ते न बनी शके
 तो एक उपवास उंगो कर, तेम नहि बने तो बे उपवास उंग क
 र. तेम न बने तो त्रण उपवास उंग कर. एम उंगणत्रीश उप
 वास उंग करता सुधी अनुक्रमे जाववुं. पढी पांच मास कर. ते
 न बने तो पावुं एक उपवासथी उंगणत्रीस उपवास सुधी. उंग
 करता जवा पढी चार मास कर. ते न बने तो एक उपवासथी
 उंगणत्रीस उपवास सुधी उंग करवा. पढी त्रण मास कर कहेवुं
 पावुं एकथी उंगणत्रीस सुधी उंग करवा. पढी बे मास पढी पा
 ग एकथी उंगणत्रीस उपवास सुधी उंग करवा. पढी एक मा
 सना उपवास कर, पढी ते न बने तो एक उपवास उंगो कर. ते
 न बने तो बे उपवास उंग कर. एम तेर उपवास उंग करवाना
 जाववा. पढी हे चेतन ! चोत्रीश जक्तनो त्याग कर. ते न बने तो
 बत्रीश जक्तनो त्याग कर. ते न बने तो त्रीस जक्तनो त्याग कर.
 ते न बने तो अठावीश जक्तनो त्याग कर. ते न बने तो उवीस ज
 क्तनो त्याग कर. ते न बने तो चोवीस जक्तनो त्याग कर. एम बे
 बे जक्त उंग करतां जवा. ठेवट चोथ जक्तना त्याग सुधी जाववुं.
 पढी ते न बने तो आंबिल कर, ते न बने तो नीवी कर, ते न बने
 तो एकासणुं कर. ते न बने तो बेसणुं कर. ते न बने तो पुरिमठ
 कर. ते न बने तो साहूपोरशी कर. ते न बने तो पोरशी कर. ते
 न बने तो नवकारशी कर. एवी रीते चिंतववुं. जे तप करवो होय
 त्यां अटकुवुं. एवी रीते कानुसगग कख्या पढी पारी लोगस्स कही,
 मुद्दपत्ति पडिलेहवी. वंदन करी तीर्थवंदन करी, पञ्चस्क्राण करी, वि

શાલલોચન પ્રમોદ અર્થે કહેવા પઠી ચાર થુફ દેવવંદન કરવું. પઠી જગવાન પ્રમુખ વાંદીને અઢાઈજેસુ खामी જો પૌપથ પહેલો લીધો હોય તે બહુવેલ પ્રમુખના આદેશ લે. આ મુજબના હેતુ મ્હારા સમજવામા આવ્યા તે લખ્યા છે. આમતી વચ્ચે હાથ નીચે મૂકવો છે, તે, ગુરુના ચરણ ઉપર મૂકીએ ઠીએ એમ જાવવું સ્થાપના કરતી વચ્ચે હાથ સ્થાપના તરફ રાખીએ છે તેનો હેતુ જે આ સ્થાપનાના ચર્ચ સ્થાપુ તુ. વંદન કરતી વચ્ચે મુહપતિએ લે હાથનાં દસ આંગળાં અઢાઈ મસ્તકે અઢાઈવા તેનો હેતુ જે ગુરુના પગની રજ માથે ચઢાવું તું એ સર્વ વિનય છે ને વીતરાગનો ધર્મ વિનયમય છે, વાસ્તે જેમ બને તેમ મ્હોટાનો વિનય કરવો વિનયથી જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની વૃદ્ધિ થાય છે.

પ્રશ્ન:—૪૨ પ્રતિક્રમણ કઈ વચ્ચે કરવું ?

ઉત્તર:—લે સંધ્યાએ પ્રતિક્રમણ કરવું સાજનું પ્રતિક્રમણ કરતા અર્થે સૂર્ય વહાર હોય તે વચ્ચે વદિતુ કહેવું એ રીત છે, ને તે કરતા મોડું વહેલું કરવાનું પ્રાયશ્ચિત્ત જ્ઞાનવિમલસૂરિની કરેલી સંજ્ઞામા કહ્યું છે. વલી કોઈ કારણાદર અપવાદે તો, દેવસી પડિક્રમણ વહેલું કરે તો વપોરના વાર વાગ્યા પઠી, ને મોડું કરે તો રાત્રીના વાર વાગ્યા સુધી રાઈ પડિક્રમણ વહેલું કરે તો રાત્રીના વાર વાગ્યા પઠી, ને મોડું કરે તો વપોરના વાર વાગ્યા સુધી. એ રીતે પડિક્રમણ હેતુ ગર્જિતમા કહ્યું છે. તેનું કારણ એ છે જે કંઈ કામમા ધુંચવાયો તો એ બદલે પડિક્રમણું રહે નહિ, ને જીવનો સ્વજ્ઞાવ એવો છે જે એક દિવસ ત્રૂટક પડ્યું તો પઠી ધણા દિવસનું પડિક્રમણ જાય ને પ્રમાદ વધી જાય માટે અપવાદે આ કાલે વતાવ્યો, પણ વનતા સુધી કાલે જ કરવું એ મર્યાદા છે હરિજસૂરિ મહારાજે પંચાશકમા કહ્યું છે જે કાલે છેલ્લી કરે તો સફલ થાય, પણ અકાલે છેલ્લી કરે તે સફલ થાય નહિ. તેમ અકાલે ક્રિયા કરવી તે તેવી છે વાસ્તે

બનતા સુધી જે જે ધર્મકરણી પ્રજ્ઞુએ કહી છે, તે તે અવસરે કરવી.

પ્રશ્ન:—૭૨ પડિક્કમણામાં ત આવશ્યકમાં કયા કયા આચારની શુદ્ધિ થાય છે. ?

ઉત્તર:—સામાયિક આવશ્યકે તથા પ્રતિક્રમણ આવશ્યકે તથા કાનસગ્ગ આવશ્યકે ચારિત્રાચારની વિશુદ્ધિ થાય. કેમ કે સામાયિક લેવાથી સાત્ત્વ્ય જે પાપ તેનો ત્યાગ થાય છે, તેથી ચારિત્રની વિશુદ્ધિ થાય છે. પડિક્કમણામાં પાપની નિંદા ગર્હા કરવાથી અતિચારની વિશુદ્ધિ થાય છે. તેથી ચારિત્રની વિશુદ્ધિ થાય છે કાનસગ્ગ કરવાથી કાયાનું વોસિરાવવું થાય છે. એક આત્માને વિષે નપયોગ સ્થપાય છે. તેથી સમજાવ વૃદ્ધિ પામે છે. પ્રજ્ઞુના ગુણમાં એકાગ્રતા થાય છે, તે જ ચારિત્ર છે. વાસ્તે ચારિત્રાચારની શુદ્ધિ થાય છે. ચત્તવીસઠો એટલે લોગસથી દર્શનાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે. પચ્ચસ્કાણ આવશ્યકથી તપાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે, ને વંદન આવશ્યકથી જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે. કારણ જે ગુરુનો વિનય કરવો એ જ્ઞાનનો આચાર છે ને તે આવશ્યકમાં વીર્ય ફોરવવું છે, વાસ્તે વીર્યાચારની શુદ્ધિ થાય છે સદાકાલ સંસારમા વીર્ય ફોરવી રહ્યો છે, તે બાલવીર્ય છે. ધર્મમાં વીર્ય શ્રાવકને ફોરવવું, તે શ્રાવકને બાલપંમિત વીર્ય કહ્યું છે ને મુનિ આરાધકપણે વર્તે છે, તે પંમિતવીર્ય છે. એ રીતે તે આવશ્યકે પાંચે આચારની વિશુદ્ધિ થાય છે.

પ્રશ્ન:—૭૪ જ્ઞાન જ્ઞણવાથી વા, સાંજલ્યાથી વા, વાંચવાથી શું જ્ઞાન થાય ?

ઉત્તર:—જ્ઞાન બે પ્રકારનું છે. એક બાહ્ય ને એક આચ્યંતર. તેમાં જે બાહ્યજ્ઞાન તે સંસારના વેપાર રોજગાર ધન પેદા કરવું, કલા કુશલપણું, વિષય સેવવા એ બાવતનું જે જ્ઞાન તે આત્માને હિત કરતા નથી. સંસાર વધારવાનું કારણ છે અને સ્વર્ગનું સ્વરૂપ નરકનું સ્વરૂપ જાણવું. તેથી વસ્તુબોધ થાય છે. તથા જ્ઞાન પુરુષનાં ચરિત્રો સાંજલ

વા તથા શ્રાવકના મુનિના વાહ્યના વ્રતના અધિકાર જાણવા, તે પણ વાહ્યજ્ઞાન છે પણ અતરમા ગુણ થવાનું કારણ છે કેમ કે ઉત્તમ પુરુષોએ જે જે માર્ગે અંતરંગ જ્ઞાન મેલવી આત્મા નિર્મલ કર્યો તેમ કરવાને અવલબન છે વલી અતરંગ વિશુદ્ધિના કારણ છે વાહ્યથી ત્યાગ થયેલી વસ્તુનો અન્યાસ પડવાથી તેના ઉપર ઇચ્છા જતી નથી એ માહ્યા માણસના અનુજવ ગમ્ય છે એમ અર્થથી તે ચીજો સંવધી વિકલ્પ ટલી જાય છે તો આત્માની નિર્વિકલ્પ દશા જાગે છે વલી વ્રતોથી સંસાર સંવધ ટૂટી જાય છે, તો તે સંવધી કારણો નાશ પામે છે, તેથી તેના વિકલ્પો પણ નાશ પામે છે વલી હિંસા, અસત્ય ના પણ પ્રમુખનો ત્યાગ થાય છે ત્યારે કોઈ જીવ સાથે ક્લેશ વિકલ્પ પણ થાય નહિ વાસ્તે એ વાહ્યજ્ઞાનથી વ્રતાદિક રૂઢી રીતે પાલે તો આવા અતરંગ ગુણાનુ કારણ થાય હવે વીજુ અંતરજ્ઞાન તે આત્મા શું પદાર્થ છે ? આ શરીર દેખાય છે તે શુ પદાર્થ છે ? એ શરીરાદિકની પ્રાપ્તિ શાથી થાય છે ? આ વર્તના થાય છે તે સ્વજ્ઞાવિક છે કે વિજ્ઞાવિક છે ? આત્મા નિત્ય છે કે અનિત્ય છે ? કે એ જ્યના શું ધર્મ રહ્યા છે ? ઈએ જ્યના શુ શુ ગુણ પર્યાય છે ? નિશ્ચય સ્વરૂપ શુ છે ? વ્યવહાર સ્વરૂપ શું છે ? આત્માને કરવા યોગ્ય તથા ન કરવા યોગ્ય શુ છે ? ચેતનધર્મ તથા જડધર્મ તે શું ? સહજ સ્વરૂપ તે શુ ? કૃત્રિમ સ્વરૂપ તે શું ? સ્વજ્ઞાવિક આનંદ તે શુ ? વિજ્ઞાવિક આનંદ તે શુ ? આ આદિ સ્વપર સ્વરૂપનો બોધ એ બોધ અર્થથી થાય, પછી એકાતે બેસી પોતાના આત્માના સ્વરૂપમા સ્થિર ચિત્ત કરી વાહ્યપ્રવૃત્તિ ઉદયોગ સ્વશેડી એક આત્મજ્ઞાનમા લીનતા કરે પ્રથમ શ્રુતજ્ઞાનના વલે પોતાના આત્માના જ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, જાવ વિચારે જે જ્યથી આત્મા જ્ય એક પદાર્થ છે જ્ય કોને કહિયે ? જેનો ત્રણ કાલમા વિનાશ નથી, જે વિનાશી જ્ય છે, તે અપચરિત જ્ય છે વલી જ્ય કોને કહિયે ? ગુણ પર્યાયે યુક્ત તે જ્ય કહિયે તે આત્મજ્ય જાણે તે ક્ષે

ત્રથી અસંખ્યાત પ્રદેશમય છે. કુંચુવામાં કુંચુવા જેટલા ક્ષેત્રમાં રહે છે તે જુગલિયાનાં ત્રણ ગાઝનાં શરીર છે, તેમાં તે પ્રમાણે વિસ્તારે રહે છે. વલી કેવલજ્ઞાની મહારાજ કેવલ સમુદ્ધાત કરે છે ત્યારે આજ્ઞા ચૌદરાજ લોકમાં આત્મપ્રદેશ વિસ્તારે છે. ત્યારે આજ્ઞા લોક પ્રમાણે ક્ષેત્ર છે, કાલથી અનાદિકાલનો છે તે કોઈ દિવસ અંત થવાનો નથી. તેથી અનંત કહિએ. જાવથી અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર, અનંત વીર્ય, અવ્યાવાધ સુખમય, અગમ, અગોચર, અલક્ષ્ય એ આદિ અનંત ગુણ તે આત્માનો જાણે છે. આવો જાણીને આત્મા પરજાણમાંથી ચિત્ત રાગદ્વેષવાળું જાણે છે, ધન કુટુંબાદિક જે પદાર્થ છે તે મહારાજ નથી. આ શરીર છે તે મહારાજ નથી કારણ જે મહારાજ વસ્તુ છે તે વિનાશ પામતી નથી. મહારાજી જૂદી થાય નહિ. ને આ શરીર તો વિનાશ પામે છે. મહારાજ ને એનો સ્વજાણ જૂદો છે. એ શરીર તે પુજ્જલ પદાર્થ છે. પુજ્જલના ઈચ્છાક્ષેત્ર, કાલ, જાણ ન્યારા છે. પુજ્જલ ઈચ્છા તે પરમાણું છે ને તેવા અનંતા પરમાણું મળીને જે પદાર્થ થયો છે, તેને સ્કંધ કહેવાય છે. તેનું આ શરીર બન્યું છે. એવા જ સ્કંધ છે તે વિચારીને પાઠા પરમાણું થઈ જાય છે. વલી એમાં જડતા સ્વજાણ છે તેથી મહારાજ ઈચ્છાને શરીરના ઈચ્છા ન્યારા છે. વલી ક્ષેત્ર જેટલું મોટું શરીર છે તે સ્કંધ છે તેટલું ક્ષેત્ર અવકાશી રહે છે. પરમાણું છે તે એક આકાશપ્રદેશ અવગાહીને રહે છે, માટે આત્માનું ને પુજ્જલનું ક્ષેત્ર ન્યારું છે. કાલથી પરમાણું અનાદિ અનંત છે શરીરાદિ સ્કંધ સાદિસાંત છે. એટલે આદિ પણ છે ને અંત પણ છે. જાણથી અચેતન એટલે જડજાણ વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શમય છે તો જાણથી પણ આત્માના ગુણથી શરીર જે પુજ્જલ ઈચ્છા તેનો જાણ ન્યારો છે. એવી રીતે પુજ્જલ ઈચ્છાનું સ્વરૂપ જાણે છે, પોતે જડજાણથી ન્યારો થાય છે. એમ જ ચારે નિરૂપાણ વિચારે. નામથી જીવ વા આત્મા એવું નામ છે. જીવ ને સ્થાપના નિરૂપો તે જીવ એવા અક્ષર લખવા વા, મૂર્તિ બનાવવી તે. ઈચ્છા નિરૂપો તે અ

સંખ્યાત પ્રદેશમય એ ત્રણ નિદેષા તો વ્યવહાર છે જાવ નિદેષે આ
 ત્માનું અરૂપિ સ્વરૂપ, અવ્યાવાય સ્વરૂપ અક્રય સ્વરૂપ સર્વ વસ્તુ
 જાણવા દેખવાનો સ્વજ્ઞાવ એવો આત્માનો સ્વજ્ઞાવ જાણે છે જે જે
 પુઞ્જલદશાની પ્રવૃત્તિ મનનુ ચિત્તવન બની રહ્યું છે, તે મ્હારા સ્વજ્ઞાવનું
 નથી એવું નિર્ધાર થવાથી જે જે જડ પ્રવૃત્તિ તેના ઉપર ઉદાસીન વૃ
 ત્તિ થાય. હા શંકા થશે કે ઉદાસીનવૃત્તિને વૈરાગ્ય તે જૂદો છે ? તે
 વિષે સમજવું કે શાસ્ત્રમા વૈરાગ્ય કોને કહે છે ? જે પરવસ્તુ ઉપર
 જાવ જાય છે તેને પાઠા વાલી પોતાનું મન સ્થગે છે તેને ઉદાસિન
 વૃત્તિ થાય તો કંઈ ચિત્તવન કરવું પડતું નથી કેમ કે જે જે વસ્તુથી
 ઉદાસવૃત્તિ થઈ છે તેના ઉપર મન જતું નથી માટે ન્યારું છે આવા
 વિચાર કરી આત્મસ્વરૂપ અનુભવ ગમ્ય છે એટલે સહજે તેની બાહ્ય
 દશા ઉપર ચિત્ત પ્રવૃત્તિ જતી નથી માત્ર પોતાના સ્વરૂપમા મગ્ન
 થાય છે સુખ હ. સ્વ સમાન માને છે એની એ વસ્તુ માનતો જ નથી
 સુખ હ. સ્વ જોગવવાની તો ચિત્તવૃત્તિ હોય જ કેમ કે પોતાના સ્વજ્ઞા
 વમા જ મગ્ન થઈ રહ્યા છે. વિષયની તો સ્વપ્રમા પણ જ્ઞા નથી, એ ક
 મ સયોગે આ શરીરમા રહ્યો છે તેને આધારે જોડ્યે તે નિરવચ્ય વસ્તુ
 અવસરે મલી તો પણ આનંદ છે, તે નહિ મલી તો પણ આનંદ છે જે
 મ કે રૂપનદેવસ્વામીને વર્ષ દીવસ સુધી શુદ્ધમાન આદાર ન મળ્યો
 તો પણ પોતાને વિકલ્પ નથી ને સમજાવમાં વર્ત્યા તેથી તે પણ ગ
 ણાયો તેમ જ ઉદાસીન વૃત્તિવાલા થાય છે તે તો પોતાના સ્વરૂપને
 પોતાની વસ્તુ માને છે તેમા જેટલી કસર છે તેટલી તેટલી પુઞ્જલ
 જ્ઞાવની પ્રવૃત્તિ કરે છે. પણ તેમા કોઈ પણ પરજાવની જ્ઞા નથી, ને
 જો જ્ઞા થાય છે ત્યાંથી વૈરાગ્ય કરી પાતું મન ચાલે છે એમ કરતા
 વધારે વિશુદ્ધ થાય છે ત્યારે તે વસ્તુ ઉપરથી ઉદાસિનતા જાવ થાય
 છે વલી પોતાને કેટલી હદ પ્રાપ્ત થઈ છે તે જોવા સારું પ્રત્યુજીએ
 સાતે નયે સ્વરૂપ વતાવ્યું છે, ને સાત નયના જ્ઞાનથી બાહ્યપ્રવૃત્તિનું

જે તે જાવે. ત્રીજા ઉપશમ જાવના વે જોદ છે. ઉપશમ ચારિત્ર તે ઉપશમ શ્રેણિમાં પ્રાપ્ત થાય તથા ઉપશમજાવનું સમકિત તે શ્રેણિમાં પણ હોય તે વિના પણ હોય તે છે કે નહિ ? તે વિચારે. ક્ષાયકજાવ, તેના નવ જોદ તે ક્ષાયક સમકિત, યથાખ્યાત ચારિત્ર, કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, અનંત દાન, અનંત લાજ, અનંત જોગ, અનંત ઉપજોગ, અનંત વીર્ય એ નવ જોદ ક્ષાયકજાવના છે તે પ્રાપ્ત કરવાનું જાવે. ક્ષયોપશમ જાવના અઠાર જોદ છે. તે ચાર જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન, ત્રણ દર્શન, દાન, લાજ, જોગ, ઉપજોગ, વીર્ય, ક્ષયોપશમ સમકિત, દેશવિરતી, સર્વવિરતી આ અઠાર જોદમાંથી જે જે જાવ ક્ષયોપશમજાવે પ્રાપ્ત થાય છે, તે ક્ષાયકજાવે કરવાનું જાવે. એ જાવ વિચારી અલ્પ બહુત્વ વિચારે જે આત્મા પંદર જોદે સિદ્ધિ વરે છે, તેમાં કયા જોદે ઘણા જીવ સિદ્ધિ વરે છે ? તે આગમથી જાણે જે મુનિપણે એક સમય ૧૦૮ સિદ્ધિ વરે છે. વીજા સર્વે લિંગે સુખ સિદ્ધિ વરે છે માટે મુનિપણમાં વર્તવાનું જાવે, મુનિજાવમાં જે જે કસર છે તે પ્રાપ્ત જાવે. સમજાવની વૃદ્ધિ કરે. વલી ઠ સ્થાન વિચારે જે પહેલું સ્થાનક ચેતન લક્ષણ તે વિચારે જે આત્માનું જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર વીર્ય, તપ ઉપયોગ એ ઠણે લક્ષણમય છે. વીજું આત્મા નિત્ય છે. અવિનાશી છે જન્મ મરણ પુજ્જલ સંયોગે બને છે તે મ્હારો સ્વજાવ નથી. ત્રીજું સ્થાનક વિચારે જે આત્મા પોતાનો સ્વજાવનો કર્તા છે. ને કર્મ સંયોગે પુજ્જલિક જાવનો કર્તા બની ગયો છે. ત્યાંથી ઉપયોગ પલટાવે. ચોથું જોક્તાપણું વિચારે જે નિશ્ચે નયે પોતાના સ્વજાવનો જોગી છે, પરજાવનું જોગીપણું પરસંયોગે છે. પંચમ સ્થાન તે પરમપદનો વિચાર કરે જે આત્માનું પદ ને સિદ્ધિનું પરમ પદ તુલ્ય છે, કર્મ સંયોગે જોદ પડ્યો છે. તે જોદથી રહિત પોતાનું પરમ પદ છે. તે પ્રમાણે રહેવાનું જાવે. ષઠું સ્થાનક તે એ પરમ પદ પામવાનાં કારણ સંયમ અને જ્ઞાન એ છે, માટે બંધે વસ્તુમાં વર્તના કરે. એવી રીતે જાવનાં જા

વવાનું જ્ઞાન તે જ્ઞાન સાજવ્યાથી થાય ને એમ જાવતાં સ્વજાવિક
અનુજવજ્ઞાન પ્રગટ થયા પછી જેમ જેમ સ્વજાવમા સ્થિર થાય, તે
મ તેમ આત્માની નિર્મલતા થાય ને અનુજવજ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય ને
તેમ તેમ નિજ તત્ત્વ પ્રગટ થાય માટે હમ્મેશ સુદર જાવનાનો ઉદ્ય
મ કરવો વલી હેમાચાર્યજી મદારાજે ધ્યાનની ઘણી રીતો યોગશા
સ્ત્રમા વતાવી છે ત્યાથી જોડને એ ઉદ્યમ વિશેષ રીતે કરવો. ઢેહો
ઉદ્યમ એ છે માટે આત્માથી પુરુષો જે જે નિવૃત્તિનો વચ્ચત મલે તે
અવસરે ધ્યાનનો અન્યાસ કરે એ જ શ્રેય છે.

પ્રશ્ન - ૭૫ કોઈ ગણવાલા કહે છે જે ઠાવે પર્વ તથા કલ્યાણક
દિવસ શિવાય પૌષઘ કરવો નહિ તે કેમ ?

ઉત્તર - આ વાત ન્યાયથી તથા શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ જણાય છે કાર
ણ કે પ્રજુજીનો તો એ જ ઉપદેશ છે જે સમય માત્ર પ્રમાદ કરવો
નહિ તે ઉપદેશ આત્માથીના મનમાં વસ્યો છે. સદા જાવના તો અ
પ્રમાદજાવની વચ્ચે છે, પણ પૂર્વકર્મના જોરથી તે પ્રકારની વિશુદ્ધિ
થતી નથી તેથી સજમ લેતા નથી તો પણ પર્વને દિવસે પૌષઘ અવ
શ્ય કરે છે ને પર્વના દિવસ શિવાયના દિવસે વચ્ચત મલે તો તે કા
લ પ્રમાદમા કેમ કાઢે ? તે દિવસ પણ પૌષઘ અવશ્ય લે. ને શાસ્ત્રમાં
તો જ્યાં જ્યાં અધિકાર હોય ત્યાં પર્વના જ દિવસનો હોય કારણ જે
ગૃહસ્થ સસારમા રોકાઈ ગયો છે ને નરોકાયો હોત તો સંયમ લેત
પણ રોકાણથી સંયમ લેતો નથી. ત્યારે પર્વને દિવસે અવશ્ય પૌષઘ
કરે. વાસ્તે તિથિનો દર્શાવ કલ્પો છે. આવો આશય તત્ત્વાર્થમાં પાને
૪૪૩ મે છે તે આ પ્રમાણે - સપૌષઘોપવાસકો ત્રયપદ્મયોરષ્ટમ્યાદિ
તિથિ મન્નિગૃહ્ય નિશ્ચિત્ય વૃધ્યાઽન્યતમાચેતિ પ્રતિપદાદિ તિથિ મનેન
વાન્વાસુ તિથિપુ અનિયમ દર્શાયતિ "નાવશ્યતયાન્યાસુકર્તવ્ય " આ
મુજબ તત્ત્વાર્થની ટીકામા છે એમા કહેવું છે જે અષ્ટમી પ્રમુખને દિ
વસે અવશ્ય કરવો તે સારુ અષ્ટમી દર્શાવી છે વીજી પ્રતિપદાદિ

તિથિને દિવસે અવશ્ય કર્તવ્ય નથી, તો કંઈ નિપેધ કસ્યો કહેવાય નહિ. તે બતાં જે નિપેધ કરે તેનો ફલાજ નથી. બુદ્ધિ વિચિત્ર પ્રકાર ની છે. આત્માર્થીને તો જે અવસર મળ્યો તે વચ્ચે ધર્મ પ્રવૃત્તિ કરવી તે જ શ્રેય છે. વલી પઢિક્કમણામાં પણ તપ ચિંતવનનો કાઠસ્સગ્ગ આવે છે. તેમાં જ માસી તપથી ઉતરતું તપનું ચિંતવન થાય છે. તે પણ તિથિ વિનાના દિવસે ચિંતવન કરવું નહિ જોડે. કારણ જે જ પવાસ આહાર પૌષ્ઠ છે ને પર્વતીથિ વિનાના દિવસે કરવો નથી, ત્યાં રે ચિંતવન શું કરવા કરવું? પણ જ્ઞાનીનો માર્ગ તો સદાકાલ ધર્મ કરણીનો છે. જ્ઞાનીએ શાસ્ત્રમાં તપ ચિંતવન કરવા કહ્યું છે તપ ચિંતવન કરવાનો અધિકાર યોગશાસ્ત્રમાં તથા પ્રવચનસારોદ્ધરની ઠાપેલી ચોપડીમાં પાને ૩૪ મે છે. એ વિના ઘણા શાસ્ત્રમાં છે માટે અવસર મળે તે વચ્ચે પૌષ્ઠ કરવો એ જ યોગ્ય છે. વલી એ જ પ્રવચનસારોદ્ધરમાં પાને ૪૦ મે અનાગત તપ પચ્ચસ્કાણનું સ્વરૂપ કહ્યું છે, તેમાં કહેવું છે જે આવતા પર્યૂષણાદિક પર્વને દિવસે કાંઈ કારણશર તપ થાય તેમ નથી તો તેથી પછી તપ કરી લે. અથવા અતિત તપ પહેલો એવા કારણશર કરી લે. આ અધિકારથી સમજાય છે કે પર્વની અગાઉ પણ કરે ને પછી પણ કરે; ને તપ છે તે આહારપૌષ્ઠ છે માટે પર્વના દિવસ શિવાય પણ પૌષ્ઠ કરવાને હરકત નથી પણ લાજ છે. વલી એ પદ્ધતિવાલા એમ પણ કહે છે જે રોજ ઉપવાસનું પચ્ચસ્કાણ કરવું, પણ વધારે સામટું પચ્ચસ્કાણ કરવું નહિ. એ વાત પણ શાસ્ત્ર સાથે મળતી નથી. કારણ જે એ જ તપ ચિંતવનમાં જેટલા જ્ઞાતનું સામટું હાલ પચ્ચસ્કાણ થાય છે તેટલા જ્ઞાતનું ચિંતવન છે. બીજું ચિંતવન બીજી રીતે છે વલી પચ્ચસ્કાણ જ્ઞાપ્યમાં પણ છે. વલી પ્રવચનસારોદ્ધર વિગેરે ઘણી જગ્યાએ પચ્ચસ્કાણના અધિકાર છે ત્યાં ચોથજ્ઞાતિ પચ્ચસ્કાણ કરવાં કહ્યાં છે. એ આદિ શબ્દથી ઉપવાસથી અધિક પચ્ચસ્કાણ સિદ્ધ થાય છે. માટે અધિક પચ્ચસ્કાણ ચોત્રીશ જ્ઞાત સુધી ક

रवाने हरकत नहीं ने जो अडचण होय तो ए चिंतवन खोटुं पडे कारण जे जे वनी शके त्या अटकवा कह्युं ठे ने त्या सुधी चितवन करवुं कह्युं ठे पढी काजसग्न पारी पञ्चस्काण करवानुं ठे माटे वनी शके तेदलु पञ्चस्काण करवुं ते रीत सारी ठे.

प्रश्न - ४६ पञ्चसणमा कल्पसूत्र ज वाचवुं, एवी परंपरा चा खी ठे तेनु शु कारण ?

उत्तर - कल्पसूत्रमां मुख्यत्वे साधुनो आचार ठे ते वर्ष वर्ष दिवसे साजले तो सर्वे मुनि महाराजने उपयोग जाणत रहे. वली ज्यारथी सजामां वंचाय ठे, तेथी श्रावक प्रमुखने प्रज्जुना अज्जुत चरित्र जे आकरी तपश्चर्या, आकरो आचार, आकरा डखमा पूर्ण पण पोताना उपशातपणामां रह्या, आकरां डख देनारा उपर पण समतान्नाव, जरा पण छेप नहि, अतिशय ज्ञानशक्ति एवी दशा साज्जल्यथी प्रज्जुना उपर आस्तिकता वृद्धि पामे केम के जे पुरुषने देव मानीये तेना आश्चर्यकारी चरित्र साज्जल्यथी जरूर रागनी वृद्धि थाय ने जगवान् गणधर मुनि महाराजादि उपर राग वधे अने आज्ञा आराधे, ते ज सम्यक्त निर्मल श्रवानुं कारण ठे. आवा कारण शर उपकारी पुरुषोए हम्मेश वाचवानो वहिवट राखेलो समजाय ठे

प्रश्न - ४७ अंजनशलाका कोण करे ?

उत्तर - अंजनशलाका प्रज्जुने आचार्य महाराज करे एवी री ते पोडशजीमां हरिजसूरि महाराजे कह्युं ठे तथा बीजा पण प्रतिष्ठाकल्पोमा मुख्यपणे आचार्य महाराज करे. वली कुलप्रज्जसूरि महाराजना शिष्य नरेश्वरसूरिए सामाचारी रची ठे, तेमां आचार्य करे ते सूरिमंत्रथी करे, ने आचार्यना अज्ञावे उपाध्यायादिक वर्धमान विद्याथी करे एवी रीत ठे एक प्रतिष्ठाकल्पनी जूनी प्रत में दीठी हुती तेमां श्रावक करे एम पण कह्युं ठे ते मंत्र पण जूदो बताव्यो ठे आचार्य सूरिमंत्रथी, उपाध्याय वर्धमान विद्याथी ने श्रावकनो

જૂદો મંત્ર છે. હવે હ્રાં શંકા થશે જે હીરવિજયસૂરિ મહારાજે હીર પ્રશ્નમાં શ્રાવક પ્રતિષ્ઠિત પ્રતિમાજી અપૂજનીક કહી છે, તે કેમ? તે વિષે જાણવું જે ત્યાં જ કહ્યું છે જે એવી પ્રતિષ્ઠેલી મુનિના વાસકેપે જનીક થાય. તેથી જાણીએ ઢીએ જે પ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં શ્રાવકનો મંત્ર વંતાવ્યો છે. તેનું કારણ એવું જણાય છે કે આચાર્ય ઝપાધ્યાયનો ન બને ને પ્રજ્ઞ નક્તિ કરવી છે, ત્યારે પોતે પ્રતિષ્ઠા કરીલે. ને જ્યારે આચાર્યાદિકનો યોગ બને ત્યારે તેમની પાસે વાસકેપ કરાવી લે. શ્રાવી રીતે બે વાત યુક્ત થાય છે. વલી કોઈક કહે છે જે આચાર્ય વાસકેપ કરે જ નહિ. શ્રાવક કરે. તે પણ અયોગ્ય છે. કારણ જે ત્રેસઠ શલાકા પુરુષના ચરિત્રમાં કપિલ કેવલીયે પ્રતિષ્ઠા કરી છે. ત્યાર પછી પણ ઘણા આચાર્યે કરી છે તે વાત પ્રસિદ્ધ છે. વાસ્તે મુખ્યવૃત્તિએ તો ઢત્રીસ ગુણે વિરાજમાન આચાર્ય મહારાજ યોગ્ય છે.

પ્રશ્ન:—૭૭ આ કાલમાં ધર્મસાધન કરનારમાં કેટલાએક હઃખી દેખાય છે ને અધર્મી સુધી દેખાય છે તેનું શું કારણ?

જ્ઞાતર:—અધર્મી જીવે છે તેને પાઠલા જ્ઞવની પ્રાયઃ અધર્મની જ્ઞા ચાલી આવે છે. તેથી અધર્મની બુદ્ધિ થાય છે, તો પાઠલે જ્ઞવે અધર્મ સેવ્યો છે, તે કંઈ મનુષ્યમાંથી ઘણું કરીને મનુષ્ય થાય નહિ. અધર્મી તો પ્રાયઃ નરક તિર્યંચમાં જાય. ત્યારે તે જ્ઞવનાં પાપ નરક તિર્યંચમાં જોગવી મનુષ્ય થાય ત્યારે તેને કેટલાંએક હઃખ જઞાં હોય; પણ તે સુખ પામવાથી પ્રાઞાં પાપનાં કામ કરે, તેથી નરક તિર્યંચની હર્ગતિ પામે. ત્યાં હઃખ જોગવે. એવા જીવને મનુષ્યમાં સુખ છે, તે પણ આવતે કાલે હઃખનાં હેતુ છે. માટે અધર્મીને સુખી જોઈ મનમાં સુખ વિચારવાની જરૂર નથી, ને ધર્મિષ્ઠ જીવ તો મનુષ્ય અથવા દેવતામાંથી આવે ત્યાં ધર્મ તો કરેલો પણ કેટલાંએક હિંસાદિક પાપ કચ્ચાં હોય, તે હ્રાં જોગવે. તેથી હઃખી દેખાય પણ તે જીવને ધર્મના પ્રણામો છે, તેથી તે સમજાવે જોગવે છે. તેથી તે નિર્જરા કરી ધ

ણા વિશુદ્ધ થઈ મુક્તિ વા, સંજ્ઞાતીને પામે છે. માટે દેખીતું ગુણીને હઃ
 સ્વ છે તે સુખનું હેતુ છે, ને નિર્ગુણીને સુખ છે તે તેને હઃ સ્વનું હેતુ છે
 ખાવું જાણી ધર્મમા પ્રવર્તવું તથા હઃ સ્વ આવે સમજાવ રાખવો એ જ
 આત્માને હિતકારી છે

પ્રશ્ન.—૪૯ શ્રાવક આરાધક થાય તો કેટલે જવે સિદ્ધિ વે?

ઉત્તર—આયુરપચ્ચક્રાણ પયન્નામાં કહ્યું છે જે સંધારો કરી સર્વ
 વસ્તુ ઘોસરાવી સર્વ જીવ સાથે સ્વમતસ્વામણા કરી, આરાધના ક
 રી કાલિ કરે તો ઇત્કૃષ્ટા સાત જવ થાય. એથી અધિક જવ થાય
 નહીં વાસ્તે જરૂર આરાધક થવાની જાવના હમેશ કરવી ને આરા
 ધના કરવાનો ઠેલી વચ્ચે ઉદ્યમ કરવો.

પ્રશ્ન—૫૦ જગત્ત વિચરે ત્યારે રસ્તામાં સાથે શું શુ વસ્તુ હોય ?

ઉત્તર—ઘવવાઈજીની ઝાપેલી પ્રતમા પાને ૫૯ મે નીચે લખે
 લી વસ્તુ આકાશમાં સાથે ચાલે છે

ધર્મચક્ર આગલ ચાલે મસ્તક ઉપર ત્રણ ઝવ સાથે ચાલે. બેહ
 પાસે ચામરો ધરી રહ્યા છે સિંહાસન પાદપીઠ સહિત સાથે ચાલે
 ધર્મધ્વજ આગલ ચાલે

આ વસ્તુ સાથે ચાલે તથા ઘોઝીશ પ્રતિશય તથા પાઝીશ
 વાણી ગુણે વિરાજમાન હોય. વલી દેવતા પણ ઘણા હોય એવી
 રીતે વિચરે છે.

પ્રશ્ન—૫૧ ગર્જનામાં જીવ ઇપજે છે તે ફી રીતે ઇપજે ? ને વધે
 છે તે અનુક્રમે ફી રીતે વધે છે ?

ઉત્તર—આ વાવતનો અધિકાર તંડલવિખાલી પયન્નામા છે
 તે પ્રથમથી જ ચાલ્યો છે સ્ત્રીની નાઝી નીચે વે નાઢીઠ છે તેનો
 આકાર નાઢી સહિત કમલના ફૂલ જેવો છે તેની નીચે સ્ત્રીની જો
 ની છે જીવ ઇપજવાનું સ્થાનક તે અધોમુખ કમલને આકારે છે. તે
 ની છેઠે ખાવાની માંજર જેવી માંસની માંજર છે, તે શતુકાલે ફૂટે છે

જૂદો મંત્ર છે. હવે હ્રદાં શંકા થશે જે હીરવિજયસૂરિ મહારાજે હીર પ્રશ્નમાં આવક પ્રતિષ્ઠિત પ્રતિમાજી અપૂજનીક કહી છે, તે કેમ ? તે વિષે જાણવું જે ત્યાં જ કહ્યું છે જે એવી પ્રતિષ્ઠેલી મુનિના વાસદેવે પૂજનીક થાય. તેથી જાણીએ ઢીએ જે પ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં આવકનો મંત્ર બંતાવ્યો છે. તેનું કારણ એવું જણાય છે કે આચાર્ય ન્પાધ્યાયનો યોગ ન બને ને પ્રજ્ઞ નક્તિ કરવી છે, ત્યારે પોતે પ્રતિષ્ઠા કરી લે. ને જ્યારે આચાર્યાદિકનો યોગ વને ત્યારે તેમની પાસે વાસદેવ કરાવી લે. ધ્યાવી રીતે વેવાત યુક્ત થાય છે. વળી કોઈક કહે છે જે આચાર્ય વાસદેવ કરે જ નહિ. આવક કરે. તે પણ અયોગ્ય છે. કારણ જે ત્રેસઠ શલાકા પુરુષના ચરિત્રમાં કપિલ કેવલીયે પ્રતિષ્ઠા કરી છે. ત્યાર પછી પણ ઘણા આચાર્યે કરી છે તેવાત પ્રસિદ્ધ છે. વાસ્તે મુખ્યવૃત્તિએ તો ઢત્રીસ ગુણે વિરાજમાન આચાર્ય મહારાજ યોગ્ય છે.

પ્રશ્ન:—૭૬ આ કાલમાં ધર્મસાધન કરનારમાં કેટલાએક હઃસ્વી

દેખાય છે ને અધર્મી સુધી દેખાય છે તેનું શું કારણ ?

જ્વર:—અધર્મી જીવે છે તેને પાઠલા જવની પ્રાયઃ અધર્મની સંજ્ઞા ચાલી આવે છે. તેથી અધર્મની બુદ્ધિ થાય છે, તો પાઠલે જવે અધર્મ સેવ્યો છે, તે કંઈ મનુષ્યમાંથી ઘણું કરીને મનુષ્ય થાય નહિ. અધર્મી તો પ્રાયઃ નરક તિર્યંચમાં જાય. ત્યારે તે જવનાં પાપ નરક તિર્યંચમાં જોગવી મનુષ્ય થાય ત્યારે તેને કેટલાંએક હઃસ્વ જઠાં હોય; પણ તે સુખ પામવાથી પાઠાં પાપનાં કામ કરે, તેથી નરક તિર્યંચની હર્ગતિ પામે. ત્યાં હઃસ્વ જોગવે. એવા જીવને મનુષ્યમાં સુખ છે, તે પણ આવતે કાલે હઃસ્વનાં હેતુ છે. માટે અધર્મીને સુખી જોઈ મનમાં સુખ વિચારવાની જરૂર નથી, ને ધર્મિષ્ઠ જીવ તો મનુષ્ય અથવા દેવતામાંથી આવે ત્યાં ધર્મ તો કરેલો પણ કેટલાંએક હિંસાદિક પાપ કહ્યાં હોય, તે હ્રદાં જોગવે. તેથી હઃસ્વી દેખાય પણ તે જીવને ધર્મ ના પ્રણામો છે, તેથી તે સમજાવે જોગવે છે. તેથી તે નિર્જરા કરી ધ

ણા વિશુદ્ધ થઈ મુક્તિ વા, સજ્જતીને પામે છે. માટે દેખીતું ગુણીને હઃ
 ય છે તે સુખનું હેતુ છે, ને નિર્ગુણીને સુખ છે તે તેને હઃયનું હેતુ છે.
 ખાવું જાણી ધર્મમાં પ્રવર્તવું તથા હઃય આંખે સમજાવે રાખવો એ જ
 આત્માને હિતકારી છે

પ્રશ્ન:-૭૯ શ્રાવક આરાધક થાય તો કેટલે જવે સિદ્ધિ વરે ?

ઉત્તર:-આયુરપદ્ધત્કાળ પયત્રામાં કહ્યું છે જે સંધારો કરી સર્વ
 વસ્તુ વોસરાવી સર્વ જીવ સાથે સ્વમતસ્વામણાં કરી, આરાધના ક
 રી કાલ કરે તો ઉત્કૃષ્ટ સાત જવ થાય. એથી અધિક જવ થાય
 નહીં. વાસ્તે જરૂર આરાધક થવાની જાવના 'હમેશ કરવી ને આરા
 ધના કરવાનો ઢેલી વચ્ચે ઉદયમ કરવો.

પ્રશ્ન:-૮૦ જગવંત વિચરે ત્યારે રસ્તામાં સાથે શુ શું વસ્તુ હોય ?

ઉત્તર:-ઘડવાડીની ઢાપેલી પ્રતમાં પાને ૫૯ મે નીચે લખે
 લી વસ્તુ આંકાશમાં સાથે ચાલે છે

ધર્મચક્ર આગલ ચાલે મસ્તક ઉપર ત્રણ ઘડ સાથે ચાલે બેહુ
 પાસે ચામરો ધરી રહ્યા છે સિંહાસન પાદપીઠ સહિત સાથે ચાલે
 ધર્મધ્વજ આગલ ચાલે

આ વસ્તુ સાથે ચાલે તથા ચોત્રીશ અતિશય તથા પાંત્રીશ
 વાણી ગુણે વિરાજમાન હોય. વલી દેવતા પણ ઘણા હોય એવી
 રીતે વિચરે છે.

પ્રશ્ન:-૮૧ ગર્જનામાં જીવ ડપજે છે તે શી રીતે ડપજે ? ને વધે
 છે તે અનુક્રમે શી રીતે વધે છે ?

ઉત્તર:-આ વાવતનો અધિકાર તંદુલવિખાલી પયત્રામાં છે
 તે પ્રથમથી જ ચાલ્યો છે સ્ત્રીની નાજી નીચે વે નાડીઠ છે તેનો
 આકાર નાડી સહિત કમલના ફૂલ જેવો છે તેની નીચે સ્ત્રીની જો
 ની છે. જીવ ડપજવાનું સ્થાનક તે અધોમુખ કમલને આકારે છે તે
 ની હેઠે ખાંવાની માજર જેવી માંસની માજર છે, તે ક્રતુકાલે ફૂટે છે

ત્યારે રક્ત સ્રવે છે. તેનું નામ રુતુ કહેવાય છે. તે રુતુ આ વ્યાપ છે. પુ
રુષના જોગથી વીર્ય-સ્રવે છે. તે વીર્ય તથા માતાનું રુધીર એ બેનો અ
ધોમુખ કમલમા સંયોગ મળે છે, ત્યારે તેમાં જીવ ઉત્પન્ન થાય છે તે
પ્રથમ સમયે વીર્ય તથા રુધીરનો આહાર કરે છે. પઠી કાલે કાલે વૃ
દ્ધિ પામે છે. તે સાત દિવસ સુધી ચોખાના પાણી જેવો થાય છે, ત્યાર
પઠી સાત દિવસમાં પાણીના પરપોટા જેવો થાય છે, પઠી સાત દિવ
સમાં માંસની પેશી જેવો થાય છે. પઠી તે પેશી આંવાની ગોટલી
જેવી એક માસે થાય છે. વીજે માસે વિશેષ વૃદ્ધિ પામી મજ
બુત પેશી થાય છે, ત્રીજે માસે તેથી વૃદ્ધિ પામે છે, ને માતાને દોહ
લા તે મનોરથ ઉપજાવે છે. પુન્યવંત ગર્ભ હોય તો સારાં ધર્મનાં કામ
કરવાની, સારું ખાવાની ઇચ્છા થાય છે. પાપિષ્ઠ ગર્ભ હોય તો અધર્મ
ની ઇચ્છા તથા માઠી વસ્તુ ખાવાની ઇચ્છા કરાવે છે. ચોથે માસે ગર્ભ
વધવાથી માતાનાં અંગોપાંગ પણ વૃદ્ધિને પામે છે. પાંચમે માસે ગર્ભ
ના પિંડમાંથી પાંચ અંકૂરા નીકળે છે. બે હાથ, બે પગ ને એક મસ્તક,
એ પાંચ વસ્તુ થાય છે. એ જોઈને કેટલાએક અજ્ઞાની જીવ કહે છે કે
પાંચમે માસે જીવ ઉપજે છે; પણ તેણે એટલું જ વિચારવું કે એ જીવ
પાંચ મહિના સુધી ક્યાં રહ્યો હતો? ને આ જીવ વિના આકારે શા કારણે
થયો? માટે જીવ તો પ્રથમથી જ ઉત્પન્ન થાય છે. પઠી ઉપર મુજબ વૃ
દ્ધિ પામે છે. ષષ્ઠે માસે પિત્ત તથા રુધીર ઉપજાવે છે. સાતમે માસે સાતસે
નાડીયો, પાંચશો માંસનાં સ્થાન, નવ મ્દોટી નાડીઓ એ રીતે સર્વે
તૈયાર થાય છે. આઠમે માસે સર્વે અંગોપાંગની પૂર્ણતા કરે છે. એ અ
ધિકાર જગવંત કહી રહ્યા પઠી ગૌતમસ્વામીએ પૂછ્યું કે જગવંત ગર્ભ
માં રહ્યો નિહાર કરે ? તે ના કહી. ત્યાર બાદ કવલ આહારનું પ્રશ્ન
કર્યું, તે પણ ના કહી. રોમ આદાર વિગેરે કરે તે માતાની રસહરની
નાડી એટલે રસ લેવાની નાડી નાજી આગલ રહે છે, ને પુત્રની રસહ
રની નાડી પુત્રની નાજી આગલ રહે છે. તે પુત્રની નાડીનો સંબંધ

માતાની રસહરની નાડી સાથે રહે છે તેથી માતાની રસહરની નાડી થી પુત્ર આહાર લે, ને સઘલા શરીરમાં પ્રણમે, એ રીતે આહાર લે માતાના રુધીરનો જાગ વૃત્તિ અવસરે વધારે હોય તો પુત્રી થાય. પિતાના વીર્યનો જાગ વધારે હોય તો પુત્ર થાય એ સરખા હોય તો નપુંસક થાય. એ પણ દર્શાવ્યું છે વલી માંસ, લોહી, માથા માહિનું જેજુ એ માતાના રક્તથી થાય છે તેથી માતાના અંગ કહ્યાં છે વલી હાડકાં, હાડકાં માંદેલી મિજ તથા રોમ એ પિતાના વીર્યથી થાય છે માટે એ પિતાનાં અંગ કહ્યાં છે આ રીતે ઘણું સ્વરૂપ એમાં દર્શાવ્યું છે તથા જોગશાસ્ત્રમાં હેમાચાર્યજી મહારાજ તથા જ્વનાવના ગ્રંથ મલ્લધારી હેમચંદ્ર આચાર્યનો કરેલો છે, તેમા પણ દર્શાવે છે, ત્યાં થી વિસ્તારે જોઈ લેવું.

પ્રશ્ન:-૮૨ વાસુદેવ નરકે જાય તેનું શું કારણ ?

ઉત્તર.-વાસુદેવ પુત્રાલીક સુખનું નિયાણું કરે છે, તેથી સંજમ ધર્મ આરાધન થાય નહીં કૃષ્ણવાસુદેવે જગવંત નેમનાથજી મહારાજને પુઠ્યુ જે મન દીક્ષા લેવાનું મન કેમ થતું નથી ? ત્યાં જગવંતે કહ્યું જે પાઠલે જવે તે નિયાણું કચ્છું છે, તેથી આ જવમાં સંજમ હૃદય આવશે નહીં, પણ તુ નરકથી નીકળી તીર્થંકર થઈ મુગતે જઈશ. એવી રીતે અંતગઢ દર્શાંગની લેખેલી પ્રતમા પાને ૩૩ મે અધિકાર છે વલી વસુદેવદિનમા પાંચ જવ કહ્યાં છે તત્ત્વ કેવલીગમ્ય છે

પ્રશ્ન:-૮૩ પિંડસ્થ ધ્યાન શી રીતે કરવું ?

ઉત્તર -જોગશાસ્ત્રમા હેમાચાર્યજી મહારાજે ઘણા પ્રકારે વતાવ્યું છે, તેમાથી એ રીતો લેખુ તું અરિહંતનો અ નાન્નીને વિષે થા પવો, સિદ્ધ મહારાજની સિ મસ્તકને વિષે સ્થાપવી. આચાર્ય મહારાજનો આ મુખ ઉપર સ્થાપવો ઉપાધ્યાયજીનું ઓ હૃદયે થાપવું અ ને સાધુજી મહારાજનો સા કંઠે સ્થાપવો એ રીતે પાંચે અક્કર સ્થાપી તેનું એકાગ્રપણે ધ્યાન કરવું. એ એકસોને આઠ વાર ધ્યાન કરવું એ

एकसोने आठ वार ध्यान करवाथी एक चोथजक्तनुं फल कह्युं ठे. बीजी
 रीते पाने १०८ मे चिंतववुं ते पिंमस्थ ध्यान कह्युं ठे. ते पिंमस्थ ध्याननी
 पांच प्रकारे धारणा कही ठे. पृथ्वी, अग्नि, वारुणी, वायु, तत्त्वजु ए पांच
 धारणा करवी, ते कहे ठे. प्रथम जेवडो तीर्गोलोक ठे, तेवो क्षीरसमुद्र
 ध्यावो. एटले चारे बाजुए जल ठे एवुं ध्यावुं ने ते जल मधे जंबूद्वी
 प ठे. तेवडुं सुवर्णनुं सहस्रदलमय कमल चिंतववुं ते कमलनी वच
 मां सुवर्णमय मेरुपर्वत कर्णिकारूप चिंतवीए. ते कर्णिका उपर श्वेत,
 सिंहासन उपर अष्ट कर्म ठेदन करवा उद्यमवंत एवो हुं त्यां बेठो
 हुं एम चिंतववुं. आवी रीते एकाग्रताए चिंतववुं, ते पृथ्वीधारणा
 कहोए. पढी आपणी नाज्जी कमलमा सोल पांखडीनुं कमल चिं
 तवीए. ए सोल पांखडीना कमलनी मध्ये कर्णिका मध्ये नागे महा
 मंत्र, सिद्धचक्र बीज अहँ, एवो मंत्र समरीए. पढी कमल
 नी सोले पांखडीए अ, आ, इ, ई उ, ऊ, रु, ॠ, लृ,
 ए, ऐ, उ, औ, अं, अः एक एक स्वर थापीए. तेने समरवा प
 ढी अहँ, एवो महामंत्र विंडकला सहित रेफ एवो अक्षर ठे. ते रेफ
 अक्षरमांथी थोडो थोडो नीसरतो, धुम्र शीखा धुमाडो चिंतववो ने
 समरवो. पढी धुमाडा नीसरता अग्निना तणखाना समूह नीसरता
 ध्यावा. पढी अग्निनी ज्वाला दिसी विदीसी, आकाश व्यापीत म
 हाज्वाला समरीए ने ज्वालाना समूहे अष्टकर्म रूप अधोमुख कमल
 आठ पांखडीनुं दरेक पांखडीए एक एक कर्म थापीए. तेने रहेवानुं
 स्थान जे हृदय कमल तेने वालीए एटले आ मंत्रना ध्यान करवाथी
 ध्यान रूप संबल अग्नि प्राप्त थइ ठे. ते अग्नि देहे ठे. वाले ठे. तेथी ते
 कर्म बले ठे एम ध्यावुं. तयार पढी देहथी बहार अलगुं, जलदलतुं,
 अग्नि त्रीकोण ध्याइए, ते त्रीकोणना त्रणे खुणे एक एक सार्थीजस
 मरीए ते त्रीकोण अग्नि रेफ समरीए. अंत शरीरमां महामंत्र थकी
 उपन्यो जे अग्नि ते अग्निनी ज्वाला जलहलती ठे तेथी देह अने अष्ट

दल कर्म, शोपेला कर्मने वालीने जस्म करीए तेथी आत्मा शात
 धाय एम ध्याइए ते अग्नि धारणा कहीए. हवे वायु समरीए ते वा
 यु केवो ठे के त्रण जुवन जे स्वर्ग मृत्यु पाताल तेने पूरी
 रद्धो ठे. वली परवतने पण वायु उनमूलन करे ठे. वली स
 मुझे पण वायु दोज पमाडे ठे. मर्यादा मुकावे ठे. एवा अति प्र
 चंरु वायुए करी भंगनी धारणाए देह तथा अष्ट कर्म रूप कमलने
 वालीने जस्म करेलुं ठे ते जस्मने ध्यान रूप वायुए वडाडीए
 पढी वायु समरवुं शात करीए. ए वायु धारणा पढी जल धारणाने
 अमृत रूपणी अति बहूल वेगवती वृष्टी करता मेघमाला परीपूर्ण
 आकाशमा समरवुं. ते कलाविड सहित वरुणाकीत मंरुल वारुण
 बीज वइशु समरवुं. तेवार पढी वरुण बीजे वृषन्यो अमृत रूपी ए
 जलना प्रवाहे आकाश जरवुं अने भगनी धारणाथी भगनी पुरथी
 देह तथा कर्म बढ्याठे तेनी राख ठे ते ध्यान रूप जलनी वृष्टीथी
 पखालवुं ते वारुणीथी समरवुं ए वारुणी धारणा कहीए. जे हवे पां
 चमी तत्वधारणा ते सप्त धातुए रहित निष्कलक, निर्मल, चंडर्वीव
 सरखो उज्वल एवी सर्वज्ञ सर्व वस्तुनो जाण ते सरखु आपणा आ
 त्मापणुं जाववुं बहु तेजमय अज्ञान रूप तीमिरे रहित मणीमय
 सिंहासणे वेठा देव दाणव, गधर्व सिद्ध चारणादीके सेवीत अनेक
 प्रतिशये करी शोनीत, सघला कर्मे करी रहीत, सहज सरूपी, पर
 स्वरूपथी रहित, स्वज्ञाव महीमा निधान एवो आत्मा आपणा श
 रीर मदे पुरुषाकारे समरीए ते तत्वजुधारणा कहीए. ए पिरुस्यध्या
 न जोगीसर ध्याय ठे तेसा पोताना स्वरूपमा लीन धवाथी मुगती
 नां सुख अनुजवे ठे. वली ए ध्यान प्रज्ञावे जोगीश्वरने छष्टवीद्या व
 चाटण मारण स्थजन वीगेरेथी पीडा धाय नही शाकीनी काकीनी
 लाकीनी काकीनी कुछ योगीनी जूत प्रेत, पीशाचादीक, जोगीस्व
 रनुं तेज अणसहतां तत्कृण नासी जाय. वली मद्योनमत्त गजेइ

व्याघ्र सिंह शरज, अष्टापद जीव विशेष दृष्टिवीप सर्प अती बीहा मणा ते जोगीश्वरने उपज्व करवा आवतां जोगीश्वरने देखतां ज स्थंजी जाय वा दूर जाय. जोगीश्वरनुं तेज सहन करी शके नही, ए वो महिमा पिंगस्थ ध्याननो ठे ने ठेवट नीज सुखनी प्राप्ती थाय.

प्रश्नः—७४ पदस्थ ध्यान शी रीते करवुं?

उत्तरः—जोगशास्त्रना आठमा प्रकाशमां पाने १ ए१ मे ठे ते नीचे प्रमाणे ध्यान करवुं. नाञ्जीकंदे सोल पांखडीनुं कमल ठे, ते सोल पांखडी उपर एक एक पांखडीए अ, आ, आदे ए एक एक स्वर स्थापीए. एम सोल पांखडीए सोल स्वर अक्षर स्थापवा. ने ए सोले स्वरनुं चिंतववाने चित्तनी एकाग्रता करवी. पढी हृदय कमलमां एक कमल चौवीस पांखडीनुं चिंतवीए तेमां करणिका चिंतवीए, पढी चौवीसे पांखडी एकथी न सुधीनां चौवीस व्यंजन थापीए. ने कर्णिकामां थापीए. पढी तेनुं ध्यान करीए. पढी मुखे आठ पांखडीनुं कमल चिंतवीए ते एक एक पांखडीए य, र, ल, व, श, ष, स, ह, आठ व्यंजन थापी चिंतवीए. एवी रीते त्रणे कमल ना ध्यानमां एकाग्रता करवी. ए ध्यानमय रहेवाथी सर्व शास्त्रना पारगामी थाय त्रिकालज्ञानी थाय. ए आदि घणां फल दर्शाव्यां ठे बीजी रीते नवकारमंत्रनुं ध्यान करवुं ते पण पदस्थ ध्यान कह्युं ठे. एना ध्यानथी पण खांस्यादी १६ म्होटा रोग नाश पामे. वचन सिद्धि प्रमुख होय. वली इलुकरमीनी गतिने पामे. परमानंद सुख प्राप्त आय. वली प्रकारांतरे कह्युं जे आठ पांखडीनुं उज्ज्वल कमल चिंतवीए तेनी कर्णिका मध्ये प्रदेशे महा पवीत्र मुक्ति सुखना देनार. आद्यपद सत्याक्षर मंत्र नमोअरिहंताणां चिंतववुं. पूर्व दिशाए नमो सिद्धाणां चिंतववुं, दक्षिणे नमोआयरिथ्याणां चिंतववुं. पश्चिमे नमोवज्रायणां चिंतववुं. उत्तरे नमोलोए सब्बसाहूणां चिंतववुं. एसो पंच नमुकारो अग्नि कोणमां, सब्बपावेप्पणा सणो नैरुत कोणे, मंग

लाएँ च सवेसिं वाव्य खूणे. पदमहवश्मंगल इशान कोणमां एवी
रीते नवपदनु ध्यान करवु. मन वचन कायानी एकाग्रता करवी ते
भी महा फलनी प्राप्ति करे वली प्रकारातरे आठ पाखडीनु उज्वल
कमल मुख माहे आपवु ते एक एक पाखडीए अ, क, च, ट, त, प,
य, श, ए एक एक अक्षर थापवा ने समरवा. पढी नै नमो अरिह
ताण ए आठे अक्षर अनुक्रमे समरवा, पढी ए कमलनी केशरामां
सोले स्वर अ, आ विगेरे समरवा. पढी सुखे करी संचरतु कातिमं
मल माहे रहेतु निर्कलक उज्वल चङ्खिवि सरखु मायाबीज ह्रींका
र मंत्र समरीए तेवार पढी ते पाखडीनुने विपे जमतु आकाशमं
लमा संचरतु, मनोमल विनासतुं, अमृतरस स्रवतुं, तालु मार्गे जतुं
जममाही वजासतु, जलहलाद करतु त्रिलोक्य विस्तृतवने रहे, अ
चित्य महिमानो देनार अमृत आश्चर्यकारीन चंड सूर्यना तेजने जी
पतु जोतीमय साक्षात् तेज रूप अति पवित्र निःपाप ए मंत्र एक
बिते मन वचन कायानी एकाग्रताए ध्याता जे पाप कर्म कीथा ठे,
तेनो विनाश थाय अने श्रुतज्ञान सकल वचनमय शब्दब्रह्म प्रगट
थाय, एवी रीते निश्चल मन करी ठ महीना अज्यास करवाथी मुख
मांथी धुन्नशिखा नीसरती देखे एक वरस अज्यास करवाथी मुख
मांथी अग्निज्वाला नीसरती देखे. पढी विशेष अज्यासे सर्वज्ञतुं मु
खकमल देखे पढी विशेष अज्यास करवाथी अष्टकर्म रहित कळ्या
श माहात्म्य आनंदरूप समग्र अतिशय सयुक्त प्रज्ञामंलमा रहे
साक्षात् प्रगट सर्वज्ञ वीतरागने देखे पढी निश्चय मन थाय मननो
वेपार जीतीने ते परमेश्वरना स्वरूपने विपे एकाग्र मन करी संसार
रूपी जयंकर वनने परीहरी पढी सिद्धिमंदीर मुक्तिमंदीर आश्रये
एटले पामे वली प्रकारातरे जोगीश्वरे मंत्राधिराज हकारने वपर अ
ने हेठल रेफ सयुक्त कलाबिड सहित अनाहत नाद
नक सुवर्णनु कमल ते माही रह्यो निःकलक चङ्खिवि

અતિ ઝજ્જલ, ચપલ આકાશે ફરતો, દશ દિશાએ વ્યાપતો, મુખ કમલે પ્રવેશ કરતો, ને માંહો માંહે નમતો, નેત્ર પ્રત્યે સ્ફુરતો, લલાટ મધ્યે રહેતો, તાલુ ભાગે નિસરતો, અતિ વહુલ શરીરને આનંદ પરમ નીરઝર સુખ ઝપજાવતો, અમૃતરસ સ્રવતો, અતિ ઝજ્જલપણે ચંડ મંમલ સાથે સ્પર્ધા કરતો, જ્યોતિ શરીરમાં સ્ફુરતી આકાશ મંમલ માં સંચરતા શિવ શ્રી મોહલક્ષ્મીણુ એક જાવનાશ્રીને સર્વ અવયવ સંપૂર્ણ કુંજક કરી એટલે સ્વાસોસ્વાસ સ્થિર કરી એકાગ્રતાએ રીતે ધ્યાવું. તેથી સાક્ષાત્ તત્ત્વને પામે. વીજાં પણ વહુ પ્રકારે ધ્યાન આઠમા પ્રકાશમાં છે તે જોડેને ધ્યાવાં.

પ્રશ્ન:—૭૫ રૂપસ્થ ધ્યાન શી રીતે કરવું ?

ઋત્તર:—જોગશાસ્ત્રમાં નવમા પ્રકાશમાં છે. તેમાંથી અલ્પ લેવું. પ્રથમ જગવંત સમોસરણમાં વીરાજમાન છે તે ધ્યાવા. તે કેવા છે? મોહલક્ષ્મીને સનમુખ છે. આઠે કર્મના વિનાસના કરતા, અન્ય જીવને અજયદાનના દાતાર છે. નીઃકલંક અતિ ઝજ્જલ ચંડવિંસરખા ત્રણ વત્ર મસ્તક ઉપર ધસ્યાં છે ઝલસતું. જલહલતું છે, જામં મલ તેણે કરી સૂર્યનું તેજ વીડંબ્યું છે. દેવહંદની જેરી મૃદંગ આદે અનેક વાજીત્રના શબ્દે કરી કીન્નર ગંધર્વાદીકનાં ગીત દેવાંગના અપ્સરાદીકનાં નૃત્ય, દેવેન્દ્રાદીકની સેવા શ્યાદીક રૂઢિએ યુક્ત અશોક વૃક્ષે શોનીત છે. સિંહાસન તે સિંહાસને પ્રજુ વેઠા છે, ચામર વિંજડ રહ્યાં છે. દેવ દાનવ દૈત્ય ગંધર્વાદીક નમી રહ્યા છે. મંદાર પારીજાતક હરીચંદન કલ્પવૃક્ષાદીક દીવ્ય વૃક્ષ તેનાં પુષ્પોએ કરી સુગંધીત છે સમોસરણ. તે સમોસરણના કોટમાં મૃગ, વાઘ, સિંહ, સરપ, હસ્તી, અશ્વ આદે તીર્થેચ શાંતપણે રહ્યા છે. એક વીજાને વૈરનાવ પ્રજુ પસાએ શાંત થયાં છે. એમ અનેક અતિશય સંજુક્ત વીતરાગ જગવાનને કેવલજ્ઞાની મહારાજ પણ વાંદી રહ્યા છે. સર્વને પૂજનીક પરમેષ્ઠી જગવંત અરીહંત શ્રી વીતરાગનું સ્વરૂપ જોડેને મનમાં આણીને ધ્યાન

કીજે. તે પ્રત્નના ગુણમા એકાગ્રતા કરીએ તે રૂપસ્થ ધ્યાન કહીએ વ
લી વીલી રીતે આ પ્રમાણે—રાગ દ્વેષ, મદ, મઝર, ક્રોધ, માન, મા
યા, લોભ, અહકારાદીક મહા મોહને વીકારે અકલંકીત છે શાંત
છે કાત તેજે કરી જલદજતુ છે મનોહર મહા સૌનાગ્યે કરી સજુ
ક્ત છે સરવ લક્ષણ ૧૦૬ તેણે સજુક્ત છે અનેરે દર્શને અણજાણી
તો જોગમુઝા માહાત્મ છે આશ્વને અમદ ઘણુ આશ્ચર્યકારી આણદ
પરમ ખાનદનો હેતુ છે ફડીયો જીતી મન વશ કરી નિરમલ ચિત્ત હુ
તો અનીમેષ દૃષ્ટિને મેપોન્મેષ નિવારીને ણી રીતે શ્રી વિતરાગની
પ્રતીમા રૂપ ધ્યાય તેને રૂપસ્થ ધ્યાન કહીએ

એમ અતિશે અજ્ઞાસથી જોગીશ્વર તનમયપણુ વિતરાગ પ્રતિ
માપણુ પામે આપણું સર્વજ્ઞપણુ દેખે નિશ્ચે જે નગવત સર્વજ્ઞ વિત
રાગ તે હુંજ એમ એક મના તનમયતા વિતરાગપણું પામ્યો તુ સર્વ વે
દી સર્વજ્ઞ માનીએ વિતરાગનુ ધ્યાન કરતા વિતરાગ થઈને મુગતી
જાય અને રાગી દેવનુ ધ્યાન કરતો ક્ષોભણ ઝાઝાટનાદીક કર્મનો
કરનાર થાય અજ્ઞાનપણે એટલે વસ્તુધર્મ જથાર્થ નણ્યા વિના જે
ધ્યાન કરે તે અસત ધ્યાન તે ફોકટ પ્રયાસ થાય માટે જથાર્થ વ
સ્તુના કહેનાર વિતરાગ તેની આજ્ઞાએ ધ્યાન કરવું આ વિગેરે ઘણા
સ્વરૂપ જોગશાસ્ત્રમા છે તે જોવા

પ્રશ્ન —૮૫ રૂપાતીત ધ્યાન શી રીતે કહ્યું છે ?

અન્તર —જોગશાસ્ત્રમા પાને ૧૦૪ મે તે અમરતી ચિદાનંદ સ્વરૂપ
નીત્ય અવ્યય નિરજન નિરાકાર શુદ્ધ પરમાત્માનુ ધ્યાન તે રૂપાતિત
ધ્યાન કહીએ એ રીતે જોગીશ્વર નિરાકાર સ્વરૂપ અવલંબતો નિરા
કાર ધ્યાન કરતો ગ્રાહ્ય ગ્રાહક વરજીત નિરાકારપણુ પામે જે કં
ઈક પુજનીક ઇચ્છાએ જપ ધ્યાને કરીએ તે ગ્રાહ્ય ગ્રાહક કહીએ મન
વશ કરી જપ ધ્યાને કાઈક દૈવત આરાધે તે ગ્રાહક કહીએ તેથી ર
હિત જે જોગીશ્વર પર સ્વરૂપથી રહિત અને નિરાકાર પરમાત્મ સ્વ

रूप चिंतवतो ऐक्य निराकारपणुं पामे. मनने परमात्माने जे समर स जावने एकी करण कहीए तेज आत्मा परमात्माने विषे एक करी ने लय पमाडे. ए एवी रीते जोगिश्वर इंडीउ जीती मन वश करी तत्व अव्यय स्वरूप निरंजन निराकार चिंतवतो निरंजनपणुं पामे. आ ध्यान अनुज्ञव ज्ञानने वले थाय ठे. जेम जेम आत्मा स्वस्वरूपमां लीन थतो जाय तेम तेम विशेष विशुद्धीथी अपूर्व ज्ञान प्राप्त थाय तेम तेम विशेष अनुज्ञव थाय. आ ध्यान कर्तृम नथी तेथी एनो विस्तार अल्प दर्शाव्यो ठे.

प्रश्न:—७४ जैनमां समाधी चढाववानो मारग ठे के नहि ?

उत्तर:—जोगशास्त्रमां बहु विस्तारे ठे तथा कपुरचंदजी महाराजे स्वरोदय नामनो ग्रंथ रच्यो ठे. तेमां घणी रचना ठे, बीजे पण घणो ठेकाणे ठे. आज पण तेना अज्यासी ठे.

प्रश्न:—७५ कंडक जैनधर्मि नामधारी तेरापंथी स्वेतांबरि कहे ठे जे जगवतीजीमां पाने ६१३ मे असंजमीने दान आपवाथी केवल पाप कह्युं ठे. माटे दान देवुं नही ते व्याजवी ठे के केम ?

उत्तर:—जैनमारगनी शैली स्यादवाद ठे. ते शैलीना ज्ञान बीना जीव एकांत मारग ग्रहण करे. तेना हाथमां सूत्रनो परमार्थ आवतो नथी. जेटलां सूत्रनां वचन ठे ते अपेक्षीत ठे. ते अपेक्षा गुरु पासे ज्ञान लेवाथी थाय ठे ते गुरु बीना पोताना स्वतंदपणे अर्थ करे तेना हाथमा परमार्थ केम आवे ? सूत्रना अर्थ नीरजुगतीकारे जाण्यकारे टीकाकारे कह्या ठे ते उपरथी तथा ते अर्थ गुरु महाराज पासे धारे त्यारे प्रभुना अजीप्रायनुं ज्ञान थाय, पण पुर्वधर पुरुष अर्थ करी गया ठे. तेथी बीपरीत बीजो अर्थ करी अल्पबुद्धीवालो पंथ चलावे ने ते पंथने प्रमाण करे त्यारे तेनी अज्ञानता आगल उपाय नथी. प्रभुजीए वरसीदान दीधां ठे ते दानना लेनार असंजमी ठे तो जो दानमार्गनो निषेध होय तो प्रभु केम दान दे ? प्रभु सम्यकदृष्टी ठे अण ज्ञानना

जाण तेमणे गुण जाणीने कखुं, ते सर्व गृहस्थने करवुं जोग्य ठे झा
 ता सूत्र ठापेलुं ठे पाने ७५४ मे मल्लीनाथ महाराजे दान दीधुं ते अधि
 कार ठे तेम कुंजराजा एमना पीताए पण चारे प्रकारना आहारनु
 दान दीधुं ठे ते पण पाने ७५५ मे ठे जो केवल दानीज होत तो मल्ली
 नाथ महाराज निषेध करत तेम निषेध कखुं नथी. वली कश्र वा
 सुदेने थावचा कुमार दीक्षा लेवा तैयार थया त्यारे पोते आखी द
 वारका नगरीमा ऊदघोपणा करावी के जे कोइ दीक्षा जेशे तेना पा
 वलना कुटुंबनी प्रतीपालना हु करीश आवा आशयनो अधिकार झा
 ता सूत्रमा पाने ५४६ मे ठे. तेथी विचार करो जे पावलना कंड सं
 जमी नथी तो असंजमीज ठे तेनु रक्षण करवामां जाज जाणी आ
 काम कखुं तो तेम बीजाने पण हीतकारी ठे. वली तीर्थकर महाराज
 ज्या पारणुं करे ठे त्या सोनइआनी वृष्टी थाय ठे जेमके पुरण
 शेठने त्यां वीरस्वामीए पारणु कखु ते सम्यकवृष्टी पण नथी ने
 त्यां सोनइआनी वृष्टी थइ ठे ए लेनार असंजमीज ठे अने एम मुनी
 योनो पण महीमा करवा सम्यकवृष्टी देवता एवी नकती करे ठे तों
 जे जे कृत्य सम्यकवृष्टीए करेजा प्रजुए नीपेध्या नथी तो ते आचरवा
 जोग्य गृहस्थने ठे वजी रायपसेणी सूत्रमा प्रदेसि राजानो अधिका
 र ठे तीहा पण प्रदेसि राजाने केशि गणधर महाराजे धर्म पान्या पठी
 कहुं जे हे प्रदेसि। तु रमणीक धइने पठी अरमणीक न अतो ते व
 खते प्रदेसि राजाए कखु ठे जे हु म्हारी कधीना चार प्राग करीश ते
 भाथी एक प्राग दानशालामां आपीश. आ अधिकार रायपसेणी सू
 त्रमा पाने १७० मे ठापेली प्रतमा मुखपाठमा ठे भाथी वीचारो जे
 दाननो नीपेध ठे, ते मात्र कुपात्र ने सुपात्र बुधीए आपवुं ते ठे पण अनुकं
 पाए छ खी जाणी आपवुं तथा शासन प्रजावनाए आपवु तेमां कोइ
 ठेकाणे नीपेध नथी. आगमनी परुपणा गुरुमुखे धारीने करे तोज वरा
 वर समजाय, वली आत्मानो दान गुण तो स्वजावीक ठे. पण ज्या

सुधी दान अंतराय होय त्यां सुधी वस्तु वरावर समजाय नही. दान देवुं नही एवंज मनमां आवे. वली ज्यां ज्यां तीर्थकर महाराज वा, आचारज महाराज समोसस्था ठे ते वधामणी लावनारने प्रीतीदान बहु प्रकारे आप्यां ठे. तेमांथी एक अधिकार लखुं तुं. चित्रसार श्रीए केसी महाराज समोसस्था त्यांरे खबर लावनार वनपालकने दान आप्युं ठे. ते अधिकार रायपसेणीजीमां ठापेली प्रतमां पाने २३२ मे ठे त्यांथी जोइ लेवुं.

ए दानमां लान न होत तो सम्यकदृष्टी केम दे? ते पण इहां प्रज्जुनी जगतिज्ञावनो उच्चाह ठे ते मोटो लान ठे तेथी दान दीघां ठे. ए दानमां धर्म नथी एम कहे तेणे विचारवुं जोइए जे जगवंत ने वांदवा जवाना रथनुं नाम, धर्मरथ मुखपाठमां बहु ठेकाणे कछुं ठे. तेमांथी ज्ञातासूत्र ठापेलामां पाने १४९ मे ठे. माटे दरेक वस्तु वधा शास्त्रनो विचार करीने ग्रहण करवी. दान विषे एवं कहेने के असंजमीने दान दइए तेथी ते पुष्ट थाय ने आरंभ करे तेनी हिंसा लागे वास्ते देवुं नही. तेने समजवुं जोइए के तेरापंथी पोताना गुरुने दान आपे ठे. ते चाली जशे तेमां नीचे केटलाएक त्रस जीव तथा पेटमां आहारना जोगथी करमीआ सरमीया नीपजशे ते नीहार करशे त्यांरे हणाइ जशे. तथा वडीनीत करशे ते विष्टामां जीव उपजशे ते हणाशे, ते ए सर्वे हिंसा लागशे, माटे तमारा गुरुने पण आहार आपवो जोइए नहीं. पण एम विचारो जे शुद्ध संजमी मुनी महाराज पोतानुं आत्मसाधन करे ठे, तेनो वीचार करवानो ठे. बीजो विचार आपणे लेवानो नथी मात्र आहार पाणीना आधारथी सुखे धर्मसाधन थशे. तेम दुखी जीवने आपवाथी आहार संबंधीना संकल्प विकल्प रूप तेनुं दुख टलशे. ने तेने संतोष वलशे तेज दान विचारी दान आपवुं ठे. आपणे कंइ दुष्ट काम करवा आहार आपता नथी, तेथी आपणने ते दूषण लागतुं नथी. वली

तेरापंथी लोकने धर्म उपदेश करे ठे ते उपदेश साजली अज्ञानप
 णे तपस्या करे ठे ते तपस्यार्थी देवजोकमा वा, मनुष्यमां पुत्रलिक
 सुख जोगवशे ते पाप पण धर्म उपदेश देनारने लागवु जोइए ते
 एम कहे जे एमने तो धर्म उपदेश देवो ठे तेथी ते पाप लागतु न
 थी तेम दान देनारने तेनी नुखनुं छ ख नागवु ठे बीजो ज्ञाव नथी
 जीव ठोडावनारने जीवने मरतो बचाववो ठे ते अन्नयदान करवु ते
 ज्ञाव ठे बीजो ज्ञाव नथी वास्ते करुणाज्ञावनो जान ठे, ते पठो
 शुं करशे ते दोष अन्नयदान देनारने लागतो नथी हरेक वस्तुमा
 ज्ञाव बलवान ठे. गुरुवदन करीए ठीए वादवा जइए ठीए तेमा रस्तामा
 जता तथा नुठ वेस करवामा हिंसा थाय ठे पण वदनना लाज अर्थे
 करीए ठीए तेम दान देवानो ज्ञाव पण बलवान ठे बली जगवते सर्व
 दानमा अन्नयदान बलवत कह्यु ए अधिकार सुयगडाग सुत्रमां पाने
 ३१८ मे मुलपाठमा ठे तथा तेनो अर्थ टीकाकारे पाने २१० मां वि
 स्तारे कस्यो ठे तेमा कथा पण वसतपुरना राजानी ठे तेमा सार ए
 ठे जे राजानी राणीए चोरने गरदन मारता मुकाव्यो ठे ने ते चोर
 बच्यो ठे तेने अन्नयदान कह्यु ठे ए उपरथी विचार करो जे जीव
 बचे ने पठी हिंसा करे तेनु पाप जो आवातुं होय तो अन्नयदानने न
 गवत बलाएत नहीं माटे जीवने कोइ मारतु होय तो बचाववो ते
 मज नुखे मरताने खवरावीने बचाववो ए अन्नयदान ज ठे माटे
 विचार करवो जोइए कारण जे स्यादवाद मारग समजवो सुयगडा
 गजीमा बीजा श्रुतस्कधमा पाचमा अध्ययनमा ठापेली प्रतमा पाने
 ८७५ मे आलावामा कह्यु ठे जे कोइक खुदग एवुं कहे जे एकेंडीथी ते
 पचेडो सूर्याना जीवना विनाशनुं सरखु पाप वा, एकात सरखुं पाप
 नहीं. एम कहे तो अनाचार ए वधे बोल एकाते बोलवामा अनाचा
 र कह्यो हवे एनो शब्दनो अर्थ कंइ बीजो नीकलवानो नथी पण
 प्रजुए गणधर महाराजने परमार्थ दर्शाव्यो ते पाठ परपराए चाढ्यो

આવ્યો તે આધારે પુર્વ પુરુષોએ અર્થ નસ્યા હોય તેથી અર્થ પામીએ. એનો સુલાસો ટીકાકારે કસ્યો છે. ત્યાં જોશો તો જણાશે. વલી પાને ૫૭૩ મે આલાવો છે તેમાં કહ્યું છે કે—

આધાકર્મી આહાર કરવાથી કર્મે કરી લેપાય એમ એકાંત ન કહેવું તેમજ આધાકર્મી આહાર કરવાથી ન લેપાય એમ પણ કહેવું ન જોઈએ. એ વાત એકાંત બોલવાથી અનાચાર એ નપરથી વિચાર કરવો જે જગવતીજીના પાઠને આધારે દાનનો નીષેધ છે પણ પાઠનો અર્થ ટીકાકારે કસ્યો છે. ત્યાં ચોખું દર્શાવ્યું છે ને બીજા સ્થાનની ગાથા મુકી છે જે અનુકંપા દાન જીનેસ્વરે નીષેધ્યું નથી એમ અર્થ છે તે પ્રમાણે પુર્વ પુરુષના અન્નિપ્રાયથી તો દાનનો નિષેધ કોઈ ઠેકાણે નથી. સૂયગડાંગજીના ઉપલા પાનાનો અર્થ પણ ટીકાકારના સુલાસાથી આવશે. તેમ આપણે લેવો જોઈએ ને સૂયગડાંગજીના પાઠનો અર્થ મુશ્કેલી કહે તે સ્વરો માનવાનો આધાર શું ? ને જીવને મીઠ્યાત સ્વસ્ત્યું નહીં હોય તે કલ્પીત અર્થ માને પણ થોડો થોડો ક્ષય નપશમ થયો હશે, તે તો મહા પુરુષના અર્થ પ્રમાણ કરશે. માટે આત્માર્થિને રીતશર કહેવું તે ન સમજે તો કંઠસોસ કરવો નહીં એજ શ્રેષ્ઠ છે. વલી એ લોકો આચારાંગજીમાં હિંસાના નિષેધના પાઠ બતાવે છે, પણ તે પાઠ સર્વે મુની મહારાજ સર્વથા હિંસાના ત્યાગીનો છે. આચારાંગજીમાં પણ પાને ૨૨૪ મે ઠાપેલી પ્રતમાં જે આશ્રવનાં કારણ તે સંવર થાય છે. ને સંવરનાં કારણ તે આશ્રવનાં થાય છે. એમાં પ્રણામ વિશેષની મુખ્યતા દર્શાવી છે. તેમ દરકોઈમાં પ્રણામ વિશેષ વિચારવા. વલી ગણાંગ સૂત્રમાં પાને ૫૬૩ મે ઠાપેલામાં દશમા સ્થાતાંગમાં દશ પ્રકારનાં દાન દર્શાવ્યાં છે તેમાં અનુકંપાદાન અજ્ઞયદાન કહ્યું છે, ને અધર્મદાન જુડ કહ્યું છે.

વલી કેવલ અધર્મમાં તમારા વિચાર પ્રમાણે અનુકંપાદાન હો તો અધર્મદાનમાંજ સમાસ થાત, જુડો દર્શાવે શું કરવા કરત ? પણ

ए अनुकपादान तथा अन्नयदान अधर्ममां नही तेथी जुदो दर्शाव
 कस्यो ठे माटे जेम प्रज्जु पोतेज दान दे ठे तेम आवकना अन्नग डुवा
 र कहा ठे जे आवक शकती माफक दान दे, सम्यकइष्टीना सड
 शठ बोल कहा, तेमां समकितना पाच लक्षण कहां ठे. तेमा चो
 धु अनुकपा जलण कह्युं ठे इयथी छुखीने दान दइ सुखी करे, ना
 वथी धर्म पमाडी धर्मे करी सुखी करे आ लक्षण ठता केम दान
 आपे नही ? अवश्य सम्यकइष्टी दान देज सुपात्रने कुपात्रवुधीए आ
 पवु ते महा दोष तेमज कुपात्रने सुपात्रवुधीए आपवु ते महा दो
 ष ठे, जे कारणे आपवुं ते ते जावे विचारी आपवामा दोष नथी
 उपासकदशागमा सगदाल पुत्रे गोशालाने आप्यु ठे तीहा कह्युं जे
 तारा तप सजमथी नथी आपतो. महावीरस्वामीना गुण ग्राम
 करे ठे तेथी आपु वु हवे ए गोसालो ठे तो मीठ्याइष्टी तो पण
 प्रज्जुना गुण ग्रामनो पद्ध धारीने आप्यु तो लाज्ज ठे वली वंदी
 ता सूत्रनी गाथा ३३) मोमा ठेलु पद ठे जे असइपोस च वज्जिक्का
 पापीष्टने पोस्याना अतिचार ठे पण एनो अर्थ कस्यो ठे जे वेपार अ
 थै एवा जीवने पोपीने वेचवाने पइसा पेदा करवा ते वावत अति
 चार ठे. अनुकपाए पोसवानो अतिचार नथी. हेमाचार्य महाराजे
 पण ए प्रमाणे अर्थ कस्यो ठे आ सर्वे वातनो सार एटलो ठे जे घ
 णा शास्त्रमा आ वात ठे माटे आवा माणसनी वात थोडी शक्तीवालाए
 सांजलवी नहि महा पुरुषो आचारजो थइ गया. ते पुरुषना वचन
 उपर लक्ष देवो जेथी आत्मानुं दित थशे. ने शक्ति प्रमाणे दान
 आपवु एज मार्ग ठे

प्रश्न - ८९ आवा जैनमा बहु मत ठे, ते लोकने शुं आत्मानी
 बोक नही होय ?

उत्तर.-केटलाएक जीव बिकवाला होय पण पूर्वकर्मनी प्रे
 रणाथी अवलो अर्थज खरो लागे एटले वापडा शु करे ? वली केट

લાવકની બુદ્ધિ મંદ હોય તેથી જે મતમાં પડ્યા તેજ પ્રમાણે વારતા કરે. એ સર્વ કર્મની ગતિ છે આપણે જૈનધર્મ નામ ધરાવી જૈન માર્ગમાં શું છે? તેનું પુરતું જ્ઞાન મેલવતા નથી, વલ્લી સંસાર અસાર જાણીએ ઠીએ તેમ ઠતાં ઢોડતા નથી. તે આપણા કર્મની ગતિ છે તેમ જ સર્વ જીવ કર્મને આધીન છે. માટે કોઈ જીવ ઉપર છેપ ન ધરતાં કેવલ આપણા આત્માની પ્રણતી સુધેરે તેવો ઉદ્યમ કરવો. જેમ વને તેમ સંસારની નુપાધી ઝઠી કરવી, પોતાની આજીવિકા ઘોડા વિ કલ્પે ચાલતી હોય તે ઠતાં વધારે ધન મેલવી સ્વચ્ચવાની લાલચે નુપાધી કરવી તે યોગ્ય નથી. નુપાધી જેમ વને તેમ ઢોડી રાત્રી દિ વસ જ્ઞાન અગ્ન્યાસ કરવો ને તે જ્ઞાનથી આત્માનું સ્વરૂપ જોતું બે ઘડી એકાંત વેસી આત્માનો વિચાર કરવો એ શ્રેયકારી છે, આત્માની પરણતી વગડે એવા વાદ વિવાદમાં કાલ ગુમાવવો નહીં. એજ શીખામણ છે.

પ્રશ્ન:—અ૦ આત્મપ્રદેશ હાલિ રહ્યાનો અધિકાર આચારાંગજીની ઢાપેલી ટીકામાં પાને ૧૦૩ મે છે તેનું શું હેતુ?

ઉત્તર:—આચારાંગજીમાં ઉક્ત ઉદક વત્ત ઉદવર્તના કરી રહ્યા છે એ વાત સત્ય પ્રત્યક્ષ સમજાય છે કે શરીરના સર્વે જાગોમાં નસોં હાલી રહી છે તે પાઠી જીવ રહિત શરીર થાય છે ત્યારે કંઈ પણ હાલતું નથી તેથી સમજાય છે કે આત્મપ્રદેસના ચલાયમાનપણથીજ હાલે છે. એ પ્રમાણે લોકપ્રકાશમાં પણ અધિકાર છે.

પ્રશ્ન:—અ૧ મુની કંઘામોહની કર્મ વાધે એ અધિકાર ક્યાં છે?

ઉત્તર:—શ્રી જગવત્તજીની ઢાપેલી ટીકામાં તથા બાલાબોધમાં પાને ૭૦ મે છે. તેર પ્રકારનાં અંતર કહ્યાં છે. તે કારણે મુની શંકા, કં રે તો કંઘામોહની બાંધે, વાસ્તે જીન વચનમાં શંકા કરવી નહીં. કં ઘા શબ્દે મિથ્યાતમોહની કહી છે. માટે જેમ વને તેમ પરમાત્માના વચન ઉપર દૃઢ રહેવું.

प्रश्न:—ए१ जुवनपती प्रमुख नीचेना देवता देवलोकमां जाय के नही ?

उत्तर:—जगवतीजीनी ठापेली प्रतमां पाने १५६ मे चमरेंड गयानो अधिकार ठे पण तेमां एटलुं विशेष ठे के अरिहतनु, अरिहंत ना चैत्यनु एटले प्रतिमाजी वा, साधुनुं सरणु करी जाय तो जवाय ते शिवाय जवाय नहि

प्रश्न:—ए३ तामली तापसे साठ हजार वरस सुधी तपस्या करी फोगट गइ कहे ठे ते केम ?

उत्तर:—जगवतीजीमा पाने १३१ मे तामली तापसनो अधिकार ठे त्या अल्प फल कह्यु ठे पण कंइ पाम्या नहि एम तो नथी वली इशान इंड थया ने अल्प फल ते मुक्तिनी अपेक्षाए क ह्यु ठे. कारण जे एवी तपस्या समकित सहित करी होत तो घणी निरजरा थात पण ते न थइ ते अपेक्षाए अल्प ठे रुधि तो घणी पा म्या ठे वली ध्यानक पण एवं पाम्या के समकित पाम्या

प्रश्न:—ए४ तुगीआ नगरीना श्रावकनो अधिकार क्पां ठे ?

उत्तर:—जगवतीजीमा पाने १९१ मे अधिकार श्रवण प्रमुख ना फलनो अधिकार ठे त्या तुगीया नगरीना श्रावकनु स्वरूप ठे

प्रश्न:—ए५ अज्जवी क्या सुधी ज्ञणे ?

उत्तर:—नंदीसूत्रनी ठापेली प्रतमा पाने ३९९ मे साढानव पुर्व सुधी ज्ञणे कह्यु ठे. पण सरधा नहि तेथी आत्मानुं काम थाय नहि

प्रश्न:—ए६ श्रावकना व्रत लीधा सिवाय बीजा परचुरण नी यम करवानी मरजाट ठे के नहि ?

उत्तर:—जगवतीजीमा पाने ४६१ मे अधिकार ठे त्यां कह्युं ठे जे मुल गुण पञ्चकाणी करता उत्तर गुण पञ्चकाणी असख्याता ठे पण तीर्थच पण श्रावकना व्रत ले ठे तेथी असख्यात गुण कहा ठे. टीकाकारे विशेषपणे कह्युं ठे जे मध, माखण, मांस मदीराना नीयम

કરે તે પણ ઉત્તર ગુણ પચ્ચક્રાણી કહીએ, એવી રીતે ત્યાં અધિકાર છે.

પ્રશ્ન:—૯૭ ઠઠા આરામાં જે જીવો થશે તેનું કેટલું આઝણું તથા સમકિતી કે મિથ્યાતી?

ઉત્તર:—ઠઠા આરાના જીવનું આઝણું ૧૬ થી ૨૦ વરસ સુધી નું કહ્યું છે. પ્રાચે સમકિત રહિત ક્યાં વસસે એ વિગેરે સર્વે અધિકાર જગવતીજી ઠાપેલીમાં પાને ૪૪૯ મે છે ત્યાંથી જોઈ લેવું.

પ્રશ્ન:—૯૮ પાંચ ઇંડીમાં કામી ઇંડી કયી ને જોગી કયી?

ઉત્તર:—શ્રોત ઇંડી, ચક્રુ ઇંડી કામી તથા ફરસ ઇંડી, રસઇંડી, પ્રાણેંડી એ જોગી. કારણ જે એ ઇંડીએ જોગવવાથી સુખ છે એનો વિસ તારે અધિકાર જગવતીજીમાં પાને ૪૮૭ મે છે.

પ્રશ્ન:—૯૯ શ્રાવક સંતારો કરે ત્યારે સર્વથા પાંચે વ્રત આદરે?

ઉત્તર:—વરુનનાગ નટુઆએ સર્વથા પ્રાણાતીપાત પ્રમુખનો ત્યાગ કહ્યો છે. એ અધિકાર જગવતીજીમાં પાને ૫૬૦ મે છે વાસ્તે કરી શકે એમ સમજાય છે.

પ્રશ્ન:—૧૦૦ શ્રાવક રાત પોસો કરે તો દીવો રાખે કે નહિ?

ઉત્તર:—શ્રાવક પૌપધમાં દીવો રાખે નહિ, કારણ જે શ્રાવક પડીક્કમણું કરે છે ત્યારે વે ઘડીનું સામાયક છે. તેમાં કાઝસગ કરે છે, ત્યારે પણ આગાર રાખે છે જે દીવા વિજલીની ઝજેશ આવે તો વસ્ત્ર ઝંઢવું તો કાઝસગ જાગે નહિ. એ સારુ આગાર રાખે છે. હવે વિ ચારો જે ઝંચિંતો કોઈ જાવે તો વસ્ત્ર ઝંઢવું તો રખાય તો કેમ? હાં શંકા થશે જે ઝજેશ તે અજવાલું તેમાં શા વાસ્તે વસ્ત્ર ઝંઢવું? તેનું સ મજવું જે ઝજેશ છે તે અગ્નિકાયના જીવ છે. તેને આપણો ફરસ થવાથી તે જીવ વિનાશ પામે છે. એ અધિકાર સમયસુંદરના પ્રશ્નમાં છે. વલી મહાનીસિથ સૂત્રમાં ચોથા અધ્યયનમાં પાને ૫ મે સુમતિનાગી લનો અધિકાર ચાલ્યો છે. તેમાં પણ એક મુનીરાજે વિજલીનો ચ મકારો થયો ત્યારે વસ્ત્ર ઝંઢવું નહિ.

तेथी त्या कह्युं ठे जे अग्रिकायना जीवनी विराघना थइ एथी
 पण अग्रिकाय सिद्ध थाय ठे, वली जगवतीजी बापेलीमा ५१० मे पाने
 अग्रि सलगावनार महा भारंजी के होलवनार महाभारजी ? त्या अग्रि
 सलगावनार महाभारजी कहा ठे विगेरे अधिकार चाळ्यो ठे त्यार
 पढी प्रश्न थयुं ठे जे, जेम सचेतन अग्रिकाय प्रकाश करे ठे तेम अ
 चित्त पुजलनी एवी प्रजा होय के नहि ? त्यारे जगवते कह्युं ठे जे ज्यारे
 मुनी तेजुलेसा मुके ठे त्यारे ते अचित्त पुजलनो प्रकास थाय ठे एथी
 पण समजाय ठे के अग्रिनीनी प्रजा सचित्त कही वली मुनि पाखी
 अतिचारमा तथा श्रावक पाखी अतिचारमा पण उजेइ आलोवे ठे
 वली श्राधजितकल्पमा उजेइनु प्रायश्चित्त कह्युं ठे तथा बृहतक
 ल्पमा पण ज्या दिवानो उद्योत होय त्यां कारणे एकवे दिवस रहे
 ने वधारे रहे तो प्रायश्चित्त कह्युं, वली टीकामां विस्तारे अधिकार ठे
 के अणसण कस्यु होय तो दीवो राखे आवा कारणे राखवानी तो
 भरजादा ठे, पण ते शिवाय तो निषेध ठे तो पढी पौपघमा श्रावक
 जणवा सारु राखे ए तो संनवतुं नथी कारण जे समणोइव सावज
 एवो पाठ ठे माटे जेम साधु रात्रे दीवो राखता नथी, तेम श्रावक
 पण राखे नहि एम अमारु समजवु ठे उजेइ सारु वख उढवानो अ
 धिकार वृदारुवृतीमा पाने १० मे ठे वली सेनप्रश्नमा प्रश्न १० मे पाने
 ६७ मे दीवानी उजेइनु प्रश्न ठे तेमा पण काठसगनी रुजुगती
 नी साख आपी ठे ए सर्वे अधिकार जोतां दीवो राखवो जो
 ग्य लागतो नथी.

प्रश्न - १०१ श्रावक देरासरनुं इव्य व्याजे राखे तो केम ? तथा
 पूजाना काममा वापरे तो केम ?

उत्तर - हातना वखतमां श्रावकोने देराना कारजारी जवराइथी
 व्याजे आपे ठे पण श्राधवीधीमा पाने १०१ मे श्रावकने घेरणुं राखी
 पण धीरवानी मनाइ करी ठे कारण जे श्रावक उठे व्याजे ले ने

વધારે વ્યાજ ઉપજાવે તે ફાયદો દેવઙ્ગ્યમાથી કાઢ્યો. હવે શ્રાવ વીધીમાં સાગરશેઠની કથા છે. તે કથામાં ફક્ત દેરાસરના માણસને પડસા વડે અનાજ આપ્યું હતું. તેમાં માત્ર રૂ. ૧) ની ૬૦ કાંગણી થાય તેમાંથી માત્ર ૧૦૦૦) કાંગણીનો લાજ થયો હતો તેથી કેટલો સંસાર રોલાયા તે કથા જો વાંચશો તો હૃદય ઝેદ જાય એટલાં કષ્ટ જોગવવાં પડે છે. માટે આવકને સંકટમાં પાડનાર આપનાર જ છે. વલી જે વચ્ચત આવક પડસા લે છે. તે વચ્ચત તો સારી હાલત જ હોય, પણ માણસની સદાકાલ સ્થિતિ સરસી રહેતી નથી. ત્યારે જ્યારે નવલી સ્થિતિ આવે તે વચ્ચત જો શેઠીઆનું લે હેણું તેના ઉપર હોય તો પહેલું લહેણું પોતાનું વસુલ કરે તો શેઠીયા પણ દૃષણમાં આવે. કદાપી પોતાનું લહેણું ન હોય પણ પોતે એક ધર્મી છે, તેથી શરમ રાખી તાકીદ થાય નહીં. તેથી તે ઘણી બીજા દેવાવાલાને આપે ને દેરાવાલાને આપે નહીં. તો દેરાનું ઙ્ગ્ય જાય ને લેનારને તો ઘણાજ જીવ જીમવું પડે. દેવઙ્ગ્ય પ્રકૃણનાં ફલ ઘણા શાસ્ત્રમાં લખ્યાં છે. ઉપદેશપદમાં હરિજીસુરી માહારાજે દેવઙ્ગ્ય કોઈ સ્વાતો હોય તેની સંજ્ઞાલ ન રાખે તો તે આવકને કેટલા કડવાં ફલ બતાવ્યાં છે. ને સ્નાનારને તો જીવનો પાર નથી. વલી આવકને ધીરવાનો ધારો હોય તો શેઠીઆ પોતે પણ ઊપાડી લે અને હાલમાં તો ઠેર ઠેર એવા વનાવ વન્યા છે. ને એ રીવાજથી ઘણાજ દેવઙ્ગ્યનો વિનાશ થયો છે. સર્વે જ્ઞાઞ્ઞોના જાણવામાં છે વલી પટ્ટીશતકની ટીકામાં એટલા સુધી કહ્યું છે જે દેવઙ્ગ્ય વધારવા સારુ ઘણું મુલ આપીને દેરાની વસ્તુ લે છે. ને પોતે વાપરે છે તો નરકગામી જીવ કહ્યા છે. માટે દેવઙ્ગ્યથી તો જેમ વને તેમ અલગા રહેવું.

વલી જીનપુજા કરવામાં પણ સર્વે ઉપગરણ શક્તીવાલાને તો પોતાના ઘરનાંજ રાખવાં. નરસિયા પ્રમુખ પદાર્થ છે તે પણ આવકો પોતાના પડસાથીજ બનાવે. જે વધારે ધનવાન છે તે એવી વસ્તુ

વનાવી રાખે સામાન્ય ધનવાજાથી એવી चीजો નહીં વને પણ કેસ
 ર ચદન ફુલ વીગેરે તો પોતાનુજ વાપરે, પણ દેરાસરનું વાપરવાથી
 લાજ થાય નહીં. આત્મપ્રબોધમા કથા છે તેને પાઠલા જ્ઞવા દેવ
 ઈચ્છથી નુકશાન થયું છે તેથી આ જ્ઞવા એવો નીયમ કહ્યો જે દેરા
 સરના જલે હાથ પણ ધોત નહીં વલી શ્રાદ્ધવિધિમાં કથા છે. તેમા
 જ એક લક્ષ્મીવાડે દેવઈચ્છ વધારવાને સારુ ઘણાં જંજીવ કરા
 વ્યા છે. તેમા દેરાના ઉપગરણ વાપર્યા છે તેનો નકરો પણ આપ્યો છે
 પણ નકરો જંગો પડવાથી જોગ અતરાય વાધ્યો જેથી વીજા જ્ઞવા
 જનમી ત્યારથી પીયરમા જોગ પડવા લાગ્યો ને પાણીગ્રહણ કહ્યા
 પછી સાતરે જોગ પડવા લાગ્યો પછી મુની મહ્યા ત્યારે પુઠ્યું જે
 માહારાજ! મ્હારે જનમથી જોગ પડે છે તેનું શુ કારણ ? પછી ગુરુએ ક
 હું જે દેરાના ઉપગરણ વાપર્યાં તેનો નકરો જંગો આપ્યો તેનાં ફલ
 થયા આ ઉપરથી વિચાર કરો જે નકરો આપ્યો પણ જંગો પડવા
 થી નુકશાન થયું તો મફત દેરાની ચિજ વાપરીએ તો વધારે નુક
 શાનજ થાય દેરાની ચિજ પોતાના ઘરના કામ સારુ વાપરીએ તેનું
 તો કહેવુંજ શુ ? માટે દેરાસરની તથા સાધારણની તથા જ્ઞાનઈચ્છ
 ની चीजોથી ઘણાજ અલગ રહેવું. કોઈ પણ અશ્ર આપણા ઘરના
 કામમા ન આવે એમ કરવું એ ઈચ્છની ન્યાયથી વૃદ્ધિ કરવામા ત
 ત્વર રહેવું ને પુજા સેવામા તો પોતાના ઈચ્છ વિના ચિત્ત પ્રફુલ્લિત
 જ નહીં થાય, વાસ્તે શુદ્ધ સુંદર ઈચ્છ પોતાના વાપરવા.

સાકેતપુર નગરે સાગર શેઠ નામે પરમ શ્રાવક વસે છે તેને ધર્મી
 જાણી વીજા શ્રાવકોએ દેરાસરનું ઈચ્છ સોપ્યું ને કહ્યું જે આ ઈચ્છ
 માથી દેરાસરના કામ કરનાર સૂત્રધાર, સલાટ, મજુરને તેની મહે
 નતના પડસા તમે આપજો આ ઈચ્છ સાગરશેઠના હાથમાં આપ
 વાથી સાગરશેઠ લોજમા પડ્યા તેથી સુધાર પ્રમુખને રોકડું ઈચ્છ
 આપે નહીં. તેને વડલે અનાજ ગોલ વસ્ત્ર પ્રમુખ આપે તેમાથી રૂ ૧)

ની કાંગણી ૮૦) થાય છે. એવી એક હજાર કાંગણી પેદા કરી ને પેદાશ પોતાના ઘરમાં રાખી. તેથી મહા પાપ ઉપારજન કહ્યું તે આલોભ્યા વિના મરણ પામ્યા. તેથી તે સમુદ્રમાં જલ માણસ થયો. તે જલ માણસને ઇંદગોલી થાય છે. તે ઇંદગોલી જે માણસ પાસે રાખી સમુદ્રમાં રત્ન કાઢવા જાય તો મૂંઝે નહિ તેથી સમુદ્રના ઉપકંઠવા સી વાળીયાએ સાગરશેઠના જીવ જલ માણસને પકડીને ઘંટી નીચે ઘાડ્યા તે ઠમાસ સુધી ઘંટી નીચે પીલાઈ મરણ પામીને ત્યાંથી ત્રી જી નરકે ગયા. તીહાં નરકનાં હુઃખ જોગવી આયુષ પુરું કરી મરણ પામીને પાંચસે ધનુશના શરીરનો મહુ થયો. ત્યાં મલેહોએ પકડી અં ગોપાંગ કાપ્યાં તેથી મરણ પામી, ચોથી નરકે ગયો. ત્યાંથી નીકળી એક એક જવને આંતરે પાંચમી ઠઠી સાતમી નરકે વેવે વાર જઈ આવ્યો. એમ નરકના પરમાધામીની વેદના સ્ત્રવેદના સહન કરી પાઠા તીર્થચના જવ કરી એક હજાર જવ કુતરાના કહ્યા. તથા વી જા પણ એક એક હજાર જવ નીચે મુજવના કહ્યા.

સુવરના, બોકડાના, ગાડરના, સસલાના, હરણના, સાવરના, સીયાલના, બીલાડાના, ઝંદરના, કોલના, ગીરોલીના, પાટલાગોહના, સાપના, વીંઠીના, વીણાના, કીડાના, શંખપણે, ઢીપપણે, જલોપણે, કીડીપણે, કોડામાં, પતંગીયામાં, મઝરમાં, કાચવામાં, ગદ્દામાં, જેશ માં, બલદમાં, ઝંટમાં, સ્વચરમાં, ઘોડામાં, હાથીમાં.

એ સર્વે જાતીમાં હજાર હજાર જવ કહ્યા. તથા પૃથ્વીકાયમાં, અપકાયમાં, તેજકાયમાં વાયુકાયમાં, વનસ્પતીકાયમાં, એ સર્વે જાતીમાં લાખો જવ જમીને એ સર્વે જવમાં પ્રાણ હથીયાર પ્રમુખ શસ્ત્ર ના ઘાણ કરીને મોટી પીડા જોગવી મરણ પામી, દેવદ્રવ્ય નરકનાં પાપ ઘણું કય થવાથી વસંતપુર નગરે કોટી દ્રવ્યનો સામી વસુદત શેઠની વસુમતી રાણીની કુલે પુત્રપણે ઉપન્યો. એ સાગરશેઠનો જીવ ગરજમાં આવ્યો ત્યારથી જ વસુદતશેઠનું દ્રવ્ય નાશ પામવા લાગ્યું.

जे दीवसे जनम थयो ते दीवसे पिता मरण पाम्यो पाचमे वरशे
माता मरण पामी लोके निष्पुन्निष्ठ नाम दीधु दलडी रांकनीपरे
वध्यो ते एकदा मामाए दीठो ते पोताने घेर तेडी गयो तेज रा
ते मामानु घर चोरोए लुट्यु त्याथी बीजे ठेकाणे गयो, ते ज्यां
जाय तेने त्या चोर लुटे अथवा अग्नी लागे, ने आपदा पामे.
हरकोइ विपत्ति तेने आवी पडे आवी स्थिती जोइ कोइ
उचो राखे नहि ने लोक नींदे के आतो बलती उपाधी ठे.
एवी अनेक प्रकारे लोक निंदा करे ते साजली मन उदवेगता पा
म्युं तेथी परदेश गयो ते तामलीत नगरमा रह्यो. त्या विनयधर शेट
वसे ठे. तेने त्या सेवकपणे रह्यो तेज दिवसे विनयधर शेटने त्या आ
ग लागी तेथी घरमाथी हडकाया कुतरानी पेठे काढ्यो तेवारे प
श्चात्ताप करवा लाग्यो पूर्वनु करेलुं कर्म निदतो हवो जे जे कर्म स्व
वशपणे करे ठे ते कर्म उदे भावे त्यारे परवसपणे जोगववा पडे ठे
एवी निंदा करतां त्यांथी बीजे ठेकाणे जायठे एम करतो समुझने
काठे गयो ते दिवसे धनवान नामे शेट वाहाणे चडे ठे, तेनो सेवक
थइने वाहाणे चढ्यो ते वाहाण कुशले करी परद्वीपे पडोच्यु त्यारे
निपुनिष्ठ विचारवा लाग्यो के आ अचरीज जेवुं लागे ठे जे हुं च
ढ्यो ठता वाहाण नाग्यु नहि, एवो विचार करे ठे एटलामा छट वे
वे दमे करीने वाहाणने जाग्यु निपुणीष्ठ समुझमां डुव्यो त्या पाटी
यु जड्यु तेने आधारे समुझने कांठे आव्यो त्या गाम ठे. ते गामना
ठाकोर पासे चाकरपणे रह्यो त्या धाड पडी, ते धाडीए ठाकोरनो
ठोकरो जाणी मारी पीटी धाडमा पकडी लइ गया ने पोतानी प
लीमा राख्यो त्या बीजा पलीपतीए आवी पलीनो विनाश पमाढ्यो
तेथी पलीपतीए काढी मुक्यो ते विज्ञाना वृद्ध नीचे जइने वेठो
तो उपरथी विलु पड्यु तेथी माथु फुट्यु त्याथी बीजे ठेकाणे गयो ए
म एक हजार ठेकाणे जम्यो. ज्या ज्या जाय त्या चोरनो, पाणीनो,

अग्निनो, परसेननो, मरणनो एवा उपज्य थाय. तेथी ज्यां जाय त्यां
थी काढी मुळे एम डुःख जोगवतो अटवीने विपे गयो. त्यां सेलक
नामे जकू ठे. ते महा प्रजावकठे ते जकूने माटे एक चित्ते करी आ
राधन करतो हवो. पोतानुं सरव डुःख कहीने एकवीस उपवास क
र्या तेथी जकू प्रसन्न थइ कहेवा लाग्यो के हे चोला ! सांजे सांजे म्हा
री आगल सोनाना चांदला सहस्रे शोज्तो मोटो मोर नाटक कर
शे ते मोरना पिठां निरंतर पडशे ते तुं लेजे. ते सांजजी निपुणीन
हरख पाम्यो. ने नित्य सुवर्णनां पिठां खरे ठे ते ले ठे. एम हमेश
लेतां नवसो पिठां एकठां थयां.

एक सो लेवानां वाकी रह्यां त्यारे निपुणीयाने छष्ट कर्म पेख्यो
तेथी विचारे ठे के आ नजड जूमीमां कयां सुधी बेसी रहीश ? एम
विचारीने मोरना पिठां मुठीवडे लेवा गयो. एटले ते जुंइ उपरथी
उडी गयो. ने पिठां जेगां करेलां जतां रह्यां. देवनी आज्ञा नजंगी
कार्य करे ते केम सफल थाय ? निपुणीयो पोताना आत्माने धिकार
तो में कयां मुखता शुं उतावल कीधी ? जेथी पामेली वस्तु गइ. एम
डुःखी थतां अटवीमां जमतां एक मुनी महाराजने दीठा, ते
मुनी महाराजने नमस्कार करी पोताना पाठला कर्मनुं स्व
रूप पुठतो हवो. मुनी महाराजे कह्युं के, देवज्य नक्षण एक हजार
कांकणीनुं कीधुं तेथी आ नवमां तथा पाठला नवोमां जे
जे डुःख जोगव्यां हतां ते स्वरूप कीधुं. पळे मुनी महाराज देवज्य
नक्षणना पापथी मुक्त थवानो उपाय कहे ठे. हजार कांकणी खाधी
ठे तेथी अधिक ज्य आपवुं तथा देवज्यनुं रक्षण करवुं तथा देव
ज्यनी वृद्धि करवी. तेथी छष्ट कर्म दूर थशे. सर्व जीवोने जोग ले
हमी सुखनो जान आय. एवी रीते गुरु मुखे सांजलवाथी एवो नि
यम कख्यो के एथी हजारगणुं ज्यदेवज्यमां आपवुं. म्हारे पहेरवानां
वस्त्र तथा आहारादिकमां वापरतां जे ज्य वधे ते देवज्यमां आपवुं

थोडो पण ड्यनो संग्रह करुं नहि एम मुनी पासे नियम लीघो
 तथा विशुद्ध श्रावकनो धर्म आदख्यो त्यार वाद जे जे वेपार करे ते
 मां ड्य पेदा करवा लाग्यो. तेथी पाठले जवे हजार कांकणी खाधी
 हती, तेने वदले दश लाख कांकणी देवड्यमा आपी, तेवारे देवड्य
 व्यना अरणवालो थयो. तेथी अनुक्रमे घणुं धन उपार्जन कस्यु पठे
 पोतानु व्याज उपजावे एम करीने घणीज देवड्यनी वृद्धि करी ते
 वृद्धि करवाना पुन्ये करी तीर्थकरनाम कर्म उपार्जन कस्यु अवसरे दि
 द्दा आदरी गीतारथ थया धर्मदेशनादिके करी देव ज्ञक्तिना अति
 शये करी जिनज्ञक्तिनु पहेलु स्थानक आराधि तीर्थकर नामकर्म
 निकाचित करी काल करी सर्वार्थसिधे पहेत्या त्याथी चवी महावि
 देह क्षेत्रमां तीर्थकर पदवी जोगवीने सिद्धिने वरशे. आ मुजवनी
 कथा श्रावविधिमा पाने १०१ थी ते पाने १०३ सूधी ठे.

अथ साधारण ड्य तथा ज्ञानड्य उपर कथा.

जोगपुर नामे नगरने विषे धनवा नामे शेठ वस्यो ठे ते चौ
 बीस कोडी सोनइथानो घणी ठे, तेने धनवती नामे स्त्री ठे ते स्त्रीने
 जोडले वे पुत्र थया. एक पुत्रनुं नाम करमसार ने एक पुत्रनु नाम
 पुन्यसार ठे एकदा पिताए निमितीथाने पुठ्युं जे ए पुत्रो केवा
 थशे ? निमीतिउ कहे ठे के, करमसार जड प्रकृतिनो घणो निरवृद्धि
 थशे अने विप्रीत बुद्धि करी घरनु सरव धन गुमावशे नवुं धन उ
 पार्जन करशे नहि, घणो काल घणा दरिद्रिपणो चाकरीए करी डुख
 वत थशे. पुण्यसार पण पाठलु सारु धन तथा नवु उपार्ज्यु धन
 वारवार हानी करशे, तेम तेम छुखी थशे पण वेपारादिकनी कला
 ए डाह्यो थशे बने जणने वृद्धपणे धननु सुख पुत्रादिकनु सुख थशे
 एवी रीते निमीतिआए कस्यु पठी पिताए वन्ने पुत्रोने चतुर उपाध्या
 यनी पासे जणवा मुक्या पुण्यसारतो सुखे करी सर्व विद्या जण्यो
 कर्मसारने घणा उपाय करे तो पण अक्षर मात्र नहि आवडे.

शब्द लखवादिक करवाने पण समर्थ नहि. सर्वथा पशु जैवो रह्यो. तथा उपाध्याए जणाववो मुक्यो. बन्ने जाइउनी जवान अवस्था जा एनी पिताए धनवंतनी कन्याउ परणावी. पढी पिताए बन्ने जाइउने बार बार कोड सोनइया आपी जूदा राख्या. पढे मात पिता दिक्ता लेइ देवल्लोके गया.

हवे कर्मसारने सजनादिक वारता थका पण पोतानी बुद्धिशी बेपार करे. त्यां त्यां धननी हानी होय, एम थोडा दिवसमां पिताना दीधा बार कोडी सोनइआ गुमाव्या. हवे पुण्यसारना बार कोडी सो नइआ खातर देइ चोर लइ गया, बन्ने जण दलझी रह्या. स्वजनादि के पण ठांझ्या, स्त्रीउ पण जुखे पिडाइने पोत पोताने घेर गइउ. धन विना गुणी पण निरगुणी होय, स्वजन चाकरादिकनी पेरे निर्धन ने जाणे नहि. धनवंतने थोडी पण चतुराइ होय तेने चतुर कहे, ते वारे निरबुद्धि निर्जागी एम लोके अपमान दिधुं. ते अपमानथी ला जता बन्ने जाइ देशांतरे जइ जुदा जुदा रह्या. कर्मसार कोइ धनवंतने घेर अवर उपायना अजावथी चाकरपणे रह्यो. ते शैव जूठावोलो अदत्तनो लेनारो ठे. तेनी पासे चाकरी मागे पण आपे नहि. एम विटंबणा भोगवी पुण्यसारे केटलुंक इव्य उपार्जन कखुं. तेने प्रयत्ने गोपव्युं पण धुरते ठेतरी लीधो. एम अनेक ठेकाणे चाकरीनी व्रतीथी धातुरवादिथी खाण खोदी सिद्ध रसायण कख्यां. रोहणाचल रत्न लेवाना ने मंत्र साधना करी रुद्रवती प्रमुख जडी लेवादिक म हा प्राक्रम ११-१२ वार कखुं पण धन प्राप्त थयुं ते रहुं नहि. कर्मसारने पण विपरीत अवे करीने धन उपार्जना थइ नहि. पुण्यसारे पण उपार्जी अगीआर बार गुमाव्युं. पढे बन्ने जाइउ उदात्त थइ जा, ऊँ चडी रत्नछीपे गया. बन्ने जण सांप्रत्य रत्नछीपनी देवी जाणीने सरणा आदरी देवी आगल बेठा. आठमे उपवासे देवी प्रगट थइने कर्मसारने कहे ठे तारा जाग्यमां धन नथी. त्यारे कर्मसार उख्यो.

पुण्यसार एकवीस दिवस उपवास करी बैठो तैथी देवीए प्रसन्न थइने
 चितामणी रत्न आप्यु ते जोइने करमसार पश्चाताप करवा लाग्यो
 तेवारे पुण्यसारे कह्युं के मा विखवाद कर आ चितामणीरत्नथी
 तारु पण कार्य थइ हवे वने जण प्रीतीथी पाठा जाऊ चढ्या. ह
 वे रात्रीए पुर्णिमानो चंडमा उग्यो तेवारे कर्मसार कहे हे जाइ। ता
 री पासे चितामणीरत्न ठे. तेनुं तेज बधारे ठे के चंडमानु तेज ब
 यारे ठे ते आपणे जोइए पठे पुण्यसारने पण पूर्व कर्मनी प्रेरणा
 थकी रत्न लेइने जाऊने ठेडे बेठा हाथमा रत्न स्थापी इटीए जुए
 ठे एटजे हाथमाथी रत्न समुझमा पढ्यु मनोरथ निष्फल थया, बने
 जणा छु खी थता पोताने नगरे आव्या पढी ज्ञानी गुरु मढ्या ते
 मने वदन नमस्कार करी पोताना पुर्वजा नव पुढे ठे ते ज्ञानी मा
 दाराज कहे ठे, चंडपुर नगरने विपे जीनदत्त अने जीनदास नामे
 शेर परम अरिहतना नक्त ठे एकदा सर्वे आवके मली घणु ज्ञान
 इय तथा घणु साधारण इय बने जणने एकेक इय रखवाल क
 रवाने आप्यु बने जण नजी रोते रक्षा करे ठे. इये जीनदासे पो
 ताने सारु पोथी पुस्तक लखाव्यु ने पोतानी पासे बीजा इयनो अ
 जाव ठे तैथी विचाख्यु जे मारी पोथी लखावी ठे ते पण ज्ञाननुं
 ठेकाणु ठे एम चितवी ज्ञान इयमाथी बार दाम लेखकने आप्या
 हवे जीनदास साधारण इयमाथी पोताने घेर घणा प्रयोजनना का
 र्यने वास्ते अवर इयना अजावथी पोताना काममा वापस्या तेवारे
 बने जण मरीने पहेली नरके गया नरकमाथी नीकली सर्प थया,
 त्याथी मरी बीजी नरके गया त्याथी नीकली ग्रधपखी थया त्या
 थी मरी बीजी नरके गया एम एकवे नवने भातरे साते नरके गया
 ऐंई, वैरेंडी, तेरेंडी, चैरेंडी, पंचेंडी, तिर्यचना बार बार हजार नव
 करी बारंवार छु ख जोगवी घणा कर्म दीण थए ते छुट कर्मथी उ
 परना बने जणने बार हजार नव, बार दामना जोगववाथी छु ख

जोगव्यां. वली आ जवमां वारकरोम सोनैआ गुमाव्या, वारे वारे
 घणा उपायथी धन उपज्युं ते पण नाश पाम्युं. पराया घरनी चाक
 री करी दुःख जोगव्यां. कर्मसारना जीवें ज्ञानइव्यनुं नक्षण कर्युं
 तेशी घणो निर्वुद्धि थयो. बुद्धि अष्ट थयो. एम घणां दुःख पाम्या.
 पुण्यसारे साधारण इव्यना नक्षणथी वारंवार धन गुमाव्युं. आ री
 तनुं मुनी महाराज पासे पाठला जवनुं चरित्र सांजनी वने ज्ञाई
 उए श्रावक धर्म अंगीकार कस्यो, ने प्रायश्चितना बदलामां वार ह
 जार दाम ज्ञानइव्यमां तथा साधारण इव्यमां आपवा एम नियम
 लीधो. तेवार पढी वने जणाए पूर्व कर्म क्षय थवाथी घणुं धन उ
 पार्जन कस्युं. ज्ञानइव्य तथा साधारण इव्य हजार गुणा आप्या ने
 बार बार करोम सोनैआना धणी थया ने जला श्रावक थया. जली
 ज्ञानइव्यनी तथा साधारण इव्यनी रक्षा कीधी, तथा इच्छाए करी
 ज्ञानइव्य तथा साधारण इव्यनी वृद्धि करी. श्रावकनो धर्म रुढी
 राते आराधी दीक्षा लेई मुक्तिए पहेल्या. आ कथा सांजनी ज्ञान
 इव्य देवइव्यनी पेरे श्रावकने नहीं कळये. साधारण इव्य पण सं
 धनुं दीधुं कळये, पोताने हाथे लेवुं नहि. संघने पण सातक्षेत्रना का
 र्यमां वापरवुं कळये, पण मार्गण लोकोने देवुं कळये नहि. ज्ञान सं
 बंधी इव्य तथा कागल प्रमुख साधुने आपेला श्रावके पोताना का
 र्यमां वापरवा नहि. पोतानुं पुस्तक पण लेखवुं नहि. गुरुनी आज्ञा
 विना गुरुना लहीया पासे लेखाववुं पण कळये नहि. थोडा जीववा
 जणी प्रमाणथी अधीक कठोर पाप जाणी विवेकीए थोडुं पण देव
 इव्य तथा ज्ञानइव्य वापरवुं नहि. ए ज्ञानइव्य तथा साधारण इव्य
 तथा देवइव्य आपवुं कस्युं होय ते आपवामां ढील करवी नहि, त
 रत आपवाथी अधिक लाज थाय अने ढील करवाथी कदापि छष्ट
 जाग्योदयथी सर्व इव्यनो नाश थाय वा, मरण थाय ने देवुं रही
 जाय तो जलो श्रावक पण उर्गतिने पामे. ते कथा कहीए ठीए.

महापुर नामे नगरने विषे धनवत एवो रूपनदत्त नामे शेर वसे ठे ते अरिहंतनो परम नक्त ठे ते पर्वने दिवसे देहेरे गयो त्यां पोतानी पासे ते वखते ड्य नथी, तेथी उधारे ड्य लेइ चढावुं ते ड्य तत्काल आप्युं नहि वीजा कार्यमा व्यग्र चित्ते करी अपायुं नहि केटलाएक दिवस व्यतीत अया. एवा अवसरमां धाड पढीने सर्व धन लुटाइ गयो ने शेरने पण ते लुटाराजए शस्त्रे करी हणयो. तेथी मरण पामीने तेज नगरे निर्दय दरिद्रो जेसावाला पखालीने त्या पामो थयो ते हमेश पाणीनी पखालो उठावे ठे ते नगरने काठे न दी नीची ठे ने नगर उचु ठे ते टेकरा हमेश चढवा पडे ठे रात्री दिवस चार वेहेवरावे ठे निर्दय थको नामीना मार मारे ठे. नृख तरस सहन करे ठे एम अहरनीश ड.ख जोगवे ठे एक दिवसे देरासरनो नवो कोट बने ठे तेने सारु पाणी वहन करे ठे. ते देरासरनी श्रावको पूजा करे ठे ते जोडने जेसाने जातीस्मरण ज्ञान थयु तेवारे पाठला जवनु स्वरूप जाणवामां आव्युं देहेरानुं ड्य आपवु रही गयो हतुं तेथी हु पामो थयो एम जाणवामा आ व्यु तेथी देहेरा आगळथी खसतो नथी एवा अवसरमा ज्ञानी गुरु पधाख्या तेमणे जेसानु पाठला जवनु स्वरूप प्रकास्युं तेथी शेरना पुत्रे एक हजारगणु ड्य देवड्यना देवामा आप्युं जेसाना धणीने पैसा आपीने जेसाने ठोमाव्यो पढीते जेसाए अनशन कीधुंते अ नशन आराधीने देवलोके गयो अनुक्रमे मोक्षे जशे आ कथा सां जलीने देहेरानु साधारणनु जे जे आपवुं कहु होय ते तत्काज आ पवुं. देहेराना उपगरणो उजमणा उजगदीक कारणमा वापरी तेनुं ज्ञानु वरासर नहि आपवाथी लक्ष्मीवतीने जे दानी थइ ते कथा

लक्ष्मीवती नामे एक वाड मदा रुधीवत हती ने धर्मवती हती ते वाड देवड्य वधारवाने उजमणादीक पुण्यकार्य घणा आ डवर निरंतर करे, पण देहेराना उपगरणनु जाडु थोडु मुक्यु, आ

वक धर्म उच्चाह्वंतपणे आराधि मरीने देवलोके गइ, पण हिन बु
 द्दिए करी जाडुं उडुं आप्युं तेथी हिन जातीनी देवांगनापणे उपनी.
 अनुक्रमे त्यांथी चवी धनवंत अपुत्रीआ शेठने त्यां पुत्रीपणे उपनी.
 तेनो गर्ज रह्यो तेथी माताना श्रीमंत उच्चवमां परचक्रनो जय उत्पन्न थ
 यो. तेथी उच्चव वरावर थयो नहि. वली जन्म उच्चवादिकने विषे राजाने
 घेर शोकनी उत्पत्ती थइ. पिताए घणा घणा आमंवरें काम आरंज्यां ते
 निष्फल गयां. वली मणिरत्न सुवर्णना घरेणां कराव्यां पण पहेर
 वाने समर्थ थइ नहि. कारण के, चोरादिकना जय उत्पन्न थया. व
 ली नोजन वस्त्रादिक पण जोगववा वखत आव्यो नहि. कारण जे
 पूर्वला कर्मना योगे शोक आवीने पड्या. एवी रीते कोइ पण काम
 मां उच्चाह पुरो थयो नहि. त्यारे पिताए पुत्रीना विवाह सहोच्चवमां
 मोटा आमंवरें लग्न करवा आरंज कस्यो तो लग्नना निकट दिवसे
 साता मुइ. तेथी लग्न पण उच्चाह रहित थयां. पढी सासरे गइ, त्यां
 पण गइ त्यारथी पूर्वली पेरे नवा नवा जय, शोक उत्पन्न थया, ते
 थी सासरे पण मनोवांढीत जोग सुख जोगवायां नहि. तेथी वाइ
 घणी उदास थइने संवेग पामी तेणो केवलज्ञानी महाराजने पूठ्युं.
 केवलज्ञानी महाराजे कह्युं जे पुर्वले जेवे उजमणादिकने विषे देहे
 राना उपगरणनुं जाडुं उडुं आप्युं ने घणो आमंवर देख्वाड्यो तेथी ए
 छष्टकर्म जोग अंतराय नपार्ज्युं. एवो केवलज्ञानी जगवाननो उपदे
 श सांजली दिक्ता लिधी. अनुक्रमे मुक्ति पडोती. आ मुजबनी क
 था श्राद्धविधिमां पाने ११० मे ठे. माटे हरेक उपगरण पोताना घ
 रना राखवां ने कदापि देहेरानां वापरवां तो तेनो नकरो पुरो आपवो.

देहेरे दीवो करी ते दीवो घेर लावी घरनां काममां वापरवो
 नहि. तथा देहेराने दीवे कागज वांचवो नहि. तथा नाणुं परखवुं न
 हि. तथा देहेरे धूप करे ते अंगारा घेर लावी वापरवा नहि. तेना उ
 पर श्राद्धविधीमां कथा कहि ठे.

ઇંડુપુર નગરે દેવસેન નામે વેપારી છે તેને ત્યાં ધનસેન નામે ઝં
ટવાલો ચાકર છે. તેના ઘરની એક ઝંટણી હમેશા દેવસેનને ત્યાં આવે
છે, તે ઝંટણીને મારી કુટિને ધનસેન ઘેર લડ ગયો તો પણ પાઠી દેવ
સેનને ઘેર જાય છે. પઠી દેવસેનને ધનસેનને મુલ આપી ઝંટણી રાખી
તે ઝંટણી ઉપર દેવસેનનો સ્નેહ વર્તે છે ને દેવસેન ઉપર ઝંટણીનો
સ્નેહ વર્તે છે એવામા જ્ઞાની મુનિ સમોસચ્ચા તે જ્ઞાનીને દેવસેનને સ્નેહ
નુ કારણ પુઠ્યુ જ્ઞાની કહે છે જે આ ઝંટણી પૂર્વ જન્મે તારી માતા
હતી. તેણે પ્રજુ આગલ દીવો કરી તે દીવો ઘર કાર્યમા વાપર્યો ને
પ્રજુ આગલ ધૂપ કસ્યો તે ધૂપના અગારાવડે ઘરનો ચૂલો સલગાવ્યો
તે કર્મે કરી ઝંટણી યજ્ઞ તે પુર્વના સ્નેહથી તેને સ્નેહ ઉપજ્યો એ મુ
જબ વૃત્તાત કહીને કહ્યુ જે દેરાના ચઢને કરી તિલક કરીએ નહિ ત
થા દેરાને જલે હાથ પણ પચાલીએ નહિ દેવ સર્વથી શેષ પણ લડ્યે
નહિ દેવ સંવધી જાલર પ્રમુખ ગુરુ આગલ પણ વગાડીએ નહિ આ
મુજબ શ્રાદ્ધવિધિમા પાને ૧૦૮ મેથી છે તથા પાને ૮૦ મે કાચી ક
લી બેઢવી નહિ વલી માલી પણ કાચી કલી તોડતા નથી, તો આ
પણે ચઢાવવી તે કેમ જોગ્ય હોય? માટે કાચી કલીઝ ચઢાવવી
અચિત્ત નથી

પ્રશ્ન - ૧૦૨ ઘર દેરાસરમા નૈવેદ્ય ફલ અક્ષત વિગેરે મુકે તે
નું શી રીતે કરવું?

ઉત્તર. - ઘર દેરાસરમા જે ચિજ ચઢાવે તે મ્હોટા દેરાસરે મોક
લી આપે, વલી નૈવેદ્ય માલી પ્રમુખને આપે તેને વડલે માલી ફૂલ
આપે તો વીજાને કહિ મોટે દેરે ચઢાવે જે આ મહારા પૈમાના ફૂલ
નથી નૈવેદ્ય વડલે આવ્યા છે તે છે ઘર દેરાસરમાં પોતાના ઇચ્છથી
જ્ઞાતિ કરવી એ અધિકાર શ્રાદ્ધવિધિમાં પાને ૧૧૨ મે છે. તે ત્યાં વિ
સ્તારે વ્યાખ્યા કરી છે

પ્રશ્ન - ૧૦૩ સચિત્ત, અચિત્ત, મિશ્ર શુ શુ સમજવું?

उत्तरः—श्राद्धविधिमां पाने ए५ मे निचे मुजब ठे. सचित ते सर्व जातिनां धान, जीरु, अजमो, वरियाली, सूवा, राइ, खसखस, सर्व जातिनां फल पानडां, लुण, खारी, खारो रातो, सिंधव, खाणमांथी निकलेलो संचल. वनावेलो सचित नहि, खारी माटी, हिरमजी, दा तण लीलुं. हवे मिश्र कह्या ठे ते नीचे प्रमाणे. पाणीए पलालेजा च णा, घनं प्रमुख धान्य तथा चणा तथा तुवेर विगेरनी दाळ पलाले जी होय तेमां पण कोइ नहियुं रहि जाय तेथी मिश्र कहिए. शेकेलुं धान ते रेतीमां शेकेलुं तो अचित आय तथा खार दइ शेकेलुं अचित थाय, पण रेती विना शेकेला चणा प्रमुख मिश्र कहिए. लोलेल (शेकेला) तल, नला, पोंक, शेकेली फली, पापडीनुं उढीयुं, ए मिश्र तथा चीजडा प्रमुख काचा ने हींग प्रमुखनो वधार मात्र रांवेला ते मिश्र. केरी काचीमां मीठुं दीधेलुं पण नरमाइ अइ नथी त्यां सुधी मिश्र. बीज सहित पाकेलां फल मिश्र ने बीज गोटला जुवा पड्या पढी वे घडि पढी अचित आय. तीलवटी ते दिवसे मिश्र, मा लवा देशे दक्षिण देशे गोल बहु नांखे ठे तेथी तेज दिवसे अचित थाय ठे. जाडथी तत्काल उखाडेलो गुंदर तथा नालिएरनुं पाणी, आं वानो रस, शेळडी प्रमुख वनस्पतिनो रस तथा तत्काल घाणीथी काढेलुं तेल, तथा अलशीनुं तथा एरंडीनुं तेल तथा बीज काढी नांख्यां एवा नालिएर, शिंगोडां, सोपारी, फल प्रमुख तथा पाका धणुं मरदन करेला कणिआ काढेला एवा जीरु अजमा प्रमुख एक मुहुर्त सुधी मिश्र जाणवा ने मुहुर्त पढी अचित थाय. पाणी तेमज काचां फल, काचां धान आकरुं लूण प्रमुख ते अग्नि पाणीना आकरां शस्त्र लाग्या विना अचित थाय नहि, कारण जे जगवतिमां कहुं ठे के वज्रमय पाषाणना खरलमां वज्रना दस्तावडे मीठा प्रमुखने एकवी स वार वाटे, तौ पण केटलाएक जीवने शस्त्र पण फेरशुं नथी. वास्ते अग्नि पाणीना फरस विना अचित थाय नहि. हवे अचित नीचे मुजब.

सो जोजन जलवटे वहाणमा आवेली वस्तु अचित्त थाय. करीभातुं, हरडे, खारेक, नानी डाक, मोटी डाक, खजूर, मरी, पीप र, जायफल, बदाम, अखोड, नीमजा, जरगो, पस्तां, कवाबचीनी ए अचित्त ठे ने फटक सरीखो उजलो सिधव, साजी, जठीमा पा केलुं लूण प्रमुख, करेलो खार, शोधेली माटी प्रमुख एलची, लविग, जावत्री, सूकी मोथ, कोकण प्रमुखनां पाकेलां केला, उकालेला शी गोडा, सोपारी प्रमुख ए अचित्त होय वली आदि शब्दथी हरताल, मनशील, पीपेर, खजूर, डाक, हरडे, ए पण सो सो जोजन आव वाथी अचित्त आय, पण आचरवा जोग्य नथी आ मुजब श्राद्ध विधिमा ठे. वली बीजा काल पाने ५५ मे ठे ते नीचे मुजब आटो वगर चालेलो मिश्र.

श्रावण मासे तथा ज्ञादरवा मासे चार दिवस मिश्र

कार्तग, मागहार, पोसमा त्रण दिवस मिश्र

माहा तथा फागण मासे चार पहेरे मिश्र.

चैतर, वैशाख, जेठ मासे त्रण पहेरे मिश्र

भाटलो काल वित्या पठी अचित्त थाय चालेलो आटो मुहूर्त एटले वे घडी पठी अचित्त थाय चालेलो आटो पण वर्ण, गंध, रस पलटाय एटले अजक थाय चोमासामा पंदर दिवस, शिआलामां एक मास ए रीतनी मरजाद ठे त्यार वाद ग्रहण करवा जोग्य नथी. पकवानादीकनो काल चोमासामां पंदर दिवस, उनालामा बी स दिवस, शीआले एक मास, ए उपरांत ग्रहण करवु नही पण एनी अगाउ वर्ण, गंध, रस फरस बदलाय तो ग्रहण करवा जोग्य नथी दहीं वे दिवस उपरातनु कळपे नही काचुं दूध तथा दही तथा ठाश साथे कठोल खावाथी वेइडी जीव उपजे, वास्ते ए वर्जवु वाशी नरम पूरी प्रमुख बीजे दिवसे कळपे नही उकालेलुं त्रण उ जरानु पाणी चोमासामा त्रण पहेर अचित्त रहे पठी कळपे नही.

ઝનાલે પાચ પહોર સુધી કલ્પે, પઠી સચિત થાય. આ મુજબ શ્રાવ વિધિમાં છે.

પ્રશ્ન:—૧૦૪ વકુશ કુશીલ લે નિયંત્રા આ કાલમાં કહ્યા છે, તે માં કુશીલ તો, જગવતીના પચીસમા શતકમાં મૂલગુણમાં પ્રતિસેવી કહ્યા છે. જ્યારે મૂલગુણમાં દૂષણ લાગે ત્યારે સંયમ ગુણતાણું કેમ રહે?

ઉત્તર:—હરીઝ્સૂરી મહારાજે આવશ્યકની ટીકા કરી છે. તે માં કહ્યું છે જે, મૂલગુણ પ્રતિસેવીને સંજલના કષાયથી હોય ને તે અતીક્રમ વ્યતીક્રમ ને અતિચાર એ ત્રણ જાંગા સુધી હોય, અનાચાર હોય નહીં. તેથી સમજાય છે જે આલોવી પનીક્રમી શુદ્ધ થાય. અનાચાર સેવીને સંજલના કષાય વીના વીજા કષાય વર્તે ત્યારે ગુણ સ્થાન જાય.

પ્રશ્ન:—૧૦૫ અઠાર નાવદીશા કેવી રીતે ?

ઉત્તર:—આચારાંગજીમાં પાને ૯ મે ઠાપેલી પ્રતમાં છે. ૧ સમુર્ઠીમ મનુષ્ય, ૨ કર્મજૂમીના મનુષ્ય, ૩ અકર્મજૂમીના મનુષ્ય, ૪ અંતરદ્વીપના મનુષ્ય, ૫ વેરંડી, ૬ તેરંડી, ૭ ચૌરંડી, ૮ પંચેંડી, ૯ પૃથ્વીકાય, ૧૦ અપકાય, ૧૧ તેડકાય, ૧૨ વાયુકાય, ૧૩ વનસ્પતિ તે મૂલ વીજ, ૧૪ સ્કંધ વીજ, ૧૫ પર્વવીજ, ૧૬ અગ્રવીજ, ૧૭ દેવતા, ૧૮ નારકી એ અઠાર નાવદિશા કહી. તેનું કારણ જે જીવ એ ટલી જગ્યાએ સંસારમાં રોલાય છે માટે પોતે વિચારે જે હું કઈ દિશાથી આવ્યો ? એટલે કઈ ગતિથી આવ્યો ? આદિ વિચારે ને સંસારથી વિમુક્ત થાય.

પ્રશ્ન:—૧૦૬ નવ પ્રકારે પુણ્ય બાંધે તે શેમાં છે ?

ઉત્તર:—ઠાણાંગજી ઠાપેલામાં પાને ૫૧૪ મે નવ પ્રકારે પુણ્ય બાંધવાનાં કહ્યાં છે.

અન્ન પુણ્ય તે અન્ન આપવાથી થાય છે.

પાણ પુણ્ય તે પાણી આપવાથી હોય.

वस्त्र पुण्य ते वस्त्र आपवाधी थाय

शयन पुण्य ते मुनिने संधारो आपवाधी थाय

लेण पुण्य ते मुनिने जग्या विगेरे उत्तरवा आपवी ते.

मन पुण्य ते मन शुज्ज प्रवर्त्तवाधी लागे ते

वचन पुण्य ते गुणी पुरुषना गुण गावाधी थाय

काय पुण्य ते कायाए देव गुरुनी न्नि करवाधी पुण्य वधाय ते

नमस्कार पुण्य ते देव गुरु स्वामिनाइने नमस्कार करवाधी

वंधाय ते

आ मुजव नव प्रकारे ठे इहा कोइने शका थशे के आ जिनप्र
तिमानी पूजा शेमा आवी ? ते विषे जाणवु जे मन वचन कायाए
करी न्नि करवी तेमा ज समास थाय तथा जीवदया पण मन व
चन कायाना पुण्यमा आवी जाय कारण जे कोइ जीवने ड ख न
देवु ने सर्व जीवने सुख करवु तथा देव गुरु उपकारीनी न्नि कर
वी एमा शुज्ज मन वचन कायाधी पुण्य वधाय ठे, तेथी एमा सर्व
समास थाय ठे

प्रश्न — १०७ व्याख्यान करवाने योग्य कोण ?

उत्तर — आचारागजीमा ठापेली प्रतमां पाने १९५ मे सोल व
चन जाणे ते उपदेश देवाने योग्य होय ते सोल वचन निचे मुजव

१ एक वचनना शब्दो — वृद्ध, घट, पट, नर, गुर, ए संस्कृत रु
स्को, घडो, पडो, नरो, सूरु ए प्राकृतजापा जे जे एक वचन होय ते
एक वचन जाणे

२ द्विवचन जाणे, वृद्धौ, घटौ, पटौ, गुरौ, ए संस्कृत जापामां.
रुस्का, घडा, पडा, नरा, सूरा, ए प्राकृतजापा

३ बहु वचन जाणे, वृद्धा, घटा, पटा, नरा, गूरा, ए संस्कृत,
घडा, रुस्का, पडा, नरा, सुरा ए प्राकृतजापामा बहु वचन ए द्विवच
न साथे मज्जता ठे, प्राकृतमां बहु वचनना शब्द जूदा नथी आवता

૪ સ્ત્રી લિંગ શબ્દ.

૫ પુરુષ લિંગ શબ્દ.

૬ નપુંસક લિંગના શબ્દ.

૭ અધ્યાત્મ વચન તે અંતરંગનું વચન.

૮ ઉપનીત વચન તે પ્રશંસાકારી વચન.

૯ અપનીત વચન તે પરની નિંદાનું વચન.

૧૦ ઉપનિત અપનિત વચન તે પહેલાં પ્રશંસી પછી નિંદીએ.

૧૧ અપનિત ઉપનિત તે પહેલાં નિંદિ પછી પ્રશંસા કરવી.

૧૨ અતિત વચન તે ગયા કાલનું વચન. જેમ ગયે કાલે અનંતા તીર્થંકર થયા.

૧૩ વર્તમાન વચન તે વર્તતા કાલની વ્યાખ્યા.

૧૪ અનાગત વચન તે આવતા કાલનું વચન, જેમ આવતે કાલે તીર્થંકર થશે.

૧૫ પ્રત્યક્ષ વચન તે એણે મને કહ્યું છે.

૧૬ પરોક્ષ વચન તે જાગવાનું કહી ગયા છે.

એ રૂપનાં સોલે વચન જાણે તે ઉપદેશ શુદ્ધ દર્શક શકે, એ જ્ઞાન વિના શુદ્ધ પરૂપણા વને નહિ.

પ્રશ્ન:—૧૦૬ સિદ્ધ જાગવાનું કયે અનંતે છે ?

ઉત્તર:—સમકિત વિચાર ગર્જિત મહાવીરસ્વામિના સ્તવન ઢાપેલા જાગ બીજામાં પાને ૪૪૯ મે બીજા શાસ્ત્રની ગાથા મૂકી છે, તેમાં અજ્ઞવી ચોથે અનંતે તથા પડવાઈ પાંચમે અનંતે તથા સિદ્ધાદિ ક આઠમે અનંતે કહ્યા છે. તથા મતાંતરે સિદ્ધ પાંચમે અનંતે કહ્યા છે. પણ વિજયાનંદસૂરિ મહારાજના કહેવામાં એમ હતું જે આઠમે અનંતે સમજવું સુગમ પડે છે. દિગંબરના શાસ્ત્રમાં પણ આઠમે અનંતે સિદ્ધ કહ્યા છે.

પ્રશ્ન:—૧૦૭ પૌષ્ઠ ક્યારે લેવા ? અને તેનો કાલ કી રીતે ?

उत्तर:—श्राद्धविधिमा एकला दिवसना चार प्रहरनो काल क
ह्यो तथा भहो रात्रीना पौषधनो आठ प्रहरनो काल कह्यो ठे. पौष
ध लेवानी विधि पाने १४५ मे बतावी ठे ते प्रथम पौषध लइ, पठी
मोइ पढीकमण्ण पडिलेहण करे ए रीते ठे ने ए रीते करे तो ज पौ
षधनो चार प्रहरनो काल पूरो थाय ने मोडो ले ने मोडो पारे ते
वात पाठमां नथी वास्ते सूर्य उदय अगाछ पौषध लेवो तेज योग्य
ठे, ने पचाशकमा पौषध पारी पूजा करी पठी पौषध लेवानी म
र्याद बतावी ठे, पण ते पडिमाघर श्रावकना सबधमां ठे, कारण जे
पडिमाघरने पाठली पडिमा सहित ठे, वास्ते ते पडिमा साचववी
तेथी तेम विधि दर्शावी ठे पडिमाघर शिवायना श्रावकने सारु तो
श्राद्धविधिमा कह्यु ठे एज रीते ठे

प्रश्न.—११० पौषधमा चोमासामा श्रावक जूमि उपर संथारो
करे के पाट उपर ?

उत्तर:—चोमासामां तो पाट उपरज संथारो करवो कह्यो ठे
विचाररत्नाकर ग्रंथ कीर्तिविजयजी महाराजनो करेलो ठे, तेमा
आवश्यकनी चूर्णानो पाट लख्यो ठे तेमा काष्ट आसनना आदेश
लेवाना कह्यो ठे. तेम श्राद्धविधिमां पण कह्यु ठे वली श्रावकने सा
रु पाट पाटला करावीने उपाशरे श्रावके मुकवा एम पण अधिकार
श्राद्धविधिमा ठे. वली हुंडी पत्र करीने प्रश्न रूप ग्रंथ ठे तेमा चोमा
सामा पाट पाटला न वापरे तेने पासत्रो कह्यो ठे.

प्रश्न.—१११ साधुजी पुस्तक राखे के नहि ?

उत्तर—आ कालमा साधुजी पुस्तक राखे ए अधिकार तत्त्वा
धमा पाने १७५ मे ठे. तेमा जणान्यु ठे जे दुपम काले धारणानी
खामी तेथी भाङ्गा करी ठे. वास्ते पुस्तक गखवाने हरकत नथी,
पण पोताना शिष्य सारा न होय ते ठता ते पुस्तक शिष्यने भापी
जवु ने ते वेची खाय ए योग्य नथी, ए पुस्तक संघना रुपियाथी

લીધું છે તેથી પુસ્તક ઉપર માલકી સંઘની રાખવી કે જેથી બગાડ થાય નહિ. શિષ્યને જાણવા જોઈએ તો આવક આપે, પણ વેચી શકાય એવા શિષ્ય હોય તો આવક તેને પણ પુસ્તક આપે નહિ. આવી રીતે સાધુજીએ રાખવી જોઈએ.

પ્રશ્ન:-૧૧૨ દેવતાને દેવી સાથે કામજોગ કેવી રીતે હોય ?

ઉત્તર:-પ્રવનપતિ વ્યંતર જ્યોતસિ તથા સુધર્મ દેવલોક તથા ઇશાન દેવલોક સુધીના દેવતાને તો મનુષ્યની પેટે જોગ છે, ને સનત્કુમાર માહેન્દ્ર દેવલોકવાલાને સાત્ર સ્પર્શ કરવાનો છે. તથા બ્રહ્મ દેવલોક તથા લાંતક દેવલોકવાલાને રૂપ જુએ એટલોજ કામ છે. શુક્ર તથા સહસ્રાર દેવલોકના દેવતાને શબ્દ સાંજલવાનો વિષય છે. આનત, પ્રાણત, આરણ, અન્યુત એ ચાર દેવલોકવાલાને એક વીજાનું મન મલવાનો વિષય છે. વીજા દેવલોક ઉપર સ્ત્રી નથી તેથી ત્યાંથી પોતાનું મન કરે, તેમ સ્ત્રી પણ મન કરે એટલે સંતોષ થાય છે. કારણ જે જેમ જેમ વીજા દેવલોકથી ઉપર ચડતા જાય, તેમ તેમ વિષય કામના ઝૂંઝી થાય છે. ને વારમા દેવલોક પહોં નવ ગ્રૈવેયક તથા પાંચ અનુત્તર વિમાનના દેવતાને તો સમુલ્લગી કામની ઇચ્છા જ નથી. આ અધિકાર પન્નવણા સૂત્રની ઢાપેલી પ્રતમાં પાને ૭૭૮ મેં છે.

પ્રશ્ન:-૧૧૩ દેવતા મનુષ્ય સાથે જોગ કરે ? તથા મૂળ શરીરે આવે ?

ઉત્તર:-પન્નવણાજીમાં ઢાપેલી પ્રતમાં પાને ૬૧૫ મેં તેજસ શરીરની અવગાહના અંગુલના અસંખ્યાતમા જાગની કહી છે. તેનું કારણ એ જાણવું છે, પૂર્વજન સંબંધી મનુષ્યની સ્ત્રી ઉપર ગાઢ અનુરાગ હોય તો દેવતા દેવલોકથી આવીને તે સ્ત્રી સાથે જોગ કરે, ને જોગ કરતાં કાલ કરીને તે જ સ્ત્રીને પેટે તરત ઉત્પન્ન થાય. આ રીતનો અધિકાર છે. તેથી સમજાય છે કે મૂળ શરીરે આવે તો તેજસ શરીરની અવગાહના અંગુલના અસંખ્યાતમા જાગની હોય ને જોગની વાત

पण एमाज ठे

प्रश्न - ११४ चंद्रमा पूनम पढी थोडो ढंकातो जाय ठे, ने शुद्ध १ थी न्घाडो थतो जणाय ठे तेनुं शु कारण ?

उत्तर - जीवाणिगमसूत्रमा ठोपेली प्रतमा पाने ७८५ मे ए अ धिकार ठे त्या एवु कह्यु ठे जे, नित्यराहु ने पर्वराहु ए वे प्रकारना राहुना विमान ठे, तेमा नित्यराहु ठे ते चंद्रमाना विमानथी नीचो ठे ने एनी चालवानी गति एवी ठे जे वद १ थी चंद्रमाना विमान नी नीचे थोडो थोडो आवतो जाय तेम चंद्रमा ढंकातो जाय अमा सने दिवसे सर्व प्रकारे नीचो आवे ठे तेथी वित्रकुल चंद्र देखातो न थी शुद्ध १ थी नित्य दूर खसतो जाय ठे ते शुद्ध १५ मे सर्वथा चंद्र नीचेथी खशी जाय ठे तेथी सर्वथा चंद्रमा देखाय ठे ने पर्वराहु ठे ते कोइ वखत नीचे आवी जाय ठे त्यारे ग्रहण थयु कहेवाय ठे ए ग्रहण थयु होय ते वखत जमवु नहि एवी रीते आध्विधिमां कह्यु ठे ए निमित्त सारु नथी, ए कारणे मना करी ठे

प्रश्न - ११५ आचार्य पंच महाव्रत रहित होय तो ते आचार्य गणाय के नहि ?

उत्तर - पंच महाव्रत रहित आचार्य होय ज नहि पंच महाव्रत रहितने आचार्य पदवी आपवानी आज्ञा कोइ ठेकाणे नथी व्यवहारसूत्रमा मूलमा पाने १४ मे एवुं कहेलु ठे जे बहुश्रुत होय ने मा यामृषा बोले, ब्रह्मसूत्र बोले, पापकर्म करी आजीविका करे एवाने आचार्य पदवी, उपाध्याय पदवी, प्रवर्तकपणु स्थविरपणु गणीपणु कोइ पण पदवी आपवी नहि ते जावज्जीव सुधी आपवी नहि आ रीतनी मर्यादा ठे वली पंच महाव्रत रहितने साधु गणाय नहि तो आचार्य तो केम ज गणाय ?

प्रश्न - ११६ एवा गुणवत आचार्य न होय तो केम करे ?

उत्तर - घणा गुणी पुरुषो क्रियावक्षर करी शुद्ध रीते पोते प्रव

बीजी त्रण गतिनुं न थाय. जे गति होय तेनो फेरफार थाय.

प्रश्न:-१२१ वर्तमानकाले आयुष्य केटलुं होय ?

उत्तर:-जंबुद्वीपपत्रत्तिमां तो मुख्यवृत्तिये उत्कृष्ट एकसो बीश वर्षनुं कह्युं ठे. तेम घणा जीवने तो तेमज आयुष्य होय, ने ते प्रमाणे जणाय ठे. ने कोइक जीवनुं वधारे पण सांजलवामां आवे ठे. तेबीश उदयना यंत्रमां पेहेला उदयमां ठेछा युगप्रधान स्वामीनुं आयुष्य एकसो अष्टावीश वर्षनुं कह्युं ठे. तेथी एम जणाय ठे के, कोइक पुरुषनुं एकसो बीश वर्ष करतां अधिक वर्षनुं पण होय. ते वात शतावधानी शा. रायचंद रवजीनाइए नइवाहुसंहिता जोइ इती. ते मां तेमना कहेवामां एवुं ठे जे धनलग्नमां जन्म होय तेकुंमलीमां चोथे मीननो गुरु होय ने अग्यारमे तुलानो शनी तथा शुक्र होय. एवी रीतना ग्रह होय ते अंशे करी बलवान् होय, वली आठमे कोइ ग्रह आवे नहि ने शनीनी के शुक्रनी दशामां जन्म थाय एवी रीतनो योग आवे तो बसेने दश वर्षनुं तेनुं आयुष्य थाय. माटे कोइक जीवनुं विशेष थाय ते पण शास्त्रमां अधिकार ठे. वली आवश्यकनी बावीश हजाररी टीकामां आयरक्षितसूरि महाराजे इंडनो हाथ जो यो तेमां बसे त्रणशे वर्ष सुधी जोइ पढी कह्युं जे, आ तो इंड ठे माटे विशेष पण थइ जाय. तो कंइ विरुद्ध नथी. परमात्मानां वचन केटलां एक बहु जीव आश्रित ठे. केटला एक जीव अपेक्षित ठे ते गुरु परंपरागत ज्ञानवाला पुरुष जाणे, ते वर्तमानकालमां परंपरानुं यथार्थपणुं रह्युं नथी. आत्मारथी पुरुषने परंपरागत ज्ञान जाण नार गुरुनो योग मलतो नथी. पढी शास्त्रमां जे टीकाकारोए दर्शाव कस्यो होय ते जाणी शके ठे. बीजो इलाज नथी. ए पंचम कालनो प्रजाव ठे. वास्ते वे शास्त्रमां जूदो जूदो अधिकार जोइ श्रद्धात्रष्ट थ वुं नहि. ते बनेना आशय खोलवानी महेनत करवी. तेम करवाथी कोइ शास्त्रमांथी अथवा कोइक पंथितथी खुलासो मली जशे.

પ્રશ્ન:-૧૨૨ શુદ્ધ અશુદ્ધ ક્ષાયક સમકિતના જ્ઞેદ કોઈ ટેકાણે છે ?

ઉત્તર.-તત્વાર્થની ટીકામા પાને ૨૭ મે તથા નવપદ પ્રકરણ ની ટીકામા કેવલજ્ઞાની મહારાજનુ શુદ્ધ ક્ષાયક સમકિત કહ્યું છે, ને બદ્ધસ્થ શ્રેણિકાદિકનુ અશુદ્ધ કહ્યું છે

પ્રશ્ન.-૧૨૩ ચાર અનુયોગ છે તેમા નિશ્ચય કયા ? ને વ્યવહાર કયા ?

ઉત્તર.-આગમસાર તથા નયચક્રમા તથા જ્ઞ્ય ગુણ પર્યાયના રાસમા ચરણ કરણ અનુયોગ, ગણિતાનુયોગ, ધર્મકથા અનુયોગ એ ત્રણ વ્યવહારમા કહ્યા છે ને એક જ્ઞ્યાનુયોગ તે નિશ્ચયમા કહ્યો છે અને આચારાગજીની શિલાગાચાર્યકૃત ટીકામાં તો ચરણ કરણ અનુયોગને નિશ્ચયમા કહ્યો છે ને વીજા ત્રણ અનુયોગ વ્યવહારમા ગણ્યા છે હવે એ વત્તેની મતલબ અપેક્ષિત સમજાય છે. આચારાગજીનુ કહેવું છે જે જ્ઞ્ય અનુયોગથી સ્વપરનુ જ્ઞાન થયુ, પણ પરનુ ઠાડવુ તે ચરણ કરણ અનુયોગથી છે તે પર પ્રવૃત્તિ ઠાડે તો જ આત્મપ્રવૃત્તિ થાય ને તે જ આત્મધર્મ છે વાસ્તે એ નિશ્ચય છે વલી આગમસાર પ્રમુખનુ કહેવુ છે જે જ્ઞ્યાનુયોગનુ જાણપણુ કશું નથી ને જ્ઞ્ય ચારિત્ર પાલે છે, તો તે સ્વપરનું જ્ઞાન નથી તેથી આત્મા નિર્મલ શી રીતે થશે? માટે જ્ઞ્યાનુયોગનું જ્ઞાન થયાર્થી સ્વધર્મ પરધર્મ જાણે છે, તેથી તે નિશ્ચય છે એમ અપેક્ષાયે છે વાકી વસ્તુપણે તો આશ્ચર્ય તથા પાગલો વે જૂદા જૂદા કામ કરવાની ઇચ્છા કરે તે સફલ થાય નહિ જેમ કે પાગલો આંખે જુએ છે ને આગ લાગે છે પણ પગ નથી તેથી તે ચાલી શકતો નથી તેથી તે પણ આગમા વલી મરે વલી આધારો છે તે આગ જોઈ શકતો નથી, તેથી તેને પગ છે પણ ચાલી શકવાનુ તેના મનમા આવે નહિ તેથી તે પણ વલી મરે તેમ એકલા જ્ઞાનવાલો પાગલો જેવો છે. જેમ પાગલો આધારોને કહે જે આગ લા

મે છે માટે તું મને નપાઢી લે તો હું રસ્તો વતાવું, ને આપણે વન્ને વચી
યે, તેમ કરે તો વન્ને વચે. એવી રીતે ડ્યાનુયોગ તથા ચરણ કરણ
અનુયોગ એ વન્નેનો યોગ મલવાથી શીઘ્ર મુક્તિ ફલ મલે.

પ્રશ્ન:—૧૨૪ નવકારશીનો કાલ સૂર્ય ન્દયથી વે ઘડી? કે હ
થેલીની રેલા સૂઝવાથી વે ઘડી?

નત્તર:—ધર્મસંગ્રહ ગ્રંથ માનવિજયજી મહારાજનો કરેલો છે. ને
તે નપાધ્યાયજી શ્રી યશવિજયજી મહારાજે શોધ્યો છે તેમાં કહ્યું છે
જે ચૌવિહારવાલો સાંજનો વે ઘડી દિવસ હોય ત્યારથી ચૌવિહાર કરે
ને સવારે નવકારશી સૂર્યોદયથી વે ઘડી પઢી કરે ને કદાપિ તેમ ન
બને તે નવકારશી ન કરે તો પણ સૂર્યનો તડકો દીઠા વિના દાતણ
કરે તો રાત્રિજ્ઞોજનના નિયમના ઝંગનો દોષ લાગે. એ નપરથી સમ
જવાનું છે જે સૂર્યનો તડકો દેલાય ત્યાં સુધીમાં તો નોકારશીનો કા
લ થતોજ નથી, ત્યારે સૂર્ય ન્દયથીજ વે ઘડી રહી. વલી શેનપ્રશ્ન
માં પાને ૫૬ મે પ્રશ્ન ૯૧ મું છે ત્યાં પણ સૂર્યોદયથી વે ઘડી કહી છે.
તે નપર શેનપ્રશ્નમાં યોગશાસ્ત્રની સાક્ષી આપી છે. વલી તેજ પ્રમા
ણે પ્રવચનસારોદ્ધારની ટીકામાં તથા પંચાશકની ટીકામાં તથા શ્રા
દ્ધિવિધિમાં પણ સૂર્યોદયથી વે ઘડી એ નવકારશી થાય એમ અર્થ જણાય
છે. માટે નવકારશી કરીને વહેલું દાતણ કરવું તે યોગ્ય નથી.

પ્રશ્ન:—૧૨૫ પ્રજ્ઞુને વસ્ત્ર પહેરાવવાનો અધિકાર શાસ્ત્રમાં આવે
છે ને પહેરાવતા નથી તેનું શું કારણ?

નત્તર:—શેનપ્રશ્નમાં એ વાવતનું પ્રશ્ન ૨૪ પાને ૧૭ મે છે. તેમાં
કહ્યું છે જે જિનવિંબને વસ્ત્ર પહેરાવવાં કહ્યાં છે. પરંતુ પ્રધાન વસ્ત્ર
આંગી પ્રમુખમાં આત્તરણની પેઠે નિચિત્ત કરવું યોગ્ય છે, પણ
મસ્તક નપર મુકવું તે યોગ્ય નથી. આ મુજવ ખુલાસો છે.
અથી સમજાય છે કે કેટલાક વર્ષ અયાં પ્રવૃત્તિ વંધ થઈ ગઈ
છે પણ આંગી પ્રમુખમાં વપરાય છે, વલી શાસ્ત્રમાં કોઈ આચાર્ય

बंध कस्यां एवो अधिकार जणातो नयी

प्रश्न.—१२६ देवताने अधिज्ञान क्या सुधीनुं होय ?

उत्तर—सुधर्म देवलोक तथा इज्ञान देवलोकना देवताने नीचुं पहेली रत्नप्रज्ञा नरक सुधी होय, सनत्कुमारने माहेंदना देवताने बीजी शक्रप्रज्ञा नरक सुधी होय, ब्रह्मने लांतकना देवताने नीचु बीजी बालुप्रज्ञा नरक सुधी होय शुक्रने सहस्रार देवलोकने नीचुं चोथी पक्रप्रज्ञा नरक सुधी होय आणत ने प्राणत एवेना देवताने पांचमी धूमप्रज्ञा सुगीनु ज्ञान होय आरणने अच्युत देवलोकना देवताने ठढी तमप्रज्ञा नरक सुधी होय, तथा पहेलेथी ठढा ग्रै वेंयकना देवता पण धूमप्रज्ञा सुगी देखे, पण ते बारमा देवलोकना देवता करता विशुद्ध विशुद्ध देखे सातमा आठमा ने नवमा ग्रैवेय कना देवता सातमी तमतमा नरक सुधी देखे अनुत्तर विमानना देवता निन्न चौदराजलोक देखे एटले चौदराज लोकमां कंइक ठहुं देखे ए देवता ठ तिहुं असख्यात छीप समुद्र सुधी देखे ठहुं पोता ना विमाननी ध्वजा सुधी देखे नुवनपति व्यतर देवता ठमां अर्धा सागरोपममा कंइ ठठा आयुष्यवालाने, तिहुं सख्याता योजननुं ज्ञान होय अर्धा सागरोपम उपरनु आयुष्य होय तेने तिहुं असंख्याता योजननुं ज्ञान होय जेनु दशहजार वर्षनु आयुष्य ठे तेने पचीस जोजननुं ज्ञान ठे असंख्याता वर्षनु आयुष्य ठे तेने असंख्याता योजननु तिहुं ज्ञान होय आ मुजव नंदीसूत्रनी टीकामां पाने १७८ मे ठापेली प्रतमा तथा आवश्यकजीमा कहेनु ठे

प्रश्न—१२७ तीर्थकर क्या आरामा थाय ? ने क्या आरामा सिद्धि वरे ?

उत्तर—नदीसूत्रनी ठापेली प्रतमा पाने ३०० मे कह्यु ठे के ऋषभदेव अथसर्पिणी कालना बीजा आरामा त्रण वर्ष साढा आठ महिना बाकी हता, ते वखते मोक्ष गया त्यार पढी बीजा सर्वे ती

ત્રીંકર ચોથા આરામાં થયા. વેલ્લા મહાવીરસ્વામી ચોથા આરાના ત્રણ વર્ષ સાડા આઠ મહિના વાકી હતા ત્યારે નિર્વાણ પામ્યા. તેમજ આવતી ચોવીશીમાં ત્રીજો આરો ત્રણ વર્ષ સાડા આઠ માસ ગયે થકે તીર્થંકરનો જન્મ થશે ને આજી ત્રીજા આરામાં ત્રેવીશ તીર્થંકર થશે. ને ચોથા આરામાં ચોવીશમા તીર્થંકરનો જન્મ થશે તથા નિર્વાણ પામશે. ને વીજા સામાન્ય કેવલી વીજા આરાના જન્મેલા ત્રીજા આરામાં કેવલજ્ઞાન પામે, તે વર્તમાનકાલે ચોથા આરાના જન્મેલા પાંચમા આરામાં કેવલજ્ઞાન પામ્યા આ મર્યાદા છે.

પ્રશ્ન:-૧૨૮ મનુષ્ય ગર્જનની સંખ્યા કેટલી કહી છે ? ને સામાન્ય મનુષ્યની કેટલી ?

ઉત્તર:-અનુયોગદ્વાર સૂત્રની ટીકામાં પાને ૪૮૮ મે મનુષ્ય ગર્જનની સંખ્યા ૮ વર્ગ કરતાં જે રકમ થાય તેટલી કહી છે. તે વર્ગનું સમજવું જે એકનો વર્ગ તો થાય નહિ તેથી બેનો વર્ગ તે ચાર થાય એ પહેલો વર્ગ. ચારનો વર્ગ તે સોલ થાય એ બીજો વર્ગ. સોલનો વર્ગ તે વસે ઠપ્પન થાય એ ત્રીજો વર્ગ. વસે ઠપ્પનનો વર્ગ ૬૫૫૩૬ થાય એ ચોથો વર્ગ. એનો પાંચમો વર્ગ કરતાં ૪૨૯૪૯૬૭૨૯૬ થાય. એ પાંચમાનો વર્ગ કરતાં ૧૮૪૪૬૭૪૪૦૭૩૭૦૯૫૫૧૬૧૬ થાય એ ષઠો વર્ગ. એની સાથે પાંચમા વર્ગમાંનો વર્ગ કરતાં આંક થાય તે (૭૯૨૨૮૧૬૨૫૧૪૨૫૪૩૩૭૫૯૩૫૪૩૯૫૦૩૩૬) આ સંખ્યાએ ઉત્કૃષ્ટ પદે ગર્જન મનુષ્ય કહ્યા છે ને ઉત્કૃષ્ટ પદે સમૂર્ઠિમ ગર્જન એકઠા ગણતાં અસંખ્યાતા કહ્યા છે. આ મનુષ્ય અઢીદ્વીપમાં મલીને થાય.

પ્રશ્ન:-૧૨૯ અઢીદ્વીપ શી રીતે કહ્યા છે. ?

ઉત્તર:-આ આપણે રહીએ ઢીયે તે જંબૂદ્વીપ છે. તે વચમાંથી નરો તો લાખયોજન થાય. એ ગોલ આકારે છે. એની પાઠલ ફરતો લવણસમુદ્ર છે તે બે લાખ યોજનનો છે. તેની પાઠલ ધાતકીલું ના

મે દ્વીપ છે તે ચારલાખ યોજન પહોલો છે તેમા મનુષ્ય છે. તેની પાઠલ કાલોદધિ સમુદ્ર છે તે આઠ લાખ યોજનનો છે તેની પાઠલ પુષ્કરાવર્ત દ્વીપ છે તે સોલલાખ યોજનનો છે તેમા અઢધા દ્વીપ મા મનુષ્યની વસ્તી છે અઢધામા મનુષ્યની વસ્તી નથી તેથી અઢીદ્વીપને શાસ્ત્રમા મનુષ્યક્ષેત્ર કહ્યું છે તેની આગલના દ્વીપ સમુદ્ર તો અસંખ્યાતા છે પણ ત્યાં મનુષ્ય નથી

પ્રશ્ન-૧૩૦ દેરાસરમાં દીવા ઝઘાડા મૂકાય છે તે યોગ્ય છે કે કેમ ?

ઉત્તર-૧-૧૩૦ એકવીશ પ્રકારી પૂજામા સકલચંદ્ર ઉપાધ્યાયજીએ કહ્યું છે જે ફાનસમા દીવો મૂકવો વલ્લી પૂજાપ્રકરણ નડવાહુસ્વા મિતું કરેલું છે તેમા કહેલું છે જે દીવા મૂકવા તે પ્રજુને તાપ ન લાગે એવી રીતે મૂકવા જેમ પોતાને તાપ લાગે છે તેમજ ગણી પ્રજુને તાપ ન લાગે એમ મૂકવા એવી રીતે દીપકપૂજા કરવી, ઝઘાડા દીવા ગૃહસ્થ પોતાને ઘેર મૂકતા નથી, ને જિનમંદીરમાં મૂકે તો અન્યદર્શની પણ કહે જે શ્રાવક લોક, દેવ આગલ તો દીવા ઝઘાડા મૂકે છે ને ઘર આગલ ઢાકે છે । એ શુ ? એ પણ લઘુતાનુ કારણ છે. વલ્લી પંચાશકજીમાં કહ્યું છે જે જીનપૂજામા જેટલી ચતના થાય તેટલી કરવી તેમા પ્રમાદ કરે તો અયોગ્ય છે એ ઉપરથી કોઈના મનમાં એમ આવશે જે સમૂલગા દીવા કરવા નહિ, પાણી ફૂલ ચઢાવવાં નહિ. એ સમજવું જૂલ જોરેલું છે કારણ જે સ્થાવરની હિંસાનો કશો શ્રાવકને ત્યાગ નથી ત્રસની હિંસાનો ત્યાગ છે વલ્લી પ્રમાદ કરે તો ત્રસની હિંસા થાય ને તે પ્રમાદ ઓઢે તો પ્રજુ જક્તિમા ત્રસ જીવની હિંસા થાય નહિ ને સ્થાવર વિના તો જક્તિ વનતી નથી. વલ્લી શ્રાવકને અષ્ટ ડબ્બે જક્તિ કરવી મહાનિશીયજીમા તથા આવશ્યકસૂત્ર વિગેરેમા યોગ્ય કહિ છે. વાસ્તે વિસ્તારે જક્તિ કરે તે ઘણો લાજન પાર્જન કરે માટે પ્રમાદ ઓઢીને જક્તિ કરવી

પ્રશ્ન:—૧૩૧ દેરાસરનાં સ્વાતમૂહૂર્ત કરવાની જગ્યા જોવાની રીત જૈનની ને અન્યદર્શનની સરસી છે કે કેમ?

ઉત્તર:—કાલીદાસ પંક્તિ વિક્રમરાજાના ધવસરમાં થયા છે. તેમણે જ્યોતિર્વિદાનરણ નામનો જ્યોતીપ શાસ્ત્રનો ગ્રંથ કસ્યો છે ની ટીકા જૈની આચાર્યની કરેલી છે. તેમાં જૈનની રીતી જૂદી વતાવી છે તેમજ આરંભસિદ્ધિ નામે જૈનગ્રંથમાં પણ છે. વલી જ્યોતિર્વિદાનરણ ગ્રંથમાં પ્રતિષ્ઠાના નક્ષત્રમાં પણ જૈનનાં નક્ષત્ર જૂદાં કહ્યાં છે. તેથી ટુંઢીયાને પણ સમજવું જોડે ઠીકેકે અન્યદર્શનની પણ વે હજાર વર્ષના આશરા ઉપર જિનચૈત્ય સિદ્ધ કરે છે.

પ્રશ્ન:—૧૩૨ સામાયકમાં ઘડી રાખે છે તે આજ્ઞા છે?

ઉત્તર:—વૃંદારવૃત્તિમાં ઘડી રાખવાની કહી છે ને તેમાં નીશી થજીની ચૂર્ણિની સાક્ષી આપી છે.

પ્રશ્ન:—૧૩૩ શ્રાવકને ચરવલો મુહપત્તી રાખવાની મર્યાદા શાસ્ત્રમાં છે ?

ઉત્તર:—આવશ્યકનો વાલાવવોધ યશવિજયજીકૃત છે તેમાં આ અનુયોગદ્વારની ઠાપેલી ટીકામાં પાને ૭૮ મે છે. વલી શ્રાદ્ધવિધિ નિશ્ચય ગ્રંથમાં અચલગઢની ચર્ચામાં પણ સારી પેઠે સ્થાપના કરી છે.

પ્રશ્ન:—૧૩૪ શ્રાવકને સૂત્ર વાંચવાની આજ્ઞા છે કે નહિ?

ઉત્તર:—શ્રાવક અથવા સાધુએ દરેક चीज ગુરુ પાસે જાણવી પણ પોતાની મેલે જાણવી નહિ. તે સારુ વિશેષાવશ્યકમાં કહ્યું છે જે સામાયક અધ્યયન જાણવું તે ગુરુ પાસે, પણ પુસ્તક ચોરીને નહિ. માટે પોતાની મેલે તો વંચાય નહિ, ને સૂત્ર વાંચે તેનો આશય વરાવેરે બેસે નહિ તો ઉત્સૂત્રનો દોષ લાગે ને વલી શ્રાવકને

તથા દશવૈકાલીકનાં ચાર અધ્યયન સુધી તથા આવશ્યકસૂત્ર જાણવાની આજ્ઞા પ્રજુએ કરી છે, વલી શ્રાવકને અર્થના ગ્રહણ કરનાર કહ્યા છે. એટલે ગુરુ અર્થ સંજલાવે તે સાંજલાવે એટલે શ્રાવકને સૂત્ર વાં

चवानी आझा संजवती नथी, प्रकरण ग्रंथ घणा ठे तेमां पूर्वाचार्ये
 सर्व रचना लावी मूकी ठे ते जणे पण ठे इहा कोइने शका थशे जे
 आनदादिक श्रावक शु जणता इशे ? ते विषे विशेषावश्यकमा श्रुत
 ज्ञानना जेद चाळ्या ठे तेमा उपगसूत्रनो अधिकार पाने १७१ मे
 ठे तेमां प्रश्न थयुं ठे जे उपगादिकनी रचना शुं करवा करी ? तेना
 उत्तरमा कह्युं ठे जे साध्वीने दृष्टिवाद जणाववुं नहि ने ते दृष्टिवाद
 ना जाय जाण्या विना बोध केम आय ? ते सारु साध्वी श्रावकने अर्थ
 उपगादिकनी रचना करी ठे. भा जग्या उपर श्रावकनो शब्द ठे पण उ
 पांग ठेद सूत्र विगेरे जणाववा सारु व्यवहार सूत्रमा मुनिने केटजा केट
 ला वर्पनी दीक्षापर्याय थाय त्यारे जणाववा कहावे तेथी उपगनी पण
 श्रावकने आझा नथी पण श्रावक पयन्ना जणता इशे एम जणाय ठे.
 हालमा पण चउसरण पयन्नादिक श्रावक जणे ठे तेम ते पुरुषो
 जणता इशे एम लागे ठे इहां कोइ एम कहेशे जे तमोए सूत्रनी
 साख्यो नाखी ठे ते केम जाणी ? ते विषे जाणवु जे म्हारी बालबुद्धि
 ना वखतमा मारा मनमा एम आव्यु हतु जे अर्थना ग्रहण करना
 र कहा ठे, माटे आपणे मूलसूत्र न वांचवा अर्थ जोवाने शु हर
 कत ठे ? एम जाणी सूत्रोवाच्या हता पण सूत्रना गहन अर्थ जोइ
 हवे म्हारा मनमा आवे ठे के बीतरागना आगमनी गहन झेली मली
 न आरज्जी संसार मूर्छित श्रावक शी रीते जाणे ? तो कइनु कइ धा
 रण करे तो श्रद्धा द्रष्ट थाय. माटे प्रजुजीए निषेध कख्यो ठे तेज यो
 ग्य ठे एक आवश्यक जणे तो तेमा बहु प्रकारनु ज्ञान थइ जाय
 वास्ते प्रजुनी आझा वहार काम करवुं नहि, तेम सना समझ तो
 में सूत्र वाची सज्जलाव्यु नथी ते तो अथोज वांचुं ठे ने ते तो
 आझा शास्त्रमा ठे पण तेमा आझा विरुद्धपणु एटलुं ठे जे गुरुपा
 से जणेला वाचवा जोइये पण पचम कालना प्रजावे गुरुनी जोग
 वाइनी खामीने लीधे वाचवु थाय ठे ते प्रजु स्वीकारे तो सत्य ठे.

કારણ જે યદ્યમ હોડવાથી અજ્ઞાનતા ટલતી નથી તેથી ન ચાલે કરવું પડે છે ને જે પુરુષ ગુરુ પાસે ધારીને ઉપદેશ વિગેરે દે છે તેમ ને ધન્ય છે. સ્હારો એવો જાગ્યોદય થશે તે દિવસ ધન્ય માનીશ. હાલ પણ કોઈ કોઈ ઉત્તમ પુરુષ મળે છે તેમની સમીપમાં જે જે વારણ થાય છે તે કલ્યાણકારી માનું તું ને તે શિવાય પોતાની મેલે જે વાંચું તું તેમાં પ્રજ્ઞુ આજ્ઞા વિરુદ્ધ થતું હોય તે ત્રિવિધે ત્રિવિધે મિત્ત્રામિ હક્કડં દેનું તું. વલી યોગશાસ્ત્રની ટીકામાં પાને ૧૦૭મે સામાયકના અતિચારમાં કહ્યું છે ને શાસ્ત્રની ગાથા મૂકી છે તે ગાથામાં કહ્યું છે જે ન કરવું તે કરતાં અવિધિયે કરવું શ્રેષ્ઠ છે. એ આધારે ગુરુ પાસે વાંચ્યા વિના બેસી રહેવું પ્રમાદ કરવો તે કરતાં ગુરુ મહારાજની પાસે વાંચવાની ઇચ્છા રાખી યોગ ન મળે ત્યાં સુધી પ્રમાદમાં કાલ ન જાય તે સારું વાંચું તું ને તે હીતકારી માનું તું.

પ્રશ્ન:—૧૩૫ જૈનમાં લાખો રૂપીયા વીજા શુભ માર્ગે વપરાય છે તેવા જ્ઞાનમાં નથી વપરાતા તેનું શું કારણ ?

ઉત્તર:—જૈનધર્મનું મૂલ્ય સ્વરૂપ જાણ્યું નથી તે પુરુષે એમ સમજવું. જૈનમાર્ગ જાણ્યો હોય વા જૈનધર્મનું જાણપણું થવાનું નજીકમાં હોય, વા થોડા જવમાં પાર પામવાનો હોય તેને તો અવશ્ય જ્ઞાન ઉપર જ લક્ષ્ય થાય. કારણ જે આત્માનું કેવલજ્ઞાન અવરાયું છે તે પ્રગટ કરવું. તેનું મુખ્ય સાધન શ્રુતજ્ઞાન છે. કેમકે કેવલ જ્ઞાન પામતાં પહેલાં ક્ષપકશ્રેણી માંડે છે તે ક્ષપકશ્રેણીમાં પ્રથમ શ્રુતજ્ઞાનથી ચિંતવન કરે છે પછી અપૂર્વ જ્ઞાવ પ્રગટ થાય છે ને સ્વાજ્ઞાવિક ધ્યાન થાય છે માટે એ સર્વ થવાનું કારણ શ્રુતજ્ઞાન છે ને તે શ્રુતજ્ઞાન જ્ઞાનાવર્ણી કર્મના ક્ષયોપશમથી થાય છે, જ્ઞાનાવર્ણી કર્મનો ક્ષયોપશમ જ્ઞાન જાણવાથી, જ્ઞાન જણાવવાથી, જ્ઞાનનો પાઠ કરવાથી, જ્ઞાનવાનનો તથા જ્ઞાન જે પુસ્તકો, વા જ્ઞાનના ઉપગરણો તેનો વિનય કરવાથી, વા પુસ્તકો લખાવવાથી તથા વિદ્યાશા

लानु काढवी ने श्रावकोने जणाववा, तन मन अने धन ए' जण
 प्रकारे शक्ति होय ते प्रमाणे ज्ञाननी पोताने तथा परने वृद्धि
 थाय एवी प्रवर्चना करवी, तेथी ज्ञानावणीं कर्मनो कयोपशम
 थाय ने ज्ञान प्रगट थाय जेने धननी शक्ति होय ते धन
 ज्ञानना काममां वापरे जेने शरीरनी शक्ति होय ते शरीरथी ज्ञान
 नी सज्जाल राखे जेटली जेटली बने एटली शरीरथी सेवा शक्ति
 करे जे जे ज्ञान संबंधीना कामनी महेनत करवानी होय ते करे.
 वली मननी शक्तिवाला एटले नणेलो होय ते वीजाजने जणावे वृ
 द्धांत युक्तिये करी जेम समजे तेम समजाववानो उद्यम करे पोतानु
 काम ठोडीने पण परने ज्ञाननो लाज थतो होय ते उद्यम करे. पण
 स्वार्थज कल्या' करे नहि' आ लक्षणो ज्ञान निकट थवाना ठे मोटे
 नजीकमां ज्ञान थवावाला तो आ' रीते वर्त्ते एटले ज्ञानना काममा
 जरूर पैसा वापरे पण जेने ज्ञान प्रगट थवुं दूर ठे ते जीवो तो विचि
 त्र काम करे ठे केटलाएकने में समजाव्या ठे तेमणे मने जवाब दी
 धो के शास्त्र तो घणाज ठे तेने आ' डुनियामां वांचनार कोण ठे ?
 घणाए पुस्तको सडी जाय ठे, वली कोइ कहे ठे जे अमने कइ ज
 णता आवडतु नथी एटले पुस्तकने शु करीए' आवा अनेक प्रकार
 ना जवाब अज्ञानपणे आपे ठे वली शासनमा' केटलाएक कारनारी
 होय ठे तेमना तावामा पैसा होय ठे ते पैसा एकठा करी बघारे
 जाय ठे पण ते पैसामाथी ज्ञानना काममा खरचता नथी व्याज उ
 पजावी पुंजी बघारे जाय ठे कोइ ज्ञानमा खरचवानी प्रेरणा करे ठे
 तो पण पोताने ज्ञानावणीं कर्मनो उद्यम ठे तेना प्रजावे उत्साहे पा
 रका पैसा पण ज्ञानमा खरचता नथी ने वगर कारणे जीव ज्ञानावणीं
 कर्म बाधे ठे ए जीव उपर पण ज्ञानवाने तो करुणा लाववी, पण
 द्वेष लाववो नहि कारण जे ए जीव शु करे ! कर्मराजा मार्ग आपे
 नहि ने आ' नवमा तो समकित बिना बुद्धिवान गणाया ठे पण एनी

નવિતવ્યતા એવીજ છે કે આવતે જવે જ્ઞાન વિશેષ અવરાઈ જવાનું
 છે તેથી એ વિચારાની બુદ્ધિ એવી થાય છે. વલી જ્ઞાનવંતોએ એવાને સ
 મજાવવા જોડે, પણ પ્રાયઃ કેટલાએક કારનારીનું ધનવાન હોય
 તેથી તેમને કહેવા જડે તો ઝલટો વધારે દેખ પ્રાપ્ત થાય એટલે જ્ઞા
 નવાનને પણ મુગા બેસવું પડે છે. હવે પૈસાના આપનાર માણસ તો
 જ્ઞાનમાં खरचવા આપે છે તે ઠતાં તે પૈસા ન खरचવાથી તેમનો વિશ્વા
 સ ઝૂંટી જાય છે. વલી એવી खवरो પડવાથી જે પૈસાના खरचનાર હો
 ય છે તે પણ જ્ઞાનના કામમાં खरचતા નથી ને કહે છે જે જ્ઞાનના પૈસા
 અમે આપીએ તે खोरંજે પડે. આમ વિચાર લડ જ્ઞાનના કામમાં પૈસા
 खरचતા બંધ થઈ જાય છે. આવાં અનેક કારણો મલવાથી જ્ઞાનમાં
 પૈસા खरचવા બંધ થઈ ગયા છે પણ એમાં ફલાજ નથી. પણ આત્મા
 થીને તો સાત ક્ષેત્ર છે તેમાં ઠેક ક્ષેત્રને ઝંજાવનાર જ્ઞાન છે માટે
 જ્ઞાન જેવું કોઈ પણ ક્ષેત્ર નથી. મરણ વચ્ચે પણ જીવો લાખો રૂ
 પીઆ માન પ્રતિષ્ઠાને અર્થે શુન કામોમાં વાપરે છે પણ જ્ઞાનમાં વા
 પરતા નથી. તેમ આત્માથીએ કરવું નહિ. આત્માથીએ તો વધારે જાગ
 એમાં વાપરવો. કારણ જે વીજા ક્ષેત્રમાં કેટલાએક આત્માથીએ કેટલા
 એક માન સારુ પણ खरचનાર છે. તેથી તે કામો તો ચાલ્યા કરે છે
 તેમાં અડચણ નથી. ને આ જ્ઞાનક્ષેત્રમાં તો મોટી અડચણ છે કે
 જ્ઞાનના જૂના જંમરો છે તેમાં કેટલાએક જંમરો એવા શેઠીયા તથા
 સાધુનું પાસે છે કે કોઈ વાંચવા માગે તો એક પાનું પણ આપતા નથી
 ને પુસ્તક खવાઈ જાય છે. હવે એ પુસ્તકથી તો કંઈ ઉપકાર થનાર
 નહિ. વલી કેટલાએક જાગ્યશાલીના હાથમાં છે તે પુસ્તક આત્માથી
 ના ઉપયોગમાં આવે છે. પણ સર્વ વસ્તુની કાલસ્થિતિ છે માટે એને
 પણ વધારે કાલ થવાથી નાશ થવાનો સંજવ છે. ત્યારે જો નવાં ન
 વાં લખાતાં જતાં હોય તોજ આગલ પાઠલ એમને એમ ચાલ્યા કરે,
 પણ તેમ ન થાય તો હાલમાં પણ કેટલાએક શાસ્ત્રનાં નામ છે પ

આ તે પુસ્તક મલતા નથી કેટલાએક અધુરા પુસ્તકો છે, કેટલાએક પુસ્તકોને ઇષેશ શાફ ગઈ છે ને જીર્ણ થયા છે એમ વન્યુ છે. વલી એ વુ કોઈ પણ સ્થાનક નથી કે સર્વ પુસ્તકો એક જગ્યાથી મલી શકે આ દશા પુસ્તકોની થઈ છે માટે આત્માર્થિયે તો જેમ બને તેમ જ્ઞાનમા સ્વરચ કરી સર્વ પુસ્તકો એક ઠેકાણેથી નીકલે એમ કરવું જોઈએ આ કામ મોટા ધનવાનનું છે અગર તો ઘણા માણસ મલી કરે, અગર તો જ્ઞાનના પૈસા હોય તેમાથી કરે, પણ આ વિચાર જે ને જ્ઞાન થવાનું નિકટ હશે તેને સૂઝશે વીજાને સૂઝશે નહિ કારણ જે મને તો મ્હારા જાગ્યોદયથી હું દશ વર્ષનો અયો ત્યારથી જ્ઞાનમાં પૈસા સ્વરચવાની બુદ્ધિ એવી અઈ જે જેટલા પૈસા જ્ઞાનમા સ્વરચુ એટલા બીજા કામમા સ્વરચવાનું ચિત્ત ન હતું, પણ એવી બુદ્ધિ થવાથી મ્હારા ગામમા કોઈ જાણાવનારનો યોગ નહિ મુનિ મહારાજનું આવા ગમન નહિ તેમ શ્રાવક જાણેલા પ્રેરણા કરનાર મલેશા નહી, તેમ બતા પણ નામ માત્ર કડક જૈનધર્મનું જ્ઞાન મલ્યુ તે સર્વ ફલ જ્ઞાન ઉપર પ્રેમ થવાનું છે

વલી ઈયેજ લોક પરદેશી છે, ધર્મ પણ જૂદો છે તો પણ આ દેશના માણસોને કલાત્ત પ્રમુખ જાણાવવા સારું હજારો રૂપીયા સ્વરચે છે તો તેથી તે લોકને કેટલો ક્યોપશમ અયો છે કે અનેક પ્રકારની વગર જોણી કલાત્ત ચોલી કાઢે છે ને અનેક વસ્તુ નવી ઉત્પન્ન કરે છે કે જેનું કૃત્ય સમજી શકાતું નથી એટલી વધી તેમને બુદ્ધિ મલવાનું કારણ એટલું છે કે જ્ઞાનનું ઉત્તેજન કરવામા અત્યુત્સાહ છે એ ઉપરથી વિચારવાનું છે જે સસારી જ્ઞાનના ઉત્સાહથી એટલો લાજ મલે છે તો વીતરાગના જ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરવાથી કેટલો લાજ થાય ? માટે આત્માનું હિત કરવા પોતાના ઓકરાને તથા પરને હિત થાય તે સારું જૈનશાસ્ત્ર જાણાવવા જૈનશાસ્ત્ર જાણવાથી બુદ્ધિ સર્વે કામમા વૃદ્ધિ પામશે અને જાણાવનારને લાજ થશે વલી પુસ્તક ૫

गडंतां होय तो तेनी संजाल करवी. जैननां सर्व शास्त्र अमरपद पा
मे एम करवुं जोइए. पंजाव देशथी आत्मारामजी महाराजजी सा
हेव गुजरातमां आव्या ने शास्त्र हतां तो जोयां. तेथी ज्ञान मेलवी
सर्व देशमां उपकार कख्यो. वली यवनना मुलकमां पण एउं सादे
वे जैनधर्म प्रसिद्ध कख्यो ने जैननुं बहुमान कराव्युं तेमां निमित्त
कारण शास्त्र हतां तो वन्युं, नहि तो वनत नहि. माटे आपणने वां
चतां न आवडतुं होय तो ते लक्ष लेवो नहि. पुस्तक हशे तो वांच
वाथी घणा पुरुषने लाज्ज थशे.

प्रश्न:-१३६ नात्रां करवानो रीवाज हिंडमां नथी ने स्त्रीयो
वालहत्या करे ठे, तो नात्रानो धारो होय तो सारो के नहि ?

उत्तर:-नात्रां करवानी रीत धर्मथी घणीज विरुद्ध ठे. वली त
मे वालहत्या थाय ठे तेथी नात्रां धवाथी घटवानुं समजो ठो, पण
म्हारे एक शेसन जडज साहेव साथे वातचित थइ हती. तेमने में
पूछ्युं हतुं के आपनी आगल खूननां काम आवे ठे तेमां स्त्रीयो
नी खटपटनां खूननां काम वधारे आवे ठे के ते शिवायनां खूननां
काम वधारे आवे ठे ? तेमणे तेनो जवाव आप्यो के स्त्रीनुनी ख
टपटनां खून वधारे थाय ठे. बीजो सवाल पूछ्यो जे जेनी
नातमां नात्रां थाय ठे तेनां खून स्त्रीयोथी वधारे थाय
ठे के नात्रां नहि करनारनी नातमां वधारे थाय ठे ? तेना
जवाबमां जडज साहेवे फरमाव्युं जे नात्रावालांनी नातनी स्त्रीयो
ना संबंधनां खून वधारे आवे ठे. हवे आ उपरथी विचारवानुं जे स्त्री
यो जेवी निर्दय जात बीजी नथी. एक शास्त्रमां कथा वांची ठे तेमां
एक राजा दशराने दिवसे माताने नमवा गयो, माताए आशिष आ
पी जे स्त्री जेवी ठाती थजो. ते राजाने नहि पसन पडवाथी मा
ताने पूछ्युं जे आ आशिष केम आपी ? माताए कह्युं जे स्त्री जेवी
ठाती पुरुषनी नथी तेथी आशिष आपी ते तने बतावुं. तुं हूकम फे

रव के जे पोतानी स्त्रीनु माथु लावे तेने अरघु राज्य आपुं ते प्रमाणे
 राजाए कखुं पण कोइ पुरुष माथु लाव्यो नहि बीजे दिवसे ढंढेरो
 फेरव्यो जे जे स्त्री पोताना घणीनुं माथु लावे तेने अर्ध राज्य आपुं.
 ते साजली घणी स्त्रीयो घणीना माथा लावी राजाना मनमा आ
 व्यु जे स्त्री जेवुं क्रूर कोइ नहि आ कथा उपरथी समजवुं के स्त्रीने ना
 त्रानी वूट मले तो आधी क्रूरता वापरे ने पुरुषने परणवानी वूट ठे
 तो पण क्रूरता वापरे नहि ने स्त्री निर्दयता वापरे. माटे नातराती
 वूट नथी तेथी पोताना घणीनु खून करतां करावतां पोतानो लाज
 तपासे ठे के जन्म पर्यंत पहेरवा उठवानुं खावानुं सुख जतुं रदेशे ने
 रमापो जोगववो पडशे. तेथी वनता सुधी खुन करे नहि ने नात्रांनी
 वूट होय तो ए घणी मरी जशे तो हु नातरे जइश ने बीजो घणी क
 रीश एटले पोताना सौजाग्यपणाना सुखमां खामी पडवानी नथी
 तेथी घणीने मारी नाखता बिदे नहि तो महोटा माणसना मरण
 करे वली बालहत्या तो घटेज नहि कारण जे हालमा नात्रा नथी क
 रता तो पण वर नहि मजवाधी केटलीएक न्यातमां कन्याउ महो
 टी करवी पडे ठे ने ज्यारे नात्रा थाय त्यारे तेने वदले वली तेदली
 कन्यानो वधारो थाय ते मोटीउ थाय तो ते सारी चालनी न रहे
 तेथी ते गर्जपात करे हालमा म्हाारा साजलवामा आव्युं ठे के इगला
 डमा कुंवारीउ घणी ठे ते बालहत्या करे ठे. तेमज अहीं उंची न्यात
 मा नात्रा नथी थता, ते थाय तो बालहत्याने म्हाोटानी हत्या घने जा
 री थाय. माटे पूर्वना पुरुषोए जे रीवाज राखेलो ठे तेज/सारो ठे.
 कोइ एम सवाल करशे जे ब्राह्मणमा असल नात्रा थता हतां ते विपे
 जाणवु जे हाल जेम केटलाएक माणस नात्रामा फायदो माने ठे
 तेम ते वखतमा पण माननारा हशे तेमणे तेंम कखु हशे तेमज
 बालहत्या तथा जुवानहत्या वे विचारनार माह्या पुरुषे ए वात अगी
 कार न करी ते वहिचट चालु रह्यो ते आज चाले ठे ते फेरववामा

કંઈ ફાયદો નથી પણ નુકશાન છે. વલી આપણે જૈનધર્મીને તો જેમ વિષય ઘટે કામથી મુક્ત થવાય એમ કરવું છે ને તે પ્રત્યક્ષ જોઈએ કે જેટલી વિધવા બાઈનું ધર્મ સાધન કરે છે ને જેટલી સંસાર ઢોડી સંયમ લે છે તેટલી સૌનાગ્યવતી સ્ત્રીઓ કરી શકતી નથી. જબરા ઈથી શીલ, કુલની મર્યાદથી પાલવાથી પણ મહાનિશીથજીમાં ધન્ય કૃતાર્થ કહેલ છે માટે શીલ પાલવાનો મ્હોટો ફાયદો છે તે અટકી જાય. ને ઘણી એક વિધવાનું તો જાણે છે કે મ્હારે જ્યાં સુધી સ્વામીનો યોગ હતો ત્યાં સુધી તો મ્હારું ચિત્ત વિષય ત્યાગ કરવાનું થતું ન હતું. પણ હવે સહજે સ્વામીનું કારણ ટૂટી ગયું એટલે સહજે મ્હારાથી શીલ પલશે એવી સુંદર જાવનાનું જાણે છે. આત્માને નિર્મલ કરે છે તે નજરે જોઈએ ઠીએ. વલી જેની નાત્યમાં નાત્રાં થાય છે તેને આ દશા બનવાની નથી તેમાં પણ કુલવાન હોય છે તે નાત્રાં કરતા નથી તે પણ જોઈએ ઠીએ તૈથી એમાં લાજ દર્શાવે છે તે યોગ્ય નથી.

પ્રશ્ન:—૧૩૭ આત્મા નિર્વિકલ્પ છે કે સવિકલ્પ છે ?

જ્વર:—આત્મા નિર્વિકલ્પ છે. વિકલ્પ કરવા તે જડની સંગતે આત્માનો ઉપયોગ વગડવાથી થાય છે.

પ્રશ્ન:—૧૩૮ વાર જાવના તથા ચાર જાવના જાવવી એમાં પણ વિકલ્પ કરવામાં આવે છે ?

જ્વર:—એ વિકલ્પ છે તે નિર્વિકલ્પદશાને જાવનાર છે. એ પ્રથમ અવસ્થાએ આદરવા યોગ્ય છે. જ્યારે શુદ્ધધ્યાનનો બીજો પાયો ધ્યાય છે. તે વચ્ચે અજેદ જ્ઞાન થાય છે. ત્યારે વિકલ્પ ટલી જાય છે. પણ શુદ્ધધ્યાનનો પહેલો પાયો ધ્યાતા પહેલાં શ્રુતજ્ઞાનનું ચિંતન થાય છે, તેનાથી અસંગ અનુષ્ઠાનરૂપ એટલે કુંજાર જેમ ચક્ર હલાવે પઠી એની મેલે ચક્ર ફર્યા કરે, તેમ શ્રુતજ્ઞાનથી વિચાર્યા પઠી સહજદશા પ્રગટ થાય છે તેથી સ્વજ્ઞાવિક ધ્યાન થાય ત્યારે અજેદ જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે. ત્યાંથી નિર્વિકલ્પદશાના અંશ પ્રગટ થતા જાય

હે પણ જ્યારે વીજો પાયો ધ્યાય છે ત્યારે વિશેષનિર્વિકલ્પતા પ્રગટે
 છે અને જ્યારે કેવલજ્ઞાન પ્રગટે છે ત્યારે પૂર્ણ નિર્વિકલ્પદશા પ્રગટે છે

પ્રશ્ન:-૧૩૯ કેવલજ્ઞાન તો નિર્વિકલ્પદશાથી પ્રગટે છે ત્યારે
 વિકલ્પ રૂપ જ્ઞાવના તથા પૂજા પ્રતિક્રમણ કરવું એ તો વધારે વિક
 લ્પ સહિત રહ્યું, તે કરવાથી શું લાજ ?

ઉત્તર:-જ્ઞાવના વિગેરે જે જે કરણી છે એમાં પણ અંશે અંશે નિ
 ર્વિકલ્પદશા થાય છે પૂજાની વસ્તુ લાવવા હવ્ય વપરાય એ હવ્ય
 ઉપરથી મૂર્ઘા ઉતરે છે તે નિર્વિકલ્પદશાના અંશ પ્રગટે છે વલી સ
 સારનો રાગ ટૂટે ત્યારે પ્રજ્ઞા ઉપર રાગ થાય છે ત્યારે સસાર ઉપરથી
 જેટલો જેટલો રાગ ટૂટે એ નિર્વિકલ્પ અંશ છે વલી દેહ પૂજામાં વપ
 રાય છે તે વચ્ચે વિષયમા વપરાતો નથી તે વિષયમાં વાપરવાની ઇચ્છા
 ટૂટી એ નિર્વિકલ્પ અંશ છે તેમજ પઢિક્રમણામા પણ સસાર ઉપરથી
 ચિત્ત જશે છે, ને પુજાદશાથી જ્ઞાવ ઉતારી વ્રતો અંગીકાર કર્યા
 છે તેમ ઘડતાં પણ કંઈક ચિત્ત પલટાઈ જવાથી પરજ્ઞાવની પ્રવૃત્તિ ક
 રવાથી દૂષણ લાગે છે તે ચિત્ત સ્વાત્મદશાનું થવાથી રુચતા નથી
 તેથી પરજ્ઞાવ વૃત્તિની નિંદા કરે છે ત્યારે તે નિંદા કરતા પુજા દ
 શાનુ અરુચકપણુ જે વને છે ને નિજ સ્વજ્ઞાવ સન્મુખ થાય છે તે પણ
 નિર્વિકલ્પદશાના અંશ છે તેમજ પૌષ્ઠમા અને જ્ઞાવના જ્ઞાવે છે તે
 જ્ઞાવનામા જ્ઞાવવાનુ કારણ એટલું જ છે કે પુજાદશા જે વિજ્ઞાવદ
 શા વિકલ્પમય તેમાં અનાદીના અન્યાસથી મ્હારાપણુ માન્યુ છે તે
 જાણી જાય ત્યારે વિજ્ઞાવ વસ્તુ આત્માને સારી ન લાગે, ને અનાદિ
 ની સારી લાગતી હતી તે કંઈક મિથ્યાત્વ પુજા જાણવાથી થાય છે
 જેટલા મિથ્યાત્વના પુજા જાણતા તે સ્વાત્મજ્ઞાવમા વર્તવાના જ્ઞાવ
 છે તેટલા નિર્વિકલ્પ અંશ પ્રાપ્ત થાય છે માટે જે જે જીવ ધર્મસાધન
 આત્મ સન્મુખ બંધે કરે છે તેમા અંશે અંશે નિર્વિકલ્પદશા પ્રાપ્ત
 થાય છે, તેમજ જ્ઞાન જે શાસ્ત્ર બાંધવા એ પણ આત્માની સ્વદશાનો

વિચાર કરીએ તો નિશ્ચય નયે આત્મા કેવલજ્ઞાનમય છે તેને જાણવું શું? પણ આત્મા કેવલજ્ઞાનમય છે તે શાસ્ત્ર સાંનલવાથી ને વાંચવાથી જાણે છે. હવે હાં પણ અનાદિકાલનો જીવનો ઉપયોગ શાસ્ત્ર સાંનલવા વાંચવાનો આત્મા જાણવા અર્થે હતો નહિ, પણ જ્યારે આત્માની સાથે આવરણ કરનાર મિથ્યાત્વના પુઝલ હતા તે સ્વસ્થા ત્યારે આત્મધર્મ જાણવાને માટે શાસ્ત્ર સાંનલવા વાંચવાની રુચિ થઈ ત્યારે હાં પણ આત્મા નિર્વિકલ્પમય હતો તેના અંશ સુદ્ધા થયા પછી અનુક્રમે જેમ જેમ શાસ્ત્ર સાંનલવા મનન કરવાનું વિશેષ થયું, તેમ તેમ આત્માનાં આવરણ સ્વસ્થાં ગયાં તેમ તેમ જીવ નિર્વિકલ્પ થયો. પણ જીવને પ્રથમથી જ નિર્વિકલ્પદશા થતી નથી. માટે નિર્વિકલ્પી પુરુષોએ જેમ અનુક્રમે ગુણસ્થાનનો વતાવ્યાં છે તે પ્રમાણે અનુક્રમે ગુણસ્થાન ચઢી નિર્વિકલ્પી પુરુષ જે જગવાનું તેમણે વ્યવહાર રૂપ ચઢવાની રીતી દર્શાવી છે, તેના અર્થે જીવ વર્તે છે તેને તેમાં જેટલી જેટલી નિર્વિકલ્પ અંશની દશા પ્રગટે છે તેથી તે આનંદિત થાય છે અને દેવપૂજા શ્રાવકનાં વ્રત મુનિનાં વ્રત પ્રતિક્રમણ જ્ઞાવતા ધ્યાનાદિક સર્વે કરણી પોતાની નિર્વિકલ્પદશાને સારુ કરે છે એમ કરતાં કરતાં અનુક્રમે નિર્વિકલ્પદશાં પૂર્ણ થાય છે.

પ્રશ્ન:-૧૪૦ આત્મા પરજ્ઞાવનો અકર્તા કહ્યો છે ને આ પ્રવૃત્તિ તો કર્તાપણે થાય છે તે કેમ?

જ્ઞાતર:-તમારી વાત સત્ય છે. નિશ્ચય નયે આત્મા પરજ્ઞાવનો અકર્તા છે, તેમજ વ્યવહાર નયે કર્તા પણ કહ્યો છે. ને વ્યવહાર નયે કર્તા ન માનીયે તો આત્માને આવરણ પણ ન લાગે, ને આવરણ ન લાગે તો તેને મુક્તથવાનું પણ નથી. જ્યારે મુક્તથવાનું વાકી રહ્યું નહીં ત્યારે તો સર્વ જીવ સર્વજ્ઞ જેવા હોવા જોઈએ. તે તો જણાતા નથી, ત્યારે પ્રજ્ઞુજીએ વ્યવહાર નયે કર્તા કહ્યો છે તે સિદ્ધ થાય છે. આત્મા વ્યવહાર નયે કર્મને યોગે કર્મમય પરિણત થઈ વિજ્ઞાવમય પુજ્જનની કરણી વિષય

कषायनी करी रह्यो हैं. हवे व्यवहार नये कर्मबंधना कारण सेवे ठे
 पण तेमांथी नवितव्यताना योगे कंडूक स्वाभाविक कर्मथी हलको
 थयो ने जेम कोठीमां दाणा थोडां नांखे ने घणा कोठे तो सहजे
 दाणा कोठीमांथी जुग आय तेमज जीव वधारे कर्म जोगवे ने
 अकामनिर्जरा करे ने नवां थोडां बाधे तेथी हलको थाय, तेथी वी
 तरांग सर्वज्ञ पुरुषे उपर प्रीति जागे अने सत्संग करे सत्सगथी पो
 तानुं स्वरूप साजले जे निश्चय नये तो म्हारो आत्मा सर्वज्ञ तुल्य
 ठे जो एवो आत्मा न रह्यो होय तो कोइ दिवस आत्मा शुद्ध न था
 य आत्मा अवराय ठे ते जेम स्फटीकने डाक मुकीए बीए तेथी
 स्फटीक डाक जेवा रंगनुं देखाय ठे पण ते डाक निकली जाय तो
 जेवो निर्मल ठे तेवो देखाय ठे पण एवो डाक प्रणमी गयो नथी के
 फरी स्फटिकेनुं रूप प्रगटज न थाय तेम आत्माने एवां कर्म लाग्या
 नथी के कोइ काले विगुह थाय नहि कर्मनां आवरण जेम जेम ख
 सता जाय तेम तेम विगुह थाय ने ते प्रत्यक्ष अनुमान थाय ठे जेम
 के कोइक जीव ज्ञाननो अज्ञ्यास वधारे करे ठे तो वधारे विद्वान
 थाय ठे तो जो आवरण अज्ञ्यासथी खसता न होय तो बुद्धिवान
 केम थाय ? पण एवां आवरण ठे के आत्मतत्त्व प्रगट करवानो अज्ञ्या
 स करे तो आवरण नाश पामे माटे आत्मानी स्वाभाविक दशा कां
 यम ठे गइ नथी, ते प्रगट करवाने व्यवहार नये गुणस्थाननो व्यव
 हार प्रजुजीए चंताव्यो ठे तेम करवो, ने तेम अज्ञ्यास करवाथी आत्मा
 शुद्ध थयो ने निश्चय नये अकर्ता कह्यो ठे ते पण ठे जो अकर्तापणा
 नुं निज स्वरूप न जाणे, तो शुद्ध करवानी बुद्धि थाय नहि, ने जे वि
 जावीक करणी ठे ते मद्दारे कर्तापणें करवा योग्य नथी एम जाणे.
 माटे निश्चय नयनो पक्ष हवयमां अछीतरे राखे, पण निश्चय नये
 आत्मा विजावनो कर्ता ठे एम ज्यां सुधी जीव जाणे त्यां सुधी आ
 त्मा शुद्ध करवानी बुद्धि थाय नहि. ज्यां सुधी आत्मा पुजलजावनो

વિકલ્પ જ્ઞાની, જડજ્ઞાવનું જે જે કર્તવ્ય કરેલું છે તે મ્હારો સ્વજ્ઞાવ નથી. જ્યારે મ્હારું કર્તવ્ય નથી ત્યારે તેનો હું કર્તા થઈું તે પણ અજ્ઞાનતા છે. એ વસ્તુ અનુકૂલ પ્રતિકૂલ જેને મને તેમાં હું સુખ દુઃખ માનું તે પણ અજ્ઞાનતા છે. મ્હારો સ્વજ્ઞાવ તો જાણવા દેખવાનો છે તે સ્વજ્ઞાવનો હું કર્તા હું ને તે કરવા યોગ્ય છે. આવું જ્ઞાન થાય છે. માટે નિશ્ચય નયે આત્મા સ્વજ્ઞાવનો કર્તા છે. વ્યવહારે વિજ્ઞાવનો કર્તા છે. જેમ જેમ નિશ્ચય ગુણ પ્રગટ થાય છે, તેમ તેમ અશુદ્ધ વ્યવહાર ત્યાગ થતો જાય છે ને પરજ્ઞાવનું કર્તાપણું ટલી જાય છે અને જેવું આત્માનું સ્વરૂપ છે તેવું પ્રગટ થાય છે.

પ્રશ્ન:—૧૪૩ તમે જે જે જ્ઞાવના કરવાની કહો છો, તે આત્મ ધરની છે કે પરધરની ?

ઉત્તર:—જેટલો વ્યવહાર વર્તે છે, પુજા કરી વર્તના કરવી છે અને તે સારું જ્ઞાવના જાવવી છે, તે સર્વ વ્યવહાર પર ધરનો છે. એટલે પુજા મિશ્રિત છે. કારણ જે આત્માના સ્વજ્ઞાવિક ગુણ તો જાણવા દેખવાના છે, પણ વિચાર કરવો તે આત્માનો ધર્મ નથી, જ્યાં સુધી સંપૂર્ણ કેવલજ્ઞાન પ્રગટ નથી થયું, ત્યાં સુધી પુજા કરી સહિત વિચાર છે. કારણ જે મતિ શ્રુતજ્ઞાન છે તે ઇન્દ્રિયજનિત જ્ઞાન છે, ઇન્દ્રિયોનું બલ છે. અવબોધ થાય તે પાંચ ઇન્દ્રિયે ઠહું મન એના સંયોગથી જ્ઞાન થાય છે. એ જ્ઞાન આત્મા અને પરને સંજોગે થાય છે, તે પણ જીવનો આત્મા અવરાજીવાથી મતિ શ્રુતજ્ઞાનનો જેટલો બોધ છે તેટલો થતો નથી. જ્ઞાનની ઋક્તિ, જ્ઞાનવાનની ઋક્તિ જ્ઞાન પ્રગટ કરવાની અતિશય ઇત્કંઠા, તેમજ જાણવાના વાંચવાના કામમાં અતિશય અજ્ઞાસ, જે ઠેકાણે જ્ઞાન મલવાનું હોય વા દૂર હોય, વા નજીક હોય ને તેનો વચ્ચે સાચવવો પડતો હોય તે સહન કરવું પડતું હોય, ને જે હુકમ ફરમાવે તે કરવો પડતો હોય, તે સર્વે હુકમ તથા સર્વ દુઃખ સદન કરી, જ્ઞાન મેલવવાને આલસ ઠોડી, રાત્રી

દિવસ ઝડપ કરે છે, ત્યારે જ્ઞાનાવર્ણી કર્મ થોડા થોડા જેમ જેમ
 ક્ષય થતા જાય, તેમ તેમ મતિ શ્રુતજ્ઞાનનો વોધ વધતો જાય છે.
 ત્યારે જીવ મ્હારૂ સ્વરૂપ અને પારકુ એટલે જડનુ સ્વરૂપ ઝલે છે
 ત્યારે શાસ્ત્રમા જડની સંગત ઘોઢવાના જે જે ઇપાયો વતાવ્યા છે તે
 જાણે છે તેથી તેની વિચારણા કરે છે એવિચારણા એવી છે કે, જેથી આ
 આત્મા પોતાના સ્વરૂપની સન્મુખ થતો જાય છે ને પરજ્ઞાવથી ચિત્ત સ્વશેષ
 તો જાય છે જેટલુ પરજ્ઞાવથી ચિત્ત સ્વશેષ તેટલો આત્મા શુદ્ધ થતો જા
 ય છે જેમ કે આપણા કુટુંબના માણસ શિવાયના માણસને ઘરમા
 મુનમ કરીને રાખીએ ઠીએ તો તેને ક્ષય આપવુ પડે છે એટલું ક્ષય
 વ્યવહારથી તો ઝડુ થયુ લાગે છે પણ વીજી તરફ વિચાર કરીએ તો
 આપણુ જે ધન છે તેનુ રક્ષણ કરે છે ને નવું વ્યાજ વિગેરે ઉત્પન્ન કરી
 ધન વધારી આપે છે તેમ જ્ઞાન તથા જ્ઞાવનાનું જે પુરૂજમા મલીને કર
 વી તે આત્મરૂપથી પરરૂપ દેખીતું બહારથી છે, પણ વસ્તુપણે આત્મા
 ને આત્મ સ્વરૂપે જાણે જડને જડ સ્વરૂપે જાણે આત્માને નિરાવરણ
 કરવાનો ઝડપ કરી રહ્યો છે વિષય કપાયના કામ ઝગાં થતા જા
 ય છે અને પૂર્વના કર્મ ક્ષય થતા જાય છે એ વધુ કામ પરવસ્તુથી
 થાય છે માટે જ્યાં સુધી કેવલજ્ઞાન નથી પ્રગટ થયુ ત્યાં સુધી જ્ઞા
 વનાનું વિગેરે બહુજ ઉપકાર કરે છે. પણ જેમ ટીકરાને તથા મુનમ
 ને વસ્તુપણે વાપ જૂદા જાણે છે, તેમ વસ્તુધર્મ ઝલેલવાપણે જે જ્ઞાન
 આત્મ ઉપયોગના, તે અવધિ મનપર્યવ કેવલજ્ઞાન તથા મતિ શ્રુત
 જ્ઞાન ઇન્દ્રિયજનિત છે. તેને તે રૂપે જાણવા પણ આત્મજનિત જ્ઞાન
 પ્રગટ નથી થયુ ત્યાં સુધી આ જ્ઞાનનો અન્યાસ ઘોડી જે તો એના
 આવરણ ફી રીતે નાશ પામે ? એમ જે જે રીતે સર્વજ્ઞ મહારાજે વતા
 વ્યુ છે તેમ સેવીને આત્માનો આત્મજ્ઞાવ પ્રગટ કરવો. જેમ જેમ આ
 આત્મા વિશુદ્ધ થાય, તેમ તેમ નીચલી પ્રવૃત્તિ ઘોઢતા જવી છે અને સ
 મજ્ઞાવ વનારતા જવો છે જે જે પરજ્ઞાવના સયોગથી મુક્ત હોય

નુકૂલ પ્રતિકૂલ શરીરે વને છે, તેમાં પોતાનો સમજાવ ઘોડતો નથી.
 કોઈ મારી જાય છે, કોઈ પૂજી જાય છે, કોઈ ગાલો દે છે. કોઈ ગુણ
 ગ્રામ કરે છે તે સર્વમાં સમવૃત્તિ છે. એવા ગુણ જેમ જેમ વધે, તેમ તેમ
 જાણવું જે, હું ચઢતે પગથી એ ટું. તેથી ગુણસ્થાને ચઢ્યો પણ સમજા
 ય, ને જેમ જેમ ગુણસ્થાને ચઢે, તેમ જ્ઞાની એ નિચલી પ્રવૃત્તિ ઘોડ
 વાની વતાવી છે તેમજ ઘોડવી. એવા પુરુષો તો મર્યાદા પ્રમાણે જ
 વર્તે, ને વીતરાગના જ્ઞાનથી સ્વચેતનને ચેતન રૂપે જાણશે. પર
 પુરુષને પુરુષ રૂપે જાણશે. આત્મા અક્રિયપણે જાણશે. ક્રિયા પુરુ
 લને સંગે થાય છે તે પણ જાણશે. જ્યાં સુધી આત્માનો અક્રિય ગુણ
 પ્રગટ નથી થયો, ત્યાં સુધી નીચેથી જેમ જેમ ઊંચો ચઢે છે, ને જેટલું
 જેટલું શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ થાય છે, તેટલી તેટલી ક્રિયા ઘોડતો જા
 ય છે. દશા તો અક્રિયપદની જાણે છે. સ્વધર્મ તો જેટલો આત્મધર્મ
 પ્રગટ થાય છે, તેમાં સ્થાપ્યો છે. સાધન રૂપ ધર્મને સાધન રૂપ માને
 છે. જેમ કોઈ માણસના ઘરમાં લકઠ રૂપીયાની દોલત છે પણ તે જ
 વ જાણતો નથી. એને કોઈ પુરુષ તે દોલતના ગુણનો જાણકાર મ
 ઢ્યો, તેણે સમજાવ્યો કે તહારા ઘરમાં આ મ્હોટી દોલત છે તેના
 ઉપર બધો કચરો મેલ પથ્થરનો થર ચઢી જવાથી તે દેખાતી નથી. મા
 ટે ઉદ્યમ કર, ઉદ્યમ કરવાથી તારી સર્વે દોલત હાથ આવશે. હવે જે
 પુરુષને એ કહેનાર પુરુષની પ્રતીતી છે તેણે એ દોલત તો જમીનમાં
 રહી છે તેથી ને ઈચ્છ્ય વિના કંઈ કામ થઈ શકતું નથી અને પોતાની
 પાસે ઈચ્છ્ય હતું નહિ તેથી પારકાના પૈસા દેવા કરી વ્યય કરી મ
 જૂરો બોલાવી મજૂરથી તથા પોતાની મહેનતથી મહેનત કરી ઈચ્છ્ય
 કાઢ્યું. તેમજ સર્વજ્ઞ મહારાજે આત્મઈચ્છ્યનું સ્વરૂપ દર્શાવ્યું. તેથી
 આત્માનું સ્વરૂપ જાણ્યું, પણ હાલ તો જડની સંગતમાં છે તેથી તે સ્વ
 રૂપ જણાતું નથી. તે પ્રગટ કરવાને જેમ ધન કાઢવા પારકું ધન
 લઈને કામ કર્યું તો ધન મળ્યું, તેમ આત્માને અજ્ઞાન સંગતમાંથી

ढोडावाना ज्ञानीए जे उपायो बताव्या ठे, ते करे तो आत्मधर्म रूप धन प्रगट आय. वली एक पुरुषने दोलतना जाएकारे दोलत बतावी, पण ते पुरुषना वचननी प्रतीति करी नहि तेथी तेने दोलत मली नहि एक पुरुषे कहुं जे, दोलत ठे तो पण हु पारकानी सहायता नहि लव पारकुं देवु कोण करे ? एनी मेले नीकलशे तो लशश ए बने पुरुषने इव्यनी प्राप्ति थती नथी, तेम सर्वज्ञना वचनथी श्रद्धा क रता नथी तेने आत्मधर्मनु ज्ञान थतु नथी तेमज आत्मधर्म ठे एम नाममात्र जाण्यु, पण तेना साधननी श्रद्धा सर्वज्ञना वचनथी वि परीत करी अने निरुद्यमी थया आत्मानी वातो करवी, पण काम क्रोध, विषय कपाय ठाडता नथी उलटा विषय कषायनी वृद्धि क रता जाय ठे ए जीवने पण धर्म क्याथी थशे ? वली केटलाएक जीव एकला व्यवहार मार्गने सत्य माने ठे, केटलाएक जीव एकला निश्चय मार्गने सत्य जाणे ठे प्रचुनो मार्ग तो निश्चय व्यवहार सहि त ठे. तेथी स्याद्वाद मार्ग कहेवाय ठे बीजा धर्ममा एवो स्याद्वाद धर्म नथी तेथी ज मिथ्यात्व कह्यु ठे, ते बता जैनधर्ममा रहि स्या द्वाद मार्गनु ज्ञान थयु नही तो आत्मानु कार्य केम थाय ? माटे जेम सर्वज्ञे निश्चय व्यवहार बने मार्ग कहा ठे तेज रीते प्रवृत्ति करवाथी निकटमा आत्मानी शुद्ध प्रवृत्ति आय. माटे प्रथम अशुज प्रवृत्ति बोडी शुज प्रवृत्ति करवी पढी जेम जेम आत्मा शुद्ध थाय, तेम तेम शुज क्रिया वूटे

प्रश्न:-१४४ आत्मानी शुद्ध प्रवृत्ति शी रीते थाय ?

उत्तर:-सर्वज्ञे आत्मानु स्वरूप बताव्यु ठे ते जाणे पण आ त्माना अनंत गुण ठे ते सर्वे ठगस्थपणे जाणी शकतो नथी पण केटलाएक सर्वज्ञना मुख्य गुण सिद्धातथी जाणेके आत्मा अरूपी, अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत चारित्र, अनंत वीर्य, अव्यावाध, अ गुरु अलघु, अक्षय, आ गुण आत्माना ठे. आथी विपरीत ते जडना

ગુણ છે, રૂપી ગંધ, રસ સ્પર્શવાલો એ ચાર મુખ્ય ગુણ જડના છે. તો
 ક્ષણ બુદ્ધિવાળા એ આવે સ્વરૂપ ચેતન તથા જડનાં જાણ્યાં, તેથી જ
 વિચાર કરે જે વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ રહિત તે ચેતન છે. જ્ઞાન શક્તિ
 વાન છે તેથી જાણે છે તે ચેતન છે ત્યારે હવે હું મહારા ગુણમાં વર્તુ
 હું કે, પરગુણમાં વર્તુ હું ? તેનો વિચાર કરે. પ્રથમ આ મહારું શરીર
 દેખાય છે, તેથી રૂપી છે. શ્વાસોશ્વાસ લેતું હું તેનો સ્પર્શ, ઝળ ઓથ
 વા શીતલ થાય છે તો તે પણ રૂપી છે. શબ્દ બોલું છું તે પણ કાનમાં
 શબ્દના પુઝા અથડાય છે તે પણ રૂપી છે. આ શરીરની અંદર રુધિર
 માંસ છે, તે પણ રૂપી છે. વાસ્તે એ સર્વ શરીર જડ છે માટે તે મહારું
 નહિ. ત્યારે ઢોકરાનું સ્વરૂપ દેખાય છે, તેથી તે પણ મહારો નહિ
 ત્યારે સ્ત્રી પણ મહારી નહિ. આ ઘર છે તે મહારું નહિ. વેસું હું તે હું
 નહિ. ચાલું હું તે હું નહિ, વલી આહારના પુઝા તો રૂપી છે ને મહારો
 ગુણ અરૂપી છે, તો મહારે ગ્રહણ કરવા યોગ્ય કેમ હોય ? ત્યારે જૂઝ
 લાગી કહું હું તે હું નહિ, મને ખાટું લાગ્યું, મને કષાયું લાગ્યું, મને
 સ્વાદું તીખું લાગ્યું. એ પણ મહારે કરવા યોગ્ય નથી. એમાં જે મુઝા
 હું છું તે અજ્ઞાનતા છે તેમજ મને સુરન્નિગંધ લાગે છે, મને ડુર્ગંધતા લા
 ગે છે, મને રાગ સારો લાગે છે, મને આ રાગ નવલો લાગે છે, મને આ
 સ્પર્શ સૂવાલો લાગે છે, મને આ સ્પર્શ વરસટ લાગે છે આ વધું એ પુ
 ઝાનને થાય છે; તે ઠતાં મને થાય છે એમ માનું છું એ મહારી અજ્ઞાન
 તા છે. મહારું સ્વરૂપ મેં ન જાણ્યું, તેથી હું માનું છું. મને મારે છે તે હું
 નહિ, મને ગાલો દે છે એમ માનું તે અજ્ઞાનતા છે. મારું ધન જતું રહ્યું,
 હું ધન પેદા કરું છું, મેં લૂગડાં પહેસ્થાં છે, મેં ઝંઘ્યાં છે, મેં પાંચસ્થાં છે,
 હું સૂતો છું, વેઠો હું, આ હું કહું છું, તે અજ્ઞાનતા છે. હું સુખી કરું છું, હું
 દુઃખી કરું છું. હું ધનવાન છું, હું રુદ્ધિવાન છું, હું પરિવારવાલો છું, મ
 હારું સર્વે માને છે, હું સર્વને શિક્ષા કરું છું. હું સર્વે ઉપર દુક્રમ ચલા
 વું છું, હું પ્રધાન છું, હું રાજા છું. આવા જે જે ગર્વ કરું છું, તે મહારી અ

ज्ञानदशाना प्रज्ञावधी करुंछु, मे घोरो बाध्यां, मारु घर पडी गयुं, प
 ण वस्तुपणे ए वस्तुज महारी नहि ते ठतां महारी मानी बेगो, ते
 अज्ञानता ठे में घन आप्यु, में घन लीधु, मारु घन जतुं रहु, ए वि
 कल्पो अज्ञानपणे हु करुछु में शास्त्र वाच्या, हु जणयो, मे जणा
 व्या, में चेला कख्या, में व्रत आप्या लीधा, मे गृहस्थ कख्या, में स
 मजाव्या ए काइ पण विकल्प करवा योग्य नथी. मात्र अज्ञानताना
 योगे अहकार दशा प्रगट थवाधी आय ठे परवस्तु महारी नहि. पर
 जे पुद्गल तेने हु करु ने ते अहकारना मदे करी जड कर्तव्यने महा
 रा वा, मे वा, हु शब्दधी बोलु छु, पण बोलवु ए ज महारो धर्म नथी.
 रोग आवधी मने रोग थयो कहुछु पण अरूपी आत्माने रोग थाय
 ठे ? ना ना थाय ज नहि जे रोग थाय ठेत तो आ उदारिक शरीरने थाय,
 ते उदारिक शरीर महारु नहिने महारुं मान्यु तेथी मने रोग थयो एम
 मानुंछु ते अज्ञानता ठे मने जगत् नमे ठे, पूजे ठे, महारो महत्व
 ता करे ठे पण जे महारु नाम ठे ते तो पुजलनु ठे ते हु पुजल ते हु,
 नहि तो नमे ठे मानुंछु, ते अज्ञानता ठे अनेक प्रकारना आचूषण
 धारण करी मनमां मानुंछु जे में घरेणा पहेख्या ठे ते पहेरे ठे ते तो
 शरीर ठे हु तो अरूपी छु ए ज्ञान नथी थयु तेथी हु मानी रह्यो छुं
 स्त्रीजनां मुख जोइ मनमा मानु छु के अहो ! शु सुंदर रूप ठे ? एनी
 साथे क्यारे जोग करुं ? केटली एक वखत योग बने ठे तो तेमा आ
 नदित थल छु आ महारी केवी मूढता ? जे शरीर जड पदार्थ ते हु
 नहि वली स्त्रीजनु शरीर ते पण जड पदार्थ, ए वने जड पदार्थना
 सयोगमा महारे शुं आनंद करवो ? ते कइ विचार न करता महारो
 मूढता वर्त्ती रही ठे ते केवी विकारवा योग्य ठे ? कोइ पण परसुग्व
 मा लीन थवु, ते महारो धर्म केम होय ? अहो ! आवु स्वरूप जाणु
 तु तो पण अनादिना अन्यासधी ए विषयादिकमाधी मूर्धितपणु ज
 तु नथी, पूर्वे अनेक महापुरुषो थया तेमणे पोताना आत्माने जड

થી મુક્ત કરી નિજ સ્વરૂપમાં જ આનંદિતપણું આદર્યું. અહો ! તારામાં કર્મનાં આવરણ કેવું જોર કરે છે કે જેથી વીતરાગની વાળી સ્વપરસ્વરૂપની સાંજલી તો પણ તેની અસર થતી જ નથી ! ને હજુ પણ આત્મા અવરાય એવી પ્રવૃત્તિ કસ્યા કરું તું. પણ હવે તો મહારા અરૂપી સ્વરૂપમાં રહેવું એજ ઉત્તમ છે. જેમ કોઈ ગાંડો માણસ જેમ તેમ બોલે, જેમ તેમ ચાલે, કૂદે, દોડે પણ સ્વરૂપ પોતાને શું કરવા યોગ્ય છે ? તે જાણતો નથી. તેવો હું કર્મના સંયોગથી મૂઢ થઈ જઈ મહારા આત્માના સ્વરૂપને જૂલી જઈ જડ જે પુજા તેની પ્રવૃત્તિ રાત્રી દિવસ ગાંડાની માફક કરી રહ્યો છું. સંસારમાં અનેક પ્રકારનાં કર્તવ્ય બને છે, તે બધાં મહારા જાણીને કસ્યા કરું તું. વલી જડનાં કર્તવ્ય કરી અહંકારમાં મહાલું છું. અહો ! શું અજ્ઞાનતા ? અનેક જીવોને અનેક પ્રકારનાં હુઃખ દેનું છું. ધિક્ ધિક્ અજ્ઞાનદશાને ! આ હું જડ સંગતે શું કૃત્ય કરું છું ? સ્ત્રીનાં મહા હર્ષમય સ્થાનક જેની વિજ્ઞા વિક જીવો પણ હાંડા કરે છે, એવા સ્થાનકોને જીવ ચુંવનાદિક અનેક કૃત્યો કરે છે ! આ સર્વે કૃત્યો આત્માના સ્વરૂપથી જિન છે. વ્યાપારાદિકમાં લુચ્છાઈ તગાઈ ચોરી આદિ અનેક પ્રકારના જડની સો બંધે હું કૃત્ય કરું છું. આવી જડ પ્રવૃત્તિ અનાદિકાલની પડી રહી છે, તે મહારા સ્વરૂપથી જિનપણું છે ને આ નજરે મોટી મોટી દેવેલીડે દેખું છું. તેમાં નવી નવી રચનાનું કોરણી કામ જોડીને આનંદિત થઈ જઈ, તે મહારે કરવા યોગ્ય છે ? ના, ના, એ સર્વે જડની સંગતનો પ્રજાવ છે. અમારા મકાનમાં કેવો સારો રંગ કસ્યો છે ? કેવી હાંડીન તકતા ટાંગેલા છે ? કેવા રમકડાં ગોતવેલાં છે ? કેવી સુંદર તલાઈન વિઠાવી છે ? આવી વસ્તુ જોઈ મને આનંદ થાય છે તે કેવું આશ્ચર્ય જેવું છે ? જે વસ્તુ જડ તે મહારો પદાર્થ નથી. વલી જડની સંગતમાં પણ એ ચીજ સ્થિર રહેવાની નથી. વિનાશી છે તે પણ વિચારતો નથી. તું એને મૂકીને જઈશ, અગર એ તને મૂકીને જશે. તેનું પણ જ્ઞા

न अतुं नथी अने आसक्तता थाय ठे अने निज स्वरूपथी झूलो पड़े ठे, हवे में महारा आत्मानु स्वरूप जाण्यु माटे हवे तो एथी हुं न्या रोछु एम चोकस थाय ठे तो पण हजु ज्ञानीना कहेवा प्रमाणे स्प र्ज्ञान थयुं नथी, तेथी हजु एना उपरथी विचार जतो नथी माटे हवे महारे शुं करवुं ? ते चेतन, विचार कर. वीतराग देवनो उपदेश साजद्वयो, महारा आत्मानु रूप जाण्युं, जडनु रूप जाण्युं, तो पण जडथी चित्त उत्तरतु नथी तेने सारु प्रजुजीए नुपाय बताव्या ठे, ते महारे करवा योग्य ठे जेम आ सघळा विचार थाय ठे, तेम ए पण आत्माना स्वाभाविक धर्ममा निश्चय नयथी स्वरूप प्रगट अयुं नथी त्या सुधी अनुभवथी विचार करवा योग्य लागे ठे तेमज रोज आत्मानो विचार करवो ने रोज शास्त्रनो अभ्यास करवो ते जेम कूवा उपर पत्तर अथवा लाकडा दाटेला होय ठे, तेनी साथे दोरडु राखी पाणी काढे ठे तो ते रोजना घसाराथी पत्तर या, लाकडामा मोटा खाडा पडी जाय ठे, तेमज रोज अभ्यास करवाथी कर्मने घसारो लागे तो आत्मा निर्मल थो माटे अहर्निश सर्व बीजी उपाधि ठोडी शास्त्रनो अभ्यास करु पण ज्या सुधी संसारनी उपाधि ठे त्या सुधी एक चित्ते शास्त्राभ्यास थाय नहि. माटे सं सार ठोडी संयम जठ तो ससारी कुटुंबनी उपाधि, व्यापारनी उ पाधि छूटी जाय तो पढी निर्विघ्नपणे ज्ञानाभ्यास थाय, पण एटली बधी महारी विज्ञावदशा छूटी नथी तेथी साधुपणु तो महाराथी प ली शेके नहि, त्यारे महारो श्रावकनो धर्म जे रीते वारव्रत रूप कह्यो ठे ते मुजब अंगीकार करु तेथी जेटली श्रावकनी मर्यादा करी श, तेदलु तेदलु निरुपाधिकपणु थो जेम के सामायिक करीश एट ली वार शास्त्राध्ययन करवामा महारु ससारी काम हरकत करे नहि आखा दिवसनो अथवा अहोरात्रिनो पौषध करीश, त्यारे ब धो वखत ज्ञाननो अभ्यास बनी सकशे वली जेटली जेटली वस्तु

એ વ્રત લેશને ત્યાગ કરીશ, તે સંવંધીની ઉપાધીયો મહારી ટલી
 જશે, ને જેટલી જેટલી જડની પ્રવૃત્તિ નથી થશે એટલું નિ
 રુપાધિક સુખ થશે. અનેક પ્રકારની વિષયની ઇચ્છાન થાય, કે
 તે વધી ઇચ્છા તો રોકાતી નથી પણ જેટલી જેટલી રોકાય એટલી રોકી
 સ્ત્રીના વિષય, શ્રાવાના વિષય, પહેરવાના વિષય, સૂંઘવાના વિષય રાત્રી
 દિવસ મને થઈ રહ્યા છે, તે વધા બોલું એવી વિશુદ્ધિ નથી જણાતી;
 તો જેટલા જેટલા છૂટે તે ઢોડીને વ્રત ધારણ કરું, એમ વિચારી શ્રા
 વકનાં વ્રત લે, પ્રજ્ઞુ નક્તિ કરે. પ્રજ્ઞુ નક્તિ કરવા જાય, એટલી વાર
 સંસારનાં કાર્ય છૂટી જાય. વલી પ્રજ્ઞુ સામા વેસી જાવના જાવે તે
 જાવનાનું સ્વરૂપ આ ચોપડીમાં આગલ છે તે પ્રમાણે કરી લે. તે જાવના
 થી ઘણી વિશુદ્ધિ થશે એમ ધારીને જાવે. જ્યાં કેટલાએક માણસના મન
 માં આવે છે કે સંસારથી રાગ ઉતાર્યો ને પ્રજ્ઞુ ઉપર રાગ કસ્યો. વિષય
 નો રાગ ઢોડી વ્રત ઉપર રાગ કસ્યો તો એ તો આત્માને બંધન છે. પા
 ઢો ઉપાધિમાં પડે છે. વલી વ્રતનો અહંકાર થાય, વીજા નથી કરતા
 તેની નિંદા થાય. વિગેરે આવા ઘણા કારણોથી આત્માની મલીનતા
 થાય છે. તે વિષે સમજવું કે સંસાર ઉપરથી રાગ ઉતારી પ્રજ્ઞુ ઉપર
 રાગ કરે છે, તે રાગ પ્રજ્ઞુ ઉપર ન કરે તો સંસારનો રાગ કાયમ રહે
 તેથી કંઈ આત્માને બંધન છૂટવાનું નથી. પણ ઘરમાં બેઠો જેટલી વિ
 જ્ઞાવિક વર્તણૂક કરશે તેટલી વર્તના કંઈ જિનમંદિરમાં જઈ કર
 વાનો નથી. પ્રજ્ઞુના ગુણ વિગેરે ગાશે તો તેથી વિજ્ઞાવમાંથી ચિત્ત શ
 સવાનું સાધન છે ને જ્યાં સુધી પૂર્ણ વિશુદ્ધિ થઈ નથી, ત્યાં સુધી જી
 વને ચઢવાનો રસ્તો એજ છે. તેથી વીતરાગે વતાવ્યો છે તે ઠતાં આવી
 પોતાની કલ્પનાથી એમ કલ્પે કે આ પણ રાગ બંધન છે તે કહેવા
 રૂપ છે. વસ્તુપણે તો વિજ્ઞાવ ઉપરથી રાગ શ્વસ્યો નથી તેથી
 આમ બતાવી પ્રજ્ઞુના ગુણ ગાવા નથી, જેને આત્માનું કાર્ય
 કરવું છે, તેને તો જેટલી વિશુદ્ધિ થાય, તે પ્રમાણે કરવા પ્ર

भुजीए बताव्युं ठे तेमज करशे

आगल घणा दृष्टातो आप्या ठे जेम के कोइ माणसे विष खा
 धु ठे इवे ते माणसने खबर पडी जे महारा खावामां विष आव्यु ठे
 ते टालवा सारु कइक औपध खात्र पडी विष टालवाना औपधो खा
 वाधी निर्विष थयो. एक माणस कहे ठे जे औपध तो कडवु लागे
 ठे ए कइ खावानो पदार्थ नथी तेथी खात्र नहि तो ते माणसने वि
 ष छतरे नहि. तेमज प्रभु जक्ति विगेरे ठे ते विष छतारवाना औपध
 रूप ठे विष छतखा पडी औपधनु काम नथी तेमज राग छेप रहि
 त थाय, तेने शुभ रागनी जरूर नथी, पण संसारना राग छतखा न
 थी ने शुभ रागने वधन जाणे ए तो जेम विषवालो कडवु जाणी
 औपध खातो नथी तेथी ते जेम निर्विष थतो नथी, तेम जे अशुभ
 राग ठोडी शुभ राग आदरतो नथी, तेने आत्मानी विगुडि थवानी
 नथी वली अहंकारादिक विषे कहेवु ठे ते अहंकार कइ शुभ करणी
 थी आवता नथी. पण एनी परिणती हजु जडजावमाथी खशी नथी
 ते करावे ठे, हजु ज्ञान थयु नथी तेथी ते पोते अहंकार करे ठे के अ
 मे प्रभुनी जक्ति करीए ठीए, अत करीए ठीए, हजारो रुपैया खरच
 करीए ठीए अमे मोटा मोटा शासनना काम करीए ठीए, अमारा
 जेवा कोण ठे? आ वशांत थाय ठे ते महा अज्ञानदशानु जोर ठे
 तेथी ते रिपे तो जेमना समजवामा आव्यु ठे जे अहो! महारा
 आत्मानी स्वज्ञावदशा तो जाणवुं देखवुं ठे जडप्रवृत्ति कइ
 पण करवी ते महारो आत्मधर्म नथी वली आ शुभ करणी
 पण मात्र हजु जडजाव उपरथी चित्त खसतु नथी ते खशेड
 वाने सारु करवी ठे वस्तुपणे महारो धर्म नथी, जेन आवी
 बुद्धि प्राप्त थइ ठे तेने केम अहंकार आवशे? ने एम करता थोडी
 विगुडि हशे तेथी मनमा आवशे तो तेने पण पर प्रवृत्ति जाणी ते
 अहंकारनी निदा करशे तेथी पाग संसारवानी जावना जावशे अहो!

धी आवी पड़े छे. माटे अनेक प्रकारना पूर्वे महा पुरुषोए शास्त्र र
 ज्यां छे तेनो अज्यास करी काम जीताय एम करवुं. कामने जीतवा
 धी घणाज विकल्पनां कारण बूटी जशे ते सारु पूर्वे पुरुषोए काम
 प्रथम जीत्यो छे. अहो ! अहो ! स्त्रीनुं दुर्गंधमय शरीर. ए जग्या पण
 महा दुर्गंधमय तेमां शुं मग्न थवुं ? केटलीएक जीव चौधुं व्रत धारण
 करे छे पण धननी तृष्णा बूटती नथी ए जोझनुं माहात्म्य छे, पण
 जीव विचार करे के अनेक प्रकारनां पाप करी इव्य भेलव्युं ते तुं शुं
 साथे लइ जइश ? ना, ना ते तो कंइ बनवानुं नथी. फक्त जगत्मां क
 हेबाशे जे हुं करोडपति लक्षपति ए शिवाय घणा इव्यथी बीजो ला
 ज नथी. तो ए इव्य परवस्तु तेमां शुं मूर्छित बनी जाय छे ? ए यो
 गे जे जे कर्म बांधीश तेनां दुःख तहारे नोगववां पडशे. धननुं सुख
 ठोकरा विगेरेने आपी जइश ते धन ते नोगवशे. बली ठोकरां विगेरे
 मळयां छे ते शुं संबंधे मळया छे ? ते तुं विचार कर, केटलीएक वखत
 स्नेहथी मले छे, केटलीएक वखत वैरनावथी मले छे, केटलीएक व
 खत पाठला जवनुं मागतुं लेवा आवे छे एम अनेक संबंधथी मले
 छे; ते तुं जाणतो नथी. फक्त महारा ठोकरा जाणी मूर्छित थइ कर्म
 बांधे छे ने आत्माने मलीन करे छे माटे आत्मा शुद्ध करवो होय तो
 ठोकरानी धननी ममता उगी कर. जे जे बने छे ते पूर्वे कर्म बांध्यां
 छे तेने अनुसारे बने छे. एमां राजी पण शुं थवुं ? ने दिलगीर पण
 शुं थवुं ? फक्त जे जे बने तेमां जाणवानो आत्मानो स्वभाव छे ते
 जाणी लेवुं. पण तेमां खुशी दिलगीर थवुं ते आत्माना धर्मथी व
 हार छे. माटे आत्मानो धर्म जाणयो. हवे शुं जडना काममां राजी
 दिलगीर थवुं ? तेना विकल्प करवो ए कंइ करवुं नहि. पोताना स
 हज सुखमां मग्न थवुं एम नावतां विशुद्धि बधारे थाय छे तो संसार
 ठोडी संयम लइ आत्माने जावता विचरे छे. शरीर छे ते आधारने
 आधारे रहे छे तेम बतां आहार न मले ने कुधा लागी तो विचारे

ठे जे अहो आत्मा ! तारो अणाहारी धर्म ठे आहार करवो ए जडनो
 धर्म ठे माटे एमा तारे विकल्प करवो ते केवल कर्मवयनु कारण ठे.
 एथी आत्मा मलीन थाय ठे एम विचारी पोते समजावमा रहे ए
 म करता आहार मलयो ते अनुकूल एटले स्वादिष्ट वा, प्रतिकूल ते
 बस्योद मलयो तो पण विचारे ठे के जे जे पुज्ज मल्या ठे, तेमा ते
 वो स्वाद ठे पण ए पुज्ज ग्रहण करवा एज तारो धर्म नथी तो सा
 रा ठे वा, नवला ठे, ए विचार करवो योग्यज नथी शरीरमा रह्यो ठे
 नेइजु एटली विशुद्धि नथीके आहार न करु ने शरीरे पीडा थाय
 अने महारो आत्मा समजावमा रही शके नही तेथी आहार ग्रहण
 करवो ठे, पण विकल्प करवो ए मारो धर्म नथी एम विचारी पोतानी
 समजाव दशामा रहे ठे. एज प्रमाणे तृपा लागे त्यारे पण एमज विचारी
 तृपानो विकल्प करता नथी शियालानी कृतुमा टाढवहु पडवाथी शरी
 रे ताढनी वेदना थाय ठे ते वेदनामा विचारे ठे जे टाढ पुज्जलने लागे ठे
 ते मारो जाणवानो स्वजाव ठे. ते में जाणी एमा मने टाढ लागे ठे
 एम विचारु ठे ते अज्ञानता ठे वली एमज जनालानी कृतुमा ताप
 ना पुज्ज आववानो स्वजाव ठे ते प्रमाणे पुज्जलने स्पर्शो ठे तेमा मारे
 शु ? हु तो अरूपी छु तेने कोइ पुज्ज स्पर्शता नथी ने ताप लागतो
 नथी वली वफारो थवाथी पवननी इच्छा थाय ठे ते मारी अज्ञानता
 ठे जडमाथी मग्नता नथी नीकली तेथी पवन खावानो जाव थाय
 ठे तेथी नरां कर्म वधाइ मारो आत्मा मलीन थ्यो. एम जारी प
 वन खावानी इच्छा गेकी वाफनो विकल्प मूकी पोताना आत्माना
 आनंदमा आनदितपणे रहे ठे, पण चित्तमा उपाधि चित्तवता नथी
 वली मास, मछर, करडे ठे ते वखत पण पोतानो समजाव ओढता
 नथी, ने तेने उडाहवानो विचार करता नथी ए करडे ठे ते मने क
 रडता नथी पट्टनने करडे ठे तेमा मारे शु ? कोइ पण माणस पारकु
 घर बलतु होय तेमा पोते फिकर करता नथी, तेम आ जड शरीरने

કરડે છે તેમાં પોતાને વિકલ્પ કરવાનું કંઈ કારણ નથી. તું તારા આ
 નંદમાં રહે એમ જાણે છે. વલી વસ્ત્ર ફાટેલાં હોય, વા ન મલે, જાડાં
 જોડતાં હોય અને પાતલાં હોય, પાતલાં જોડતાં હોય ને જાડાં હોય
 એવું વસ્ત્ર સંવંધી કારણ મલેથી પોતાના સમજાવથી સ્વસતા નથી ને
 વિચારે છે જે વસ્ત્ર પુદ્ગલને પહેરવાં છે આત્માને વસ્ત્ર પહેરવાનાં નથી
 તો એમાં હું શી વાવત રાગ દ્વેષ કરું? જેવું પૂર્વે કર્મ વાંધ્યું છે તેના ઠ
 દય માફક મલે છે. એમાં સારુ શું? ને નવલું શું? આત્માને પહેરવા
 નાજ નથી તો આત્મા શી વાવત વિકલ્પ કરે? એવા જાણથી સમ
 જાણમાં વર્તે છે. વલી શરીરે પીડા થવાથી કંઈ પણ પ્રકારની અર
 તિ ઉત્પન્ન થવાનાં કારણ મલે. પણ જેણે સ્વપરનું સ્વરૂપ જાણ્યું છે
 તે પુરુષ અરતિ ચિંતવતા જ નથી. કારણ જે સ્વજ્ઞાવ વહારના કામ
 વને તેમાં આત્માને અરતિ કરવાનું કંઈ કારણ નથી. તેથી અરતિ
 કરતા નથી. સ્ત્રી પરીપ્રહ તે સ્ત્રીનું રૂપવાલી આત્મપણવાલી કદાપિ
 ઈંડની ઈંડાણી આવીને મુનિ આગલ હાવ જાવ કરે છે, વિષયના
 ચાલા કરે છે, આંખોનાં કટાક્ષ મારે છે, હાસ્ય વિનોદના શબ્દ બોલે છે,
 તે સાંજલી મુનિ વિચારે છે જે અહો! આ જીવ પુજ્જલના રંગમાં શું રં
 ગાઈ ગયા છે! પુજ્જલને શોનાવીને આનંદિત થાય છે! પુજ્જલના ચા
 લા કરી સુખી થાય છે! શું જીવને અજ્ઞાન પીડે છે! મારે તો એની સા
 મું જોવાની જરૂર નથી. કારણ જે અનાદિકાલનો હું પણ પુજ્જલનો
 રંગ! હતો તેથી સ્ત્રીનું રાગી હતો હું પણ અજ્ઞાનપણે આ સ્ત્રીની પે
 ઠે ચાલા કરતો હતો તે ચાલા રાખે યાદ આવે! ને પાઠી એના જેવી
 પ્રવૃત્તિ થાય! માટે મારે તો કામિનીની સાથે બોલવું નહિ. એના અં
 ગોપાગ જોવાનું નહિ. હું એને જોઈ તો મારા આત્માનું આત્મતત્ત્વ જૂ
 લી જઈ માટે મારે જોવું જ નહિ. એ સારુ જ્ઞાનીએ પણ જેમ સૂર્ય સા
 મીદૃષ્ટિ પડી હોય તે તરત જેમ સ્વેચ્છી લાગે ઢીલે, તેમ સ્વેચ્છી લે
 કહ્યું છે. તે પણ સત્ય છે. એ સ્ત્રીની સંગતે મેં પણ પૂર્વે બહુ

भजानता करी ठे, माटे एना कर्मनी विचित्रता प्रमाणे करे ठे, ते
 मां मारे शु ? एम विचारी स्त्रीनो परीसह जीते ठे आवा स्त्रीयादि
 कना राग बधन थाय ते सारु मुनि विहार करे ठे एक ठेकाणे रदे
 ता नथी विहार करवामा चालवुं पडे तेनो थाक रस्तामा लागे, पग
 छ खे, तो ते वखत पण मुनि जावे ठे जे अहो आत्मा ! थाक तो पु
 ऋलने लागे ठे. छ.खे ठे ते पण पुढलने छ खे ठे तुं शी वावत वि
 कल्प करे ठे ? एम विचारी पोताना आत्मस्वभावमाज मग्न रहे ठे,
 पण पोताना आत्मज्ञावधी चित्त चलायमान करता नथी, ने ए स
 वंधी कइ पण विकल्प करता नथी ए प्रजुना वचनथी तथा पोताना
 अनुभवधी पोताना आत्मधर्मनी श्रद्धा करी ठे, तेना फल ठे हर
 कोइ मुकाम निरवद्य मले ठे, ते मकानमा रदे ठे ते मकान प्रतिकूल
 होय वा, बहु सुदर होय तेथी अनुकूल होय तो पण ते सबधी राग
 द्वेष धरता नथी प्रतिकूल करता अनुकूल परिसह जीतवो कठण ठे,
 पण आत्मज्ञानी पुरुषो तो गमे ते होय पण पोताना निज स्वरू
 पधी भाधा जता नथी एटले विकल्प आवतोज नथी पाथरवानो
 सथारो अनुकूल वा, प्रतिकूल मले, तेमा पण कइ चिंतवता नथी.
 ने आत्मानो उदासीभाव थइ गयो ठे, ते प्रतिकूल अनुकूलमा चित्त
 जतुज नथी एटले कइ पण विचार करवो पढतो नथी गमे तेम था
 य पण पोते पोतानाज स्वरूपमा रहे ठे ने जड कृति सामुं जड ठे
 ता नथी जाणवानो धर्म ठे, तेथी तेनु स्वरूप जाणी ले ठे आक्रो
 ष परिसह ठपजे ते कोइ आवीने कडग मर्मना द्वेषमय वचन कहे
 यछा तद्वा बोले, वा मकार चकार बोले तो पण जराग निज स्वरू
 पधी चलायमान थता नथी. पोते जे आनंदमा उर्चता होय, तेज आ
 नंदमा वर्त्ते, कोइ आवीने उध करे तो पण समचाउ ठोडता नथी.
 जेम के भैतार्यमुनिने बाघर बावी जेथी माथुं फाटी गयु. प्राण गया,
 गजसुकुमादाजीने सोमील मलराए अग्निना अगारा माथे माटीनी

પાલ બાંધીને સિંચ્યા તો પણ જરાય પોતાના આત્મજાવથી ચલાય માન ન થયા અને ધ્યાનધારા વધારી કેવલજ્ઞાન પામી સિદ્ધિને વસ્યા. પાંચશે મુનિને પાલકે ઘાળીમાં પીડ્યા, તો પણ સમજાવમાં રહ્યા. તેથી કેવલજ્ઞાન પામ્યા. એવી રીત જે જે મારકૂટ કરે છે તેની દયા જાણે છે કે, આ બિચારો અજ્ઞાનપણે કર્મબંધ કરે છે, પણ પોતાને હઃ સ્વ થાય છે તે સામું લક્ષ આપતો નથી. એવી રીતે મુનિ મહારાજ સમજાવમાં રહે છે. મારનાર ઉપર દ્વેષજાવ જરા પણ કરતા નથી. જગવાનને સંગમ દેવે અતિશય આકરા ઘણા ઉપસર્ગ કસ્યા. તો પણ જગવાન ચલાયમાન થયા નહિ. તેમજ આત્મજ્ઞાનીને અધ્યાત્મ જ્ઞાન પ્રગટ થયું છે. તેના પ્રજાણે ગમે તે ઉપસર્ગ આવે છે, તે સમજાણે સદા ન કરે છે, પણ તેને હઃસ્વ દેવાનું સ્વપ્નમાં પણ વિચારતા નથી. આ હાર વિના રહેવાતું નથી. તેથી શરીરને આધાર આપવા આહાર પાળી લેવા જાય છે તેમાં મનમાં એમ વિચારતા નથી જે, હું ગૃહસ્થપણે ચક્રવર્તિ વા, વાસુદેવ વા, મંમલિક રાજા વા, શાહુકાર હતો તે હું યાચના કરવા કેમ જનું ? ફક્ત એમજ વિચારે છે જે આ શરીર આહારને આધારે ચાલે છે, તેથી એને આહાર નહિ આપું ને શરીર મંદ પડશે તો મહારો સમજાવ કાયમ રહેવાનો નથી. માટે એ શરીરને આહાર આપવો છે, તે સારુ તીર્થંકર મહારાજે યાચના કરવાની મર્યાદા બતાવી છે. તે કરવી એમાં હું મહોટો રાજા છું. એ વિચાર કંઈ કરવાનો નથી. કારણ કે રાજાને રંકપણું તો પુજાલે છે આત્મા તો રાજાએ નથી ને રંક પણ નથી. પોતાના આનંદમય છે. પુજાલે આહાર પોષવા પુજાલ ફરે છે. યાચના કરે છે એમાં મહારે કંઈ વિકલ્પ કરવાના નથી. જે જે પૂર્વકર્મને યોગે ક્રિયા કરવાની છે, તે થાય છે. એમ યાચના કરવા જતાં આહાર મળ્યો નહિ તે અલાજ પરિસહ ઉત્પન્ન થયો તો પણ અલાજથી રાગ દ્વેષ કરતા નથી, ને વિચારે છે જે આ રહ્યા સંબંધી અંતરાય કર્મ પૂર્વે બાંધેલું છે તે ઉદય આવ્યું છે તેથી આ

દાર મલતો નથી, મોટે એમા કફ વિકલ્પ કરવાનું કારણ નથી
 એમ વિચારી પોતાના સમજાવમા રહે છે. વલી પૂર્વકર્મના પ્રજાવથી
 શરીરે રોગ ઉત્પન્ન થાય તો તે પણ પોતાની આત્મદશામા રહીને
 જોગે છે, પણ રોગ સવથી કફ પણ ચિંતવન કરતા નથી. જાણે છે
 જે રોગની પીડા ઉત્પન્ન થઈ છે તેમા હું વિકલ્પ કરીશ તો પાછા એ
 વાં કર્મ વધાશે, તો આત્માને કર્મ થકી મૂકાવવાને પ્રવર્તું છું તેને વ
 દલે કર્મના વધનમા પડીશ એમ ઉપયોગ વની ગયો છે તેથીજ પો
 તાની સમજાવની ધારા વર્ત્યા કરે છે ને જે થાય છે તે જાણી લે છે,
 પણ તેમા લીન થતા નથી કદાપિ પગમા ઘાસ પ્રમુખના તૃણ કા
 કરા ચુએ છે, કારણ જે મુનિને જોડા પહેરવા નથી તેથી પગમા ચૂ
 એ, વલી પોતે નાગ્યશાલી સુકોમલ હોય તો પણ જરા તેમા શ્વેદ
 ધરતા નથી માત્ર કર્મ સ્વરૂપ જાણ્યું છે, તેથી તે સવધીનો વિચાર
 જ ચિત્તમાં આવતો નથી કદાપિ ઘોડી વિશુદ્ધિવાલાને વિચાર આવે
 તો પાઘો વિચાર કરે છે કે પગને ચૂએ છે, આત્મા અરૂપીને કંઈ ચૂ
 ઘતું નથી. મોટે જા વદલે હું વિકલ્પ કરું ? એમ કરી સમજાવમા
 રહે છે. શરીરે મેલ પ્રમુખ થાય છે કારણ જે શરીરની વિનૂપા તથા
 શુશ્રૂપા કફ પણ કરવી નથી. તેથી શરીરે મેલ થાય તો પણ શરીર
 તે હું નહિ એ જાવ વન્યો છે તેથી વિકલ્પ થતો નથી સત્કાર પરિ
 પદ્ધતે મોટા મોટા રાજા ખાવીને વહુમાન કરે છે અહો મહાત્મા !
 તમારા જેવા સત્પુરુષ આ હુનીયામા નથી. પાંચે ઇંદિયો વશ કરી છે
 જરા પણ શરીરની મમતા નથી કેવળ આત્મજાવ તમે ચરો જા
 ણ્યો છે કોઈ પણ વસ્તુ તમે આત્મજાવથી ચૂકતા નથી, તમારા જે
 વા જ્ઞાની આ જગત્મા નથી. તમારા જેવા ઉપકારી કોઈ નથી મને
 જે ધર્મ વતાવ્યો છે તેનો જે ઉપકાર કહ્યો છે તે પણ મહારા માપા
 ઉપર છે, આપ સાહેવજીની જેટલી નક્તિ કરું તે ઇત્તી છે. એવી અ
 નેક પ્રકારની સ્તુતિ આવીને કરે પણ જરાય અદ્ધકાર કરતા નથી.

મનમાં વિચારે છે જે હજુ હું પુરુષદશામાંથી તો યસ્યો નથી. આ પુરુષો તો આવી મહોટાઈ આપે છે તો મહારે પણ જે જે પુરુષદશામાં નિયોગ જાય છે, તે પાછો વાલવા જોઈએ. એ જ્ઞાનદશાનાં વધુ માન કરે છે તેવી જ્ઞાનદશા હજુ થઈ નથી. માટે જે જે જ્ઞાનમાં યામી છે, તે પ્રગટ કરવાના નિયમી થવું જોઈએ. અહો ! સર્વજ્ઞના જ્ઞાન પ્રમાણે હજુ તો મને જ્ઞાનની વધુ યામી છે. આવા વિચારથી અહંકાર આવતો નથી ને પોતાના સમજાવમાં કાયમ રહે છે. જ્ઞાન પરિસહ નિપજે જે બીજાનું કરતાં પોતાને વધુ બોધ થયો હોય તેથી મનમાં આવે જે, હું જ્ઞાની હું તેવો જગત્માં કોઈ જ્ઞાનવાન નથી, આવા વિચાર કરીને કર્મ બાંધી આત્માને મલીન કરે છે, પણ એ કોણ કરે છે? જેણે પોતાનો આત્મધર્મ જાણ્યો નથી. ને બહારથી જ્ઞાન મેલવ્યું છે તેવા જીવને જ્ઞાનીપણાનો અહંકાર આવે છે ને તે જીવ આવતે જીવે અજ્ઞાની થશે. પણ જ્ઞાની જીવ તો એમ વિચારે છે જે; મારા આત્માનો સ્વજ્ઞાવ તો કેવલજ્ઞાનમય છે. તેમાંથી તો હજુ સુધી કંઈ પણ જ્ઞાન પ્રગટ થયું નથી. વલી શ્રુતજ્ઞાની પણ પૂર્વે ચૌદપૂર્વના ધણી દશપૂર્વના ધણી થયા છે. તેની અપેક્ષાએ મને શું જ્ઞાન થયું છે? કે હું અહંકાર કરું? એમ પોતાની અપૂર્ણતા જાણી જ્ઞાનનો અહંકાર કરતા નથી. પોતે પોતાની દશામાં રહે છે.

હવે અજ્ઞાન પરિસહ તે પોતે પોતાના આત્મજ્ઞાવને ગુરુ મુખે જાણ્યો છે. પુરુષજ્ઞાવને જાણે છે તેથી સ્વપર નેદનું જ્ઞાન થયું છે. ને જેમ ગુરુ મહારાજ કહે છે, તેમ આત્મતત્ત્વની શ્રદ્ધા કરી પોતાની આત્મદશામાં વર્તે છે, પણ તર્ક વિતર્કનો બોધ નથી. ષટ્શાસ્ત્રનું જ્ઞાન નથી તેથી કોઈની સાથે વાદ કરવાની શક્તિ નથી, પરને બોધ કરવાની શક્તિ નથી, તેથી બીજા જીવો નિંદા કરે છે. અહો મૂઢ ! અહો અજ્ઞાની ! મારું મુંડાવ્યું પણ કંઈ જ્ઞાનતો છે નહિ. એવા આ કરાં વચન કહે છે ત્યારે સમજાવી મુનિ થોડું જાણ્યા છે, પણ પોતે

પોતાનો વિચાર કરી શકે છે એવા મુનિ જાવે છે કે, એ જોકહે છે તે સત્ય છે. મારામાં જ્ઞાન નથી અને પાઠજ્ઞા જવના આવરણ છે તેથી મને બોધ નથી ત્યારે એ કહે છે એ તો મહારો સજ્જુ છે માટે એમાં શી બાવતનો સ્વેદ કરું ? વલી બીજી રીતે શાસ્ત્ર જાણે છે પણ આવરણને લીધે આવડતું નથી ત્યારે જેને આત્માર્થિપણું પ્રગટ થયું નથી, તે શું વિચારે છે કે, મને આવડતું નથી એટલે જાણવાનો વચ્ચત કાઢીને શું કરું ? એમ વિચારી જ્ઞાનાભ્યાસ વધ કરે છે તેને જ્ઞાનાવરણી કર્મ વંધાતા જાય છે. માસતુસ મુનિ સરખા આત્માર્થિ છે તે તો નથી આવડતુ તો પણ ઇચ્છા ઢોડતા નથી, ને ઇચ્છા નહિ ઢોડવાથી કદાપિ જ્ઞાન આવડતું નથી પણ સમયે સમયે જ્ઞાનાવરણી કર્મ ક્ષય થતા જાય છે માટે આત્માર્થી પુરુષો તો જ્ઞાન નથી આવડતુ તો પણ જ્ઞાનનો અભ્યાસ ઢોડતા નથી ને સદા જ્ઞાનના ઇચ્છામમા પ્રવર્તે છે એવા પુરુષો અજ્ઞાન પરિપક્વ જીતે છે

સમ્યક્ત્વ પરિપક્વ તે આ ચૌદરાજ લોકને વિષે ઇશ્વર રહ્યા છે, તેમાં પાંચ ઇશ્વર અરૂપી રહ્યા છે ને એક પુરુષલક્ષ્ય રૂપી છે તો પણ પુરુષ પરમાણુ તો અતિપચ્છાનનો છે, દૃષ્ટિએ આવતો નથી એવા ઘણા પરમાણુ એકઠા થઈ વાદર સ્કંધ થાય છે તે દેખવામાં આવે છે, પણ સૂક્ષ્મસ્કંધ દેખવામાં આવતા નથી અરૂપી પદાર્થ પણ દેખવામાં આવતા નથી એ પદાર્થનું વર્ણન સર્વજ્ઞ કરી ગયા છે તે સર્વજ્ઞ તો રૂપી અરૂપી સર્વ પદાર્થ જાણે છે તેમને જાણવું મુશ્કેલ નથી સહજ જાણી લીધા છે ને તે પ્રહુપ્ત છે હવે એવા પદ્મલક્ષ્યના જાવના વર્ણન શાસ્ત્રમાં છે, તે જોડને અનેક પ્રકારની અજ્ઞાનપણે ઠંકા ધાય છે ને સર્વજ્ઞના વચન અપરથી ખાસ્તા ઠગી જાય છે પણ જે પુરુષને સમ્યક્જ્ઞાન થયું છે, તે પુરુષે અનુમાનથી કેટલીએક વસ્તુનો નિર્ણય કર્યો છે તેથી તે જાણે છે જે આ સર્વજ્ઞ નિષ્પક્ષપાતી છે જેની ઘણી વાતો સાચી સમજાય છે, ને કોઈ કોઈ સૂક્ષ્મ વાતો નથી

સમજાતી તો પણ પ્રજ્ઞના વચન ઉપર શ્રદ્ધા રાખવી એ યોગ્ય છે. મ
 હાવીરસ્વામી મહારાજે જે માર્ગ આત્મધર્મ પ્રગટ કરવાનો વતાવ્યો
 છે, તેથી અધિક કોઈ ધર્મવાલાને દેખતા નથી. તો હું શા વાસ્તે શ્રદ્ધા
 કરું? કેટલીએક વાત તો પ્રત્યક્ષ સિદ્ધ થાય છે. તો જેમ આશ્વા
 તપેલામાં ચોખ્ખા ચઢાવવા મૂક્યા હોય, તેમાંનો એક ઢાણો સિંજેલો જોઈ
 બધા ઢાણા ફીક્કી ગયા માનીએ ઢીએ. તેમ આ પુરુષના ઘણાં વચન ન્યા
 યથી સિદ્ધ થાય છે ને બીજાં કંઈક નથી સમજાતાં, તેનું કારણ મ
 હારું અજ્ઞાન છે. કારણ જે અજ્ઞાનના જોરથી યથાર્થ ન્યાય જોડી
 શકાય નહીં, તેમાં કંઈ સર્વજ્ઞની ઝૂલ નથી. એમ વિચાર કરી સૂ
 દ્ધમ વાતની શ્રદ્ધા કરે છે, તે પુરુષ સમ્યક્ત પરિષદ્ જીત્યો કહીએ. ને
 કેટલાએક અજ્ઞાની જીવ બીજા જીવોની બાહ્યની બાવતોની તકરારો
 સાંનલી તેમાં મૂઝાઈ જાય છે. જેમ કે હાલમાં ઇંગ્રેજ લોક પૃથ્વી
 ફરે છે અને સૂર્ય સ્થિર છે એવું કહે છે ને તે ઉપર અનેક હુર્બિનો વડે
 જોઈને માણસને સમજાવે છે. તે સમજીને માણસો કહે છે જે શાસ્ત્ર
 માં તો સૂર્ય ફરતો કહ્યો છે, તે વાત મલતી નથી. માટે જૈનશાસ્ત્ર ઉપર
 શું શ્રદ્ધા કરીએ? આવી દશા થાય છે, પણ એ વિષે વિચારવાનું છે કે જેમ
 લાખો રૂપીયા ઇંગ્રેજ લોકો એવા કામમાં સ્વર્ચે છે ને તેની મહેનત
 કરે છે મહેનત કરનારને પણ હજારો રૂપીઆના પગાર તથા ઇનામો
 મળે છે તેવી રીતે હાલમાં જૈનમાં કોઈ રાજા નથી અને એવા પડસા
 સ્વરચવા તે રાજાનું કામ છે, અને પડસા સ્વરચ્યા વિના પૃથ્વી
 ઉપર ફરી શકાય નહીં અને તેનો નિર્ધાર થઈ શકે નહિ
 અને જ્યાં સુધી નિર્ધાર કરવાની શક્તિ નહિ, ત્યાં સુધી પ્રજ્ઞ
 ના વચન ઉપર પ્રતીત રાખવી જોઈએ. આપણી શક્તિની કસૂર બ
 ઢલે શાસ્ત્ર ઉપરથી આસ્તા ઉતારવી યોગ્ય નથી. વલી ઇંગ્રેજો કહે
 છે તે વાત ન્યાયથી પણ બેસતી નથી, તે ઠતાં તેનાં વચનોની માણ
 સો શ્રદ્ધા કરે છે તે કરતાં પ્રજ્ઞના વચનની શ્રદ્ધા કરે છે, તેજ બહુ સારી છે.

हवे इमेजो कहे ठे जे सूर्य इहाथी त्रण करोड माइल दूर ठे ने
 आ पृथिवनो फेरावो ३४ हजार माइलनों ठे, ते करतां सूर्य चौद
 लाख गणो म्हाटो ठे. आ रीते माने ठे हवे विचार करो जे पृथिव
 करता चौद लाख गुणो सूर्य मोटो ठे, तो पृथिवमा रात्री पडवी न
 जोइए कारण जे पासा उपरथी अजवालु वधे जवुं जोइए जेम ए
 क इंचनी सोपारी एक बाजु उपर होय ने एक बाजु उपर चौद
 लाख इंचनु अजवालुं होय तो सोपारीनी कोइ पण बाजु उपर
 प्रकाश विनानु रहे? अर्थात् नहिज रहे. तेमज पृथिवनो गोलो माने
 ठे ते गोला उपर वधे प्रकाश होवो जोइए रात्री पडवी जोइए नहि
 ए बाबतमा केटलाएक एवु कहे ठे जे त्रण करोड माइल आधुं न,
 तेथी गोलानी एक बाजु उपर अजवालु आवे नहि ए कहेवु अक्क
 लथी विरुद्ध ठे. ए चौबीस हजार माइल तो गोल चक्र नरतां ठे,
 पण एक जाडाइने लवाइ गणीए तो आठ हजार माइल थाय हवे
 त्रण करोड माइल सुधी जे प्रकाश आवी शके ठे, तेने आठ हजार
 माइल आववामा कइ हरकत होय ए वात सन्नवती नथी वजी
 एम कहे जे पृथिव काली ठे, तेनु जवु पडे ठे. ए वात पण सन्नवती
 नथी गोल वस्तुनी चारे पासे प्रकाश व्याप्त थाय तेमा कइ हरक
 त थाय ए वात पण अक्कलथी दूर ठे. तेम उता केटलाएक माणसो
 इमेजोनी कला कौशल्यता जोइने श्रद्धा करी धर्मनी श्रद्धा उपाडे
 ठे, ते अज्ञानता ठे एम समजवु जोइए ससारनी कलाउं करवानो
 जीवने अनादिनो अज्यास ठे ते कलाउं आवी तेमा कइ नवाइ न
 थ्री, पण धर्मनी कला आववी ए बहु डुक्कर ठे हजारो माणसमा
 थ्री धर्मना प्रवर्तनार बहुज थोडा होय धर्मनु जाणवु ते मुश्केल ठे.
 इमेज लोक दूर देश रह्या, ने सर्वज्ञ आ देशमा थया, तेथी आ देश
 ना माणसोने तो कइ कइ वासना पण सर्वज्ञनी आवेली, पण दूर
 देशवालाने कइ पण वासना आवेली नहि तेथी धर्मनी बाबतमा

ए लोक कंड पण समजता नथी. व्यवहारीक कलान तो पोताने हाथे शीखवाथी आवे ठे, पण अरूपी पदार्थनुं ज्ञान सर्वज्ञना वच नथी आय ठे. माटे सर्वज्ञना वचन उपर जेनी श्रद्धा कायम रहे ठे, तेने सम्यक्त परिषहनो जय कस्यो कहीए. इहां कोइने शंका थशे जे जगवाने कह्युं तेज हा कहेवी, ने कंड विचार करवो नहि. ते विषे जाणवुं जे सर्वज्ञनी उलखाण प्रथम करवी, तेमां सर्व प्रकारे शुद्धता जोवानी ठे, ते जोइ बीधी अने तेमां पण कोइ ठेकाणे विरोधता देखाय नहि, त्यारे तेमना उपर आस्ता राखवी एज योग्य ठे. माणसो सूर्य पृथ्विनी वात प्रत्यक्ष गणो ठे, पण ए प्रत्यक्ष नथी. कारण जे ए लोक त्रण करोड माइल दूर सूर्य कहे ठे तेनुं मुकरर करे ठे ते अनुमानथी करे ठे. दूर कहे ठे ते अनुमानथी कहे ठे. तेम पृथ्विनुं मान कहे ठे ते पण अनुमानथी करे ठे. माटे अनुमानमां घणो फेर पडो जाय ठे. जेम के डुंगरो ठे ते उंचा ठे, पण दूरथी जोइए तो नीचा देखाय ठे, एक माणस नीचे उजो ठे ने तेने सात माळनी हवेलीमांथी जोइशुं, तो ते माणस न्हानो सरखो देखाशे. वली कंड इक चित्र चितरेलां ठे ते बे आंखो उघाडी राखी जोइशुं तो चित्र ज देखाशे. बंधु अंग देखाशे नहि. तेज चित्र जो एक आंख मीची ने एक आंखे धारी धारीने जोइशुं तो चित्रमां चितरेलुं माणस साक्षात् जेवुं माणस होय एवुं देखाशे. खरी रीते जोइए तो चित्र ठे ते कंड वस्तुपणे माणस नथी. ते उतां माणस देखाय ठे. एमज दूर बीनथी पण विचित्र प्रकारनां देखाय तेमां केटलाएक त्रम रहि जाय. माटे ज्यां ज्यां जे वस्तु ठे, ते वस्तु ते ठेकाणे जइने जोइ नथी त्यां सुधी ते वात मानवी ते व्याजवी नथी. कोइना कहेवाथी सर्वज्ञना वचननी आस्ता ठोडवी नहि. बधे ठेकाणे फरी निर्धार करवो जोइए. ते बनी शकतुं नथी, त्यारे इंग्रेजोनं कहेवुं अनुमाननुं मानवुं, ते करतां सर्वज्ञनुं कह्युं मानवुं तेज सारुं ठे. आवा विचार करी

આત્માર્થિને તો કંઈ પણ વ્યામોહ ઘટો નથી વીજી રીતે આત્માને
 તો સસારથી મુક્ત થવું છે, તે મુક્ત થવાના ઉપાય જે સર્વજ્ઞે વતાવ્યા
 છે, તેનો અભ્યાસ કરતા સર્વજ્ઞતા પ્રગટ થશે, ત્યારે વધુ દેશાઈ જશે
 હાલ એ તકરારમા મહારી શક્તિ વિના ક્યા પડું? એ તકરારમા પડું
 તો તેમા વધી તપાસ કરતા મહારી ઝમ્મર વધી જાય તો પઠી મ
 હારે આત્મસાધન કરવું તેનો વચ્ચત મલે નહિ માટે હાલ તો આત્મ
 સાધન કરી જહનાવમા જે મહારી પ્રવૃત્તિ છે, તેથી મુક્ત થતું
 અને સ્વજ્ઞાવમા રહેવાને ઉદ્યમ કરુ આમ વિચાર કરી દશ પ્રકાર
 નો યતિધર્મ છે તે પાલે છે, તેમા પ્રથમ ક્રમા તે ક્રોધનો જય કોઈ
 અનેક પ્રકારે તિરસ્કાર કરે, આકરા વચન કહે, કંઈ ચીજ લઈ જા
 ય, નુકશાન કરે, પણ ક્રમા ગુણ આવ્યો છે તેથી તેના ઉપર દ્વેષ
 થતોજ નથી. કારણ જે તે વસ્તુ વહાર વને છે, તિરસ્કાર મહારા
 નામને કરે છે વા, આ શરીર છે તેને કરે છે તો શરીર તે હુ નહિ
 એમ જાણી લીધું છે કંઈ ચીજ લઈ જાય છે, તે ચીજ મહારી નથી,
 તે તો જહ પદાર્થ છે તેથી તેમા પણ મહારું કંઈ નથી એમ જાણવું
 ને જે જે વને છે તે તે કર્મના યોગથી વને છે તે જોવું છે એમાં કંઈ
 રાગ દ્વેષ કરવાનું કારણ નથી આ દશા થઈ જવાથી ક્રમા ગુણ
 આવે છે તેથી ક્રોધ ઘટો નથી તેમજ માનનો જય કરે છે માન
 શી વાવતનું કરવું? આ શરીર, ધન, સ્ત્રી, સ્ત્યાદિ પદાર્થ કંઈ
 મહારા નથી એમ નિર્ધાર કહ્યો છે એટલે શી વાવતનું માન થાય?
 વલી પોતે જ્ઞાનવાન છે તે વિષે પોતાના મનમાં છે કે મહારા આ
 આત્માની શક્તિ તો કેવલજ્ઞાનની છે, તે હજુ પ્રગટ ન થયું ને અવરાઈ
 ગયું છે, તે ઠતી વસ્તુ મહારી પ્રગટ નથી થઈ તો મહારી લઘુતાનું
 સ્થાનક છે તો હવે હુ શી વાવતનું માન કરું? આવી દશાનું વની
 છે તેથી માર્દવ ગુણ આવ્યા છે તેથી માનદશા સહજ વૂટી જાય
 છે માન મૂકવાનો વિચાર પણ અધુરાને કરવાનો છે પૂરા પુરુષને

તો વિચાર કરવો પડતો નથી કારણ જે માન આવે તો મૂકવાનો વિચાર કરે, પણ આવી દશાથી માન આવતુંજ નથી. હવે આર્જવ તે માયાનો ત્યાગ તે માયા જે કપટની રચનાપણું સહજ ટૂટી ગયું છે, મુનિએ આત્માપણું જાણ્યું છે, તેમાં સર્વે જડ પદાર્થ પર જાણ્યા છે તેમાં કેટલીએક પ્રવૃત્તિ કરે છે, તે માત્ર નિજ સ્વરૂપ અવરાયતું પ્રગટ કરવા કરે છે. તો હવે કપટ શું કરવા કરવું પડે ? ચેલાની ઇચ્છા નથી, શ્રાવકની ઇચ્છા નથી. ઘનની ઇચ્છા નથી, આ મહારા ને આ મહારા નહિ ! એ પણ કરવું નથી. ફક્ત પૂર્ણ જ્ઞાન નથી ઉત્પન્ન થયું ત્યાં સુધી પૂર્ણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન કરવાનો નયમ કરવો છે. તેમાં નિર્વાહ કરવો જોડે તે વસ્તુ મલી તો ઠીક, અને ન મલી તો પણ ઠીક. આ દશાના વર્તનારને કપટ કરવાની જરૂર શી પને કે કરે ? માટે નિષ્કપટ આર્જવ ગુણ પ્રગટ થવાથી સહજે વર્તે છે. નિર્લોચ્છતા ગુણ તે પોતાના શરીરને મદારું જાણ્યું નથી, તો લોચ્છ શી વાવતનો રહે ? શરીર મદારું નહિ ને શરીર રક્ષણના પદાર્થ મહારા નહિ. એ સર્વે જડ પદાર્થ ઉપરથી રાગ ઉતરી ગયો છે, એટલે લોચ્છ શી વાવતનો કરે ? માટે નિર્લોચ્છતા ઉત્પન્ન થઈ છે. કંઈ વસ્તુ શરીરનો નિર્વાહ કરવા જોડે છે, તે વસ્તુ મલી તો લે, ન મલી તો તે વાવતનો વિકલ્પ નથી કરતા. એમ વિચાર છે જે પુજ્જલને વસ્તુ જોડે છે ને પુજ્જલને મલતી નથી. એમ વિચારી પુજ્જલીક વસ્તુનો લોચ્છ કરતા નથી. ત્યારે હાં કોઈ પ્રશ્ન કરશે કે જ્ઞાન નાણવાનો લોચ્છ હોય કે નહિ ? તે વિષે જાણવું જે જ્ઞાન નાણવા વાંચવાનો લોચ્છ પણ નિશ્ચે દશામા જાય છે, ને જ્યારે ધ્યાની પુરુષો થાય છે. ને આઠમે ગુણસ્થાને ક્ષપકશ્રેણી માંડે છે, ત્યારે જ્ઞાનનો લોચ્છ પણ રહેતો નથી મહારા આત્મામાં અનંત જ્ઞાનશક્તિ છે, તેમા મહારે પામવું શું છે ? જેની પાસે ન હોય તે વસ્તુ પામવાનો લોચ્છ કરે છે, પણ હોય તે જ્ઞાનો લોચ્છ કરે ? તેમ આ પુરુષે પોતાનો સત્તાધર્મ જાણ્યો છે, ને તેમાં સહજ

સુખનો અનુભવ થયો છે અપૂર્વ જ્ઞાન પણ પ્રગટ થયું છે એટલે જ્ઞાન પામવાની ઇચ્છા ત્યાં રોકાઈ જાય છે, પણ એ દશા કેવલજ્ઞાન પામવાને અંતરમુદૂર્તકાલ વાકી રહે છે, ત્યારે થાય છે તેની અગાધ વનતી નથી. તો પણ એ લોભ કરે છે તે નિર્લોભતા કરવા સારુ છે. માટે નિચલી હૃદમા ત્યાગવા યોગ્ય નથી પણ જ્ઞાનના લોભે નીતિ મૂકીને વર્તે નહિ. ન્યાયથી ચાલે એક જ્ઞાન મેલવવાની ઇચ્છા વર્તે છે, તે રૂપ લોભ છે પણ તે ઇચ્છા સારુ સંસારી જીવ અન્યાયની પ્રવૃત્તિ કરે છે તેમ કરતા નથી માત્ર સર્વે કામ ઢોડી મુખ્યપણે જ્ઞાનનો ઇશ્વર કરી રહ્યા છે. વાકી સર્વે પુજ્જલીક ચીજ ઉપરથી લોભ ધરાવી ગયો છે, વળી તપ તે વાર પ્રકારનો કરે છે તે સદ્જ જાણે થાય છે આત્માનો અણાદારી ગુણ જાણ્યો છે આહાર કરવો તે મહારો ધર્મ નથી એમ જાણી આદારની ઇચ્છા છઠી છે, તેથી સહજે તપ કરે છે સંયમ તે સ્વ ગુણમાં રહેવું ને પુદ્ગલ પ્રવૃત્તિ રોકવી, તે સંયમ ગુણ પ્રગટ થયો છે તેથી ઇન્દ્રિયના વિષયની ઇચ્છા વર્તતી નથી અવતની પ્રવૃત્તિ કરતા નથી. કપાયથી રહિત વર્તે છે, મન, વચન અને કાયાની માઠી પ્રવૃત્તિ રોકાઈ ગઈ છે તેને પણ આત્મા નિર્મલ થાય એવી પ્રવૃત્તિમાં વર્તી વે છે એ રૂપ સત્તર પ્રકારે સંયમ ધરે છે. બાહ્યસંયમ સત્તર પ્રકારે પાલવાથી અંતરંગ નિજ સ્વજાવમાં સ્થિર થાય છે એ રૂપ સંયમ ગુણ વર્તે છે સત્ય તે સાચું વચન બોલે છે જેને આત્મજ્ઞાન નથી, તે શરીરને મહારુ કહે છે. આત્મજ્ઞાની મુનિ તેમ કહેતા નથી વ્યવહારથી તો જેમ બોલાતું હોય તેમ બોલે, પણ વસ્તુધર્મે પારકું જાણ્યું છે તેથી બોલે છે પણ અંતરંગ ઉપયોગ મહારુ નથી એ વર્તે રહ્યો છે જે પુરુષ પુદ્ગલને જ મહારુ માનતા નથી તે પુરુષ વીજી બાવતમાં અસત્ય બોલે જ જ્ઞાના? પ્રરૂપણા પણ સહજે યથાર્થજ થાય. એ સત્ય ગુણ પ્રગટ્યો છે તેના ફલ છે હવે શૌચ ગુણ તે નિરતિચાર વર્તે છે અતિચારાદિક દૂષણ લાગે નહિ. એટલે પવિત્રપણું વર્તે છે. અર્થાત્ નિજ આત્મતત્ત્વ

માં વૃત્તિ રહી છે, એ રૂપ પવિત્રતા થઈ રહી છે, તેથી પુત્રલ પ્રવૃત્તિનાં દૂષણ લાગતાં નથી એટલે સહજે નિરતિચાર વર્તે છે. કંઈ પણ પુત્ર લીક કામમાં રાગ દ્વેષ કરતા નથી. જે થાય તેમાં કર્મ નુદય જાણી વર્તે છે. આર્કિંચન ગુણ તે વાહ્ય પરિગ્રહ ત્યાગ ધન ધાન્યાદિ નવ પ્રકારે અને આભ્યંતર પરિગ્રહ જે શરીરાદિક ઉપર મહારાપણાનો મમત્વ જાવ તે સર્વ પ્રકારે ત્યાગ કસ્યો છે તેથી વાહ્ય પરિગ્રહ ઉપરથી સહજે મૂર્ઠા ડતરી ગઈ છે, વસ્ત્ર પ્રમુખ રાખે છે, તે નિર્મૂર્ઠાપણે જગત્નો વ્યવહાર સાચવવા રાખે છે, પણ તે સારાં નવલાં મલ્યાં, તેનો કંઈ પણ વિકલ્પ નથી. મૂર્ઠા ગઈ છે તેનાં ફલ છે. એ રૂપ મુનિ આર્કિંચન ગુણ પ્રગટ કરે છે. બ્રહ્મચર્ય તે વાહ્ય થકી સ્ત્રીનો સર્વ પ્રકારે ત્યાગ કસ્યો છે. અંતરંગથી પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયની તૃષ્ણા નાશ પામી ગઈ છે. સ્વાત્મ જ્ઞાનમાંજ આનંદપણે વર્તે છે. જ્ઞાનાચારમાંજ ઉપયોગ વર્તે રહ્યો છે. સ્વપ્નમાં પણ કામની વાંઠા નથી. અંતરંગના સુખ આગલ તુચ્છ સ્ત્રીજનનાં વિષયસુખ હઃસ્ય રૂપ જાણ્યાં છે તેમને કામની ઇચ્છા કેમ થાય? તેથી સહજે બ્રહ્મચર્ય ગુણ પ્રગટ થયો છે. એ રીતે દશે પ્રકારે યતિધર્મ પ્રગટ્યો છે. તે અનુક્રમે પૂર્ણ ગુણ પ્રગટ કરશે, ને આત્માર્થિ એવી રીતના નુદયમ કરી પુત્રલજાવથી મુક્ત થાય છે. પ્રથમ ઓઢી શુદ્ધતા થાય છે, ત્યારે માર્ગાનુસારી થાય છે. તેથી વિશેષ વિશુદ્ધિ સમ્યક્તદ્દષ્ટિ થાય છે. તેથી વિશેષ વિશુદ્ધિ શ્રાવકપણું પ્રગટે છે. તેથી વિશુદ્ધિ થાય છે, ત્યારે મુનિપણું પ્રગટે છે. તેમાં પણ જેમ જેમ વિશુદ્ધિ વધતી જાય છે, તેમ તેમ ગુણસ્થાન ચડી જાય છે, ને કેવલજ્ઞાન પ્રગટ કરે છે. એમ અનુક્રમે શુદ્ધ થાય છે.

પ્રશ્ન:—૧૪૫ નિર્જરાતત્વના પ્રેદ અરૂપીમાં ગણ્યા છે, અને કર્મ છે તે તો રૂપી છે તેની નિર્જરા થાય તે અરૂપી કેમ થાય?

ઉત્તર:—કર્મ છે તે બે પ્રકારનાં છે. એક દ્વ્યકર્મ તે આઠ કર્મ રૂપી છે, અને બીજાં જાવકર્મ તે અરૂપી છે. દ્વે જાવકર્મ તે શું પદ

ર્થ છે ? હવે કર્મને યોગે આત્માની અશુદ્ધ પરિણતી થાય છે રાગ દ્વેષમય તેજ જાવકર્મ કહીએ તે જાવકર્મની નિર્જરા થાય છે, તેજ નિર્જરા તત્ત્વમા ગણી છે તે નિર્જરા સમ્યક્દૃષ્ટિ આદિ પુરુષો કરે છે સમ્યક્જ્ઞાન વિના સકામનિર્જરા થતી નથી ચોથા ગુણસ્થાનથી તે ચૌદમા ગુણસ્થાન સુધી થાય છે તે નિર્જરાતત્ત્વમાં છે તે શિવાયના જીવો અજ્ઞાનપણે હવ્યકર્મની નિર્જરા કરે, પણ જાવકર્મની નિર્જરા કરી શકતા નથી માટે હવ્યકર્મની નિર્જરા રૂપી કહીએ અને જાવકર્મની અરૂપી કહીએ

પ્રશ્ન:-૧૪૬-જીવ અરૂપી છે અને નવતત્ત્વમા જીવના જ્ઞેદ રૂપીમાં ગણ્યા છે તેનો હેતુ શું ?

ઉત્તર -જીવ તો અરૂપી છે પણ શરીર ઘઘાર દેખાય છે તે શરીર હિંદિયો પુન્ય જોગે મલી છે તે શરીર હિંદિયોથી જીવ ઝલકાય છે કે, આ એકેંદિ, આ પર્વેંદિ, માટે કર્મના સજોગથી જેવી જેવી કર્મની મલીનતા, તેવા તેવા શરીરાદિક જૂદા જૂદા જ્ઞેદ પડ્યા છે તેથી શરીર હિંદિ અપેક્ષિત રૂપી જ્ઞેદ ગણ્યા છે

પ્રશ્ન:-૧૪૭-સવરના સત્તાવન જ્ઞેદ અરૂપી કહ્યા છે, ને સવરની પ્રવૃત્તિ વાહ્યથી દેખાય છે તે તો શરીરથી છે તો અરૂપી કેમ ?

ઉત્તર:-વાહ્યથી પુરુષ ઉપરથી મોહ ઉતરે, ત્યારે વરાવર વાહ્ય વર્તના થાય છે, ને જેમ જેમ સવરની વાહ્યવર્તના થાય છે, તેમ તેમ મુક્તલદશામાથી પ્રવૃત્તિ રોકાતી જાય છે અને નિજ આત્મ સ્વરૂપમા લીનતા થાય છે, જેમ જેમ નિજ જ્ઞાનમા લીન થાય છે એટલે આ વર્તા કર્મ રોકાય છે, આત્મ સ્વરૂપમા રહેવાથી હવ્યકર્મ, જાવકર્મ વગેરે રોકાય છે, તે જે જાવકર્મ રોકાયા તે અરૂપી છે માટે સવર પણ અરૂપી છે તેથી સંવરના જ્ઞેદ અરૂપીમા ગણ્યા છે

પ્રશ્ન -૧૪૮ સવર નિર્જરા મિથ્યાત્વી કરે કે નહીં ?

ઉત્તર:-માર્ગાનુસારી મિથ્યાત ગુણસ્થાને અશે સવર, અશે નિ

जैरा करे, एम हेमाचार्य महाराज जोगशास्त्रमां कहे ठे. तेम विचारबिंदुमां उपाध्याय महाराज श्री जगविजयजी महाराज पण कहेठे.

प्रश्नः—१४ए देरासरमां प्रभुजीनां अंगलूहणां मेलनां वा फाटेलां वापरे तेनो दोष कारजारीने के बधा श्रावकोने?

उत्तरः—प्रभुने तो सर्वे उत्तम उत्तम वस्तु चढाववीज जोइए. आपणुं शरीर लूहवाने फाटेलुं वस्त्र कोइए लोहवा सारु आप्युं होय तो ते अनुकूल आवतुं नथी ने आपनार उपर द्वेष आवे ठे. वली आपणे घेर कोइ परदेशी परोणा आव्या होय, तेने फाटेलो वा, मेलो रुमाल आपता नथी तो प्रभुनां अंगलूहणां फाटेलां वा मेलनां वा परीये तो आपणा करतां ने परोणा करतां प्रभु मनमां अधिक न आव्या अने ज्यारे प्रभुनी अधिकता मनमां न आवी, त्यारे आत्मा ने लाज्ज शी रीते थशे? अने मुखे तो प्रभु मोटा ठे एम कहिए ढीए पण चित्तमां मोटाइ नही आवे, त्यारे लाज्ज तो नही थाय, पण अवश्य मिथ्यात्व लागशे. वली बीजी रीते विचारतां प्रभुनुं महत्वपणुं मनमां न आव्युं, तो मिथ्यात्व गयुंज नथी, ज्यारे मिथ्यात्व गयुं नथी, त्यारे दूषणनुं तो कहेवुं ज शुं? पण एम विचारी थाकीने बेस वुं नही, पण प्रभुना देरासरमां गया ने एवां मेलनां अंगलूहणां जोयां के तुरत धोवानी तजवीज करवी, साधारण पुन्यवालो होय तो पोते धुए, अने पुन्यवंत होय तो पोताना माणस पासे धोवरावे, देरासरना कारजारीनी नजरे पडे तो तेमणे तरत धोवानी तजवीज करवी. फाटेलुं होय तो तरत कारजारी नवां आपे, अगर बीजाना जोवामां आव्युं तो ते पण नवां लावी आपे, पण एवुं न अयुं जोइए के कारजारी जाणे के बीजो जाइज करशे, बीजा जाइज जाणे के कारजारी करशे ! एम अवाथी ते काम अतुं नथी अने आशात ना जारी रहे ठे. मोटे जेनी नजरे पडे तेने करवुं उचित ठे. ए कंइ मोटा खरचनुं काम नथी. हवे कोइ कहेशे जे जेने नजरे जोवुंज न

ही, अने नजरे पड्युंज नथी, तेने दूषण नदी जे आबुं कहे ते नि ध्वंस प्रणामनां लक्षण ठे जेने जोनु नही तेने पण प्रभु उपर प्री ती होत तो केम न जुमत ? वा पूजानी प्रवृत्ति केम न करत ? पण प्रमादी ठे एटले एने जोवामा आवतु नथी एने कइ उंनु दूषण ठे एम समजवुं नही जेटलो प्रमाद ठे एटलु दूषण अधिक ठे माटे जे संसारथी तरवानी इच्छा करे ठे, ए सर्वने ए काम करवा योग्य ठे. अंगलूहणा बराबर घोयेला न होय तो बरसट थइ जाय ठे तो ते अंगलूहणाथी प्रभुने घसारो लागे तेनुं दूषण लागे, माटे सुंवाला कोमल सारा घोयलां अंगलूहणा वापरवा तेथी नक्ति सुंदर थशे, माटे पुण्यवते जरूर विवेक करवो ने पुण्यवत न करे तो णच ज्ञा ईउं एकठा थइ सामान्य पुण्यवालाए करवुं जोइए हरेक प्रकारे सा रा सारा इव्य चढे एम करवु एम न करे तो वधाने अशुभ वापर वानी आशातना लागे.

प्रश्न - १५० देरासरमां वासण अजवाढ्या विना वापरे तो केम ?

उत्तर - देरासरमा वासण ससारी काममा वापरेला शिवायनां सारा अजवाढेला वापरवां सारा इव्य होय तो मन प्रमन्न थाय, ने जाज्ज पण थाय अने तेम न होय त्यारे दूषण पण लागे ए अधिकार आशुविधिमा ठे

प्रश्न - १५१ देरासरमां जाला विगेरेनी आशातना होय ते न टाले ने पूजा करे तो ते केम ?

उत्तर - देरासरमा गया के प्रथम आशातना टालवी जोइए. प हेली निसीही कहा पठी एज काम करवानु ठे, माटे जाला विगेरे जे जे आशातना होय, ते पहेली वर्जवी जोइए देरानी आशातना टालवामा एम विचारे जे आ काम तो नोकरोनु ठे ए नवला प्रणा मनु कारण ठे पोताने त्या नोकरो दौय तो ते नोकरो पासे एवा काम करावे, ने ते न दौय तो पोते आशातना दूर करे आपणा थ

रमां कंइक अतिष्ठ वस्तु पडी होय तो ते तरत काढी नांखीए ठी
ए. तेमज देरासरमां नहि करीए तो प्रभु उपर प्रेम, घर जेवो नहि
रह्यो, एज मोटुं दूपण ठे मोटे पहेली आशातना टाळी पूजा कर
वी. आशातना टाळ्या विना पूजा करवी ते पूजा नही कख्या
जेवी जाणवी.

प्रश्नः—१५२ प्रभुने पूजा करवानी जगोए चांदीनां वा सोनानां
चकतां चोडे ठे ते व्याजवी ठे के केम ?

उत्तरः—प्रभुजीने सोना रुपाना चकतां चोडवानी तथा अंग
लां उपर पंजा चोडवानी रीत बहु सारी ठे. कारण जे ज्ञाविक श्राव
को केसर सारी पेठे चडावे ठे तेथी ज्यां चोडेलां नथी होतां, ते बि
बना अंगमां खाडा पडी गयेला नजेर जोइए ठीए. अने जो ए च
कता चोडेला होय तो केसर अंगने लागतुं नथी. तेथी प्रभुनुं अंग
खवातुं नथी ते मोटो लाज ठे अने जो न चोड्यां होय तो अंग खवा
इ जाय ते आशातना लागे. ए मोटुं दूपण ठे. वली थोडी समजवाला
पूजा करनारने अंगानी खबर नथी, तेने पण पूजा करवानां नव अंग
सहजे समजाइ जाय ए पण फायदो ठे. मुख्यपणे तो अंगमां खाडा
न पडे एज लाज विचारी चकतां चोडवानुं पूरतुं लक्ष राखवुं जो
इए. तेमा मूलनायकजीने चोडवां एम नहि, सर्व प्रतिमाजी महारा
जने चोडवानुं लक्ष राखवुं जोइए. केटलाएक खाडा पड्या पढी चो
डवानो विचार करे ठे तेम न थवुं जोइए. पहेलेथी चोडवां जोइए
के खाडा पडवानी आशातना थायज नहि.

प्रश्नः—१५३ फूलनी जग्याए केसरवाला चोखा करी चडा
वीए तो केम ?

उत्तरः—स्नात्र जणावती वखत बीजां फूल न मले तो चडावे
ठे, तेमां हरकत जणाती नथी. कारण जे पोतानी पुष्पपूजानी
जावना ठे ने फूल मलतां नथी तो पोतानी जावना पूरी करवा

ફૂલને વદલે કેસરવાલા ચોખા કરીને ચઢાવે તો કંઈ હરકત નથી.

પ્રશ્ન - ૧૫૪ જે જીવે મરણ વચ્ચે શરીર વોશિરાવ્યુ નથી. તે શરીરવહે શુન્નાશુન્ન જે ક્રિયા થાય, તેનું શુન્નાશુન્ન બને ફલ થાય કે કેમ ?

ઉત્તર:-શરીર વોશિરાવ્યા વિના જે મરે છે અને તેના શરીર વહે જે જે હુષ્ટ ક્રિયા થાય છે, તેનાં કર્મ તે શરીરના ધણીને આવે છે. એમ જગવતીમા પાંચ ક્રિયાના અપિકારમા કહ્યું છે, માટે હરેક પ્રકારે આયુષ્યનુ જ્ઞાન મેલવી મરતી વચ્ચે સથારો કરી સર્વે વસ્તુ વોશિરાવવી અને વોશિરાવીને મરણ કરવાથી આરાધક થાય તેથી ત્રીજે જીવે મુનિ અને સાતમે જીવે શ્રાવક મોકલે જાય વલી એ શરીરે શુન્નકર્મ થાય તે વિષે પણ વાસુપૂજ્યસ્વામીના ચરિત્રમા જે જે એકેન્દ્રિણે શરીર જગવંતનો જીવિના કામમા આવ્યા છે, તેની અનુમોદના કરી છે તે જોતા અનુમોદના કરવાથી શુન્ન કર્મનો પણ જ્ઞાન થાય છે.

પ્રશ્ન.-૧૫૫ જે જે વસ્તુ વોશિરાવવામા આવે છે, તે આ જીવના અંત સુધી વોશિરાવવામા આવે છે તો આવતે જીવે તેનું પાપ આવે કે કેમ ?

ઉત્તર:-આ જીવમાં જે જે વોશિરાવે છે તે તેના ઉપરથી રાગદ્વેષ દૂટી જાય છે અને રાગદ્વેષ દૂટવાથી તે વસ્તુ ઉપર મદારાપણાની સજ્ઞા રહેતી નથી, તેથી તે વસ્તુની ક્રિયા તેને જતી નથી. અને જેણે એમ વોશિરાવ્યું નથી, તેને તો રાગ દ્વેષની સજ્ઞા કાયમ રહે છે, ને તે સજ્ઞા કાયમ રહેવાથી રાગ દ્વેષના કર્મ વધાય, ને જેણે વોશિરાવ્યું છે તેને વીજા જીવમા અત્રત પ્રાપ્ત થાય છે. અત્રતની ક્રિયા અત્રત હોય ત્યાં સુધી આવે, પણ સજ્ઞા સવધી નહિ આવે. સજ્ઞા યદા સીન જાવથી વોશિરાવવાથી યતી જાય છે. માટે વોશિરાવનારને પાપ આવતું નથી.

પ્રશ્ન:—૧૫૬ વિવેક તે શું ?

ઉત્તર:—દેવને જાણે, અદેવને જાણે, મુક્તિને જાણે, સંસારને જાણે, જડને જાણે, ચેતનને જાણે, આત્માનો શું સ્વજ્ઞાવ છે ? જડનો શું સ્વજ્ઞાવ છે ? આત્માને ગ્રહણ કરવા યોગ્ય શું છે ? અગ્રહણ કરવા યોગ્ય શું છે ? એવી રીતે જે જે જ્ઞેય છે, તેના ધર્મ જાણી પોતાના આત્માથી જે જે પરવસ્તુ જાણે તેને ગ્રહણ ન કરે. તેમાં મગ્ન ન થાય. જડ વસ્તુનું કર્તાપણું ન કરે. આત્માના ધર્મમાંજ આનંદિત થાય. જડધર્મમાં જરાયે રાગ કરે તે જડની સંગત ઘૂટી નથી તેમ કંઈ પણ પ્રકારે પરને ગ્રહણ ન કરું એવી વિશુદ્ધિ નથી વની, તેથી જે જે ક્રિયા કરે છે, તે જડની વૃત્તિ સ્વશેડવાને, પણ જડની ક્રિયામાં મગ્ન નથી થતો. આહાર વિના ચિત્ત શાંત નથી રહેતું તે સારું આદાર કરે છે, પણ તેમાં પ્રસન્નતા નથી. તથા વનતા સુધી તપસ્યા કરે છે. આત્માનો અણશ્ચ્છા ધર્મ છે તે જ્ઞાવે છે. જે જે પુરુષ આત્મધર્મ વતાવી ગયા છે, તેને આધારે વર્તમાનમાં આત્મધર્મ જે વતાવે છે, તેનો ઉપગાર જ્ઞાવે છે. પોતાની આત્મદશા પ્રગટ થતી નથી તેથી લઘુતા જ્ઞાવે છે. એવા તત્ત્વજ્ઞાની પુરુષોની સદા સંગત કરે છે. જે જે આત્મધર્મ નિરમલ થતો જાય છે, તેમાંજ માત્ર ખુશબખતી છે. ઉદ્યમ નિમિત્તો પણ જે જે સેવ્યાથી આત્મધર્મ પ્રગટ થાય, તેવાજ સેવી રહ્યા છે. વિષયાદિકનાં નિમિત્ત આત્માને ઘાતકર્તા જાણ્યાં છે, તેથી તે નિમિત્તોથી હમેશાં દૂર રહે છે. અને જેટલું દૂર નથી રહેવાતું, તે દૂર થયાની મનોવૃત્તિ રહે છે. જે જે કામ કરે છે, તેમાં જડ કામને જડપણે જાણે છે અને આત્માના કામને આત્માપણે જાણે છે.

પ્રશ્ન:—૧૫૭ શાંતપણું તે શું ?

ઉત્તર:—કોઈ શાંત પુરુષને ઉપડવ કરે વા. મારે કૂટે, અજોગ્ય વચન કહે, જે ઝૂલ દોય તે કહે, કોઈ પણ અજોગ્ય કામ કર્યું હોય તે કહીને નિંદે, વા વગર કારણે નિંદે, તો પણ તેનો ઉપર દ્વેષજ્ઞા

व न उठे तेने मारवाना वा कूडा वचन कहेवाना जाव न उठे तेम तेनुं वूरुं करवाना जाव न थाय. कारण के शांत पुरुषे कर्मनु स्वरूप जाण्यु ठे के आ शरीरे मार खावानु कर्म बाध्यु ठे तो मारे ठे. गा लो खावानु कर्म बाध्यु ठे, तो गालो ठे ठे निदनिकपणानु कर्म बां ध्युं ठे तो निंदे ठे. ए जीवो तो, निमित्त मात्र ठे एमां ए जीवनो शो दोष ठे ? एम आत्मामा जावी रह्यो छे तेथी कोइ एवा जीव उ पर खेद आवतो नथी. ने जाचे ठे के, खेद करीश तो पाठा कर्म बधा शे. तो पाठां आगल एवा कर्म उदय आवशे अने समजावे जोगवी श तो ए कर्मनी निर्जरा थशे बली स्वजाविक तडको जागे ठे, टा ठ वाय ठे, पवेन आवे ठे, नथी आवतो तो ते सर्वे ऋतुनो स्वजाव जाणी छे, पण तेमां विकल्प न करे आहार पाणी वस्त्र विगेरे जे कंइ खपनी वस्तु नहि मले, तेनो पण जराए विकल्प नथी. मात्र अतराय कर्मनो उदय विचारी छे. अने पोताना आत्मस्वरूपमाज आनंदित रहे, अनुकूलमा प्रसन्नता नथी, ने प्रतिकूलमा अरति नथी जडजाव जाणी छे ए पुरुषने शांतपणु कहीए माटे उत्तम पुरुषे ए दशा लाववी.

प्रश्न:—१५८ दात ते शु ?

उत्तर:—पांच इडि वश करी ठे. कोइ पण इडि मोकली नथी. आहार पाणी मात्र शरीरने आहार आपवा आपे ठे ते जेटलो आ धार जोइए, एटला हरकोइ पुज्जल मळ्या ते आपे ठे तेमा सारा न बला जोवा नथी मात्र शरीरने व्याधि उपध्व न थाय, एवा पुज्जल ग्रहण करे ठे. एवी रीते फरस. इडिए वस्त्र मले ठे ते, सूवाला के क र्कश मले ठे, ते बनेमां समजाव ठे जाणे ठे के आ शरीर महारु नहि तो सूवाला वरसट वस्त्रनो पण म्हारे विकल्प करवो नहि ए म पाचे इडिउना विषयमा जावी रह्या छे. कोइ पण इडिने पोपवा नो जावज नथी. कोइ पण विषय जोर करतो नथी. विषय उपर

ઝડાસિન જાવ થયો છે. તેથી મનને રેંચીને રાખવું પડતું નથી. આત્માની દશા સહજ પ્રગટ થઈ છે, તેથી ઈંદ્રિયના વિષયનું મન થતું જ નથી. તે પુરુષને ઢાંત કહીએ.

પ્રશ્ન:—૧૫૯ કામનો જય તે શું?

ઉત્તર:—સ્ત્રીને પુરુષનો અજિલાપ, પુરુષને સ્ત્રીનો અજિલાપ, ન પુંસકને સ્ત્રી પુરુષ બેનો અજિલાપ, એવી રીતની કામની ઇચ્છા છે તે પોતાના આત્મસ્વરૂપનું જાણપણું થયું છે તેથી પરસ્વરૂપમાં વર્તવું નથી. માટે સહજે વંધ થઈ છે. થતી જ નથી. સ્વપ્નામાં પણ સ્ત્રી યાદ આવતી નથી. સ્ત્રી સામી દૃષ્ટિ પડે છે તેજ વચ્ચે પોતાની દૃષ્ટિ રેંચી લે છે, પણ નિરસ્ત્રીને જોતા નથી. જેમ સૂર્ય સામી દૃષ્ટિ પડે છે તે વચ્ચે તાપ નહિ સહવાથી જીવ રેંચી લે છે, તેમ નિષ્કામી પુરુષે સ્ત્રીનું રૂપ જોવું હઃસ્વકારી બાવેલું છે. તેથી સહજે દૃષ્ટિ પાઠી રેંચાઈ આવે છે. વહી સ્ત્રીનનો સંગ પણ કરતા નથી. અને કદાપિ કોઈ સ્ત્રી ચલાવવા આવે છે તો પણ ચલાવી શકતી નથી. કદાપિ ફરસ કરે તો પણ પુરુષચિન્હ જાગૃત થતું નથી, ને તેની દશા પલટાતી નથી. જેમ સુદર્શન શેઠને અજ્ઞાતા રાણીએ ઘણાં ઉપસર્ગ કહ્યા, પુરુષચિન્હને ઘણી વિટંબના કરી તો પણ નપુંસક જેવું કાયમ રહ્યું. એવા પુરુષે કામ જીત્યો કહીએ. માટે કામ જીતીને એવી દશા બનાવવી.

પ્રશ્ન:—૧૬૦ મુક્તિમાં શું સુખ છે કે મુક્તિનો પ્રયાસ કરવો?

ઉત્તર:—મુક્તિ જેવાં સુખ આ હનિયામાં નથી. અને તે વિચાર કરશો તો તમને સંસારમાં યાત્રી થશે. સંસારમાં રહેલો જીવ અજ્ઞાનપણે સંસારમાં સુખ માને છે. જે સુખ સંસારમાં થાય છે, તે તપાસ ને જુન, આંખો દિવસ સંસારી મોજ શોખ વેપાર કરે છે. એ માંથી ફુરસદ મળે છે અને જ્યારે કંઈ પણ કામ ન હોય, ત્યારે સુવાનો વચ્ચે મળે છે. ને જ્યારે સૂઈ છે ત્યારે પ્રસન્ન થઈને હાશ કરે છે. એટલે મને નિવૃત્તિ મળી પણ ઢોકરા વિગેરે કંઈ ગરબડ કરે તો સૂ

નાર કહેશે જે, હું નિરાતે સૂતો હું માટે હમણા મને પીડવા ક્યાં આવો ઠો ? એ ઠોકરા જાય એવામા કંઈ ઇપાધિનાં કામ યાદ આવે, તો ઝંઘ આવે નહિ કંઈ પણ વાત યાદ આવે નહિ તો ઝંઘ આવે

હવે વાચનાર, વિચાર કરો જે જેટલી વાર કામની નિવૃત્તિ મળી, એટલો વચ્ચત સુખનો મહ્યો કામના વચ્ચતમા અજ્ઞાનપણે સુખ માનતો હતો તે સુખ ઘોટું મનિલુ હતું કારણ જે તે વચ્ચતે સુખ હોત તો નિરાતે સૂતો ત્યારે સુખ માનત નહિ ને હાશ કરત નહિ ને આનંદિત થાત નહિ, પણ જીવ કામથી નિરાંતે વેસે ઠે ત્યારેજ આ 'હાશ' શબ્દ બોલે ઠે માટે આ સંસારમાં પણ સંસારના કામોથી અને વિકલ્પોથી રહિત થાય ઠે, ત્યારેજ સુખ થાય ઠે તો મુક્તિમાં તો કંઈ કામ કરવાનું નથી અને કંઈ વિકલ્પ ચિંતવવાનો નથી તેથી વધો વચ્ચત સુખમાજ જશે. માટે એના વરાવર સુખ આ હનિયામાં નથી બીજી રીતે આ હનિયામાં અજ્ઞાનપણે પદાર્થ દેહીને તથા જાણીને સુખ થાય ઠે, સારાં મકાન જોઈ, સારા આનૂપણ જોઈ, સારા વાગ જોઈ માણસ खुशी થાય ઠે પણ તેની સાથે કોઈ આંધલો હોય તેના જોવામા એ પદાર્થ આવતા નથી તેથી તે આંધલો खुशी થતો નથી પણ તે હકિકત આંધલાને દેખતો સનજાવે, ત્યારે તેના જાણવામાં આવે ઠે તેથી તે खुशी થાય ઠે સૂવાની તલાઈ સૂવાલી હોય તેને તે આંધલો હાથ ફેરવી જુએ, ત્યારે તે સૂવાલી લાગે ઠે, તેથી તે આંધલો खुशी થાય ઠે હવે વિચાર કરો કે જેટલા પદાર્થ દેખવામા આવે ઠે વા, જાણવામા આવે ઠે તેનું જ સુખ થાય ઠે, પણ જે ઘીજ જાણી નથી, દીઠી નથી, તેનું સુખ થવાનું નથી પણ સિદ્ધ મહારાજ તો જગત્મા જેટલા પદાર્થ ઠે, તે સર્વે રૂપી તથા અરૂપીને જાણી દેહી રહ્યા ઠે આપણે તો સિદ્ધ મહારાજના અનંતમે જાગે પણ જાણતા નથી તે આપણાથી અનંતા પદાર્થજાણી દેહી રહ્યા ઠે તો અનંત સુખ પણ સિદ્ધ મહારાજને ઠે તે સિદ્ધ થાય ઠે.

ઇહાં કોઈને શંકા થશે જે નજરે લાડુવા જોયા, પણ શ્વાધા
 વિના શું સુખ ? તે વિષે જાણવું જે લાડુવા શ્વાધામાં પણ રસઈંડિને
 વિષય ગ્રહણ કરવાની શક્તિ ન હોય, તો સ્વાદનું સુખ નથી. જેમ કે
 કંઈક રોગ થયો હોય છે ત્યારે સ્વાદી વસ્તુને મોલી કહે છે, મોલીને
 સ્વાદી કહે છે, એવી વિષય લેવાની શક્તિ વગડી જાય છે ત્યારે લાડુ
 વા કેવા છે ? તે વિષય લેવાની શક્તિ ન હોય તેને લાડુવા સારા ન
 બલ્લાનું સુખ થતું નથી જેને લાડુવા સારા નવલ્લાના વિષય લેવાની
 શક્તિ હોય છે, તેજ લાડુવાનું સુખ જાણી શકશે. માટે શ્વાધાથી સુ
 ખ નથી. લાડુવાનો સ્વાદ જાણવાથી સુખ છે. ઝંઘમાં કોઈ માણસ
 ના મુખમાં સાકર મૂકે, પણ તેને કંઈ સાકરનું સુખ નથી. રોગી કે
 જ્ઞાન હોય તેના મુખમાં અમૃત મૂકે તે શ્વાદ જશે, પણ તે જાણ્યા
 વિના અમૃતનું સુખ નથી. માટે જે જે વસ્તુ જાણવામાં આવે છે તેનું
 જ જગત્માં સુખ છે. માટે મુક્તિમાં તમામ વસ્તુ જાણવામાં આવે છે
 તેથી તમામ સુખ છે. વલી ઝૂલ્યા માણસ શ્વાધામાં સુખ માને છે
 જમેલા માણસને જવરાઈથી કંઈ સ્વાદ આવે છે તો તે નાચુશ થાય છે
 પણ તે સુખ માનતા નથી તેમજ મુક્ત આત્માને ઝૂલ લાગતી નથી
 એટલે જમવાની ઇચ્છા થતી નથી. ધરાણો માણસ શ્વાધાની ઇચ્છા કર
 તો નથી, તેમ સિદ્ધ મહારાજને ઇચ્છા થતી નથી. સદા ધરાયેલા છે.
 કોઈ દિવસે ઝૂલ લાગતી નથી, ને શ્વાધાની ઇચ્છા થતી નથી. ઇચ્છા
 જડની સંગતે થાય છે. તે જડની સંગત છૂટી ગઈ છે અને સ્વ આત્મા
 ની દશા છે તેવી પ્રગટ થઈ છે. સ્વદશામાં કોઈ પ્રકારની જડની ઇ
 ચ્છા હેજ નહીં. વિકલ્પ પણ જ્યાં સુધી જડની સંગત હોય ત્યાં સુધી
 થાય છે સિદ્ધ મહારાજને તે જડ સંબંધ નથી તેથી કોઈ પણ પ્રકાર
 નો વિકલ્પ નથી. જગત્માં સંસારી જીવને સંસારમાં છે ત્યાં સુધી વિ
 કલ્પ છે ને સર્વથા સંસાર છૂટી ગયો ને સિદ્ધ મહારાજ થયા એટલે
 વિકલ્પનું નામ નથી. ત્યાં નિરવિકલ્પ દશાનું પૂર્ણ સુખ છે તે એવું છે

जे मुखे कही शक्याय नही. आखा जगतनुं सुख एकहुं करीए ते क
रतां अनंतगुण सुख ठे ते सुखनु वर्णन केवलज्ञान। मुखे करीने आ
खवा पर्यंत कही शके नही एदलु ठे माटे सिद्धना सुखनो, पार न
थी, पण जीव आत्मसुखना अज्ञाने सम्यक्त पामशे त्यारे तेने अनु
भव अशे अने त्यारे सिद्धने केदलु सुख ठे ? ते प्रत्यक्ष समजाशे.

प्रश्न-१६१ मनुष्य मरण अवसरे सधारो करे ते की रीते ?
अने तेमा शु जावे ? अने तेथी शु जान थाय ?

उत्तर-हासना कालमा आनखानी चोकस खबर पडती नथी. ते
थी जावजीवनो सधारो बनी शके नही केम के ज्ञत्तपञ्चस्काण पय
त्रामां कहु ठे के, केवलज्ञानी, मनपर्यवज्ञानी, अधिज्ञानी, पूर्व
घर एवा मुनि मद्दाराजना कहेवाची वा, निमित्तशास्त्रधी वा, देव
ताना कहेवाची आयुष्यनी खबर पडे ने खात्री थाय तो जावजीवन
अनज्ञान करे अने एवा महा पुरुषोनो हाल कालमा विरह ठे, तेथी
आयुष्यनी चोकस खबर पडे नही, तो सागारी अनज्ञान करे सागा
री अनज्ञान एदले एक दिवस वा, बे दिवस वा, एक पहोर वा, बे
पहोर जावतू बे घडी, चार घन्टी वा अनिग्रह राखे जे मूठी वाली
नवकार गणुं त्या सुधी सर्व आहारनो त्याग तथा ससारी सर्वे काम
करवानो त्याग, कइ पण पाप भारंजना काम करवा नहि एवी री
ते संधारो करवानी विधि सर्वे करवी ते अवसर न मले तो इन्द्र,
क्षेत्र, काल, जाव जोडने उचरावीए ते आलावानी विधि.

अहं जते तुम्हाण समीवे, ज्ञवं चरिम सागारियं पञ्चस्कामि
जइ मे हुऊ पमानं, इमस्त देहस्त इमाइ रयणीए ॥अथवा॥ इमाइ
वेला ए ॥ आधार मुवहि देह, सत्र तिविहेण वोसरिय ॥१॥ अरिहत
सत्त्विय, सिद्ध सत्त्विय, साहू सत्त्विय, देव सत्त्विय, प्रप्य सत्त्विय,
ववसपञ्कामि, अन्नठण जोगेण, सहसागारेण, मदत्तरागारेण, सत्र
समाहिवत्तियागारेण, वोत्तिरामि नवकार ३ पूर्वक त्रण वार उचरा

विये. विशेष सागारिक-ग्रहणं जंते तुम्हाणं समीवे सागारियं अणस
 णं उवसंपज्जामि, दवणं, खेत्तणं, कालणं, जावणं, दवणं इमं सागा
 रियं, अणसणं. खित्तणं, इत्थंवा, अनित्थंवा, कालणं, अहोरत्तंवा,
 वीयदिन्नंवा, तइयदिन्नंवा पासखमणंवा, मासखमणंवा, जावणं
 जाव गदणं न गहिज्जामि, जाव ठलेणं न ठलिज्जामि, जाव सन्निवा
 एणं, अन्नेणयकेणइ रोगायंकेणं एसपरिणामो न परिवडइ तावमेयं
 इमं सागारियं अणसणं उवसंपज्जामि, तिविहंपि आहारं असणं खा
 इमं साइमं अन्नं सहसाण महत्तं सवसमादिवत्तियागारेणं वोसि
 रामि. ॥ पाणहार गंठ सहियं पच्चस्सामि, अन्नं सहसाण महत्तं स
 वं वोसिरामि. अरिहंत सस्सियं, सिद्धसं साहूसं देवसं अप्प
 सं उवसंपज्जामि, निठारपारगहोहं ॥ जं जं मणेण वडं, जं जं वाएण
 जासियं पावं ॥ जं जं काएण कयं, मिठामिडुक्कडं तस्स ॥ १ ॥
 अरिहंतो महदेवो, जावज्जीवं सुसाहुणो गुरुणो ॥ जिणपन्नत्तं तत्तं,
 इय समत्तं मए गहियं ॥ २ ॥ ए सर्व आलावो नवकार पूर्वकत्रण
 वार उच्चराववो.

आ आलावामां प्रथम पाठ ते जावजीवनो संधारो करवानो ठे,
 अने थोडा कालनो करवानो पाठ विशेष सागारीक कह्यो ठे, त्यांथी
 ठे. हालना कालना जीवने उच्चरवुं जेम अनुकूल होय, ते प्रमाणे उ
 च्चरे. अनशन विधिना पानामां जेम हतुं तेम लख्युं ठे. महानीशि
 थजी सूत्रमां कह्युं ठे जे जे करवुं ते इर्यावहि पडिक्कमीने करवुं, माटे
 वखते मले तो इरियावहि पडिक्कमी जघन्य मध्यम उत्कृष्ट त्रणमां
 थी जे बने ते, देववंदन करी गुरु वंदन करीने आ पाठ उच्चरे, तो व
 धारे श्रेष्ठ ठे. पण जेवो अवसर होय तेम करी ले. अवसर मले तो
 सर्व जीव साथे खमत खामणां करी ले. वली मुनि होय तो मुनि
 नां, श्रावक होय तो श्रावकनां बार व्रत उच्चरी ले, अने चतुसरण प
 यत्तो तथा आनरपच्चस्साण, जत्तपच्चस्साण, संधारापयत्तो, आराधना

प्रकीर्णक, आराधनापताका विगैरेनुं अध्ययन करे वा, सांजले तेथी अध्ययनसाय बहुज सुदर थरो चन्सरण, आनरपञ्चस्काण पयन्नादिक साजसवाथी समाधी मरण थाय ठे, तेनो मने अनुजव ठे आयुष्य भावी रह्यु होय तो मरणथी तो वचता नथी, पण रोग शात पडे ठे अने धर्म श्रवण करवामा चित्त परोवाइ शके ठे ते में जोयु ठे मा टे ए पयन्नानो अज्यास मरण अवसरे जरूर करवो ए पयन्नामा ज्ञावार्थ एवो ठे के जरूर धर्ममा जीव दृढ थाय अने आत्माने सारी ज्ञावना थाय ते ज्ञावना आ प्रमाणे के, अहो ! मे पूर्वे आ ज्ञवे पाव ला ज्ञवे पाप कख्या ठे वा, जेथी पाप थाय एवा घर, हाट, खेत र विगैरे मकानो, कोदाला पावडा, वासण, शस्त्र, तरवार प्रमुख ह रकोइ पापना उपगरण जे वस्तुथी पाप थाय एवा जे पदार्थ वनाव्या ठे ते सर्वने वोडीरावु तु कोइ पण पुज्जलीक वस्तु साथे मा रापणानो संबध मान्यो ठे, ते सर्वने वोडीरावु लु. जे कोइ वस्तु उ पर महारो कइ पण राग रहेतो अने ते रागवाली वस्तुथी पाप थाय तो ते पापनी क्रिया मने आवे माटे सर्वे जड पदार्थ उपरथी महारा ममत्वज्ञावने त्याग करु लु कइ पण वस्तु महारी ठेज नही. मा री वस्तु तो मारो आत्मधर्म ठे, अने जे जे पुज्जलीक पदार्थ ठे, तेने अज्ञानपणे में महारा मान्या हता, तेथी अज्ञानपणे अनेक पाप उ पार्जन कख्या, हवे पुन्य उदय पूर्ण जाग्यो, तेथी में कंइक वीतराग नो मार्ग जाण्यो, तेथी ए सर्वे वस्तु जड पदार्थ साथे महारो धर्म तपासता—कोइ पण रीते संबध राखवो जोग्य नथी माटे महारा अ ज्ञानपणाना जे जे ज्ञावे महारापण मान्यु हतुं, ते त्याग करु लु ने ते पापने हु निंछ तु में अज्ञानपणे अनादि काल थयो, ए शरीर ध नने महारा मान्या, तेथी में चार गतिमा भ्रमण कख्यु अने अनेक छ ख जोगव्या, माटे हवे महारा आत्मा शिवाय स्त्री, पुत्र, पुत्रियो जे जे महारा मान्या ठे, ते सर्वे अज्ञानता अने अज्ञानजाव ते वो

सिरावुं छुं अने एक आत्मानुं आलंबन ग्रहण करी मरणनी बीक
 ने ठोमीने अदीनपणे महारो आत्मा अविनाशी ठे, तेनुं आलंबन
 लडं छुं, ते शिवाय महारो कंइ पदार्थ नथी. आत्माना पोताना आ
 चारमां रहीने पण मरवुं अने अज्ञानपणे पण मरवुं, मरण कंइ को
 इने ठोडवानुं नथी, तो अज्ञानपणे मरण करवाथी आत्मा कर्म क
 री लेपाय अने जव जवने विषे अनेक प्रकारनां दुःख जोगववां पने,
 माटे महारा आत्मानो आचार जे जे शरीरने थाय ते जाणवुं, पण
 ते मने सुख दुःख थाय ठे एम मानवुं जोग्य नथी. माटे हुं महारा आ
 त्मस्वप्नावने जाणवा रूप रहीने मरण करुं के जेथी महारो आत्मा
 निर्मल रहे ने मलीनता थाय नहि.

इहां कोइने शंका थाय जे प्रत्यक्ष दुःख थाय ने शरीरने थाय
 ठे एम केम मनाय ? ते विषे जाणवुं जे ज्यां सुधी पोतानुं आत्मस्व
 रूप नथी जाण्युं, ने तेनुं फरसज्ञान नथी थयुं, त्यां सुधी तमारा म
 नमां मने दुःख थाय ठे एम लागशे, पण तमने तमारा आत्मस्वरू
 पनुं ज्ञान अनुभवगम्य थशे, जेम प्रभुजीए कह्युं ठे एवुंज मारुं आ
 त्मस्वरूप ठे. ते न्याय जुक्तिए करी चित्तमां शुद्ध थशे एटले तमारा
 जाव एवा थशे जे, इवे महारा आत्मधर्मथी बीजी रीते नहि वतुं.
 आ शरीर प्रमुख जड पदार्थ ठे एनी साथे कंइ पण महारो संबंध
 नथी एवुं थशे. पंढी शरीरने कोइ कापी नांखशे, वा रोगनी वेदना
 थशे तेमां तमारुं चित्त जशे नहि. तमारा मनमां मने दुःख थाय
 ठे एम आवशे नहि. जेम के कोइ माणस जवइ जोवा जाय ठे, या
 नाटक जोवा जाय ठे ते आखी रात उजागरो करे ठे, ते उजागरानो
 खेद मनमां आवतो नथी, उजा उजा पण दुःखे ठे, ते दुःख मनमां
 आवतुं नथी. केम के जोवामां चित्त वर्त्ते ठे. वली लग्न-विवाहना का
 ममां अनेक प्रकारनी महेनत करे ठे, पण दुःखे ठे, पण लग्नना हर्ष
 मां ते दुःख मनमां आवतुं नथी. आभूषण पहरे ठे तेनो नार पहरे

વાના સુખ આગલ મનમા લાગતો નથી વેપારમા પેદાશ થાય છે તેની પાઘલ મહેનત કરવી પડે છે, તેનું હું સુખ મનમા આવતું નથી તેમજ તમારા આત્માના સુખના રાગી થશો. આત્મસુખમા મગ્ન થશો તો શરીરે વેદના થશે તે વેદના મને થાય છે એમ મનમા આવશે નહિ જ્યાં સુધી શરીરના હું સુખમા મન પરોવાય છે, ત્યાં સુધી તમારો જાવ તમારા આત્મજાવ ઉપર તમારી દશા થઈ નથી. તેથી પ્રશ્ન થાય છે કે, જ્યારે તમારી દશાની સનમુખ થશે ત્યારે તો તમારા મનમા આવશે જે મેં જ્ઞાનપણે જે જે કર્મ વાધ્યા છે, તે કર્મ શરીરમાં રહીને વાધ્યા છે. તે શરીરે જોગવ્યા વિના આત્મા નિર્મલ થવાનો નથી, વ્હી એ હું સુખને હું સુખ માનીશ તો પાઘાં નવા કર્મ વધાશે અને આત્મા મજીન થશે શરીરના સુખ હું સુખને મને સુખ હું સુખ થાય છે એમ માનવું એ મહારા આત્માનો ધર્મ નથી હું સચ્ચિદાનંદ હું અનંત સુખનો ધણી છું, અરાગી છું, અદ્વેષી છું, અઘેદી છું, અજેદી છું, અગમ છું, અલગ છું, અગોચર છું, પૂર્ણાનંદ છું સહજાનંદી છું, અચલ છું, અમર છું, અમલ છું, અતિ હિંદ્રિય છું, અશરીરી છું અવિનાશી છું આ મહારુ સ્વરૂપ છે તો મહારો આ આત્મા વિનાશ થવાનો નથી. મરણથી શરીરનો વિનાશ થશે તેથી મહારે હું કરવા જાય કરવો ? શરીર તો સમુલ્લ પમુલ વિધ્વંસણ ધર્મવાલુ છે તે વિનાશ થાય તેમા મહારે શી ચિંતા કરવી ? મહારો આત્મા અમર છે, તેથી મરવાનો નથી માટે મહારે મરણનો જય નથી જેટલો જેટલો જય આવે, તે તો અજ્ઞાનદશા છે તે મહારે હવે અજ્ઞાનદશાના વિચાર હું કરવા કરવા ? મહારે મહારા આત્મધર્મમાં રહેવું તેજ ઉત્તમ છે પૂર્વજનોમાં અજ્ઞાનતાએ મરણના જય કહ્યા અજ્ઞાનતાએ મરણ કહ્યા અને જીવ જવચક્રમા જન્મ્યો, અનેક પ્રકારની નરકાદિકની વેદના જોગવી છે મસ્તકે ગર્જાવાસની વેદના જોગવી આ જવમા જાગ્યોદયે વીતરાગનો ધર્મ મળ્યો જેથી મેં મહારા આત્માનું સ્વરૂપ જાણ્યું. હવે રોગાદિકની વેદનાથી હું વીતો નથી.

રોગનાં ઔષધ અનેક પ્રકારે કરીશ પણ જો કર્મની સ્થિતિ પાકી નથી, તો ત્યાં સુધી રાગ મટવાનો નથી. રોગનું સ્વરૂપ ઔષધ તો સમજાવે. જો સમજાવમાં રહીશ અને જે જે વેદના થાય છે, તે તો પૂર્વનાં કર્મ જોગવાય છે. તેથી આત્મા નિર્મલ થાય છે. તો રોગની વેદના મને થાય એવો વિકલ્પ શા સારુ કરું? આમ વિચારી હું રોગનો વિકલ્પ વિજ્ઞકૂલ નહિ કરું તો વેદની કર્મની સ્થિતિ તથા રસ ઘટશે. નિકાચિત મધ્યમ સ્થાનવૃત્તિ દશે, તે શિથિલ થશે. શિથિલ કર્મ હશે, તે નાશ થશે. માટે મહારા આત્મસ્વજ્ઞાવમાં રહેવું એજ ઔષધ છે. બીજા ઔષધના અનિલાષ શા સારુ કરું? મહારા કુટુંબાદિકની ફિકર કરવી તે પણ વ્યર્થ છે. કારણ જે સર્વ જીવો પોતાના પુન્યને અનુસારે સુખ જોગવે છે. કોઈને કોઈ સુખ હઃસ્વ કરવાને સમર્થ નથી, તો હું શું કરવાનો હું? વલી અનાદિ કાલ ગયો તે માત્ર જ્ઞવોજ્ઞવને વિષે કુટુંબ મળ્યા. તો હું કેટલા કુટુંબની ચિંતા કરીશ? અને પૂર્વે તો અજ્ઞાનપણું હતું. કર્મનું સ્વરૂપ નહિ જાણવાથી ચિંતા કરતો હોય તો, પણ આ જ્ઞવમાં કર્મનું સ્વરૂપ જાણ્યું તેથી જાણું છું જે, સર્વે સુખ હઃસ્વ કર્મને અનુસારે થાય છે. માટે મહારે મહારી તથા પારકી ચિંતાન કરવી તે ફોગટ છે. હું મહારા આત્માનંદમાં વર્તીશ. મહારી કુટુંબ ચાકરી કરે છે, તે પણ પૂર્વે પુન્ય ઉપાર્જન કચ્યું છે, તેના ફલ છે. મેં તેની ચાકરી કરી છે, અને તે જીવ ચાકરી નથી કરતા, તે મહારા પાપના ઉદયનું ફલ છે. તેમાં તે જીવ ઉપર દ્વેષ કરવો જોગ્ય નથી. મરણ અવસરે કોઈ પણ જીવ ઉપર દ્વેષ કરવાથી તે જીવ સાથે વૈરજ્ઞાવ થાય છે. માટે હવે મહારે જે જે સુખ હઃસ્વ ઉત્પન્ન થાય તે સમજાવે જોગવવું. પૂર્વે મુનિને માથા ઉપર અંગારા નસ્યા, તો પણ વેદના સામી દૃષ્ટિ કરી નથી. મેતારજ મુનિને શરીરે ચાલે જતા રી, તો પણ સમજાવમાં રહ્યા. માટે આ મરણની વેદના પણ તે મુનિ મહારાજની પેઠે સમજાવે જોગવવી. જરા કંઈ પણ પરજ્ઞાવમાં મ

हारे पैसेवुं नहि ने महारु चित्त परन्नावमा जशे तो आत्मा अवरा
 शे. वली में शरीर, धन, कुटुब सर्वने वोशिराव्यु ठे तेमा कइ पण
 चीजमा मारुं चित्त जशे तो महारी आराधना निष्फल जशे माटे
 जेम राधावेध साधनार राधावेध साधवामा तत्पर रहे ठे, तेम महा
 रे पण महारा आत्मस्वप्नावमा रहेवुं ने तेनो विचार करवो तथा
 तेमा ज स्थिर रहेवु एम आराधकपणे मरण करवाथी निश्चे त्रीजे
 नवे वा सातमे नवे जीव मिळिने वरे ठे एम प्रज्जुजीए आगममा क
 ह्युं ठे माटे प्रमाद ठोडीने केवल महारा आत्मामा वर्तु अहो ! प्रज्जु
 जीए आज मार्ग कह्यो ठे, आ मार्ग ग्रहण करवाथी आत्माने आन
 द थाय ठे के, इवे महारो नव फेरो टलशे जरा पण पुद्गलनावमा
 राग धरीश वा, धननी ममता करीश वा कुटुब उपर राग करीश
 तो महारी आत्मदशा टली जशे अने नवत्रमण वधशे अने हु महा
 री आत्मदशामा रहीश तो थोडा कालमा महारी कार्यनिधि थशे
 केसरी चोर जेवा महा माठा चोरी विगेरे अकार्यना करनारे पण
 समन्ताव आदख्यो तो ते तत्काल केवलज्ञान पाम्यो तों इवे हु पण
 महारा आत्माना उपयोगमा रहु हु महारा आत्माना गुण पर्याय
 विचारु. जेम जेम हुं स्वगुणमा लीन यइश, तेम तेम कर्म नाश थ
 शे, ने महारो आत्मा निर्मल थशे अने महारा आत्माना अपूर्वज्ञाव
 प्रगट थशे महारा आत्माना सहज सुखनो अनुभव थशे तेम तेम
 पुद्गल सुखनी वल्लनता नाश पामशे परसुखनी इच्छा नाश थशे,
 तेम तेम कर्म खसता जशे तेथी वधारे विशुद्धि अती जशे पठी ग
 मे ते वेदना थशे, कोइ कापशे, मारशे, तो पण कइ विकल्प
 आवशे नहि ज्या सुधी आत्मानो मलीनता ठे, त्या सुधी शरीरा
 दिकना विकल्पो आवशे माटे हवे तो महारा अविनाशी सुखने
 ज्ञावु. आ मरण अवसरे साधवा तत्पर थजं, परन्ताव उपर उदात्तिन
 दशा महारी प्रगट थाय के, जेथी कुटुबादिक उपर चित्त जाय नहि

પૂર્વે મુનિયોએ પોતાની આત્મદશા જાવી કેવલજ્ઞાન નિપજાવ્યું છે, તે વી દશા હજુ મહારી થઈ નથી. તો પણ શ્રાવક દશા પ્રમાણે વિશુદ્ધિ થશે. તો પણ સાતમે જન્મે મુક્તિ જણશે. માટે મહારો આત્મ આનંદ શિવાય બીજો કોઈ આનંદ જગત્માં નથી. જે જે વને તે જાણવું એજ મહારો ધર્મ છે, શરીરાદિકે જે નપાધિ થાય છે, તેથી મહારાં કર્મ જોગવાય છે. તેથી પણ મહારો આત્મા નિર્મલ થાય છે, એટલે એ પણ આનંદ થવાનું કારણ છે. હું શા કારણે દિલગીર થઈ? કે વિકલ્પ કરું? જગવાન્ શ્રીમત્ મહાવીરસ્વામી મહારાજને સંગમ દેવ તાણે અત્યંત નિપસર્ગ કસ્યા તો પણ સમજાવ ઠોડ્યો નહિ, તેમ હું પણ સમજાવમાંજ રહું કંઈ પણ વીજ મહારી નથી તો હું શી વાત નો વિકલ્પ કરું? આ રીતે નિરવિકલ્પપણે સર્વથા રહેશે તો કેવલ જ્ઞાન પામી સિદ્ધિને વરશે. અને તેથી નીચેની વિશુદ્ધિવાળા પણ ગુણસ્થાનની હૃદમાં રહેશે તો સાતમે જન્મે સિદ્ધિને વરશે. માટે સંસ્કારો કરવો અને સમજાવે રહેવાનો ઉદ્યમ કરવો. સર્વ મંગલ માંગલ્ય, સર્વ કલ્યાણ કારણ ॥ પ્રધાનં સર્વ ધર્માણાં; જૈનં જયતિ શાસનં ॥ ૧ ॥ વલી જ્ઞાતપચ્ચક્ષાણ પયત્નામાં સંસ્કારો કરનારને ગાથા ૪૧ મીમાં શીતલ સમાધી સારુ નાગકેસર, તજ, તમાલપત્ર, એલચી, સાકર એ વસ્તુ દૂધમાં નાંખી દૂધ ઝકાલી દૂધ તાલું કરીને અનજન કરનારને પાવું. એથી અનજન કરનારને શીતલતા રહે એ મુજબ કહ્યું છે. શ્રાવક ધનવાન હોય તો સાતે ક્ષેત્રે ધન વાપરીને દેવ ગુરુને વાંદીને અનજન કરે. અનજનનો લાજ એ પયત્નામાં બહુ કહ્યો છે. આ મુજબ અનજન વિધિ સામાન્ય છે.

પ્રશ્ન:—૧૬૧ આત્મારામજી મહારાજ વિજયાનંદસૂરિ મહારાજ ને પ્રશ્ન લખ્યાં હતાં તેનો જવાબ શું છે?

ઉત્તર:—આત્મારામજી મહારાજજી સાહેબનો કાગલ નીચે મુજબ આવ્યો હતો.

શેહેર અંવાજા સંવત્ ૧૯૫૧ ના જાદરવા વદ ૧૧ રવેચ પૂજ્ય પાદ શ્રી શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રી મદ્વિજયાનદસૂરીશ્વરજી આત્મારામજી મહારાજજી આદિ સાધુ ૧૦ ના તરફથી ધર્મલાજ્ઞ વાંચજો.

નરુચ વદેરે શ્રાવક, પુણ્ય પ્રજાવક, દેવ ગુરુ જ્ઞાતિકારક, શેષ અનોપચદ મલુકચદ ત્રિંગેરે અત્રે સુખજાતા જે ધર્મધ્યાન કરવામાં હૃદયમ રાખજો તમારી ચોપડી તપાસીને પાઠી મોકલી આપી છે, તે પોષેથી પોષ લખજો તમારા લખેલા અશ્રોનો ઉત્તર નીચે મુજબ જાણજો

૧ કેવલજ્ઞાનીમાં પાંચ ઇંદ્રિયાણ વર્જી વાકીના પાંચ પ્રાણ જાણવા કારણ જે કેવલજ્ઞાની મહારાજ કેવલજ્ઞાને સર્વ પદાર્થ જાણે છે, જેટલી ઇંદ્રિયોનું કામ નથી તેથી એ પ્રાણ પ્રવૃત્તે નહિ

૨ કેવલજ્ઞાનીમા ઉદારીક, તૈજસ, કાર્મણ એ ત્રણ શરીર તથા મન વચન કાયા એ ત્રણે જોગ એક સમયમા લાગે, પરંતુ મન જાગ માં હવ્ય મન સમજવું.

૩ ચય ઉપચયને પ્રાપ્ત થાય અને ઔદારિકાદિ વર્ગણાનુ વનેલ હોય તે શરીર, અને શરીરનો વ્યાપાર તે કાયજોગ જાણવો

૪ ત્રણ જોગની સ્થિતિ અતર્મુદ્ધર્ત અને અવગાહના શરીર પ્રમાણ

૫ જ્યાં શરીર હોય, ત્યાં કાયજોગની જનના કૌલેશી અવસ્થા માં કાયાનો વેપાર ન હોય તેથી

૬ શરીર વધક પણ છે, ને અબ્રંધક પણ છે તે અવધક કૌલેશી અવસ્થામા

૭ તેરમે ગુણસ્થાને નોસત્રિ નોઞસત્રિ

૮ કેવલજ્ઞાની મહારાજને, આહારાદિક ચાર સંજ્ઞામાથી કોઈ પણ સંજ્ઞા હોય નહિ.

૯ કાયબલ્લ નામ શરીરનું સામર્થ્ય છે, અને સ્પર્શ ઇંડી શીત ઠંડાદિની પરિક્ષા કરનાર છે

૧૦ જ્ઞાનની અવગાહના આત્મ પ્રમાણ.

૧૧ તીર્થંકરના વચન, કેવલજ્ઞાનીને કોઈ પણ જ્ઞાનપણે ન પ્રણમે. ક્ષાયકજ્ઞાવનું જ્ઞાન છે, તેથી પ્રણમવું એ ક્ષયોપશમનો ધર્મ છે.

૧૨ દેવતાને આહાર કરતાં કોઈ દેખે અને કોઈ ન દેખે.

૧૩ જીવ આહાર લે, તે શરીર લે અને ઇંદ્રિય તો ફક્ત રસાદિકનું જ્ઞાન કરનાર છે.

આ મુજવનો મહારાજજી સાહેવનો કાગલ છે. આ ઉત્તરો વિજ જયાનંસૂરિ મહારાજ સાહેવજી શિવાય બીજાથી લખાવા બહુ કઠણ છે. વાંચાને અમે બહુ ખૂશી અયા તથા આ ચોપડીમાં દાખલ કસ્યા છે.

પ્રશ્ન:—૧૬૨ મરણ અવસરે સમાધિમાં ચિત રહે, તે સારું કેંઈ જાપ કરવાના કહ્યા છે ?

ઉત્તર:—લોગસ્સના કલ્પમાં નું નું અવંશાય કિત્તિય વંદિય મ હીયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા ॥ આરુગ્ગ બોહિલાનં, સમાહિવ ર મુત્તમં દિંતુ ॥ ૧ ॥ આ મંત્રના (૧૫૦૦૦) જાપ કરવા, ધૂપ દીપ કરોને વલી ગણતી વચ્ચે સ્થિર આસને બેસવું. આસન ચલાયમાન કરવું નહિ. ચરજ આવે મંત્રર કરડે તો પણ હાથ ઊંચો નીચો કરવો નહિ. માલા ઊપર દૃષ્ટિ થાપવી તે ફેરવવી નહિ. જીજ્ઞાસો ગણતાં ફલાવવા નહિ. એક ધ્યાને ગણી રાખવાથી મરણ અવસરે સનાધિ રહેશે એમ લોગસ્સના કલ્પમાં કહ્યું છે. માદગી અવસરે એ ગાથાનું ધ્યાન જરૂર રાખવું, આનરપચ્ચક્ષાણ પયન્નામાં કહ્યું છે કે બાર અંગના જાણ પણ મરણ અવસરે વધારે ધ્યાન કરી શકતા નથી, તેથી એક ગાથાનું ધ્યાન પણ જીવ સમુદ્ધી તારનાર છે. માટે વીતરાગના ધર્મની દરકોઈ ગાથાનું ધ્યાન કરવું. સમાધીમાં રહેવાની જ્ઞાવના પણ જીવને તારનાર છે, માટે આ જાપ કરી મૂકવા બહુ શ્રેષ્ઠ છે.

પ્રશ્ન:—૧૬૪ સાધારણ હવ્યથી ધર્મશાલા વિગેરે બાંધી છે, તે તથા સંઘ વિગેરે જમાડે તે શ્રાવક વાપરે તો કેમ ?

उत्तर.—धर्मशाला बाधी ठे, ते श्रावकने उत्तरवा सारु ठे तेमा ठ
 तरवाने हरकत नथी, पण पोत पोतानी शक्ति प्रमाणे साधारणमा
 कंइ आपवु जोइए. श्राद्धविधिमा पाने ११० मे ठे तेमा साफ कह्यु
 ठे के, जुनु जाहुं आपे तो प्रगट दोष ठे कारण जे धर्मशाला करावी
 जनार कइ दीर्घकाल एक स्थितिवाला रहेता नथी, तो ते धर्मशाला
 नी मरामत चलाववी विगेरे क्यांथी काढवी ? माटे श्रावको आपी
 जाय तो ते मकान सारी स्थितिमा रहे वली स्वामिन्नक्ति करवा पै
 सा मूकी गया ठे तेनु जमवाने कंइ पण हरकत नथी, पण स्वामि
 नो माल तृष्णापणे इन्द्रियोना विषयने सारु अतिशय आ कठ सुधी
 खावो नहि फक्त स्वामिन्नाइनुं मन साचववा जमवा जवुं ठे तेथी
 जमाडनारना बहुमान करतो योग्य रीते जे वस्तु हाजर होय, ते
 निर्वाह रीते वापरे, तो कइ हरकत नथी पण तेना कारजारी थइ ते
 माथी कइ वस्तु घेर लइ जवी, वा पोताना लागता वलगताने आपी
 देवी, वा हरकोइ प्रकारे पोताना ससारी काममा साधारणनी चीज
 वापरवी वा, पैखा वगाडवा तेथी तो श्राद्धविधिमा नुकसान कह्यु ठे
 माटे साधारण इव्य पण विणसाडवु नहि साधारण इव्य उपर आ
 गल कथा आवी गइ ठे, ते आनी साथे जोडवी

आ कथाठं साजनी तुह श्रद्धावालांने व्यामोह थशे के आटलु
 देवइव्य वा, साधारण इव्य, ज्ञान इव्य खाधुं तेनां आटला कर्म बं
 धाय ? तेने विचार करवानो के जेम के छुनियामा कोइ छोकरीना पै
 सा खाय ठे तेनी केटली निदा थाय ठे ? तेनु कारण जे तेने आपवा
 योग्य ठे ते न आपता तेनु खाय तेम आ इव्यमा पोतानु इव्य वा
 परवा योग्य ठे, तेने बदले खाय तो वधारे पाप थाय ज वास्ते ज्ञा
 नीये ज्ञानमा वधारे पाप जोयु ते वनाव्य

प्रश्न — १६५ पुज्जल केटला प्रकारना कहा ठे ?

उत्तर — पुज्जल त्रया प्रकारना कहा ठे जीवे जे ग्रहण करेला ठे

तेमां जीव ठे त्यां सुधी प्रयोगशा कहीये. ते शरीरमांथी जीव नी कली गया पठी जे पुजल रह्या ठे ते मिश्रशा कहीये. त्रीजा विश्रशा ते स्वभाविक पुजलना स्कंध थाय ठे. जेम के आकाशमां लीला पी ला रंग देखाय ठे, ते तथा अंधाराना पुजल तथा वादलाना पुजल ए जीवे ग्रहण कस्या विना थाय ठे ते विश्रशा कहीये. ए रीते त्रणजा तना पूजलनो अधिकार जगवतीजीमां पाने ५११ मे ठे.

प्रश्न:—१६६ परिहारविशुद्धि चारित्र केटला पूर्व जणेल्ला अंगी कार करे ?

उत्तर:—नव पूर्वनी त्रीजी वस्तु सुधी जण्या होय, तेनु परिहार विशुद्धि सयम आदरे, नव जण गह्वमांथी नीकले, तेमां चार जण ठ मास सुधी तपश्चर्या करे ने चार जणा तेमनी वैयावच्च करे, ने एक गुरु स्थापे. तपश्चर्या करनार ठ मास सुधी करी रहे, त्यारे वै यावच्चवाला ठ महिना सुधी तपश्चर्या करे. पठी ठ महिना गुरु तपश्चर्या करे ने बीजा आठमांथी एकने गुरु स्थापे, ने सात जण वैयावच्च करे. एवी रीते अठार मास सुधी तपश्चर्या करे. तेनु नाम परिहारविशुद्धिचारित्र कह्युं ठे. ए अधिकार जगवतीजीमां पाने ५११ मे ठे.

प्रश्न:—१६७ सिद्ध महाराजने चारित्र कहीये के नहि ?

उत्तर:—सिद्ध महाराजने व्यवहार रूप चारित्र नथी, तेथी जगवतीजीमां पाने ५१६ मे नोचारित्र नोअचारित्र कह्युं ठे.

प्रश्न:—१६८ विज्रंग ज्ञानवालाने दर्शन होय के नहि ?

उत्तर:—कर्मग्रंथमां तो ना कही ठे, पण जगवतीजीमां पाने ५८८ मे विज्रंगज्ञानवालाने अवधिदर्शन कह्युं ठे. पन्नवणाजीमां पण अवधिदर्शन कह्युं ठे. हवे ए बे मतातर जणाय ठे. तत्त्व केवलीगम्य.

प्रश्न:—१६९ मुनिने अशुद्धमान आहार पाणी आपवाथी शुं फल थाय ?

उत्तर:—मुनिने मुख्यपणे तौ शुद्धमान आहार पाणी आपवाना

ज ज्ञाव होय पण केटलाएक कारणे अशुद्धमान पण आपे वली गुरु उपर राग ठे तेथी कइ कइ चित्तमा पण भावी जाय पण मुनिने प्रतिलाजवाना अतिशय ज्ञाव ठे, तेथी अल्प दोष ने घणी निजरा जगवतीजीमा पाने ६१० मे कही ठे

प्रश्न.—१७० प्रायश्चित्त लेवाना ज्ञाव ठे, ने एटलामा काल करे तो आराधक के केम ?

उत्तर.—जगवतीजीमां पाने ६१५ मे मुनि गोचरी गया ठे ने त्यां कइ दोष लाग्यो ठे, ते गुरु पासे जइ आलोववाना ज्ञाव ठे, ने वचमां काल करे तो तेने आराधक कहा ठे

प्रश्न.—१७१ मोटामा मोटो दिवस केटलो होय ? ने रात्री के टली होय ?

उत्तर.—जगवतीजीमा पाने ६३८ मे जठामां जठो दिवस बार मुहूर्त एटले चोवीश घडी तथा जठामां जठी रात्री पण एज प्रमाणे, तेम वधारेमा वधारे दिवस १८ मुहूर्तनो एटले ठत्रीश घडीनो तथा रात्री पण वधारेमा वधारे एटली थाय

प्रश्न.—१७२ श्रावको पौषध लइ धर्मकथा करे ते अधिकार ही रीते ठे ?

उत्तर.—जगवतीजीमां पाने ६४० मे रुपिज्जडपुत्रनो अधिकार ठे त्या श्रावको आसन लइ वेग ठे, ने रुपिज्जडधर्म प्ररूपे ठे. तेमां थी श्रावकने शंका थइ ठे तेथी जगवंतने पूठ्युं ठे जे रुपिज्जडया प्रमाणे प्ररूपे ठे जगवंते कह्युं के रुपिज्जड प्ररूपे ठे ते सत्य ठे. ए रीते अधिकार ठे. तथा उपदेशमालामा गाथा २३३ मी मा श्रावक बीजा ने धर्मोपदेश करे एम कह्युं ठे.

प्रश्न.—१७३ ज्ञव्य जीव ठे ते सर्वे सिद्धि वरे, त्यारे वधा भजवि रहे के केम ?

उत्तर.—जयती श्राविकाए जगवतीजीमा प्रश्न पूठ्या ठे तेमा

ए प्रश्न ठे तेनो जवाब पाने एए? मे ठे के, गयो काल अनंतो गयो तेनो ठेडो नथी, तो पण एक निगोदने अनंतमे जागे सिद्धि वर्या ठे. तेमज आवता कालनो ठेडो नथी. माटे वने तुल्य ठे. तेथी आवते काले पण बीजा एक निगोदने अनंतमे जागे सिद्धि वरडो. तेथी कोइ दिवस जिवि खाली अवाना नथी.

प्रश्न:—१७४ समकित सहित कइ नरक सुधी जाय ?

उत्तर:—समकित सहित ठठी नरक सुधी जाय अने सात मी नरके समकित बसीने जाय. ए अधिकार जगवतीजीमां पाने १७४ मे ठे.

प्रश्न:—१७५—पुस्तक तथा प्रतिमाजी होय त्यां हास्य विनोद क रतां आशातना लागे के नहि ?

उत्तर:—ज्यां ज्ञान अने जिनप्रतिमाजी होय त्यां आहारनिहार स्त्री साथे जोग तथा हास्यादिक क्रीडा कग्वाथी आशातना धाय ठे. ए अधिकार जगवतीजीमां पाने ११७७ मे ठे. सुधर्म सनामां थंजा ठे, तेमां पुस्तक तथा प्रजुनी दाढाना कावडा ठे तेथी इंडाणी साथे हास्यादि विनोद सुधर्म इंड त्यां करता नथी, तेम मनुष्ये पण क रवो नहि.

प्रश्न:—१७६ ह्योपशम जावनुं समकित ने उपशम जावना समकितमां गुं फेर ठे ?

उत्तर:—ह्योपशम जावनुं समकित ठे तेने समकितमोहनी विपाक उदये ठे, ने मिथ्यात्वमोहनी प्रदेश उदये ठे ने उपशम समकितवालांने मिथ्यात, मिश्र तथा समकितमोहनी विपाक उदय तथा प्रदेश उदयथी टली जाय ठे. ए अधिकार जगवतीजीमां पाने ११७३ मे ठे.

प्रश्न:—१७७ श्रावक उघाडे मुखे बोले तो उचित ठे के नहि ?

उत्तर:—श्रावके अवश्य मुखे वस्त्र अथवा हाथ अथवा मुहप

તિ રાણીને વોલવું ઘડાડે મુખે વોલવું નહિ જોડે. એ સઘથી જગ
વતીજીમા ગૌતમસ્વામી મહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યું છે જે ૬૬ સાવધ જા
પા વોલે છે, કે નિરવધ જાપા વોલે છે ? તેનો ઉત્તર જગવતે કહ્યો છે
જે, ૬૬ જે વચ્ચત મુખે વચ્ચ અથવા હાથ રાણીને વોલે છે, તે વચ્ચત
નિરવધ જાપા વોલે છે ને જે વચ્ચત ઘડાડે મુખે વોલે છે, તે વચ્ચત
સાવધ જાપા વોલે છે એવી રીતે પાને ૧૩૦૭ મે અધિકાર છે

પ્રશ્ન - ૧૭૮ પૂર્વનુ જ્ઞાન કયા સુધી રહ્યું ?

ઉત્તર - પૂર્વનુ જ્ઞાન જગવાનના નિર્વાણ પછી એક હજાર વર્ષ
સુધી રહ્યું એ અધિકાર જગવતીજીમા પાને ૧૫૦૩ મે છે

પ્રશ્ન - ૧૭૯ પ્રજનુ શાસન કયા સુધી રહેશે ?

ઉત્તર - એકવીશ હજાર વર્ષ સુધી રહેશે એ અધિકાર જગવતીજી
માં પાને ૧૫૦૪ મે છે

પ્રશ્ન - ૧૮૦ વિદ્યાચારણ જઘાચારણ મુનિ નદીશ્વર ધીપે જિન
પ્રતિમાને વાદવા જાય એ અધિકાર કોમા છે ?

ઉત્તર - જગવતીજીમા પાને ૧૫૦૬ મે છે

પ્રશ્ન - ૧૮૧ શ્રાવક શ્રાવકને, તથા શ્રાવિકાને વ્રત ઝચ્ચ
રાવે કે કેમ ?

ઉત્તર - શ્રાવક - શ્રાવક શ્રાવિકાને વ્રત ઝચ્ચરાવે છે જ્ઞાતાજી
મા ઠોપેલી વ્રતને પાને ૧૦૧૬ મે જિતશત્રુ રાજાએ સુબુદ્ધિ પ્રધાન
પાસે ધર્મ સાજ્જલીને પ્રતિવોધ પામી શ્રાવકના વાર વ્રત સુબુદ્ધિ પ્ર
ધાન પાસે બીધા છે વલી પચ્ચસ્કાણના કરાવનાર જાણ અજાણના
ચાર જાગા કહ્યા છે તે આ પ્રમાણે - કરાવનાર જાણ ને કરનાર જા
ણ એ પચ્ચસ્કાણ શુદ્ધ કરાવનાર જાણ ને કરનાર અજાણ પણ કરા
વનાર જાણે છે તેથી વ્રતની વિધિ બતાવે, વાસ્તે એ પણ શુદ્ધ છે ક
રાવનાર અજાણ ને કરનાર જાણ, તે પણ શુદ્ધ કહ્યા છે પણ ત્યા
દર્શાવ્યું છે જે તથાવિધ ગુરુને અજ્ઞાવે પિતા, ઠાકા, મામા, જાઈ, વા

કોઈની પણ સાક્ષી રાખીએ. તેનું અજાણ છે, પણ પોતે જાણે છે તેથી શુદ્ધ છે, ચોથો જાંગો કરાવનાર અજાણ ને કરનાર પણ અજાણ એ અશુદ્ધ પચ્ચક્ષાણ કહ્યું છે. આવી રીતે પ્રવચનસારોદ્ધારની ટીકામાં ૩૯ મેં પાને કહ્યું છે, એ ઉપરથી ત્રીજા જાંગથી સિદ્ધ થાય છે જે પિતા વિગેરે અજાણ છે, તેમની સમક્ષ પચ્ચક્ષાણ લેવું, તો જાણકાર શ્રાવક પાસે લેવું એ તો વધારે યોગ્ય છે. આવી ચૌજંગી યોગશાસ્ત્રમાં તથા પંચાશકમાં પણ છે. વાસ્તે મુનિ મહારાજના અજાણે શ્રાવક પાસે પચ્ચક્ષાણ લેવું યોગ્ય છે.

પ્રશ્ન:-૧૮૨ શ્રાવકને ફાસુક પાણી પીવાથી શું ફાયદો છે? કારણ જે આરંજન તો કરવો કરાવવો રહ્યો છે, તો સચિત્તનું અચિત્ત કરીને પીવું તેથી શું ફલ?

ઉત્તર:-શ્રાવકને સચિત્ત વસ્તુની મૂર્ઝા ઊતરી એ મોટો લાજ છે. કર્મવંધન છે તે ઇચ્છા કરીને છે, તે સચિત્ત વસ્તુની ઇચ્છા બંધ થઈ ગઈ, એ મોટો લાજ છે. વલી સચિત્ત જલ જગત્માં છે તે વધા ઉપર ચિત્ત મોકલું છે, તે ફાસુક જલ પીનારને બંધ થઈ જાય છે. ફાસુક પાણી જ્યાં જાય, ત્યાં મલતું નથી. તો તે પરિસહ પણ વચ્ચે સ્વમ વો પડે છે. વલી સચિત્ત જલમાં સમયે સમયે જીવ ઉપજે છે ને વિણસે છે તેનો પણ આરંજન ટલી જાય છે. તેથી શ્રાવકને સચિત્તનો ત્યાગ થાય છે. તેના અતિચાર પણ કહ્યા છે. વલી મહંત શ્રાવક આ નંદજી પ્રમુખે સચિત્તનો ત્યાગ કહ્યો છે ને આરંજન મોકલ્યો છે. આ સચિત્ત ત્યાગ ૭ મી પડિમામાં કહ્યો છે અને આરંજનનો ત્યાગ ૮ મી પડિમામાં છે. એ અધિકાર ઉપાસકદશાંગની ઢાપેલી પ્રતમાં પાને ૬૬ મેં છે. વલી આઠમી પડિમામાં પોતાને આરંજન કરવાનો ત્યાગ છે, પણ કરાવવાનો ત્યાગ નથી. આરંજન કરાવવાનો નવમી પડિમામાં ત્યાગ છે. વાસ્તે આરંજન મોકલ્યો છે તો પણ આનંદાદિક શ્રાવકે સચિત્તનો ત્યાગ કહ્યો તેમ જ હાલના શ્રાવકને પણ કરવા યોગ્ય છે.

प्रश्न-१०३ श्रावक देरासरमां जाय, त्या सारी आंगी रचेजी होय तथा गायन थतु होय तो त्या तेणो शु जाववु ?

उत्तर:-जे जे पुरुषोए आगीना काममा पैसा खरच्या ठे ते ते पुरुषोनी अनुमोदना करवी जे धन्य ठे । ससारना काममा पैसा वा परवा वध करी प्रज्जु ज्ञक्किमां पैसा वापरे ठे । मारु चित्त क्यारे एवु थशे जे हु एवी प्रज्जु ज्ञक्कि करीश वली आगीना वनावनार पुरुष नी अनुमोदना करे जे पोतानु काम बोडी आगी करवामा पोतानो काल गुमावे ठे महारा जाव एवा क्यारे थशे ? वली गायन थतु हो य तो जे जे प्रज्जुना गुण गाय ठे तेमां लीन थवु, पण गायनना विषयमा लीन थवु नहि वली दृष्टि पण प्रज्जु सामी स्थापवी, पण गानारना सामी स्थापवी नहि कारण के प्रज्जु शिवायनी त्रण दिशा जोवानु दशत्रीकमा वर्जव कह्यु ठे माटे प्रज्जु सामी दृष्टि स्थापवी. वली राग सारो गाय ठे तेने सारु जाववु जे मने एवं गाता आवड तु होत तो प्रज्जुना गुण गायनमा हुं पण गात एम जाववुं पण राग मा लीन न थवु वाल जीवने तो प्रज्जुने जे जे प्रशसे ठे ते ते परप राये गुणदायक ठे, पण विवेकीने तो प्रज्जुना गुण गावा तेज गुणकारी ठे. यशविजय महाराजे सवासो गाथाना स्तवनमा कह्युं ठे जे "जिनपूजामा शुज जावथी, विषय आरंजतणो ज्ञय नथी " माटे जिनमदिरमा जइ विषयनी दृष्टि न राखवी तेज गुणकारी ठे जिन मदिरमा परजाव ठोडवा सारुं जवु ठे, ने त्या विषयनी दृष्टि थाय त्यारे विषय क्या तूटे ? माटे पुज्जलिक पदार्थमा दृष्टि न राखता प्रज्जुना गुण सज्जारी प्रज्जुनी थाज्ञा सज्जारी शुज जावनी वृद्धि करवी ने पुज्जल राग घटाडवो तेज धर्म ठे.

प्रश्न-१०४ पाठले जेवे आयुष्य वाध्यु होय, तेज प्रमाणे पुहुं थाय के कोइ रीते तूटे ?

उत्तर-शास्त्रमा आयुष्य बें प्रकारनां कहां ठे. एक ८

અને વીજું નિરુપક્રમી. હવે ઉપક્રમી આયુષ્ય છે તેને ઉપક્રમ જે વિ
ષ શસ્ત્ર પ્રમુખ લાગવાથી આયુષ્ય નું થાય છે. જેમ કે અકાલ મૃત્યુ
કહેવાય છે. એ ઉપક્રમી આયુષ્યવાલાએ જે આયુષ્ય વાધેલું છે. તે શિ
થિલ છે તેથી તેને ઉપક્રમ લાગે છે. એ અધિકાર તત્ત્વાર્થમાં વીજો અ
ધ્યાય પૂરો થતાં પાને ૧૦૫ મેથી ચાલે છે. તે વીજો અધ્યાય પૂરો થ
તાં સુધી છે. વહી વિશેષાવશ્યકમાં પણ અધિકાર છે. તથા આચારાં
ગજીની શિલાંગાચાર્ય કૃત ટીકા ઠાપેલીમાં પાને ૧૧૨ મે છે. વાકી
પણ ઘણી જગ્યાએ છે. પ્રાટે ઉપક્રમની સારી રીત સંજ્ઞાલ રાખવી.
કારણે જે પ્રાયઃ આ કાલમાં ઘણા સ્થાનસનાં ઉપક્રમી આયુષ્ય હોય.
વાસ્તે ઉપક્રમ લાગ્યું હોય તો તે ટાલવાનો હવમ કરવો. તે સારુ
મુનિ મહારાજ પણ ઔષધાદિક કરે છે. પણ આખો જીવ વ્રત પાલ
વાં ને ઠેછી વચ્ચે વ્રતમાં દૂષણ લાગે વા જાગે એવી દવા વાપરવી
તે ઠીક નહિ. જેમ વને તેમ વ્રત રાખવાં ને રોગનો વિકલ્પ ન કરવો.
રોગનો વિકલ્પ ન કરવાથી રોગ જલદી દૂર થાય છે, વાસ્તે પોતા
નો આત્મધર્મ ન વગડે એમ હવમ કરવો.

इहां कोइने शंका थो जे हरेक व्रतमां चार आगार छे, तेमां
सबसमाहिवत्तियागारेणं आ आगार छे वास्ते कदापि अयोग्य वस्तु
त्याग करेली वापरे तेथी शुं व्रत जंग आय छे? ते विषे जाणदुं जे
आगार राख्या छे पण ते विषे शास्त्रमां कहेलुं छे जे दृढ प्रत्तिज्ञावान
आगार सेवता नथी, पण जेनुं मन ठीलुं छे एटले रोगादिक
सहन थता नथी, प्रणाम बगडी जाय छे एवं लागे तो व्रत उपर
प्रणाम राखवाने प्रायश्चित्त लेवानी जावना सहित वापरवुं. ते आगा
रवाली वस्तु सेव्यानुं पण प्रायश्चित्त कह्युं छे. तो ए अपवाद मार्ग
छे, पण जे आगार नथी सेवता ने शुद्ध स्वरूप उपर नजर राखे
छे तेनी अपेक्षाए तो ए उत्तरतो छे. वही केटलाएक जीव पैसाना
थी एटले निर्दोष दवानुं खरच वधारे लागे छे तेना कृपणपणा

थी दूषित दवाञ्च वापरे ठे ए तो बहुच दूषण ठे एवा माणसो पैसा
नी कसरथी भनक्त दवाञ्च वापरे ठे ने पातु शुन खाते ड्य वापरे
ठे, ते करतां शुन खाते कमी वापरी जक्त दवामां पैसा वापरे तो ए
वधारे उत्तम नीति ठे वास्ते व्रत रहे एम करवुं एज कल्याणकारी
ठे तेम जेना प्रणाम बगडता होय तेमने आगार सेववानी मना क
रवी ते पण योग्य नथी.

प्रश्न - १८५ साधुजी गाममा प्रवेश करे तो तेमने वाजते गाज
ते सामैयु करी तेडी लाववानु शास्त्रमां कह्यु ठे ?

उत्तर - श्राद्धविधिमा पाने १६० मे एरो अधिकार ठे के, श्री ध
र्मधोपसूरीना नगर प्रवेशना उंचवमा वहाँतेर हजार टका श्रावके
खरच कस्या ठे वली व्यवहार सूत्रनी जाप्यमा पाने १८१ मे ठे ते
नुं त्या प्रमाण आप्यु ठे जे प्रतिमाधर मुनि प्रतिमा पूरी थाय त्यारे
नगर बहार रही गुरुने खवर आपे के, हु आब्यो छु पठी गुरु, राजा
प्रमुख जे श्रावक होय तेने जणावे. पठी श्रावक बडा आम्बरथी प्र
वेश करावे तेथी शासननी प्रज्ञावना थाय घणा जीव धर्मना रागी
थाय ए विगेरे घणो दर्शाव श्राद्धविधिमा ठे माटे बडा आम्बरथी
गुरु महाराजने नगर प्रवेश कराववो

प्रश्न - १८६ चोमासामा खाड विगेरेनो त्याग करवानुं कया शा
स्त्रमा ठे ?

उत्तर - श्राद्धविधिमा पाने १५४ मे चोमासामा खांड, खजूर,
झाक, मेवा, सूकवणी झाक, ज्ञाजी विगेरे भनक्त कह्या ठे त्या जो
शो तो जणाशो कारण जे चोमासामा ए चीजोमा त्रस जीवनी उ
त्पत्ति थाय ठे माटे त्याग करवी जोइए

प्रश्न - १८७ गुरुड्य कोने कहीए ?

उत्तर - श्राद्धविधिमा पाने १०० मे टवावाली प्रतमा वस्त्र पात्र
प्रमुख उपकरणने गुरुड्य कह्यु ठे

પ્રશ્ન:-૧૦૮ જિનચિંતની પ્રતિષ્ઠામાં તથા દીક્ષામાં મુહૂર્ત શી રીતે જોવાનાં છે ?

ઉત્તર:-મેં લગ્નશુદ્ધિ વિગેરે જૈનના મુહૂર્તના ગ્રંથો જોયા છે, તેમાં થી સામાન્ય રીતે આ નીચે જણાવ્યું છે. વિશેષ તો તે શાસ્ત્ર જોવાથી જણાશે.

પ્રથમ માસ જોવા. તે માર્ગશીર્ષ, માઘ, ફાગણ, વૈશાખ, જ્યેષ્ઠ, આષાઢ એ માસમાં પ્રતિષ્ઠા કરવી લગ્નશુદ્ધિમાં કહી છે. તથા જ્યોતિર્વિદાન્નરણ નામનો કાલીદાસ પંક્તિતે જ્યોતિષનો ગ્રંથ કહ્યો છે, તેમાં જૈનપ્રતિષ્ઠાની સંક્રાંતી કહી છે, તે વૃશ્ચિક, મકર, કુંભ, મેષ, વૃષભ, મિથુન, એ ૬ સંક્રાંતિ કહી છે. એ ગ્રંથની ટીકા જૈનાચાર્યની કરેલી છે. વલી પ્રતિષ્ઠાની વિધિના ટીપણામાં શ્રાવણ માસ પણ લખેલો છે અને શ્રાવણ માસમાં પ્રતિષ્ઠા થયેલી પણ દેરાસરમાં જોવામાં આવે છે. તત્ત્વ કેવલીગમ્ય. આપણા સિદ્ધાંતમા પૂનમીઆ માસ કહ્યા છે તેથી મુહૂર્તમાં પણ તેજ માફક માસ લેવા.

તિથિયો સામાન્ય રીતે શુક્લ પક્ષની શુદ્ધિ ૧૦ થી તે કૃષ્ણપક્ષની વદિ ૫ સુધી ઉત્તમ કહી છે. તથા તિથિયો પ્રત્યેક પણ કહી છે તે ૧-૨-૫-૧૦-૧૩-૧૫ એ શુક્લપક્ષની અને કૃષ્ણપક્ષની ૧-૨-૫ સુંદર કહી છે.

વાર સોમ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર એ સુંદર કહ્યા છે. તથાપિ એ શિવાયની તિથિ તથા વાર સિદ્ધિયોગે યુક્ત હોય તો લગ્નશુદ્ધિમાં સુખના આપનાર કહ્યા છે.

વલી આરંભસિદ્ધિની મોટી ટીકામાં એક મંગલવાર વર્જી સર્વે વાર પ્રતિષ્ઠામાં લીધા છે. માટે બલવાન્ યોગ હોય તો તિથિ વારનો નિયમ નહિ.

પ્રતિષ્ઠામાં મઘા, મૃગશીર્ષ, હસ્ત, ઉત્તરાફાલગુણી, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાનાહપદ, અનુરાધા રેવતી, શ્રવણ, મૂલ, પુષ્ય, પુનર્વસુ, રોહિણી

स्वाति, धनिष्ठा ए नक्षत्र लेवा

कुंजस्थापनमा, रवि नक्षत्रथी प्रथमनां पाच नक्षत्र मूकीने प
ढीना आठ नक्षत्र तथा पढीना आठ वर्ज्यो ते पढीना छ नक्षत्र ए चौद
नक्षत्र कुंजचक्रनां ठे तेमा मुहूर्त कुंजस्थापननुं करवु पहेजां पा
च तथा आठ पढीना आठ वर्ज्यवा.

उपर प्रतिष्ठा नक्षत्र कक्षा, तेमांनुं नक्षत्र प्रतिष्ठा करावनारना
जन्म नक्षत्रथी १०-१६-१७-१८-२३-२५ होय तो वर्ज्युं

आमल योग ते रविनक्षत्रथी १-७-ए-१६-२१-२३-२८ ए नक्षत्र
होय तो आमल योग आय, ते परदेश जता वर्ज्ये ठे ने बीजा काममा पण
वर्ज्य तो सारां वार तिथि नक्षत्रथी कुयोग वर्ज्यवा

तिथि	रवी	सोम	मंगल	बुध.	गुरु	शुक्र	शनि	कुयोग
	७	६	५	४	३	२	१	कुलिकयोग व
"	५	४	३	२	१	७	६	उपकुलिक व
"	३	२	१	७	६	५	४	कटक योग व
"	॥	७	६	५	८	३	६	अर्धग्रहरवर्ज्यो
"	८	३	६	१	४	७	२	कालवेला व
"	१२	११	१०	९	८	७	६	कर्कयोगवर्ज्यो
नक्षत्र	मघा	विशाखा	आर्षा	मूल	कृतिका	रोहि	हस्त	यमघट वर्ज्यो
"	विशाखा	पूर्वाषाढा	धनिष्ठा	रेवती	रोहिणी	पुष्य.	उ. फा	उत्पातयोग व.
"	अनुराधा	ज्येष्ठा	शतभिषा	अश्विनी	मृग	अश्ले-	हस्त	मृत्युयोग व
"	ज्येष्ठा	अभिजित	पूर्वाषाढा	भरणी	आर्षा	मघा	चित्रा	काणयोग व.
तिथि	७	७	०	१-३	६	३	०	सहस्रयोग व.
"	४	चि०	ज्येष्ठा	धनिष्ठा	उ फा.	पुष्य	रेवती	वारनाजन्मन
"	जे०	पूर्वाषाढा	शत	पूर्वा	रो. मृ.	रो मृ	उ का	द्वानवर्ज्यवा)
"	मघा	विशाखा	आर्षा.	मू आ	आर्षा	अश्ले	इ चि	कुयोगवर्ज्यवा
"	विषा०	ज्येष्ठा	धनिष्ठा	भरणी	शत	पूर्. प.	पूर् पा	
"	अनु०	ज्येष्ठा	धनिष्ठा	भरणी	शत	पूर्. प.	उ पा	
तिथि	५ ह	६ मृ	७	८	९	१०	११	
नक्षत्र			अश्विनी	अनुराधा	पुष्य	रेवति	रोहि	महामृत्युयोग

कुलिकयोग थाय ठे ते चार घडी थाय ठे. ते पम्बाने दिवसे प
हेले चोघडीए, बीजे बीजे चोघडीए एम सातमने दिवसे सातमे चो
घडीए थाय. तेम उपकुलिक, कंटक, अर्धप्रहर, कालवेला एवा २ को
ठामां तिथि ठे. ते जे तिथि होय तेदलामुं चोघडीयुं ए योग रहे ठे.
ते वखत शिवायनो वखत सारो.

आनंदादिकमां कुयोग कह्या ठे, ते वर्जवा.

रवो	सोम.	मंगल.	बुध.	गुरु.	शुक्र.	शनि.	
भ.	आर्द्रा.	मघा.	चित्रा.	ज्येष्ठा.	अभि.	पु. भा.	कालदंड.
आर्द्रा	मघा.	चि.	ज्येष्ठा	अभि.	पु.भा.	भरणी	ध्वांक्ष.
अश्ले.	हस्त.	अनु.	उ. पा.	शत.	अश्वि.	मृ.	वज्रा.
मघा.	चि.	ज्ये.	अभि.	पु. भा.	भर.	आर्द्रा.	मुद्गर.
चि.	ज्ये.	अभि.	पु. भा.	भर.	आर्द्रा.	मघा.	कंप.
स्वां.	मूल.	श्रवण.	उ. भा.	कृत्ति.	पुनर्व.	पु.फा.	लुंपक.
वि.	पु. पा.	धनी.	रे.	रोहि.	पुण्य.	उ.फा.	प्रवास.
अनु.	उ. पा.	शत.	अश्वि.	मृग.	अश्ले.	हस्त.	मरण.
ज्ये.	अभी.	पु. भा.	ज्जर.	आर्द्रा	मघा.	चित्रा.	व्याध.
पू. पा.	धनी.	रेव.	रो.	पुण्य	उ. फा.	विशा.	शूल.
अभी.	पु. भा.	भ.	आर्द्रा..	मघा.	चित्रा.	ज्येष्ठा,	मूशळ.
शत.	अश्वी.	मृग.	अश्ले	हस्त.	अनु.	उ. पा.	क्षय.
पु.भा.	भर.	आर्द्रा.	मघा.	चित्रा.	ज्येष्ठा.	अभि.	क्षिप्र.

यमल योग वर्जवो ते गुरुवार, मंगलवार, शनिवार एमांनो
वार तिथि १-४-१२ एमांनी तिथी, मृग, विशाखा, धनिष्ठा एमांनुं
नक्षत्र ए त्रणने योगे वर्जवुं.

त्रिपुष्कर योग ते १-४-१२ तिथि, गुरु, मंगल, शनि एमांनो वा
र ने कृत्तिका, पुनर्वसु, उत्तराफालगुनी, विशाखा, उत्तराषाढा, पूर्वा
जाडपद, एमांनुं नक्षत्र ए त्रणे योगे थाय ते वर्जवुं.

गुरु शुक्रना अस्तमां प्रतिष्ठा, उजमणुं करवानो निषेध कखो
ठे तथा दीक्षा शुक्रना अस्तमा आपवी संजवे ठे. केम के, लग्नशुद्धि

मां शुक्र निर्वल लेवो कह्यो ठे तो अनिर्वल ठे तथा प्रतिष्ठादिकमा
गुरु, शुक्र बाल होय, बूढो होय ते दिवस पण वर्जवा

गुरु शुक्रनो उदय पूर्व दिशाये थाय तो त्रण दिवस बाल जाण
वो अने पश्चिम दिशाए उदय थाय तो दश दिवस बाल जाणवो

गुरु शुक्रनो पूर्व दिशाए अस्त थाय तो ते पदेला पदर दिवस
वृद्ध जाणवो अने पश्चिम दिशाए अस्त थाय तो ते पदेला पाच दि
वस वृद्ध जाणवो ए दिवसोमा मुहूर्त आपवु नहि

शुक्र देरासरमा पेसता जे दिशाए उदय होय, ते सन्मुख जावे
तथा जमणो अवश्य वर्जवो, पण कदापि अध शुक्र होय तो हरकत
नहि एम आरंभसिद्धिनी नानी टीकामा कह्यो ठे बीजा वे प्रकारना
शुक्र पण तजाय तो तजवा कह्या ठे सकातीए वर्ततो जे सकाती
होय ते सकातीमा जुड ने सन्मुख आवे तो वर्जो

नक्षत्रे वर्ततो ते कृत्तिका, रोहिणी, मृगशार्प, आर्द्रा, पुनर्वसु,
पुष्य, अश्लेषा ए नक्षत्रने दिवसे पूर्वे शुक्र होय मघा, पूर्वाफालगुनी,
उत्तराफालगुनी, हस्त, चित्रा, स्वाति, विशाखा ए नक्षत्रे दक्षिण दि
शाए होय अनुराधा, ज्येष्ठा, मूल, पूर्वाषाढा, उत्तराषाढा, अजिजी
त, श्रवण ए नक्षत्रे पश्चिम दिशाए होय धनिष्ठा, शतभिषा, पूर्वाभाद्र
पद, उत्तराभाद्रपद, रेवती, अश्विनी, जरणी ए नक्षत्रने दिवसे उत्तर दि
शाए शुक्र होय मुहूर्त नक्षत्र जे होय ते जोता सन्मुख शुक्र
आवे ते वर्जवो

रवि नक्षत्र चालतुं होय, तेथी सातमु नक्षत्र होय ते नस्मयोग
कहेवाय ठे माटे ते नक्षत्र नलेवुं रजे करी आकाश न देखातुं होय
तो ते दिवसे मुहूर्त करवु नही सकाती बेसे तेनो आगजो दिवस त
था पावजो दिवस तथा ते दिवस वर्जवो

वादल गालवाथी बीजलीना कडाका थाय, आकाशमा धनुष
खेचे, सूर्य चंडनी पावस कुमालु थाय ने रक्त वर्ण आकाश थाय ते

રક્ત વર્ણ આકાશ થાય તે દિવસ વા, અકાલે વૃષ્ટિ થાય તે સર્વ દિવસ વર્જવા.

ગ્રહણ થયા પછી સાત દિવસ તથા પહેલા સાત દિવસ ગ્રહણ દગ્ધતિથિ કહિએ. તેમાં પણ મુહૂર્ત કરીએ નહિ, પણ આશ્વો ઘેરાયો હોય તો અથવા અરધો ઘેરાયો હોય તો ત્રણ દિવસ ગોચરશુદ્ધિ જોવી તે નીચે પ્રમાણે.

જે રાશીએ ગુરુ હોય તે પ્રતિષ્ઠા કરાવનારની જન્મરાશીથી ૩-૫-૭-૯-૧૧ મો હોય તો શ્રેષ્ઠ જાણવો.

ચંડમા જે રાશીનો હોય તે જન્મરાશીથી ૧-૩-૬ ૭-૧૦-૧૧ ૩-૫-૯ મો હોય તો તે સારો જાણવો. પ્રજ્ઞની રાશીથી પ્રજ્ઞનો પણ જોવો.

જે રાશીનો રવિ હોય તે જન્મરાશીથી ૩-૬-૧૦-૧૧ મો હોય તો સારો જાણવો.

આ મુજબ પ્રતિષ્ઠા કરાવનારને ગુરુ, ચંડ, રવિ ત્રણે જોવા. પ્રતિમાજી મહારાજને ચંડબલ જોવું, પણ જો કૃષ્ણ પદ્મ હોય તો તારાબલ જોવું તે નીચે મુજબ.

જન્મનક્ષત્રથી ગણવું, તે જન્મનક્ષત્ર અશ્વિની થે તો દશમું નક્ષત્ર મધ્યા આવ્યું એમ ગણવું.

तारा	नक्षत्र	नक्षत्र	नक्षत्र.	तारी नवली तारा.
१	१	१०	१ए	शुभ तारा नक्षत्रमां सुदूर्ण आपवुं.
२	२	११	२०	शुभ.
३	३	१२	३१	अशुभ
४	४	१३	४२	शुभ.
५	५	१४	५३	अशुभ.
६	६	१५	६४	शुभ
७	७	१६	७५	अशुभ.
८	८	१७	८६	शुभ
९	९	१८	९७	शुभ तारा कही ते नक्षत्रमां भु हूर्ण करवुं

एटले जन्म नक्षत्रथी १-१०-१ए मुं नक्षत्र होय तो १ तारा
एमज २-३ प्रमुख जाणवी

हवे जन्म जेनु नक्षत्र न होय तो तेनु जे नाम होय ते छपरधी
अक्षरो अवकडडा चक्रथी जोइने नक्षत्र काढवुं ते नोचे प्रमाणे.

च चे. चै चो चौ अश्विनी ली. जु. से जो. सौ. जे. नरणी
अ ई ऊ ए ऐ कृतिका ज वा वी. वु. रोहिणी. रे. धो. भा.
की मृगशीर्ष कु घ ङ ठ आर्ज के. को. द. दी पुनर्धनु. ह. ह.
हो हा पुष्य के. डी डु मो अश्लेषा. म. मी. मु. मे. मघा मा ण. टी.
दु पूर्वाषाढगुनी. पु प ण ठ दस्त पे पो. र. री. निषा. म. रे.
दो ता स्वाति ती तु. ते तो विशाखा. न. नी. नु. ने. अंगुराधा.
नो य यी यु ज्येष्ठा ये यो ज्ञ. जी. मूज. जु. ध. फा. ह. पूर्वा
पाठा जे जो ज जी उत्तराषाढा जु. जे. जो. पा. अजिजीत.
पी. पु पे पो श्रवण ग गी गु मे. धनिष्ठा. गो. रा. री. म. ह.
तज्जिपा से सो ङ दी पूर्वाजाडपद. वे दो. वी. वैरसी. कु. ह. न.
व उत्तराजाडपद आ प्रमाणे नामना अक्षर होय ते छपरधी
जोइ नक्षत्र काढवु

मुद्गूर्नने दिवसे विष्टि होय तेनुं जोवुं. ते संक्रांतिमा जोवुं. तेमां स्वर्गे ज्ञडा होय तो, जे काम करे ते सिद्ध थाय. तथा पातालज्ञडामां काम करे तो कार्यनी सिद्धि थाय. पण मनुष्य लोकनी जडामां काम करवुं नहि, करे तो हानी थाय. योगिनी जोवी ते सन्मुख अवश्य वर्जवी. जमणी पण बने तो वर्जवी, ने पूतनी तथा मावी लेवी.

काल तथा पास सन्मुख वर्जवो. ते तिथिनुमां वताव्यो ठे त्यां जुन. ए वास्तुकशास्त्रमां जोवुं कहां ठे. विशेष जैनमां जोवुं कहुं नथी. एम प्रतिष्ठा दीपणामां कहुं ठे.

घातचंड, नक्षत्र, तिथि, मास वर्जवो.

राहू सूर्य उदयथी चार घन्टी पूर्वे रहे, त्यार पढी चार घन्टी वायुकोण, त्यार पढी चार घडी दक्षिणे, पढी चार घडी इशाने, पढी ४ घन्टी पश्चिमे, पढी ४ घन्टी अग्निकोण, पढी ४ घन्टी उत्तरे, पढी चार घन्टी नैरुते ए रीते दिवसे तेमज रात्रोए फरे ठे.

संक्रांतिमां जे जे जोवानुं ठे, ते संक्रांतिमां जोवुं ते जखीये ठी ये. तेमां राहू सन्मुख वर्जवो. तथा—वह्न सन्मुख तथा पूंठे देरासरमां पेसतां वर्जवो.

१ मेष संक्रांतिए राहू दक्षिणे वह्न पश्चिमे शुक्र पश्चिमे विष्टि, स्वर्गे ठठ रवि दग्ध.

२ वृष संक्रांतिये राहू दक्षिणे वह्न पश्चिमे शुक्र उत्तरे विष्टि स्वर्गे चोष रवि दग्ध.

३ मिथुन संक्रांतिये राहू पश्चिमे वह्न उत्तरे शुक्र उत्तरे विष्टि पाताले आठम रवि दग्ध.

४ कर्क संक्रांतिए राहू पश्चिमे वह्न उत्तरे शुक्र उत्तरे विष्टि पाताले ठठ रवि दग्ध.

५ सिंह संक्रांतिए राहू पश्चिमे वह्न उत्तरे शुक्र पूर्वे विष्टि मनुष्य लोके ते तजवी. दशम रवि दग्ध.

६ कन्या सक्कातिए राहू उत्तरे वच्च पूर्वे शुक्र पूर्वे विष्टि पाताले
थ्यातम रवि दग्ध

७ तोला सक्कातिए राहू उत्तरे वच्च पूर्वे शुक्र पूर्वे विष्टि पाताले
वारश रवि दग्ध

८ वृश्चिक सक्कातिए राहू उत्तरे वच्च पूर्वे शुक्र दक्षिणे विष्टि
मनुष्य लोके ते वर्जवी. दशम रवि दग्ध

९ धन संक्रांतिए राहू पूर्वे वच्च दक्षिणे शुक्र दक्षिणे विष्टि पा
ताले बीज रवि दग्ध

१० मकर सक्कातिए राहू पूर्वे वच्च दक्षिणे शुक्र दक्षिणे विष्टि
स्वर्गे वारस रवि दग्ध.

११ कुन सक्कातिए राहू पूर्वे वच्च दक्षिणे शुक्र पश्चिमे विष्टि म
नुष्य लोके ते वर्जवी चौथ रवि दग्ध

१२ मीन सक्कातिए राहू दक्षिणे वच्च पश्चिमे शुक्र पश्चिमे विष्टि
मनुष्य लोके ते वर्जवी बीज रवि दग्ध.

तिथियो साथे कुयोग वर्जवा ते
ति.

तिथिमा जोवानु

१ मूल नक्षत्रे ज्वालामुखी ते वर्जवो योगिनी पूर्वे पाश शुदि
मा पूर्वे वदिमा वायुमा काल शुदिमां पश्चिमे वदिमा अग्रिकोण

२ अनुराधाये वज्रपात वर्जवो धन तथा मीनना चडे, चडदग्ध
बीज योगिनी उत्तर पाश शुदिमा अग्रिकोण वदिमा उत्तरे काल शुदि
मां तथा वदिमा वायुकोण

३ त्रणे उत्तरा साथे वर्जपात वर्जवो, अनुराधा साथे कालमुखी
वर्जवो योगिनी इशाने पाश वदिमा इशाने शुदिमा दक्षिणे काल
शुदिमा उत्तरे वदिमा नैरुते

४ त्रणे उत्तरा साथे कालमुखीने वर्जवो वृषज कुंजना चंडी
चडदग्ध तिथि योगिनी नैरुते पाश शुदिमां नैरुते वदिमा अधोलोक

शुभयोग ते आनंदादि शुभ योग.

रवी.	सोम.	मंगल.	बुध.	गुरु.	शुक्र.	शनि.	शुभयोगनां नाम.
अश्विनी	मृग.	अश्लेषा	हस्त.	अनु.	उ. पा	शत	आनंद योग.
कृत्ति.	पुनर्व.	पु. फा.	स्वा.	मूल.	श्रवण	उ. भा	प्रजापति
रोहि	पुष्य.	उ. फा.	विशा	पुष्य.	धनि.	रेवती	शुभ.
मृग	अश्ले.	हस्त.	अनु.	उ. पा	शत.	अश्वि	साम्य.
पुन	पु. फा.	स्वा	मूल.	श्रव.	उ. भा	कृत्ति.	ध्वज योग.
पुष्य	उ. फा.	विशा.	पु. पा.	धनि.	रेव.	रोहि.	श्रीवन्त.
पु. फा.	स्वा	मू.	श्रव.	उ. भा	कृत्ति.	पुन.	छत्रयोग.
उ. फा.	विशा.	पु. पा.	धनि.	रेवती	रो.	पुष्य	मित्रयोग.
हस्त	अनु.	उ. पा.	शत.	अश्वि.	मृग.	अश्ले.	पनोन्नयोग.
मूल	श्रवण.	उ. भा.	कृत्ति.	पुन.	पु. फा	स्वा.	सिद्धियोग.
उ. पा.	शत.	अश्वि.	मृग.	अश्ले.	हस्त.	अनु.	अमृतयोग.
श्रवण	उ. भा.	कृत्ति.	पुन.	पु. फा	स्वा.	मूल.	गजयोग.
उ. भा.	कृत्ति	पुन.	पु. फा	स्वा.	मूल.	श्रव.	स्थिरयोग.
रेवती	रो.	पुष्य.	उ. फा	विशा	पु. पा	धनि.	वर्धमानयोग.
धन	रे.	रो.	पुष्य.	उ. फा	विशा	पु. पा	मातंगयोग.

आरंजसिद्धिने अनुसारे अमृतसिद्धि योग तथा सिद्धियोग आय
डे ते नीचेना कोठा मुजब.

तिथि.	वार.	नक्षत्र.	नक्षत्र.
३-८-ए	रवी.	हस्त.	पुन. रे. रो. मृग. उत्तरा ३. पुष्य. मू. अश्वि. ध.
२-ए	सोम.	मृग.	रो. अनु. उ. फा. हस्त. श्र. विशा. पुष्य. शतभि.
३-८-१३-६	मंगल.	अश्विनी	रो. उ. भा. मू. उ. फा. कृत्ति. मृग. पुष्य. अनु. अश्लेषा.
२-७-१३-६	बुध.	अनु.	श्र. ज्ये. पुष्य. हस्त. उ. फा. कृत्ति. मृ. रो. पु. फा. उ. भा.
५-१०-१५-११	गुरु.	पुष्य.	अश्वि. पुन. पूर्वा. ३ अश्ले. ध. रे. स्वा. विशा. अनु.
१-६-१३-२	शुक्र.	रेवती	अश्वि. पु. पा. उ. पा. अनु. श्र. ध. पु. फा. हस्त.
४-८-१४-ए	शनि.	रोहि.	श्र. ध. अश्वि. स्वाती. पुष्य. अनु. मघा. शतभि.
		वारनक्ष	वार नक्षत्रे सिद्धियोग.
		त्रेअमृत	
		सिद्धि.	

तीथो वारे सिद्धि
योग.

लग्नशुद्धि प्रमाणे सिद्धियोग नीचे प्रमाणे

तिथि	वार.	नक्षत्र
८	रवी	हस्त उत्तरा ३ मू
ए	सोम	रो मृग पुष्य अनु श्रवण
१६-८-१३	मंगल	उ भा अश्विनी रेवती
७-१-१२	बुध.	कृत्ति रोह मृग पुष्य अनु
१०-१-१५	गुरु	अश्वि पुष्य पुन अनुरा. रेवती
७-६-११-१३-१	शुक्र.	रे अनु श्रवण.
१-९-१४	शनि	रोहणी श्रवण स्वाति
तीथीवारेसिद्धियोग		चार नक्षत्रे सिद्धियोग

आरत्रसिद्धिमा ने लग्नशुद्धिमां सिद्धियोगनो मेलाप मलतो न
थी, ते तत्त्व केवलीगम्य ठे

रवियोगनी, कुमारयोगनी, राजयोगनी महत्त्वता आपणा ज्यो
तिपना ग्रथोमा घणी करी ठे ए योगमा काम करवाथी अतिशय
उत्तम फल कह्यु ठे ए योग होय ने बीजा कुयोग होय तो ते कुयोग
हरकत करी शकें नहि

रवियोग ते चालता सूर्य नक्षत्रथी ४-६-९-१०-१३-२० एमांनु
नक्षत्र होय ते रवियोग जाणवो

कुमारयोग ते मंगलवार, बुध, सोम शुक्र, तिथि १-६-१०-११
ए नक्षत्र अश्विनी, रोहिणी, पुनर्वसु, मघा, हस्त, विशाखा, मूल, श्र
वण, पूर्वाषाढपद आ वारमानो वार, तिथिमांती तिथि, नक्षत्रमान
नक्षत्र आवे तो कुमारयोग थाय

राजयोग ते रविवार, मंगल, बुध, शुक्र, २-७-१२-३-१५ ए ति
थि नरणी, मृगशीर्ष, पुष्य, पूर्वाफालगुनी, चित्रा, अनुराधा, पूर्वा
षाढा, धनिष्ठा, उत्तराषाढपद ए नक्षत्र माहेलु नक्षत्र, तिथिमानती
तिथि, आ वारमानो वार होय तो राजयोग थाय ते पण घणो उत्तम ठे
स्थविरयोग ते अनशन करवामा, रोगनु औषध करवामा उ
त्तम कह्यो ठे गुरुवार, शनिवार ए वार १२-८-४-९-१४ तिथियो क

तिका, आर्द्रा, अश्लेषा, उत्तराषाढगुनी, स्वाति, ज्येष्ठा, उत्तराषाढा, शतभिषा, रेवती ए नक्षत्रमांनुं नक्षत्र, तिथिमांनी तिथि, वारमांनो वार आवे तो स्थिविर घोय थाय.

मुहूर्तना नक्षत्रोमां दूषित नक्षत्र लग्नशुद्धि प्रकरणमां कहां ठे ते कहिए ठीए.

१ संजागत ते जे नक्षत्र सूर्य अस्त थती वखत उदय आय ते संजागत नक्षत्र कहीये, ते वर्जवुं.

२ आदित्यगत ते जे नक्षत्रनो सूर्य होय ते नक्षत्रमां मुहूर्त करे तो निवृत्ति पामे नहि, माटे वर्जवुं.

३ वडे १ ते अजिजीत नक्षत्रथी सात नक्षत्र पूर्व दिशानां, त्यार पढीनां सात दक्षिण दिशानां, ते पढीनां सात पश्चिम दिशानां, ते पढीनां सात उत्तर दिशानां, ए रीते स्थापीने जोवुं. जे प्रभु बेसे तेना सन्मुख नक्षत्र आवे ते नक्षत्रमां मुहूर्त करवुं ते सुंदर ठे. सन्मुख शिवायना ते वडे २ ते नक्षत्रमां कार्य करे तो शत्रुनो जय ने पोतानी हानी थाय.

४ संग्रह ते क्रूरग्रहे सहित जे नक्षत्र ते वर्जवुं. ते नक्षत्रमां काम करे तो विघ्न आय.

५ विखंबीए ते सूर्य नक्षत्रना पूंठेना नक्षत्रमा काम करे तो विवाद आय.

६ राहुहत ते जे नक्षत्र उपर ग्रह न होय, ते नक्षत्रमां काम करे तो मरण थाय.

७ ग्रहजित ते जे नक्षत्रना वचमांअने ग्रह जाय ते नक्षत्रमां मुहूर्त करे तो लोही वमे.

रोहिणीवेध ते

क	र	मृ	आ	पु	पुण्य	अ
म						
पु						
व						
ह						
वि						
स्या						
वि						
अ						
व्यं						
मं						
प						
अति						
अ						

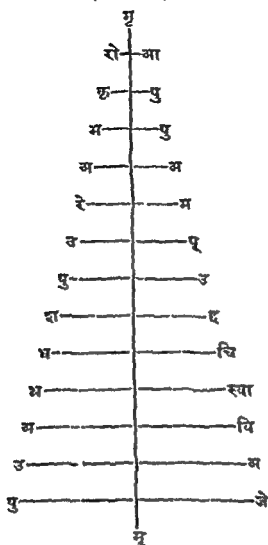
उपरनी रेखामा नक्षत्र लख्या ठे ते नक्षत्र उपर मुहूर्तना दि
वसे जे जे नक्षत्र उपर ग्रह होय, ते ग्रहो नक्षत्र उपर लखवा भनै
पढी तपासवु के, जे नक्षत्र उपर चङ्मा होय ते लीटीनी सामेना
नक्षत्र उपर कोइ पण ग्रह होय तो ते वेध समजवो अने चङ्माला
नक्षत्रमा मुहूर्त करवु नहि ए नक्षत्र तजवु अजिजित नक्षत्र उपर
कोइ पण ग्रह नहि होय पण उत्तरापाढाना चोथा पायामा जे ग्रह
होय ते अथवा श्रवण नक्षत्र बेसता चार घडी सुधी जे ग्रह होय, ते
ग्रह अजिजित उपर जाणवो केम के उत्तरापाढाना चोथा पायाने
श्रवण बेसता चार घडी सुधीनेज अजिजित नक्षत्र कहेलुं ते भा
मुजव रोहिणीवेधनु नक्षत्र तजवु

उपग्रह ते सूर्य नक्षत्र जे वर्ततुं होय ते नक्षत्रथी ए-१४-१७
१ ए-११-२३-२४ मुं एमांनुं नक्षत्र होय तो ते उपग्रह वेव कहिए
माटे ए तजवुं.

लग ते लता पोताना एटले प्रतिष्ठा करावनारना तथा दीक्षा
लेनारना जन्म नक्षत्र थकी वारमा नक्षत्र उपर रवि होय अने त्री
जा नक्षत्र उपर मंगल तथा बृहा नक्षत्र उपर गुरु होय अने आठमा
नक्षत्र उपर चंडमा होय, ए नक्षत्रमां मुहूर्त करवुं नहि तेमज बुध ज
न्म नक्षत्रथी सातमा नक्षत्र उपर तथा शुक्र पांचमा नक्षत्र उपर,
राहु नवमा नक्षत्र उपर, पूनमनो चंडमा बावीसमा उपर होय तो ते
नक्षत्र वर्जवुं. ए लतादोष बंगाल देशे वर्जवो.

पातदोष ते सूर्य नक्षत्रथी अश्लेषा, मघा, चित्रा, अनुराधा, श्र
वण, रेवती ए नक्षत्र जेटलामुं होय तेटलामुं नक्षत्र अश्विनीथी ग
एवुं. ते जे नक्षत्र आवे तेने पातदोष कहिए. जेमके हालमां पुनर्वसु
नो सूर्य ठे तो एथी गणतां अश्लेषा त्रीजुं आव्युं तो अश्विनीथी
त्रीजुं नक्षत्र कृतिकाने पात कहिए. माटे ते वर्जवुं. ए कौशल देशे
वर्जवुं.

इकारगल दोष ते सत्तावीश योगमांथी पहेलो, उठो, नवमो, द
शमो, तेरमो, पंदरमो, सत्तरमो, उगणीशमो, सत्तावीशमो ए योगमां
नो जे योग होय ते योग जेटलामांनो होय तेटलामा नक्षत्रनो आंक
सम होय, तो तेनुं अरधुं करवुं अने विषम होय तो एक आंक उमे
रीने अरधुं करवुं. ते जे आंक आवे तेटलामुं नक्षत्र यंत्रने मस्तके
स्थापवुं. पढी बधां नक्षत्र स्थापवां. पढी जे नक्षत्र उपर सूर्य होय
ते ते नक्षत्र उपर लखवुं. अने चंडमा जे नक्षत्र उपर होय ते त्यां ल
खवो. ए वे साम सामुं आवे ते इकारगल दोष कहिए. माटे ते तजवो.
यंत्र शुक्रमां योग होय तो मृगशर. ए गौडदेशे वर्जवो.

आ यत्रमां जे शूलयोगे मृगशीर्ष नक्षत्र मूक्यु ठे तेमज परिघयो ये मघा, वैषुते चित्रा, व्याघाते पुनर्वसु, वजे पुष्य, विष्कुंजे अश्विनी, अतिगमे अनुराधा, गजे मूल, व्यतिपाते अश्लेषा ए प्रमाणे जेट लामो योग होय तेदलामुं नक्षत्र मूक्यु.

आ मुजयना दोष तज्जिने प्रतिष्ठा दीक्षाना मुहूर्तना नक्षत्र ले वा दीक्षाना नक्षत्र लग्नगुहि प्रमाणे लेया

उत्तराफाल्गुनी, उत्तराषाढा, उत्तराज्याश्रवण, रोहिणी, हस्त, अनुराधा, दानिषा, पूर्वाज्याश्रवण पुष्य, पुनर्वसु, मेघती, मूल, अश्विनी, श्रवण, स्वाती ए नक्षत्रोए दीक्षा आपयी गुरुने चंद्र वस जोवुं, ते शिष्यने अश्वल गुरुबल रविबल जे प्रतिष्ठा करावनाग्ने जोवाने क

હું છે તેમ જોવું. વીજું સર્વે પ્રતિષ્ઠા પ્રમાણે જોવું.

નારચંડના ટીપણમાં યાત્રાએ પ્રયાણ વિષે ઉત્તમ નક્ષત્ર કહ્યાં છે, તે અશ્વિની, પુષ્ય, રેવતી, મૃગશીર્ષ, પુનર્વસુ, હસ્ત, જ્યેષ્ઠા, અનુરાધા, મૂલ તથા મધ્યમ કહ્યાં તે ચિત્રા, રોહિણી, સ્વાતી, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા, પૂર્વા ત્રણે, દીક્ષાના વાર રવિ, બુધ, ગુરુ, શનિ, એ વાર દીક્ષામાં ઉત્તમ કહ્યાં છે. એ શિવાયના વારે સિદ્ધિયોગ પ્રમુખ શુભયોગ હોય તો લગ્નશુદ્ધિમાં ઉત્તમ કહ્યાં છે.

આ મુજવની દિવસશુદ્ધિ જોડને લગ્નશુદ્ધિ જોવી. તેમાં ઠ વર્ગ સુધી જોવી. તથા ગ્રહનો ઉદય અસ્ત જોવો તથા ગ્રહનું વલ જોવું. હવે ઠ વર્ગ કહીએ છીએ.

ગ્રહ હોરા, દેશકાલ નવમાંશ વારાંશ ત્રીશાંશ એ ઠ એ ત્રીશાંશ સૌમ્ય ગ્રહ આવે તો ઉત્તમ છે. કદાપિ પાંચ વર્ગ શુભ હોય તો પણ મુદૂર્ત લક્ષણ. હવે લગ્નનું પ્રમાણ—

૨૧૯) મેષ મીનપલ. ૨૪૪ વૃશ્ચિક સિંહપલ.

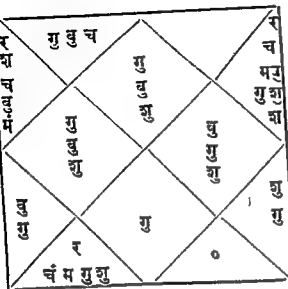
૨૫૧) કુંજને વરહપલ. ૨૭૭ કન્યા તોલા.

૩૦૩ મકર મિથુન. ૨૪૩ ધન કર્ક.

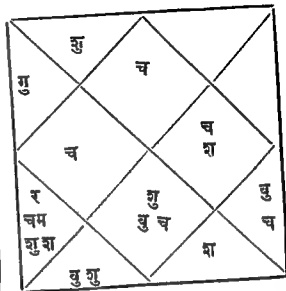
એ મુજવ લગ્નનો કાલ છે. હવે લગ્ન કાઢવું હોય તો ઠાપેલા ટીપણમાં રવી કેટલે અંશે છે? તે જોવા ને પઠી ટીપણમાં લગ્નપત્રોના કોઠામાં રવી કેટલે અંશે છે? તે જોવો ને પઠી ટીપણમાં લગ્નપત્રોના કોઠામાં જેટલે અંશે રવિ જે સંક્રાંતિનો હોય, તેના કોઠામાં જે આંક હોય તે તે લગ્ન સવારમાં સૂર્ય નુદયે જાણવું. પઠીનું જે સારું લગ્ન હોય તે કોઠામાં જે આંક હોય તે જોવો. તેમાં જેટલો ઘડીનો વધારો આવે તેટલો દીવસ ચઢતાં તે આંક આવશે એમ જાણવું. પઠી કુંડલી કાઢીને ગ્રહ જે જે રાશિના હોય તે મૂકવા. તે ગ્રહ સારા નરસા જોવાની લગ્નશુદ્ધિ પ્રમાણે કુંડલી કરી છે, તે મુજવ જોવા.

प्रतिष्ठामा ग्रह नीचे मुजव

उत्तम

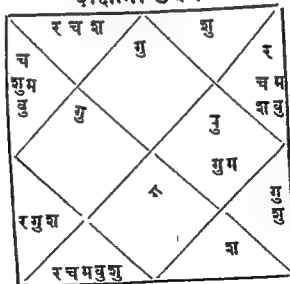

मध्यम

आ मुजवना ग्रहो होय तो प्रतिष्ठा करवामा श्रेष्ठ ठे ए शिवा यना स्थानके ग्रह होय तो कार्यनी हानी कर्ता कहा ठे. आ कुंडली आचार्य स्थापवा राज्यानिपेक विवाह अन्य पण शुभकार्यमा सुख ना आपनार ठे. इवे निचे—

दीक्षानी उत्तम

आ उत्तम कुंडलीमा ग्रह मूक्या ठे, ते मुजवना ग्रहमा दीक्ष

आपवी, ते बहु श्रेष्ठ ठे पण ते प्रमाणे ग्रह न होय तो दीक्षाकुंडली
मां शनि मध्यमबली होय, ने गुरु बलवान होय अने शुक्र निर्वल
होय, तेमां दीक्षा आपवी तेनुं स्वरूप नीचे मुजब.

शनि. ३-५-६-७-११ ए स्थानके मध्यम बलवान.

गुरु. १-४-७-१० ए स्थानके बलवान जाणवो.

शुक्र. ६-१२ अवल जाणवो ते दीक्षांमां सारो.

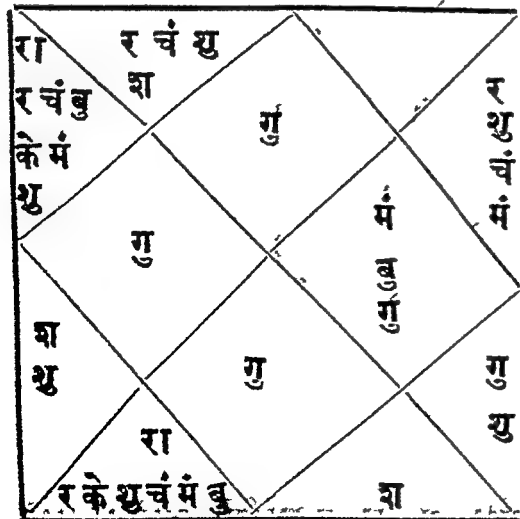
बुध. २-३-५-६-११ सुखनो आपनार.

मंगल दीक्षांमां ३-६-१०-११ दीक्षा कुंडलीमां होय तो बहु
सारो ज्ञान तप युक्त थाय.

शुक्र मंगल शनि ए त्रणमांथी कोइथी पण चंडमा सांतमै हो
य तो अयोग्य ठे. दीक्षा लेनार अवश्य कुशीलियो थाय. तप ज्ञान
रदित थाय.

नारचंडमां दीक्षा कुंडलीयो कही ठे, ते कहूं बुं. एक उत्तम तो
जेम लग्नशुद्धिमां कही ठे, तेम कही ठे. ते शिवायनी नीचे प्रमाणे
ग्रंथातरथी कही ठे.

दीक्षानी उत्तम

दीक्षानी मध्यम.

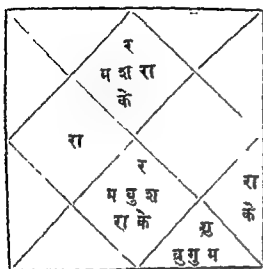

(१९१)

प्रतिष्ठाया नारचद ग्रह मुजब नौचे

जघन्य.

मध्यम.

उत्तम

ग्रा जमकुडलीमा उत्तम ग्रह भावे ते ग्रहशुद्धि

होरा ते लग्न लीधु दोय तेमा वे जाग करवा तेमा १-३-५-

७-९-११ एटलामुं लग्न दोय तो पहली होरा रविनी अने बीजी
होरा चंडनी अने १-४-६-८-१०-१२ एमानु लग्न होय तो पहे
ली होरा चंडनी अने बीजी होरा सूर्यनी प्रतिष्ठा दीक्षादिक चडमा
नी होरामा करवु

देशकाण ते लग्नना त्रण जाग करवा. तेमां जो मेष लग्न ली
 धुं होय तो पहेलो देशकाण मेषनो, तेमज जे लग्न लीधुं होय तेनो
 पहेलो देशकाण जाणवो. बीजो देशकाण सिंहनो, बीजो देशकाण
 धननो, वर्ष लग्नमां पहेलो वर्षनो, बीजो कन्यानो, बीजो मकरनो ए
 प्रमाणे जे लग्न लीधुं होय तेनाथी जोड लेवो. पठी जे देशकाण आवे
 तेनो स्वामी लग्नकुंडलीमां जोवो ने स्वामी सारा स्थानमां होय
 ते देशकाणमां मुहूर्त्त करवुं. नवमांश जोवो ते जे लग्न होय तेनी प
 हेखो जे होय तेना नव जाग करवा. तेमां पहेला जागनो नवमांश
 जो मेष लग्न होय तो पहेलो मेषनो. १-२-३-४-५-६-७-८-९. जो
 वरख लग्न होय तो १०-११-१२-१-२-३-४-५-६. जो मिथुन लग्न हो
 य तो पहेलो ७-८-९-१०-११-१२-१-२-३. जो कर्क लग्न होय तो प
 हेखो ४-५-६-७-८-९-१०-११-१२. जो सिंह लग्न होय तो पहेलो १-
 २-३-४-५-६-७-८-९. कन्या लग्न होय तो पहेलो १०-११-१२-१-२-
 ३-४-५-६. जो तोला लग्न होय तो पहेलो ७-८-९-१०-११-१२-१-
 २-३. जो वृश्चिक लग्न होय तो पहेलो ४-५-६-७-८-९-१०-११-१२.
 जो धन लग्न होय तो पहेलो १-२-३-४-५-६-७-८-९. मकर लग्न होय तो
 पहेलो १०-११-१२-१-२-३-४-५-६. जो कुंभ लग्न होय तो पहेलो
 ७-८-९-१०-११-१२-१-२-३. जो मीन लग्न होय तो पहेलो ४-५-६
 ७-८-९-१०-११-१२ ए मुजब नवे नवमांश जे नवमांशनों स्वामी बल
 वान् होय ते लेवो ने सौम्य ग्रहनो लेवो. सौम्य ग्रह ते चंड, बुध, गुरु, शुक्र.

वार भंश ते लग्नना वार जाग करवा. अने जे लग्न होय ते प
 हेला जागनो स्वामी तेमज तेनाथी अनुक्रमे वारे जागना स्वामी
 जोवा. तेमां जे जागमां मुहूर्त्त होय ते जागनो स्वामी लग्नमां ते
 शुभ ग्रह होय तो श्रेष्ठ जाणवुं.

त्रीशांश ते लग्नना त्रीश जाग करवा. तेमां मेष लग्न होय
 तो पहेला पांच जागनो स्वामी मंगल, त्यार पठीना पांच जागनो

स्वामी शनी, त्यार पढीना आठ जागनो स्वामी गुरु, त्यार पढीना सात जागनो स्वामी बुध, त्यार पढीना पाच जागनो स्वामी शुक्र ए रीते मिथुन, सिंह, तुला, धन, कुनना जागोना स्वामी एज जाणवा. अपने समराशि जे वर्ष, कर्क, कन्या, वृश्चिक, मकर, मीन ए ठए स म लग्नमा पहेला पाच जागनो स्वामी शुक्र, ते पढीना पाच जागनो स्वामी बुध, ते पढीना आठ जागनो स्वामी गुरु, ते पढीना सात जागनो स्वामी शनी, ते पढीना पांच जागनो स्वामी मंगल ए प्रमाणे अशना स्वामी जोवा. तेमा सौम्य ग्रहना अशमा मुहूर्त करुं श्रेष्ठ ठे वली बीजी रीते त्रीश अशमांथी अश कह्या ठे ते नीचे मुजब. त्रीश अशमाना अंश

वर्ष तथा मकर लग्ननो वीशमो अश

मीन, कर्क कन्यानो १४ तथा ८ अश

वृश्चिकनो

१२ अंश.

कुंजनो

२६ अश.

तोला लग्ननो.

२४ अश.

मेघनो.

२४ अंश.

सिहनो.

१८ अंश

धन तथा मिथुन लग्ननो

१४ अंश

ए रीते जे लग्न होय, तेना उपर कहेला अशमां मुहूर्त करवु

ते पण उत्तम कह्यु ठे बारे लग्नना स्वामी जोवा ते मेघनो मंगल, वर्षनो शुक्र, मिथुननो बुध, कर्कनो चङ्मा, सिहनो रवि, कन्यानो बुध, तोलानो शुक्र, वृश्चिकनो मंगल, धननो गुरु, मकर तथा कुज नो शनि, मीननो गुरु ए मुजबना लग्नना स्वामी जाणवा ते स्वा मी बलवान् जोवा तथा उच्च स्वग्रही होय तो बहु सारो, पण नी चनो वा शत्रुना घरमा बेठेलो वा हस्तनो वक्रीनो होयते वर्जवो. आ रीते ठ वर्गशुद्धि जोवी वली एक आचार्य महाराज एम कहे

हे जे नवमांश शुद्ध जोइ प्रतिष्ठा करवी. एम लग्नशुद्धिमां कहे ठे. चंडमा क्रूरग्रहे युक्त होय तो ते क्षीणचंड कह्यो ठे, ते निर्वल जाणवो.

उदयशुद्धि ते नवमांशनो स्वामी लग्नकुंडलीमां लग्नना स्वामीने जोतो होय तो ते उदयशुद्धि कहिये. ते प्रतिष्ठा दीक्षामां जोवुं.

अस्तशुद्धि ते नवमांशनो स्वामी लग्नना सातमा स्थानकने जोतो होय, ते सातमा स्थानकनो स्वामी सातमा स्थानकने जोतो होय ते अस्तशुद्धि कहिये.

लग्नशुद्धिमां एम पण कहे ठे जे अस्तशुद्धि उदयशुद्धि प्रतिष्ठा दीक्षामां जोवानी जरूर नथी. एम केटलाएक आचार्य कहे ठे. वार राशिमां चर स्थिर ने द्विस्वजाव.

चरराशी. मेष. कर्क. तूला. मकर.

स्थिरराशी. वर्ष. सिंह. वृश्चिक. कुंभ.

द्विस्वजाव. मिथुन. कन्या. धन. मीन.

एमांशी प्रतिष्ठामां स्थिरलग्न लेवुं. ते नहि तो द्विस्वजाव लेवुं, अने आरंभसिद्धिमां वने त्यां सुधी द्विस्वजाव लेवुं, ने ते न आवे तो स्थिर लेवुं, ने ग्रहो घणा ज उत्तम आवता होय तो क्वचित् चर पण लेवुं,

नारचंडमां लग्नकुंडलीमां ग्रहो पमचा होय तेना योगायोग तथा फल कहां ठे ते—

चंड साथे रवि मंगल होय तो अग्निजय प्राय.

चंड साथे शनि होय तो मरण जय.

चंड साथे बुध होय तो समृद्धि करे.

चंड साथे गुरु होय तो महीमा प्रजाव करे.

चंड साथे शुक्र होय तो सर्व सौख्य.

प्रतिष्ठा कुंडलीमां रवि अबल होय तो घरना घणीनी हानी.

चंड विबले स्त्रीनुं मरण, शुक्र विबले धन नाश, गुरु विबले सुख

नाश प्रतिष्ठा कुंभलीमा नीचग्रह क्रूरग्रहे युक्त होय वा, भस्तनो वा, शत्रुक्षेत्रनो ग्रह वा, वक्त्री ते विबल जाणवो, शनि रवि वक्त्री होय तो प्रासादनो नाश करे

मंगल, शनि, राहु, रवि, केतु, शुक्र पण आ ग्रहे सहीत ए ग्रहमार्थी सातमो होय तो सूत्रधार, आचार्य, आवक ए सर्वेनुं मृत्यु करे मंगल, शनि, सूर्य १-१०-४-७-८-९ एटला स्थाने होय तो प्रासादनो नंग करे, मंगल बारमे सुखजलक

शुक्रवार शुक्रनो नवमाश शुक्र लग्नाधिपति शुक्रना उदये शुक्र सातमेंथी लग्ननें जोतो होय, तेमा दीक्षा आपवी नही

सोमवारे लग्ननो स्वामी चंड नवमाशनो स्वामी चंड चंडना उदये ते शुक्ल पक्षे ए एकत्र योगे दीक्षा आपवी नहि.

कुंमलीमां शुनयोग कुयोग धायवे, ते चारंजसिद्धिने अनुसारे.

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	सारा योग.
					श			शुभ		र.मं		श्रीवत्सयोग सारो.
		श			मं.			शुभ	शुभ	र.		अर्धयोग सारो.
शुभ		शुभ					पाप					शंखयोग सारो.
बु.							ग्रह	गु.				ध्वजयोग सारो.
		चं		शुभ	अ	ने	क	न्या	लग्न	होय	तो	गजयोग थाय ते सारो.
बु.												हर्षयोग सारो.
गु.												आनंदयोग सारो.
शुक्र												जीवयोग सारो.
गुरु												नंदनयोग सारो.
शुक्र												स्थिरयोग सारो.
बु.												जीमीतयोग सारो.
गुरु.												जययोग सारो.
बु.												अमृतयोग सारो.
गुरु.												
बु.गु												
शुक्र							शुभ				पाप	धनुर्योग तजवो.
					शुभ				र		श	कुठारयोग तजवो.

कुंमलीना ग्रह.

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	
			मं	मं			चं				श	मुशलयोग तजवो.
	श						चं				र	कूर्मयोग तजवो.
पाप			पाप			पाप			पाप			वापीयोग तजवो.
पाप			पाप						पाप			शल्ययोग तजवो.
पाप												पाणीयोग तजवो.
पाप							पाप					मर्मयोग तजवो.
			श									वक्रयोग तजवो.
			पाप						पाप			संकटयोग तजवो.

आ उपर ज्या पाप तथा क्रूर शब्द लख्या ते रवि, मंगल, शनि, राहु एमाना ग्रह समजवा ज्यां शुनग्रह लख्या ठे ते चंद्र, गुरु शुक्र बुध जाणी लेवा ने कुयोग वर्जो शुनयोगमा मुहूर्त आपव

मुहूर्त करवानी उतावल होय, ने शुन मुहूर्त वा, लग्नशुद्धि मारी नहि मलती होय तो लग्नशुद्धि प्रकरणमा तथा नारचंद्र टाप्पणमा ठायालग्ननी विधि कही ठे तेथी मुहूर्त करवामा श्लोक कह्यो ठे ते.

न तिथिर्न च नक्षत्र, न वारो न च चंद्रमाः ॥

न ग्रहोपग्रहाश्चैव, ठायालग्नं प्रशस्यते ॥ १ ॥

ए रीते कह्यु ठे, माटे ठायालग्नथी काम करवु ते, पुरुष जे उन्नो रहे, सूर्य जे दिशाए होय त्या पूठ करीने उन्नो रहे तेणे पो ताना पगला पगला जरवा ते पगला वार प्रमाणे जोवा, अथवा सा त भागलनो शंकु मूके तेनी ठायालग्ननी ठायालग्न जुन ते भागल जरवा पुरुष उन्नो रही जुए तो पगलां जरवा

रवीवारे ११, सोमवारे ८॥ मंगलवारे ९, बुधवारे ८, गुरुवारे ८, शुक्रवारे ८ ॥ शनीवारे ८

आ मुजब आगला जोवा ते शकु वार आगलनो पाटीआ उ पर मूकवो ते पाटीयु वाकुचकुं न रहे सरखी रीते रहे एम मूकवु पढी जे वारे मुहूर्त करवुं ते दिवसना कह्या प्रमाणे ठायालग्ननी आवे के मुहूर्त करवु ते कल्याणकारक ठे ए ठायालग्ननी यात्रा जवु होय अथवा इरकोई कामनो प्रारंभ करे तो कल्याणकारक ठे

यात्रा वा, परदेश जवु होय तो सन्मुख वा, जमणो चंडलेवो. योगिनी पूठे राखवी सामोकाल वर्जवो नक्षत्र प्रयाणना पाने १२६ मा कह्या ठे त्या जोवु शुन लग्नमा वा ठायालग्नमा प्रयाण करवु नारचंद्रमा चंद्र जोवानी रीत कही ठे ते

जन्मना ते पदेखो त्रीजो पाचमो ए चंद्रजेने होय ते माथे चंद्र कहीये. तेमां जाय तो धननी प्राप्ति करे ६-९-८-११ मो चंद्रमा हो

य तो ठातीये चंद्र कहीये, जो तेमा जायतो धननो लाज्ज करे. ३-
४ थो चंडमा हो तो ते हाथे चंड कहीये तेमां जाय तो लाज्ज करे.

साते वारनां फल नारचंड प्रमाणो—गुरु पाणिग्रहणमां सारो,
परदेश जवामां शुक्र सारो, ज्ञणवामां बुध सारो, दक्षिणा आपवामां
शनि सारो, लडाईमां मंगल सारो, राजाने मलवामां मंगल सारो,
सोमवार सयला काममां सारो, परदेश जवामां सारो, मंगल तथा
विवार विशेषे करी वर्ज्या ठे. ते बने तो वर्जवो. शुभयोग जइ काम
करे तो जय थाय. कुयोगोना यंत्रमां तथा तिथिना यंत्र जोई वर्जवा
योग्य वर्जवुं. हरकोई सारा काममां कुयोग शिवायनी शुभ योगवा
ली तिथि लेई काम करवुं.

जे वार होय ते दिवसे ग्रह बलवान् होय. कृष्णपक्षे रवि, रा
हु, शनि, मंगल, बलवान् शुक्लपक्षे सोम, बुध, गुरु, शुक्र ए बलवान्.
नवग्रहनी दृष्टि तथा शत्रुमित्र जोवानो यंत्र तथा उंच नीच स्वग्रहीबल.

रवी.	सोम.	मं.	बु.	गु.	शु.	श.	रा.	के	
७	७	४-८	७	५-९	७	३-१०	७	०	संपूर्ण दृष्टि.
४-८	४-८	५ ए	४-८	३-१०	४-८	७	७	०	त्रिपाददृष्टि.
५-९	५-ए	३-१०	५-ए	७	५-ए	४-८	७	०	द्विपाददृष्टि.
३-१०	३-१०	७	३-१०	४-८	३-१०	५-ए	७	०	एकपाददृष्टि.
चं-मं	र.बु	र. गु.	र. रा.	र. चं.	वृ. रा.	वृ. श.	वृ.श.	वृ	मित्र ग्रह
गु		चं.	शु.	मं.	श.	शु	शु.		
बु	मं.शु.	शु. श.	मं. श.	श. रा.	मं. गु.	गु.	गु.	०	समग्रह.
	गु.रा.	गु.	गु.						
श-रा	श.	बु. रा.	चं.	वृ. शु.	र. चं.	र. चं.	र. चं.	०	शत्रुग्रह.
शु						मं.	मं.		
मेष	वृष.	मकर.	कन्या.	कर्क.	मीन.	तुला.	मि.	०	उंचग्रह.
तोला.	वृश्चि	कर्क.	मीन.	मकर.	कन्या	मेष.	धन.	०	नीचग्रह.
सिंह	कर्क	मे. वृ.	कन्या.	ध. मी.	वृष.	कुं.	क.	०	स्वग्रही.
		मीन.	मीन.						
	रात्रे	रात्रे.	निशि.	दिवसे				०	बलवान्.

कुंडलीमां ग्रह जे स्थाने बेठा होय, तेनाथी १-३-४-११-१०
 आटलामे स्थाने बीजो ग्रह होय, तेनी साथे तात्कालिक मित्रता
 कहिये तथा ५-६-७-८-९ ए स्थाने बेतेला ग्रह तात्कालिक शत्रु
 कहिये कुंडलीमा मित्र होय अने अहर्निश मित्र होय तो अधिमि
 त्र थाय. तेम शत्रु पण वधे ठेकाणे होय तो अधिशत्रु जाणवो

प्रतिष्ठा दीक्षा कुंडलीमा त्रण शुभ ग्रह बलवान् होय अने बी
 जा हीनबली होय तो पण मुहूर्त करवु एम आरनसिद्धिनी टी
 कामा कह्युं ठे

लग्नकुंडलीमा बुध रविये रहित १-४-७-१० आ चार स्था
 नके होय तो लग्नना सो दोषने हणो शुक्र केंद्रस्थान १-४-७-१०
 होय. क्रूरग्रहे रहित होय तो हजार दोष हणो गुरु पण १-४-७-१०
 ए स्थानके बलवान् होय तो लग्नना लक्ष दोष हणो आ रीते आर
 नसिद्धिनी नहानी टीकामां कह्युं ठे तेम मोटा प्रतिष्ठाकल्पमा ५-९
 गुरु, शुक्रनु एवंज फज कह्युं ठे वली प्रतिष्ठाकल्पमा मेप तथा वर
 खनो चङ्ग अथवा सूर्य होय अने शनि बलवान् होय अने मंगल
 बुध हीनबली होय तो पण प्रतिष्ठा करवी वार तिथि नक्षत्र च
 ङ्गल जोवुं नहीं लग्न बलवान् लेवु ३-६-११ सूर्य होय १-
 ४-९-१०-५ गुरु अथवा शुक्र होय तो बीजा दोष जेटला होय
 तेने टाले ने शुभ फल आपे ए ग्रथमा लग्नकुंडलीमा राहु अथ
 वा केतु १-४ होय ते उत्तम कहो पण बीजा ग्रथोमा तो उत्तम
 जोवामा आवतो नथी

सर्वे ग्रह शत्रुना घरमा होय तो प्रतिष्ठा नेष्ट जाणवी लग्न वा
 सातमे चङ्गमा, राहु वा, केतु युक्त होय तो ते अधम फलने आपे
 लग्ने वा, चङ्ग युक्त, गुरु होय तो निर्विधनपणे प्रतिष्ठा थाय, चङ्ग शु
 क्र युक्त अथवा शुक्रनी चङ्ग उपर दृष्टि होय ते सारा फलने आपे
 चोवीशे प्रभुजी राशी तथा नक्षत्र तथा लग्न

रुषभदेवजी.	धनराशी.	उत्तराषाढा.	वृषभनुं.
अजितनाथजी.	वृषभराषी.	रोहिणी.	हस्तिनुं.
संनवनाथजी.	मिथुन.	मृगशीर्ष.	अश्वनुं.
अग्निनंदन.	मिथुन.	पुनर्वसु.	वांदरानुं.
सुमतिनाथजी.	सिंहराशी.	मघा.	क्रौंचपक्षि.
पद्मप्रभजी.	कन्या.	चित्रा.	कमलनुं.
सुपार्श्वप्रभुजी.	तुला.	विशाखा.	साथीयो.
चंद्रप्रभजी.	वृश्चिक.	अनुराधा.	चंद्रनुं.
सुविधिनाथजी.	धनराशी.	मूल.	मठ.
शीतलनाथजी.	धनराशी.	पूर्वाषाढा.	श्रीवत्स.
श्रेयांसनाथजी.	मकर.	श्रवण.	गेंमानुं.
वासुपूज्यजी.	कुंभ.	शतभिषा.	पाडानुं.
विमलनाथजी.	मीन.	उत्तराजाड.	वराहनुं.
अनंतनाथजी.	मीनराशी.	रेवती.	सिंचाणानुं.
धर्मनाथजी.	कर्कराशी.	पुष्य.	वज्रनुं.
शांतिनाथजी.	मेष.	अश्विनी.	हरणनुं.
कुंथुंनाथजी.	वृषभ.	कृत्तिका.	बकरानुं.
अरनाथजी.	मीनराशी.	रेवती.	नंदावृतनुं.
सद्मिनाथजी.	मेषराशी.	अश्विनी.	कलशनुं.
सुनिसुव्रतनाथजी.	मकर.	श्रवण.	काचवानुं.
नमिनाथजी.	मेषराषी.	अश्विनी.	कमलनुं.
नेमिनाथजी.	मेषराषी.	विशाखा.	शंखनुं.
पार्श्वनाथजी.	तुलाराशी.	विशाखा.	सर्पनुं.
महावीरस्वामी.	कन्याराशी.	उत्तराफाळगुनी.	सिंहनुं.

चोवीशे प्रभुनी राशी मलतीनुं एक पानुं विजयानंद सूरिमहा राज पा
से जोयुं हतुं. तेमां नीचे प्रमाणे राशीवालाने जगवानू अनूकूल कद्याने.

मेपराशीने	१-३-४ ५ ६-७-८ १०-११-१२-१६-१७ २०-२१-२३
वृषनराशीने	२-७-६ ७-८ ११-१२-१३-१४-१७-१८ २०-२२-२४
मिथुनराशी	१-३-४ ५-६-७ ८-९-१०-११-१२-१४-१६-१८ १९-२०-२१ २२-२३-२४
कर्कराशी	२-६-७-८-९-१० ११-१२-१३-१४-१५-१६-१७-१८-१९-२० २३ २०-२२-२४
सिंह	१-२ ३-४-५-६-७-८ ९-१० ११-१२ १३-१४ १६-१७-१८ १९-२१ २३
कन्या	२-३ ४ ६-७ ८ ९-१०-११-१२ १३-१४ १५-१७-१८-१९ २० २२-२४
तौला	१-२-३-४-५ ६-७-८-९-१० ११-१२-१५ १६-१७ १९ २०-२१-२३
वृश्चिक	२-५ ६-७-११-१२-१३-१४-१५ १६-१७-१८-१९-२० २१- २२ २४
धन	१-३-४-५ ६-७ ८ ९-१० ११-१२-१४ १५-१६-१८-१९-२१-२२-२३ २४
मकर	२ ३ ४ ५ ६ ७ ११ १२ १४ १५ १६ १७ १८ १९-२० २१ २२ २३ २४
कुम्भ	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९-१० ११ १५ १६ १७ १९ २३ २४
मीन	१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९-१०-११ १२ १४ १७ १८ २० २१-२२- २३-२४

आ मुजव पानामा जोयु तेम लख्यु ठे वली बीजी रीते पण
ठे, ते बीजा शास्त्रधी जोइ लेवु

आ मुजव प्रतिष्ठा दीक्षाना मुहूर्त जोइ काम करवाशी कळ्या
ए थाय ठे महारा जोवामां आव्यु तेम लख्यु ठे विशेष जोवु होय
तो जैनना ज्योतिषना ग्रथ घणा ठे तेमा जोवु

प्रश्न - १८८ श्रावक रात्रे सूर्य तयारे शु करणी करे ?

उत्तर - श्रावक रात्रे सूर्य वखत नीचे प्रमाणे करणी करीने सूर्य

ए ए विधि धर्म सग्रहग्रंथमा नीचे मुजव ठे

પ્રથમ દેવનું સ્મરણ કરવું તે આ પ્રમાણે.

નમો વીયરાયાણં, સવન્નૂણં;

તેલુક્કપૂડ્યાણં, જહઠ્ઠિઅ વહુવાઈણં.

અર્થ:—સર્વ વસ્તુના જાણ, ત્રણ લોકને પૂજનિક અને યથા સ્થિત વસ્તુના પ્રરૂપક એવા વીતરાગ દેવને નમસ્કાર થાન.

ગુરુનું સ્મરણ આ પ્રમાણે—

ધન્યાસ્તે ગ્રામ નગર જનપદાદયો યેષુ મદીયધર્માચાર્યા
વિહરંતીત્યાદિ ચૈત્યવંદનાદિના વા નમસ્કરણં સ્મૃતિ:

અર્થ:—ધન્ય તે ગ્રામ, નગર, જનપદાદિક કે, જેને વિષે મ્હારા ધર્માચાર્ય વિચરે છે. ઇત્યાદિ કહી ચૈત્યવંદન કરે અથવા નવકાર વડે સ્મરણ કરે.

ચાર શરણ કરવા તે આ પ્રમાણે—

ક્ષીણરાગાદિદોષૌધાઃ, સર્વજ્ઞા વિશ્વપૂજિતા ॥

યથાર્થવાદિનોર્હૈતઃ, શરણ્યા શરણં મમ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—ક્ષીણ કહ્યા છે રાગાદિ દોષના સમૂહો જેમણે, સર્વ વસ્તુના જાણ, વિશ્વે પૂજેલા, યથાર્થવાદી અને શરણ કરવાને યોગ્ય એવા અરિહંત જગવાનનું મને શરણ થાન. ॥ ૧ ॥

ધ્યાનાગ્નિદગ્ધકર્માણિ, સર્વજ્ઞા સર્વદર્શિનઃ ॥

અનંતસુખ વીર્યેધાઃ, સિદ્ધાશ્ચ શરણં મમ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—ધ્યાન રૂપી અગ્નિયે કરીને વાલી નાંખ્યાં છે કર્મ જેમણે, સર્વ વસ્તુના જાણનાર તથા દેખનાર, અનંત સુખ અનંત વીર્ય યુક્ત એવા સિદ્ધ જગવાનનું મને શરણ થાન. ॥ ૨ ॥

સાધુજીનું શરણ આ પ્રમાણે—

જ્ઞાનદર્શનચારિત્ર,—યુતા સ્વપર તારકાઃ ॥

जगत्पूज्याः साधवश्च, ज्वंतु शरणं मम ॥ ३ ॥

अर्थ.—ज्ञान, दर्शन अने चारित्र करी युक्त, परने अने पोताने

तारनार अने त्रण जगत्तने पूजनिक एवा साधुनुं मने शरण थाउं ३

धर्मनु शरण आ प्रमाणे—

संसारदुःखसंहर्ता, कर्ता मोक्षसुखस्थ च ॥

जिनप्रणीतधर्मश्च, सदैव शरणं मम ॥ ४ ॥

अर्थ—संसार रूपी दुःखनो नाश करनारा अने मोक्षसुखने कर

नारा (आपनारा) एवा जिनप्रणीत धर्मनु मने सदाय शरण थाउं

ए रीते चार शरण करीने पढी आ प्रमाणे जावना जावे—

चत्वरंगो जिणधम्मो, न कउं चत्वरंगसरणमवि न कय ॥

चत्वरंग जवहेउं, न कउं हा हारिउं धम्मोत्ति ॥ ५ ॥

अर्थ.—दान, शील, तप अने जाव रूप चार अंगवाजो धर्म में

न कख्यो ! चार शरण पण न कख्यां ! अने चार गति रूप जवनो हेद

पण न कख्यो हा इति खेदे ! हुं धर्म हारी गयो !!! ॥ ५ ॥

इवे दुष्कृत्यनी गर्हा ते आ प्रमाणे—

ज मण वय काएहि, कयकारी अणुमईहि आयरियं ॥

धम्मविरुद्धमसुद्ध, सब गरिहामि त पाव ॥ ६ ॥

अर्थ—मन वचन कायाना योगधी जे कोइ धर्म विरुद्ध अर्थात्

प्रभुनी आज्ञा बहारनुं कृत्य कख्य होय, करान्यु होय तेमज अनुमो

दु होय ते सर्व पापनी हु गर्हा करु तु ॥ ६ ॥

सुकृत्यनु अनुमोदन करखु ते आ प्रमाणे—

अहवा सबचि य वीयराय वयणाणुसारिज सुकर्यं ॥

कालतएवि तिविह, अणुमोए सो तयं सब ॥ ७ ॥

अर्थ.—अथवा वीतरागना वचनने अनुसारे त्रणे कालमा जे

सर्व सुकृत्य कख्य, ते सर्व मन वचन कायाए करी अनुमोड तु ॥ ७ ॥

હવે સર્વ જીવો સ્વમાવવા તે આ પ્રમાણે—

સ્વામેમિ સર્વ જીવા, સર્વે જીવા સ્વમંતુ મે ॥

મિત્તિ મે સર્વ જૂણસુ, વેરં મશ્નં ન કેણઈ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—સર્વ જીવોને હું સ્વમાવું છું. સર્વ જીવો મ્હારા ઉપર ક્ષમા કરજો. મ્હારે સર્વ જીવોની સાથે મિત્રતા છે પણ કોઈની સાથે વૈરજ્ઞાવ નથી. ॥ ૬ ॥

આ પ્રમાણે કસ્યા પઠી ચાર આહારનો ત્યાગ ન હોય તો, ગંઠ સી સહિત પચ્ચસ્કાણ કરે, તથા સર્વ વ્રત સંક્લેપ રૂપ વારેવ્રત અંગીકાર કરી દેશાવકાશિકનું પચ્ચસ્કાણ કરે. તે પણ ગંઠસી સુધીની મર્યાદા રાખે.

તથા શેષ પાપસ્થાન વર્જવા માટે આ પ્રમાણે કહે—

તહા કોહં ચ માણં ચ, માયા લોહં તહેવ ચ ॥

પિઙ્ગં દોસં ચ વજ્જેમિ, અપ્પસ્કાણં તહેવ ચ ॥ ૭ ॥

અરઈ રઈ પેસૂત્તં, પરપરિવાયં તહેવ ચ ॥

માયામોસં ચ મિહ્વત્તં, પાવઠાણાણિ વજ્જિમોત્તિ ॥ ૮ ॥

અર્થ:—તેમ જ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ, દ્વેષ, (કલહ), અજ્ઞ્યાશ્ચય, પૈશૂન્ય, રતિ અરતિ, પર પરિવાદ, માયામૃપાવાદ અને મિથ્યાત્વશબ્દ એ પાપસ્થાનકોને હું વર્જું છું. ॥ ૭ ॥ ૮ ॥

આ પ્રમાણે પાપસ્થાનને વર્જિને પઠી વોશિરાવવા માટે આ પ્રમાણે ગાથા કહે—

જઈ મે હુઙ્ગ પમાત્તં, ઇમસ્સ દેહસ્સ ઇમાઈ રયણીય ॥

આહાર—મુવહિ દેહં, સર્વં તિવિહેણં વોસરિયં ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—જો આ રાત્રીને વિષે મ્હારું મરણ થાય તો ચાર પ્રકારનો આહાર, ઉપધિ તે ઘન, ધાન્ય, ઘર, રાત્ર રવીલાં અને કુટુંબ તેમ

आ देह ए सर्वने मन वचन कायाए करी वोशिरावुं हुं ॥११॥

आ प्रमाणे करी नवकार पूर्वक त्रण गाथानु कही ठे, तेनु

नाम नथी, पण अनुमानथी नीचेनी सन्नवे ठे-

एगोह नठि मे कोई, नाहमन्नरस करसइ ॥

एवं अदीण मणसो, अप्पाण मणुसासइ ॥१२॥

एगो मे सासउ अप्पा, नाण दसण सजुउ ॥

सेसा मे बाहिरा जावा, सवे सजोग लक्खणा ॥१३॥

संजोग मूला जीवेण, पत्ता डक्क परपरा ॥

तम्हा संजोग संबंध, सवे तिचिहेण वोसरियं ॥१४॥

अर्थ -हु एक हुं, म्हारु कोई नथी, तेम हुं पण कोइनो नथी,

प्रकारे अदीन मनथी आत्माने शीखामण आपे ॥१२॥ ज्ञान द

न युक्त एवो एक म्हारो आत्मा शाश्वत ठे, बाकीना (तन धन

प्रने कुटुंबादिक) सर्व बाह्यजावो सयोग रूप लक्ष्णवाला ठे ॥१३॥

संयोग रूप मूलथी जीव ड खनी परपराने पाम्यो ठे ते कारण माटे

सर्व सयोग संबंधने मन वचन कायाना योगथी वोशिरावुं हुं ॥१४॥

आ प्रमाणे जावीने जे पुरुष अथवा जे स्त्रीए शील पाड्या ठे,

मना चरित्र जावी कामने शात करे, पठी नवकार मत्र समरतो

ए, ते पण स्त्रीनी जोडे नही आ नियम गतसी अथवा मुदसी

रीए ठीए, तेम एक नवकार गणी न पारे, त्यासुधी अग्निग्रह ठे.

विधि बहु सारी लागे ठे मरण थायतो आराधक थइ जाय माटे

ज करवा योग्य ठे मादगीने अवसरे तो विशेष करवा योग्य ठे

॥ दोहा. ॥

परम देव परमात्मा, बुद्धि आत्मगुरु राय ॥

एह परमपद सेवता, अनुपानद थवाय ॥ १ ॥

श्री उत्तरगच्छीय ज्ञान मन्दिर, जयपुर

॥ इति नरुचनगर निवासी श्रेष्ठ अनुपचंद
मलुकचंद विरचित श्री प्रश्नोत्तररत्न
चिंतामणि समाप्तम्. ॥

